

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מזה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

עַל יְהוָה
לִי מוֹד
שִׁיעוּרִים אֱלוֹ
אֲנִי נוֹתֵן
אֶת הַחֹמֶשׁ
וְאֶת הַמַּעֲשֵׂר
לְהַקְדֹּשׁ
בְּרוּךְ הוּא
(עצתו אמונה)

פרשת יתרו תשפ"ד

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

**4801 11th Ave,
Brooklyn NY 11219
347.760.5924**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563**

היכל הקודש

מאנסי

**32 Dolson Road
Monsey NY 10952
347.733.7551**

היכל הקודש

כני ברק

**רחוב ירושלים 2
052.760.5715**

היכל הקודש

וויליאמסבורג

**27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299**

היכל הקודש

בלומינגראוו

**24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804**

היכל הקודש

ירושלים

**רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150**

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

**קון הדפסה
היכל הקודש**

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

רבה ב"א קמא. החובל – פרק שמייני דף פז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ) רכה רש"י

כל שאינו נמכה בו. וסוקא הוא אפיקתיה מדין מיתת בין דין. כל שישנו במשפט בו. דקא אפיקתיה מכלל ופשה רב יוסף. סיני נזרח הוד: **מתני'** וישור אינו משלם אלא נזק. כדאמר פ"ב (דף כו) איש בעמיתו ולא שור בעמיתו ופסור דמבי וזלות. כדאמר בשור שנגח את הפרה (לעיל דף מג.) אגשים ולא שןורים. מכה אביו ואמו אין חייב עד שיעשה כהן חבורה באלו ולא הנחניקין (סנהדרין

משום דלית ליה לרבא רשע רשע אלא משום שאין צריך דמונפיה דקרא שמעינן דאין משלשים במכות ובאלו נעדות (כתובות דף חל. ושם) גבי חייבי מלקות שנגנן ודבר אחר דאמר ר"ל בפירושו ריביתא תורה חייבי מלקות בחייבי מיתות היקן ריביתא תורה אבי אמר רשע רשע רבא אמר מכה מכה חתם ודאי לא דריש רבא רשע רשע וכן ר' יוחנן פליגי

1 לא דריש רשע רשע וכן בההוא פירקא וף
2 (לז) אמר גבי לא יהיה אסון עגוש יעגוש ונאש
3 מדיאבא נפקא מתהם נפקא די שרי רשעו משום
4 רשעה אחת אחת מחייבי בו גבי מיתות במיתה
5 ומזון וזקא ממלקות ומזון לא דריש רשע רשע
6 והיני טעמא דרבא ור' יוחנן והויא סוגיא סביר
7 דלא דריש רשע רשע אלא לעגן דברים שכן
8 בגוף המלקות דריש רשע בגוף המלקות בתיב
9 והיה אם בן הכות חרשע אכל לפטור ממזון
10 שהוא בהדי מיתה ומלקות שאין בגוף המלקות
11 לא דרשינן אכל ממכה יליף לה רבא שפיר
12 דבתשלומין כתיב מכה בחמה ישמח וליקמה ואבי
13 אית ליה אפי' הים גיש דרשע רשע וסוגיא
14 דהתם גבי רשעו אליבא דרבא אתיא ואבי
15 הוה מזקי כרבי מאיר במיתה ומלקות ממלקות
16 ומזון לא צריך קרא דאתיא רשע רשע

17 **וְכֹה הָיָה רַבִּי יְהוּדָה פּוֹטְרוֹ מִכָּל דֵּינִים שֶׁבְחוּרָה.**
18 תימה א"כ מאי אירקא דפטר ר' יהודה
19 בבבשת לעיל וקמה לי גיש דיעיני ענין ונראה
20 לר"י שלפניו אפי' ר' יהודה פטרו פטור
21 מבושת לבד בפסקא דרשה לפטור ממיתה ונלוח
22 אינ' א' לאו דגלי' גיש דיעיני לפטור סומא הוה
23 סקרא למגדלש גבי גלות בר' מאיר.

24 **וְכֹה הָיָה רַבִּי יְהוּדָה פּוֹטְרוֹ מִכָּל הַמִּצְוֹת**
25 והאמורות בתורה. תימה היא דתנן בפרק
26 הקורא את המגילה (מגילה דף כד. ושם) רבי
27 יהודה אומר כל שלא ראה מאורות מקימו לא
28 יפסוד על שמע אפי' ראה ונקמא גמי אמר
29 הכא דפטור מכל המצות והיאך יפסוד על שמע
30 להוציא אחרים ובירושלמי מדוקי שלא ראה
31 מאורות מקימו יוישב בבית אפל ואו שגולד
32 במערה ואינו סומא א"כ אכל במקרא וידן
33 משמע דמיייר' בסומא ממש ומפרש טעמא דרבי
34 יהודה דאמר אין פורס משום דאין נהנה מן
35 המאורות ורנןן וסברין אית ליה הנאה בר' יוסי
36 שרעה סומא ואבוקה בידו אמר ליה גבי אבוקה

37 זו למה אמר ליה כי זמן שאבוקה זו בדי גמי אדם רואין אותי ומצילין אותי מן הפתחים והאי טעמא לא שיקף אלא בסומא ממש ונראה דאף ע"ג דפטר ר' יהודה סומא מכל המצות
38 מימ' מדרבנן חייב דאע"ג דאשה מיפטרא במצות עשה שהזמן גרמא ולא מחייבין אפילו מדרבנן משום שיש מצות הרבה דמחייבת בהו אכל סומא אי פטרר ליה מכל המצות אפי'
39 מדרבנן איכ' ה"ל כמו נכרי שאין נוהג בתורת ישראל כלל ולכך אותו שלא ראה מאורות מקימו אפילו מדרבנן לא יפסוד על שמע כיון דלית ליה הנאה אכל אם ראה ונסתמא חייב
40 מדרבנן ומצויא אחרים ידי וזבנת דאחרים נמי לא מחייבי אלא מדרבנן וקש' דרבנן היא בדאמר במי שמתו (כתובות דף גא.) ולא רבי יוחנן דסומא להוציא דקטן שחגיגע לחינוך שאין

41 אלא לחנוכו דאע"ג דחייבי מדרבנן אין פורס על שמע להוציא אחרים ידי וזבנת.
42 **בְּעֵבֶר** נגעני שלו פטור מכולם. וא"ת והא ברפואתו חייב כדאמר בבב' דיטין (דף יב: ושם) גבי קטוע די עבדו של חבירו נותן שכחו ורפואתו לרבו וצריך רפואתו ידידה היא דבגעי
43 אתסויה ביה ומשני לא צריכא דאמדהו לה' וימי ועבדו סמא תריפא ויתסי' איתסי' בלתיא וימי ויל' דה"נ פטור מכולם היינו מן היתרון דאמדהו בה' ויתסי' בג' ואם תאמר
44 ותפישו ממתיני' דכחל הרב ולומר לעבד געשה עמי ואני וך מדרפטר משבת ויל' דהקא מיייר' כון לא תעבד דמיפס' מבענייה ובשמעתני' נמי אמר ר' יוחנן שבתו רפואתו לרבו דהיינו היתרון דאתסי'
45 בגי' מתני' היא דפטור מכולם ע"כ נראה שיש לחלוק בין אחרים וחובלין בו בין לרברב עצמו וחבל בו שכבר נזהר בכל:
46 דאקני ליה רחמנא שבח נעורים אב. פ' בקנותטרס דכתיבי בענייה ביה אביה כל שבח נעורים לאביה ובשנים אוחזין וכ"מ דף יב: ושם) גבי מציאת בנו ובתו תקטנים נמי פ'
47 דבתו מציאתה לאביה נעורים דשבח נעורים לאביה וקשה לפירושו דבריש פרק קמא דקדושין (דף יט: ושם) ובאלו נעדות (כתובות דף מט) אמר דההוא דבפרק נדרים הוא דכתיבי
48 ולא ילפינן מהתם שאר דברים ונראה דככל דוכתי' דנקט שבח נעורים לסיקמא בעלמא נקטיה כון לא תעבד דמיפס' מבענייה ובשמעתני' נמי אמר ר' יוחנן שבתו רפואתו לרבו דבכ"י דכסף קדושין
49 שלו דאפי' בעי' מסר לה למנוול ומוכה שחן ומציאתה נמי לאב משום איבה כדמפרש גמרא בפרק נערה שנפתחה (שם דף מט: ושם) דהיישין שקמא מתוך שנראה שלא נתן לו
50 מציאת' ומסוקה למנוול ומוכה שחן ומנקיאת ליה בחבלה לרבי' אלעזר דאע"ג דאין שיקן בה איבה דלא קפיד במידי דאית להו צערא בגופיהו כדאמר לקמן מ"מ ראינו הוא להיות

א"ל לא זיקתה תורה לאב אלא שבה געוירם בלבד. לסימנא בעלמא נקט תאי ליטנא כדפי' ואפי' פצעה בפניה דאפתחה במספה קסבר רב דלית ליה לאב מידי וכן ר"ל לקמן ור"י פליגי וס"ל דאם פצעה בפניה חללה גם כן וא"ת והכיכי פליגי רב ור"ל א"י ויתנו ויהי ברשי גערה (שנתפתחה) (תחובות ד' מ"ג וש) משמע בכרייתא דחלה דפצעה בפניה הויא לאב וי"ל דהתם מיירי בפחיתת כסף שעד ימי גזרות

1 שתצא מרושא אם שהיתה נפקתה דרב מועד
2 אם היה רוצה למכרה אותו כסף מועט י"ע מרוד
3 דלאב הויא דהיינו שבה געוירם גמורים והכא
4 נחלקו בכל הפחיתא שהיא נפתחת כל ימיה
5 בפצעה זו אף לאחר שכלו ימי הגעוירם וס"ל
6 לרב ולר"ל דידיה ו"ל ר"י ויתנו ק"ל דהואיל
7 ואירע פחיתא זו בגערוהא תהא בולה לאב אי"נ
8 הכא במה שהיא נפתחת לקדושין וס"ל לרב
9 ור"ל דלא זכי ליה אלא קדושין ממש והתם
10 בהפסד מעשה ידיו הויא המכא"ל וק"מ:

11 **פאן** בסמוכין כ"ל שבו ח"ו. אורי"ל למיד פברק
12 קמא דב"מ ר' (י' טו) גבי מציאת בנו
13 ובתו הקטנים שהוא לאב לא גדול גדול ממש
14 ולא קטן קטן ממש אלא גדול וסמור על שלחן
15 אביו זה קטן וקטן שאין סמור על שלחן אביו זה
16 גדול אין חילוק בין חבלה שהאב חובל בו
17 למציאת אבל חבלה שאחרים חובלין בתו דידהו
18 ואפילו בסמוכים בדמפרש לקמן דכיון דאית
19 להו צערא דגופיהו ולא חסר לא קפיד אבל
20 לשמואל דאמר התם קטן קטן ממש הוי מציאת
21 קטן לאביו אפי' אין סמור על שלחנו כדמפרש
22 טעמא והתם שביטתה שמוצאה מריצה אצל
23 אביו ודול אפי' סמור על שלחנו מציאתו
24 לעצמו דכיון דלא חסר לא קפיד וגם הוא מריצה
25 אצלו אבל הכא שפיר חובל אם הוא סמור
26 אפי' גדול וכן לאב דכיון דחסר קפיד ויתא
27 סמור אפי' קטן הוי לעצמו דכיון דאית ליה
28 צערא דגופא אין מריצה לאביו ובחבלו בתו
29 אחרים אפי' סמוכים וקטנים הוי דידהו כיון
30 דלא חסר וגם אין מריצה:

31 **דבתיב** כי טוב לאב הוי ה"ררי"א בהרי"ה ה"ה
32 גורס כשכיר כחושב יתה עמך
33 (ויקרא כ"ז) ומדיחא קרא רד"ש ליה כספרי וכן
34 נראה דההוא קרא כצ"ח כתיב אבל כי טוב לו
35 עמך איני אלא סיפור דברים בעלמא דבתיב
36 וה"ה כי יאמר העבד לא אצא מעמך כי אדברך
37 ואת ביתך כי טוב לו עמך ור"י אומר דאפילו

דאין אדם רשאי לחבול בבתו והיא ישראליה היא ועבר על לא יוסף פן יוסף ודברים
כ"ה; ולא בעבד דאחר דנותן בשבטו לרבו קמני מיהת דעבד
עברי שלו פצעה ומעשה ידיו שלו ור"י כיון ובתו מעשה ידיו שלה לשלוח שבת
ידיה וקשה לרב דאמר לא זיקתה תורה לאב אלא שבה געוירם בלבד דהויא אפי' חבלות
זיקתה לה; מורה רב בשבת א"ל דהיבין ליה לאב

1 כגנו. ולא זכי ליה דרמנא מידי אבל בבתו קטנה
2 זכי ליה "א"ל למה"י וכול תרבי. ב"י. בלוגתא
3 במסכת גיטין פברק שני' סה"ר. כשב ואבול חזור
4 על הפתחים ל"א סהר סבב לפתחי העיר
5 להעפפה. המתור על מונותיה; דקמא בריה דרב
6 עולאי. בפי' גערה שנתפתחה ידיו (מ"ג). לאביו בעי
7 לפיתקא ליה. דמאי שנא די חבל בהו אידו
8 דמספר משבת משום דסמוכין על שלחנו כי
9 חבלי בהו אחרניני נמי יתיבנו ליה כפ"י דקפד
10 ביה. ומקנא כגון אבול חבל בהו אידו דנימא
11 ליה אין זיל שלום; וה"ה מציאתה ביה בשנים
12 אוהין (כ"מ דף י"ג) מציאת בנו ובתו הקטנים הוי
13 אלו שלו ואוקימנא התם גדול וסמור על שלחנו
14 ידו קטן:
15 דאפתחה

16 **הקטנה פטור** ולא עוד אלא אחרים שחבלו בה תיבין ליתן לאביה דידה בעי למיתב לה
17 דבעיא מוזני ואפי' למ"ד יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני ונדך הני מילי בעבד כנעני
18 דאמר ליה עבדי עבדתא בוליי וימא ולאורתא זיל סחר ואבול אבל עבד עברי דכתיב כי טוב
19 לו עמך עמך במאכל עמך במשתה לא כל שבן בתו כדאמר רבא בריה דרב עולאי לא נצרכה
20 אלא להעפפה ה"ל לא נצרכה אלא להעפפה כמאי אוקימתא לכתרייתא בסמוכין על שלחנו
21 גדולים ותו להם מיד קטנים יעשה להם סגולה אמאי לאביהם בעי למיתבי אמרי כי קא קפיד
22 במידי דקא חסר במידי דאתא מעלמא לא קפיד והא מציאת דמעלמא קאתי להו וקא קפיד
23 אמרי רוחא דקאתי להו מעלמא ולית להו צערא דגופיהו בגויה קפיד אבל חבלה דאית להו
24 צערא דגופיהו ומעלמא קאתי להו לא קפיד והא התם דאית לה צערא דגופא ומעלמא קאתי
25 לה וקא קפיד דקמני ולא עוד אלא (אפילו) אחרים שחבלו בה תיבין ליתן לאביה אמרי התם
26 דנברא קפדנא הוא דהא אין סמוכין על שלחנו אפילו במידי דאתי להו מעלמא קפיד הכא
27 דלאו נברא קפדנא הוא דהא אין סמוכין על שלחנו כי קא קפיד במידי דקא חסר ליה במידי
28 דאתי להו מעלמא לא קפיד ומאי סגולה רב חסדא אמר ספר תורה רבה פר רב הונא אמר
29 דיקלא דאביל מיניה תמרי וכן אמר ריש לקיש לא זיקתה תורה לאב אלא שבה געוירם בלבד
30 ורבי יוחנן אמר אפילו פצעה פצעה ס"ד אפילו רבי אלעזר לא קמיינא ליה אלא חבלה

דאפתחה

גרסי כי טוב לו עמך נראה דמדקאמר כי טוב לו עמך ש"מ שפך צריך לעשות:

1 **היא** מציאת דמעלמא קאתי וקפיד. האי פירקא לא הוי אלא למד' לא גדול גדול ממש אצל לשמואל איבא טעמי כנאם גבי מציאת דמריצה אצל אביו דגבי חבלה לא שייך האי טעמא
2 אי"נ אפי' לשמואל בעי אמאי לא אמר בחבלה שמריצה אצל אביו ומשני כיון דאית ליה צערא דגופא לא קפיד ואן וקטן נמי לא ירצה אצלו; **לקתני** ולא עוד אלא אחרים שחבלו
3 בה תיבין ליתן לאביה. וא"ת מאי קושאי הא מוקמא בשבת ובתרייתא דקתני בבנותיו על אחרים קטנים יעשה להם סגולה דילמא מיירי בשאר דברים כגון נוק ועבר וי"ל דמסקתמו
4 הוי ודקמני דיעשה להם סגולה דידהו מיירי אפי' בשבת שאין מעשה ידיהם לאב ועוד נזכר לפרש דהא דקתני בכני ובבנותיו פטור היינו דקאב בשבת וסבירא הוא דלית ליה לפטריה
5 משום דסמוכין על שלחנו אלא משבת ולא משבת דברים וכלל מקום מעשה ידיו לאב מתחת מונות דגבי ואלה הנה קשה ליה מציאתה אביו ובנעני ובתו שפדיו וריפוי ובשת דלא הוי לאב משום דמציאתה וקמא טפי
6 ולא מצי' לאוקמא בתרייתא בשאר דברים חוץ משבת בדמפרש דברים אפי' כניו ובנותיו שלו חייב וכן משמע דמשמע סמוכים על שלחנו אין לפטרו אלא משבת דפרקי לעיל אי סבוכים
7 גדולים ותו למה מיד וכי' לאביהו בעי למיתב משמע דמשיח דאוקמא בסמור פריך דלאבדחון בעי למיתב ומנן לו זה אי משום דמדתא ליה למציאתה הא לשמואל אין מציאת גדול לאב אבל
8 אי מיירי בשבת ניחא דסבירא הוא כיון שהוא ון אותן דשבת שלחם יהיה לאב כדפרישית וסבור המקשה דאפי' לא יהיו מעשה גדולים לאב אע"פ שהוא ון אותן מים היבא דאתי מעלמא
9 בשבת סבירא הוא שייקה לאב ותי דפרקי ותא מציאתה דמשמע דאי תרא דשבת לאב הנה ניחא ולא הנה קשה ליה מציאתה אביו ובנעני ובתו שפדיו וריפוי ובשת דלא הוי לאב משום דמציאתה וקמא טפי
10 למעשה ידיו כדאמר בריש מציאת האשה (תחובות ד' ס' יט) ושם מציאתה כהעפפה ש"ע' הדיק דמי אך מצי למימר דהא דקאמר אי בסמוכים היינו אליבא דמ"ד לאו גדול גדול ממש
11 ומדמי למציאתה; **הכא** דלאו איניש קפיד כ"י. וא"ת וכן דמין הדין שבת לאב כדקאמר דבאיניש קפדנא חייבין ליתן שבת לאב אפילו כשאין סמוכים לפחות להעפפה ומן התורה היא
12 ש"א כב כדדרישין בריש קדושין ר"י (ג) ובסוף אלו גערוה (תחובות ר' מ) ובגערה שנתפתחה (שם ר' מ) כי ימכור איש את בתו לדמה מה אמה מעשה ידיו לרבה אף בת מעשה ידיו לאביה
13 אי"כ מת רחא חקמים דבגברא לא קפדן אמר בל קטנה של אחרים יעשה לה סגולה אפילו בשבת וקמא אביו חקמים דעתו של אב וידועים שמוחל להם משום צערה דגופיהו במידי

דלא חסר ביה ואתו להו מעלמא:

יָצָא עבד שאין לו אמה. פי אן יוצאי חלציו קרוין אחים מה שאין כן בגר ביזא מחלציו רוצה הקונטרס לפרשי:

וּזְמַמְי עבד לא יחרוג. וכין דהם לא יחרגו עם העבד לא יתגר דהיל עדות שאין אתה יכול להחיותה:

דְּכַתִּיב כאשר זמן לעשות לאחיו. תימה

דחקשה ליה לרב לכתוב יחדה מביית

ואנאזה וגונב נפש דבכולהו כתיב אחיו ובצדקה נמי כתיב אחיו האביו ומיחו קצת מאשמה פפרק קמא דגישין דתי (יב) דאין כל כר חובה לימן צדקה לעבד דאמר דרשב"ג סבר יכול העבד לומר לרבו בשני בחרת או פרנסתי או הוציאני לחירות כי הכי דרשו ילי אינשי ומרמי עלא וגונב נפש נמי לא מחייב בעבד אפי' לרנן דמבני ישראל כתיב ובתקנתין (סנהדרין דף פח) מייתי האם פלוגתא דר' יהודה ורנן דהא רבא ורביה תנאן נמי אין קנן לעבד בלא רבא.

יהא עבד כשר לעדות. תימה הי' לפיין בכל דוכתא גי' דלה לה מאשה ובית דאמי

אחיו ומרבה עבד ומפיק מיניה אי"כ גם מקיז דקאמר נפיק וי"ל דנימרו ליה לה מאשה היינו להחמייר על העבד לעשות כישראל לכל הפחות במצות שהאשה תיקב אבל לרנתי מאיש והפסול לעדות באשה לא נלמדו דמן הדין כשר הוא נאזנה וכן ועבדו ונעבדו וכן האששים והנאי איש הוא ועובד כוכבים אע"ג דאיש הוא מי"מ אין אחיו אבל עבד שהוא איש ואחיו במצות ליתכשר רש"י פירש פ"ק דגישין דף (יא) גבי שטרות העליון דנכריותא של בריני האששים לעדות כן התורה ושמעתין לא מוכחא דהכי

שָׁפַן איתא במילה. אע"ג דלא שייכא במילה פירקא דהא ר"מ דאין מצוה למול את

בנה ויתא דא"כ מאי קאמר קטן ותיב

אֵלָא מתיי' ממוזל ומחזי כמזוג. אין להקשות וילך דמקטן ופצוע דכא וברוח שפכה

פסולים לקחל שיהיו ססולין לעדות ממוזל וחד

מתוך דמה להצד השנה שבוין שאין זהירים בכל המצות זה מפני שאין מצוה:

ועבד נפקא לן מקי'. נראה דלרוחא דמילתא

נקטיה כלומר דאפי' תמצא לומר דלא

נקטיה מנופא דקרא מי"מ אתי בקי'. רבי

דאפחתיה מופסיה. והרי ברוד למוכרה יצא עבד שאין לו אמה. עם ישראל שאין כא בקנול: **במצוה**. כל מצוה שאשה חייבת בה עבד חייב בה דגמר לה לה מאשה: **יוספי עבד**. עדים שהיבדוה מיתת בית דין (ומצאו וזממין לא יחרוגו אלקמה קים לן דיעבד כישראל לענן מיתת ב"ד דתנן גמטבת סבות דתי פח) וישראל לוקח וגולהו על ידי עבד. תיקשי לך

גרי. שלידתו והוררתו בקדושה אפילו לרבי יהודה:
1 יש לו אמה ופסול למלכות ואפילו לשטר
2 בעלמא אי"כ אמו מישראל בפרק החולץ
3 ביבנות (דף קמ"ג) תורת גמטבת אלא לא
4 נפקא לן פסולא מאחור תיתי מקי' פסולה
5 לעדות. דכתיב גבי עדים וזממין ומגודו שני
6 האנשים ותניא בשבועות (דף ט) בעדים וזממין
7 דהתבן מדרב דמשמע: ונעושי ולא גושי קטן נמי
8 מהכא נפקא לן דכתיב אנשים ולא קטנים ועוד
9 לעדות שאי אהו יכול להעמיא דהא דלא בר
10 עונשין הוא: איני בכל המצות. אלא במקצת דהא
11 איש מהחייבת מלואו ונעושי וקטן ישבוי במילה
12 שאין איש. ולא קרינא בהו שני אנשים: סגולין.
13 דרואו לבא בקהל ופסול לעדות דכתיב שמות
14 כ"ג אל תשת ירך וגו' כלומר לא תשת רשע
15 דחכם מדרב דמשמע: והוציא השנה שבוין
16 שאינם זהירים בכל המצות זה מפני רשעו וזה
17 מפני שלא נעשהו: חיים בגנים. וחס בגנים: לא
18 יומתו אבות על בגנים. לא יומת שום אדם על פי
19 מי שאינו בנו מיהוים וקראו לשם אביו והיני
20 עבד. דאי ס"ד. כוליה נקרא לבדאמר בסנהדרין
21 (דף כ"ג) אלא פסול קרובים: לכתוב על בגנים.
22 דמשני למכתב בגני סתמא ש"מ תרתי: אין לו
23 חיים דכתיב וירשתם אותם. ואע"ג דכתיב
24 בלא"ן כן בלא"ן ח"מ בגינות אבל נתגידו בגנים
25 לא נתקחו אתר אביהם בפרק הכא על ובמותו
26 (בבמות דף ס"ג): יש לו חיים למשה. בנו נקרא על
27 שמו. דאי ס"ד ר' נמי פירש. דדרשנו על אבות
28 על בגנים שאין להם חיים אלא למה לי
29 לאשתנוי בתריוהו לכתוב ברישיה על בגנים
30 לפסול קרובים ובסיפיה לישנוי לכתוב סתמא
31 על אבות שאומען תרתי מלתא כתיב על
32 אבותיהם: ואלא מוקדן דרמקא על בגנים. ומפסול
33 לעבד שמע מינה גר כשר דהו ליכא קל וחומר.
34 כתבתיהו לנכסי מלוג. לאור ששפאת לר'
35 אבא: בתר דשכיבא אול רב שמואל בר:
36 הבעל

אבות שאין להם חיים דאי ס"ד בלאאמרין לא יומתו אבות על בגנים פצעות בגנים לכתוב הרמנא לא יומתו אבות על בגנים מאי בגנים ש"מ דלא יומתו ע"פ אבות שאין להם חיים בגנים אלא מעתה ובגנים ע"פ בגנים שאין להם חיים אבות אלא גר ה"נ דפסול לעדות אמרי הכי השתא גר נהי דאין לו חיים למעלה למטה יש לו חיים לאפוקי עבד דאין לו חיים לא למעלה ולא למטה דאי סלקא דעתך גר פסול לעדות לכתוב הרמנא לא יומתו אבות על בגנים לבלאמרין לא יומתו בעדות בגנים ובכתוב הרמנא ובגנים לא יומתו על אבות דשמעת מינה תרי תדא לא יומתו בגנים בעדות אבות ואידך לא יומתו על פי בגנים שאין להם חיים אבות ועבד נפקא ליה בקל וחומר מגר ומה גר דלמעלה הוא דאין לו חיים אבל למטה יש לו חיים פסול לעדות עבד שאין לו חיים אבות שאין לו חיים בגנים שמע מינה עבד שאין לו חיים לא למעלה ולא למטה הוא דפסול לעדות אבל גר פינן דיש לו חיים למטה פשר לעדות וכ"ל לכתוב הרמנא ובגנים לא יומתו על אבותיהם למה לי דכתב הרמנא ובגנים לא יומתו על אבות דמשמע לא יומתו על פי בגנים שאין להם חיים אבות אידי דכתב לא יומתו אבות על בגנים פתב נמי ובגנים לא יומתו על אבות: חרש שוטף וקטן פגעעתו רעה: אימיה דרב שמואל בר אבא מהרננאי הות נסיבא ליה לר' אבא פתבתניהו לנכסי לרב שמואל בר אבא ברה בתר דשכיבא אול

רבי ירמיה בר אבא רב יהודה בריל ס"ל דבדמייהו פסקינן בריש החולץ (במטו דף לה): **הכי** אמר שמואל זו אינו דומה למשנתנו. בדמיסיק משום תקנת אושא משמע דאי לא תקנת אושא מודה שמואל דאין היבעל מוציא מיד הלוקחות דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי ואי"ה ותיקא מר"ב ביה ור'גליו ליעיל פ"ק (דף טז) האחזין שחלקהו לקוחות הן וס"ל

הבעל מוציא. שהבעל יורש את אשתו והוא היה לוקח ראשון. לאחר מותו. מהיום ולאחר מותו שהגוף קנין לבן מהיום אלא שהאב אוכל הפירות עד יום מותו: כבורין עד שמינות. לוקח אוכל פירות עד שמינות האב ובקשומות האב הולך הבן מוציא מיד הלוקחות: דלא מת הבן כתיב האב דאיתו ליה הבן. דבמה מוכר לו ראשון לשני כל זכות שהאב ליה: דלא

אזל רב שמואל בר אבא קמיה דרבי ירמיה בר אבא
אוקמיה בנכסי אזל ר' אבא אמרה למייתא קמיה דרב
הושעיא אזל רב הושעיא אמרה קמיה דרב יהודה
א"ל הכי אמר שמואל האשה שמכרה בנכסי מלוג
בתי בעלה ומתה הפעל מוציא מיד הלוקחות אמרה
קמיה דרבי ירמיה בר אבא אמר להו אנא מתניתא
ידענא דתנן הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו הן אינו
יכול למכור מפני שהן פרשות האב והאב אינו יכול
למכור מכר הן אין לו ללוקח עד שמת האב כי
מיית אב מיהא אית ליה ללוקח ואע"ג דמת הן בתי
אב דלא אתו ליה הן כרבי שמעון בן לקיש דאמר
לא שנא מת הן בתי האב דלא אתו ליהיה דבן לא
שנא מת האב בתי הן דאתו ליהיה דבן לוקח
דאתמר מכר הן בתי האב ומת הן בתי האב רבי
יוחנן אמר לא קנה לוקח ר"ל אמר קנה לוקח ר"י
אמר לא קנה לוקח אמר לך פי קתני מתני' מכר הן
לא קנה לוקח עד שמינות האב וכי מיית האב אית
ליה ללוקח דלא מת הן בתי האב דאתו ליהיה הן
אבל מת הן בתי האב דלא אתו ליהיה דבן כי מיית
אב נמי לית ליה ללוקח אלמא קא סבר קנין פירות
בקנין הגוף דמי וכי ובין לאו דידיה ובין ר' שמעון בן
לקיש אומר קנה לוקח פי קתני מתני' מכר הן אין
ללוקח עד שמינות האב כי מיית אב מיהת אית ליה
ללוקח לא שנא לא מת הן בתי האב דאתו ליהיה
דבן ולא שנא מת הן בתי האב דלא אתו ליהיה דבן
קנה לוקח אלמא קסבר קנין פירות לאו בקנין הגוף
דמי וכי קא ובין דידיה קא ובין ואנן השתא בין ר' ירמיה בר אבא ובין רב יהודה בר' שמעון
בן לקיש סבירא להו וקאמר ר' ירמיה בר אבא אי סלקא דעתך קנין פירות בקנין הגוף דמי
כי מיית אב ומיית הן בתי האב אמאי אית ליה ללוקח פי קא ובין האי לאו דידיה קא ובין
אלא לאו שנא מעיה קנין פירות לאו בקנין הגוף דמי אהדרתיה לקמיה דרב יהודה אמר להו
הכי אמר שמואל זו אינה דומה למשנתנו מאי טעמא אמר רבי יוסף בשלמא אי תני איפכא
הכותב נכסיו לאביו איפא למכשט מיהו דקנין פירות לאו בקנין הגוף דמי אית השתא דקתני
הכותב נכסיו לבנו משום דראוי לירשו הוא אמר ליה אביי אמר ברב אבא אבא אית
ירית ברא אלא לאברוחינהו לנכסי מכריה קא אתי הכא נמי לאברוחינהו לנכסי מאחריה אתי
אלא מאי אינה דומה למשנתנו משום תקנת אושא דאמר רבי יוסי בר חנינא באוישא התקינו
האשה שמכרה בנכסי מלוג בתי בעלה ומתה הפעל מוציא מיד הלוקחות אמר רב אידי בר
אבין אף אנן נמי תנינא מעידים אנו באיש פלוני שגירש את אשתו ונתן כתובתה
והרי

הוא אוכל פירות
אמר רב אידי בר אבין אמר שמואל ר' ירמיה בר אבא רב אבהו ואלא פוז הויס בין מחר
פלוני שגירש את אשתו ונתן כתובתה של זו
סופו לימן לה כתובה (ומלא נתן לה כתובה)
אומדין כמה אדם רוצה לימן בכתובתה של זו
שאם נתארמלה או נתגרשה ואם מתה ירשנה
בעלה ופלוני אמוראי בגמרא דאיפא מיד שמן
באשה כמה אדם רוצה לימן על זכות ספיקה של
אשה והמותר ישלמו העדים ואיפא למיד שמן
בבעל כמה היה אדם נתון על זכות ספיקה של
בעל ומי' לכולהו יש לך דקדק אמאי בטובה
נתנה דאם מתה ירשנה בעלה דאשתא הוי
תמכור ולא ירשנה ו"ל דהיהא אמהא ואמאתים
קאמר דפשיטא בהנדה דאפי' מקרה אין הלוקחות גובין מנה או מאתים מבעל מאחר שמתה בתי בעלה אבל הך דהקא אין לך דוחות דאמנה ומאיתם קאי
דיש

דמייתו ביבחרים אלא חר בר רה עד יחישע בן נון
כדאמר בסוף השלוח (גישין דף מה. ושם) וכן
קשה לרבא ודפס מר"ב בריש החולץ (במטו דף
לו. ושם) דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי וס"ל
האחזין שחלקהו לקוחות הן פקרב ב' דקדושין (דף
מכ) ותיקא מר"ב דיו ור'גליו וגם אנו הארן
מ'אנו דיינו ור'גליו דקמיל ר"ל וקמיל דאין
בריה דבסוף ביצה (דף לה) פסקינן בר' אושעיא
דבדאורייתא אין בריה ומפרש ר"י דכל הנהו
דאית להו דאחזין בריה לא יאמר דהאחזין
מ'אנו דיינו ור'גליו דקמיל ר"ל וקמיל דאין
לחודיה להכי דייק עלה רב יוחנן דלא מצא דיי
ורגליו אבל אנן לא ס"ל שיהא תלוי חרות וכל
בבר דתני רבי יוחנן גופיה מודה דבימי ירושע
הוי כמאינן ביבחרים אפילו אמרין דלאו כקנין
הגוף דמי כדאמרין אלא חר בר רה עד ירושע
בן נון חלוקת ירושע נמי אמר ביש גוחלץ (ב"ב
דף ק"ט) דירשעה היא לכל מאבותיהם ואפי' לא
חזרה אהיה חלקה כיוכל דקברא הוא כיון
שחלקו על פי ג' ואירים ותימם ובגזרת
הכותב ולפיכך הכיאו ביבחרים והשתא כתיב
סבאי פלגי ר' יוחנן ושאר אמוראי דרבי יוחנן
סבר דבמדיחיה לא ילפינן אגודת הכותב היתה
ושאר אמוראי סברי דמקתם ילפינן בכל חלוקת
ירשעה דאין מחזירין ביובל אף על גב דלקוחות
הן

באוישא התקינו האשה שמכרה וא"ת לר'
יוחנן לפנה הוצרך לתמן בין דבכנין
הגוף דמי וי"ל דאצטרף להיקא דכתב לה דין
דדברים אין כי נכסף ובפירותיהו ובפירי פירותיהו
עד תוף העולם דאין זה אוכל פירות כדאמר
בהבונה (כתובות דף גט) ומיהו אם לא כתב אלא
דין דדברים אין ל' בנכסף ובפירותיהו לא סגי
בהכי דאפתי פירות עצמן ילחק בהן כרקע
הוא אוכל פירות
רבי אידי בר אבין אמר שמואל ר' ירמיה
בר' דשביק מתניתין דמסכת מכות (דף ג.
ושם) ומיית ברייתא דתנן מעידים אנו את איש
פלוני שגירש את אשתו ונתן לה פוז הויס בין מחר
סופו לימן לה כתובה (ומלא נתן לה כתובה)
אומדין כמה אדם רוצה לימן בכתובתה של זו
שאם נתארמלה או נתגרשה ואם מתה ירשנה
בעלה ופלוני אמוראי בגמרא דאיפא מיד שמן
באשה כמה אדם רוצה לימן על זכות ספיקה של
אשה והמותר ישלמו העדים ואיפא למיד שמן
בבעל כמה היה אדם נתון על זכות ספיקה של
בעל ומי' לכולהו יש לך דקדק אמאי בטובה
נתנה דאם מתה ירשנה בעלה דאשתא הוי
תמכור ולא ירשנה ו"ל דהיהא אמהא ואמאתים
קאמר דפשיטא בהנדה דאפי' מקרה אין הלוקחות גובין מנה או מאתים מבעל מאחר שמתה בתי בעלה אבל הך דהקא אין לך דוחות דאמנה ומאיתם קאי
דיש

היא שחבלה בבעלה קשה דחובין לאחור והבעל יכתוב ברצון שטר בשמו כדי שיגבה תכלתו ויתיר ד"ר דריון שאין כתובה בשם האשה הרי הוא כאילו משקה אשתו בלא כתובה אע"פ שאין קלה בעיניו להוציאה וא"ת כיון דכל גבי בעלה ודאי מחלה מאי קאמר לעיל אומדן כמה קודם רוצה ליתן בכתובה של זו וכו' שום אדם לא יקנה אותה כיון דודאי מחלה ויכולין עדים לומר מאי אפסידון כדקאמר לעיל אם טובת הנאה לבעל וי"ל

1 דבזילה לעשות קיום במטובות וא עבריות ו
2 בגזר או בשנועה שלא מתחולל אצל כאן אם ש
3 לה תשלם ואם אין לה אין משועבדת לניזק
4 לעשות לו קיימים צ"ע

5 **ואפי'** מחלה לגבי בעל לא מפסד קאפסידו.
6 וא"ת ודאי מחלה מפסד קאפסידו דכי לא
7 תמכור יגבה תכלתו אם התחללם את התגרש
8 וכשמכור ומתחולל לבעלה יספיד הבל וי"ל כיון
9 שעשוי א"ל היתה נותנת כל כלום אפילו לא
10 מחלה ממה שמחלה אינו כל כך הפסד כיון שלא
11 יתנה לו כלום בעשוי ולאחר זמן שמי נאמי תמות
12 וירשנה בעלה:

13 **בדנפישא** כתובהה מחלה. וא"ת מעיקרא
14 נמי אידיך בנפישא כתובהה.
15 מחלה דקאמר חובין מתקנא בטובת הנאה
16 ותיטיב לה בתכלה וי"ל דבמקצת תכלה קאמר
17 ואם התחלמן או התגרש יגבה השאר ממקום
18 אחר:

19 **גגון** דלא נפישא כתובהה מכתובה דאורייתא.
20 וא"ת והשתא היכי מתקנא כרמי הלא
21 פוחת לה מנחנה או מקאמתיס ובעלתו בעלת ונת
22 לרבי מאיר (כתובות דף נד) וי"ל (גגון) דדאי
23 גורמת להפסיד לעצמה:

24 **לא** מפסיד עשרים ודמשה וזי. ל"ג וזי דלמאי
25 דגרסי וזי צ"ל דאוריין בכתובה בתולה וכו'
26 וזי צריכים הם מאתים וזו מדינה וליקא דגרשי
27 ארבעה וחמשה (לעיל ד' לה) והכונה
28 מאתים של בתולה הם מאתים וזי צורי והקא
29 ל"ג וזי ולא מפסיד כ"ה היינו כ"ה סלעים של
30 אלמנה ואף על גב דכתובתה דרבנן אין להקפיד
31 ועל דא תנת כתובהה דאורייתא:

32 **כשם** שלא תמכור ודאי תחתי. פרשי' כשם
33 שאין יבולה למכור כתובהה בעודה
34 תחתי כן לא תפסיד מכתובהה כלום בשביל שום
35 חבלה וכן תפסיד בעודה תחתי ואין נראה לרי"י
36 דהא לעיל אמר ובגל דובת' תובין לכתובהה
37 בטובת הנאה ואפילו כשהיא תחת בעלה ונראה
38 לרי"י כשם שלא תמכור בשביל שחבלה באחרים
39 בעודה תחתי כדאמר לעיל דלגבי בעלה ודאי
40 מחלה כן לא תפסיד ודאי תחתי כלומר לא

41 תמכור כתובהה לבעלה בשביל שחבלה בו והא דנקט מכירה גבי אחרים תפסד גבי בעלה משום דלגבי אחרים אין יבולה להפסיד כשמוכרת לזון בטובת הנאה של כתובה אבל לגבי בעל
42 שמקרה לבעלה בטובת הנאה יגרשנה מיד וירייה הכל ודאי תפסיד: **אמר'** רבא סיפא אתאן לכתובת בנין דכרין. תימה דלא מייתי הך ברייתא בסוף גערה שנתפתחה (כתובות דף נג) בדעי
43 רבא מוכרת כתובהה לבעלה במוכרת לאחרים דמי או לא מיהו התיב נמי קאמר בתי דבתי רבי אמי ושמא מתוך ברייתא זו שפטה ולפי שאין כ"ב שפטה
44 לא הביאה שם: **בד** מוכרת כתובהה לבעלה לא תפסידה כתובת בנין דכרין. אע"ג דאיתה יבולה למחול כתובהה לבעלה לרבי מאיר מימ' יבולה היא למכור וע"ג דאסור להשתוחת לרבי
45 מאיר בלא כתובה וכן ק"ל מימ' השמיענו בבדייתא את דרין ודאם אירע פן שמכרתה לבעלה לא תפסידה כתובת בנין דכרין א"ג במקרה התוספת אידי:

46 **מאי** טעמא כדכרין כו'. השתא משמע דחרור דשן ועין מפגיע מידי שעבוד כמו שטר שחרור ותימה דביבמות פרק אלמנה (דף סו:ו) ושם פליגי במבטקת שום לבעלה היא אומרת בלי אני
47 נוסלת והוא אומר ומים אני נותן רב יהודה אמר הדין עמה משום שבח בית אביה רבי אמי אומר הדין עמו וקאמר תניא מכותיה דרבי אמי בעדי זאן ברזל ויצאן בשן ועין פלאיש
48 אבל לא לאשה ומה ראה היה לר' אמי בהא אפי' רב יהודה מודה כיון דמחוסרת גובינא אתי שחרור מפגיע מידי שעבוד כדאמר ההם גבי איצטאל דמילתא דפרסיה אמתא דמודה
49 רב יהודה לקנייה מיתגא דכין דמוקסרי גובינא אתי הקדש מפגיע שעבוד ושקא אוחו שהביא תניא כותיה דר' אמי היה כנאה בריה דרבא שלא היה חושבה מוקסרת גובינא כיון דאין

50 יכול לסקנה במילתא אחרית:

ה"ג והשתא נמי לא מידי קא יבקה ליה: ואי דנפישא כתובהה מכתובה דאורייתא. שכתב
בכתולה יותר ממאתים ולא למנה יותר ממאה הקריאה לה מן התורה אמאי לא תפסידה:
נוקטא אכתובה דאורייתא. משום דרבי מאיר אסר לשוחות עם אשתו אפילו שעה אחת
כלא כתובה ותוספת תובין לבעלה בטובת הנאה ותיבת ליה בחבלות: ב"ה. סלעים והוא
רש"י

1 **דאי** מחלה לגבי בעל לא קא מפסיד דהשתא נמי לא
2 מידי קא יבקה ליה סוף סוף כל לגבי בעל ודאי מחלה
3 ואמרוהי בי דינא בכדי לא מוכרחינן אלא הא דתניא
4 וכן היא שחבלה בבעלה לא תפסידה כתובהה אמאי
5 תנבניה גיהליה לכתובהה לבעלה בטובת הנאה בהא
6 חבלה דאי מחלה לגבי בעל ליפא פסידא את ודאי
7 ר"מ היא דאמר אסור לאדם שישקה את אשתו
8 איהו שעה אחת בלא כתובה ועטמא מאי כדי שלא
9 תתלה קלה בעיניו להוציאה תנא מגרש לה וגבי ליה
10 בתכליה מינה אי הכי השתא נמי מגרש לה וגבי ליה
11 בתכליה מינה גגון דנפישא כתובהה דמשום ההוא
12 פורתא לא מפסיד טובא ואי דנפישא כתובהה
13 מכתובה דאורייתא נוקמא אכתובה דאורייתא ואידך
14 תנבנה גיהליה בתכליה גגון דלא נפישא כתובהה
15 מכתובה דאורייתא דהוי חבליה ארבעה וזי דמשום
16 ארבעה וזי לא מפסיד עשרים וחמשה אלא הא
17 דתניא כשם שלא תמכור והיא תחתי כן לא תפסיד
18 והיא תחתי והא זימני משבח לה דמפסידא והכי
19 דמי גגון דנפישא כתובהה מכתובה דאורייתא אמר
20 רבא סיפא אתאן לכתובת בנין דכרין והכי קתני כשם
21 שהמוכרת כתובהה לאחרים לא תפסידה כתובת בנין
22 דכרין מאי טעמא וזי הוא דאנסוה כן מוכרת
23 כתובהה לבעלה לא תפסידה כתובת בנין דכרין מ"ט
24 וזי הוא דאנסוה ליפא תקנת אושא תנאי היא דתני
25 הך א עברי מלוג ויצאין בשן ועין לאשה אצל לא
26 לאיש ותניא אידך לא לאיש ולא לאשה סבריה דכחלי
27 עלמא קנני פירות לאו קננין הגוף דמי מאי לאו בהא
28 קא מופלגי דמאן דאמר לאשה לית ליה תקנת אושא

29 ומ"ד לא לאיש ולא לאשה אית ליה תקנת אושא לא דכחלי עלמא אית להו תקנת אושא
30 אלא פאן קודם תקנת פאן לאחר תקנתה ואי תנאי להו
31 תקנת אושא אלא למאן דאמר לאשה ולא לאיש מאי טעמא דרבא דאמר רבא
32 הקדש

33 **הקדש** דמי
34 **הקדש** דמי
35 **הקדש** דמי
36 **הקדש** דמי
37 **הקדש** דמי
38 **הקדש** דמי
39 **הקדש** דמי
40 **הקדש** דמי

41 **הקדש** דמי
42 **הקדש** דמי
43 **הקדש** דמי
44 **הקדש** דמי
45 **הקדש** דמי
46 **הקדש** דמי
47 **הקדש** דמי
48 **הקדש** דמי
49 **הקדש** דמי
50 **הקדש** דמי

51 **הקדש** דמי
52 **הקדש** דמי
53 **הקדש** דמי
54 **הקדש** דמי
55 **הקדש** דמי
56 **הקדש** דמי
57 **הקדש** דמי
58 **הקדש** דמי
59 **הקדש** דמי
60 **הקדש** דמי

61 **הקדש** דמי
62 **הקדש** דמי
63 **הקדש** דמי
64 **הקדש** דמי
65 **הקדש** דמי
66 **הקדש** דמי
67 **הקדש** דמי
68 **הקדש** דמי
69 **הקדש** דמי
70 **הקדש** דמי

71 **הקדש** דמי
72 **הקדש** דמי
73 **הקדש** דמי
74 **הקדש** דמי
75 **הקדש** דמי
76 **הקדש** דמי
77 **הקדש** דמי
78 **הקדש** דמי
79 **הקדש** דמי
80 **הקדש** דמי

81 **הקדש** דמי
82 **הקדש** דמי
83 **הקדש** דמי
84 **הקדש** דמי
85 **הקדש** דמי
86 **הקדש** דמי
87 **הקדש** דמי
88 **הקדש** דמי
89 **הקדש** דמי
90 **הקדש** דמי

91 **הקדש** דמי
92 **הקדש** דמי
93 **הקדש** דמי
94 **הקדש** דמי
95 **הקדש** דמי
96 **הקדש** דמי
97 **הקדש** דמי
98 **הקדש** דמי
99 **הקדש** דמי
100 **הקדש** דמי

101 **הקדש** דמי
102 **הקדש** דמי
103 **הקדש** דמי
104 **הקדש** דמי
105 **הקדש** דמי
106 **הקדש** דמי
107 **הקדש** דמי
108 **הקדש** דמי
109 **הקדש** דמי
110 **הקדש** דמי

111 **הקדש** דמי
112 **הקדש** דמי
113 **הקדש** דמי
114 **הקדש** דמי
115 **הקדש** דמי
116 **הקדש** דמי
117 **הקדש** דמי
118 **הקדש** דמי
119 **הקדש** דמי
120 **הקדש** דמי

הקדש חמץ ושחרור מפקיען מידי שיעבוד. אם עשה שורר אפותיקי והקדישו למזבח ולא דוקא הקדש דיהיב כל איסורין שהו ראויים לפקוע כגון איצטלא דמילתא הפרסיה אמיתא דיקמות (ר"ט: ושם) וכגון קונמות דפרק איצ"פ (כתובות ד' טז: ושם) וכוון שיש לאסור בה לחולל שעה אחת דרבא לטעמייה דאמר בפרק כל שעה (פסחים ד' לא: ב) ומכאן למקרא ויהיב גובה ונתקדש והלוח

הקדש. עשה שורר אפותיקי לבעל חובו וחרו לזה וזה הקדישו קדושת הגוף למזבח הפקיע שיעבודיה דמלוק ומותר למזבח ואין בו משום גול ששבח הקדש מפקיעו הואיל ולא היה קניו לו ממש אלא עומד לגבות הימנו דוקא קדושת הגוף אבל קדושת דמים לא אלימי לאפקועי שיעבוד מלוק חנוטן מסיף מלוק עוד דיתר ופודה את הנקיים האלו על מנת

לשלם לאשה את כתובתה כו' במשכת ערבין (דף כג:) ותכריבי המת בקדושת הגוף דמי ומפקיעו ונאפרין בהנאה: תפי'. נכרי שהלוק את ישראל על חמצו ולא הרהינו אצלו דמחוסר גובינא ושקיה עומד החמץ בבתו של ישראל ואין לנכרי עליו אלא שיעבוד כשבא עת ביעורו מפקיעו איסור החמץ את שיעבוד הנכרי ותיבי ישראל לבערו והא דתנן בפסחים (דף לו:) נכרי שהלוק לבערו עומד החמץ בבתו של ישראל הפסח מוקי לה רבא הקם בשהרהינו אצלו שנתנו במשכון ביד נכרי דלא מחוסר גובינא ולא שיעבוד אלא קנייה ממש: שחרור. עשה עבדו אפותיקי ושחררו הלוק משחרר ונזכה לו חובו ממקום אחר: לית ליה תפיקתא דאישא. ושיעבודיה דבעל כשאר קנן פירות דעלמא הוא ובקנן פירות דעלמא פליגי: המוכר עבדו. עבד קנני לבערו: המוכר כשאר קנן פירות ע"מ שישמשנו עוד שלשים יום: ראשון ישנו בדין יום או יומים. אם הבחור בתוך שלשים יום הללו ולא מת תחת ידו (כלא עמד יום או יומים חי אינו נהרג) כתיב: שומת כל קא יום אם יום יומים וגו' אבל שני אם הקדו בתוך שלשים יום הללו שהיה בבית ראשון אינו בדין יום או יומים ונהרג עליו אפי' מת מוחלז על לוסף שלש שנים דקנן פירות שהוא קנן לראשון כקנן הגוף דמי ולא דשני הוא: איש ואשה. אפי' מוכר שניהם כאחד: לא עשו ולא כלום. שאינו לא לזה ולא לזה ואם מת אחד מהם זה הנשאר מוציא מידי הלוקחות ולא דמו לשותפין דעלמא דהקם יש לזה חלק בכלול לטול חצי וכן וכן אכל הקב בולן מיוחד לה לגוף ובולן קנויין לו לפירות וליבא מיוחד לה לזה ולא לזה: ראשי אפרים. כ"ד יון שהעבד יוצא קול לחירות בפ"ק דקדושין (דף כח:). מתני' הוסיף להבדיל. הקדו על אנו לשון מורי' ל"א תוקע ממש: נתון לו סלע משום בושת: ספורי'. על הלוי מנו סוסרט' לועו של ישראל בסנהדרין (דף נח:). צרים. שנים ובכורות (דף לו:). חובותה כו' פוגם:

הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שיעבוד לימא דרבא תנאי היא לא דכחילי עלמא את לזה דרבא והכא אלמנה רבנן לשיעבודא דבעל ואיבעית אימא דכחילי עלמא לית ליה להני תנאי תקנתא אושא והכא כקנן פירות כקנן הגוף דמי קמפילגי ובפלוגתא דהני תנאי דתנאי המוכר עבדו לאחר ופסק עמו על מנת שישמשנו שלשים יום ר"מ אומר ראשון ישנו בדין יום או יומים מפני שהוא תחתיו קסבר קנן פירות כקנן הגוף דמי רבי יהודה אומר שני ישנו בדין יום או יומים מפני שהוא כפסו קסבר קנן פירות לאו כקנן הגוף דמי רבי יוסי אומר שניהם ישנו בדין יום או יומים זה מפני שהוא תחתיו וזה מפני שהוא כפסו כמסקא ליה קנן פירות אי כקנן הגוף דמי אי כקנן הגוף דמי ופסק גאון להלל רבי אליעזר אומר שניהם שאין בדין יום או יומים זה לפי שאינו תחתיו וזה לפי שישנו כפסו אמר רבא מ"ט דרבא אליעזר אמר קרא כי כספו הוא כספו המיוחד לו כמאן אזלא הא דאמר אמימר איש ואשה שמכרו בגביסו מלווה לא עשו ולא כלום כמאן קרבי אליעזר מאן תנא ליהא דת"ר מי שחציו עבד וחציו בן חורין וכן עבד של שני שותפין אין יוצאין בראשי אפרים שאין חזרין אמר ליה רב מרדכי לרב אישי הכי אמרי משמיה דרבא ר' אליעזר היא מי לא אמר ר' אליעזר כפסו המיוחד לו הכא נמי עבדו המיוחד לו: מתני' התוקע להכירו נתון לו סלע רבי יהודה אומר משום ר' יוסי הגלילי מנה ספורי נתון לו מאתים וזו לאחר ידו נתון לו ארבע מאות וזו צרם באנו תלש בשעריו רקק והגיע בו רוקו העביר מליתו ממנו פרע ראש האשה בשוק נתון לו ארבע מאות וזו

קנן פירות כקנן הגוף דמי. ואע"ג דגבי שו ענין אין יוצא לא לאשה משום דאין לו בה לשחרר קנן הגוף של אישה אבל בדין יום או יומים שהוא תחתיו ויש לו בה לחירות ולקסות מלאכות כרבא הוא שיהא בדין יום או יומים מאחר דקנן פירות כקנן הגוף דמי תרי"ד וצחק בר' ברוך מפרש דל"ר מ' נמי יוצא בשן ונען לאיש לעלל גרסי' ואיבעית אמא דביע' לית ליה תקנתא דאישא ובפלוגתא דהני תנאי בר' יהודה דקנני לאשה ולא לאיש בר' יהודה והיה דקנני לא לאיש ולא לאשה כריא דאמר שניהם אינן בדין יום או יומים דירשי כספו המיוחד לו ד"ג עבד המיוחד לו ועבד מלווה אין מיוחד לשניהם שלוח' יש פירות וזה' יש גוף ואין זה קרוב בעלים ואפילו שניהם יחד אינם יכולין למוכרו וכמו כן אין יכולין לשחררו ומשום ה"ק דלית להו תקנה דראשי דאפי' מוכר שניהם יחד אין מכירה כלל ואם מכרה האשה ונתגורשה איצ"פ שהכל לאשה אין ללוקח כלום בה שדרי' כשמכרה הוי כאדם המוכר דבר שאין שלו הלוקח לא שייך אליבא דר"א כלל תקנא דאישא דל"א לא צריכא לתקנא דאישא וכן חצינו כן חצינו כן שאם מכרה ונתגורשה הנה ללוקח ואם מתה הבעל מוציא דשניהו קודם ללוקחים כדאימא גיט' נוזלין (כ"ב דף קטו: ושם):

קנן פירות כקנן הגוף דמי. ואע"ג דגבי שו ענין אין יוצא לא לאשה משום דאין לו בה לשחרר קנן הגוף של אישה אבל בדין יום או יומים שהוא תחתיו ויש לו בה לחירות ולקסות מלאכות כרבא הוא שיהא בדין יום או יומים מאחר דקנן פירות כקנן הגוף דמי תרי"ד וצחק בר' ברוך מפרש דל"ר מ' נמי יוצא בשן ונען לאיש לעלל גרסי' ואיבעית אמא דביע' לית ליה תקנתא דאישא ובפלוגתא דהני תנאי בר' יהודה דקנני לאשה ולא לאיש בר' יהודה והיה דקנני לא לאיש ולא לאשה כריא דאמר שניהם אינן בדין יום או יומים דירשי כספו המיוחד לו ד"ג עבד המיוחד לו ועבד מלווה אין מיוחד לשניהם שלוח' יש פירות וזה' יש גוף ואין זה קרוב בעלים ואפילו שניהם יחד אינם יכולין למוכרו וכמו כן אין יכולין לשחררו ומשום ה"ק דלית להו תקנה דראשי דאפי' מוכר שניהם יחד אין מכירה כלל ואם מכרה האשה ונתגורשה איצ"פ שהכל לאשה אין ללוקח כלום בה שדרי' כשמכרה הוי כאדם המוכר דבר שאין שלו הלוקח לא שייך אליבא דר"א כלל תקנא דאישא דל"א לא צריכא לתקנא דאישא וכן חצינו כן חצינו כן שאם מכרה ונתגורשה הנה ללוקח ואם מתה הבעל מוציא דשניהו קודם ללוקחים כדאימא גיט' נוזלין (כ"ב דף קטו: ושם):

כמאן אזלא קא דאמר אמימר כו'. נראה דמכירה ליה משחררו הוא ענין מכירה דאי מרין יום או יומים ליה אמאי אצטרך כספורי גבי שחרור עבדו המיוחד לו: איש ואשה שמכרו בנכסי מלווה. פירש בקונטרס דלא דמי לשותפת דעלמא דהקם יש לזה חלק בכלול לטול חצי וכן וכן אכל הקב בולן קנויין לה לגוף ובולן קנויין לו לפירות וליבא מיוחד לה לו ולא לזה וליבא דר"א כלל תקנא דאישא דל"א לא צריכא לתקנא דאישא וכן חצינו כן חצינו כן שאם מכרה ונתגורשה הנה ללוקח ואם מתה הבעל מוציא דשניהו קודם ללוקחים כדאימא גיט' נוזלין (כ"ב דף קטו: ושם):

קנן פירות כקנן הגוף דמי. ואע"ג דגבי שו ענין אין יוצא לא לאשה משום דאין לו בה לשחרר קנן הגוף של אישה אבל בדין יום או יומים שהוא תחתיו ויש לו בה לחירות ולקסות מלאכות כרבא הוא שיהא בדין יום או יומים מאחר דקנן פירות כקנן הגוף דמי תרי"ד וצחק בר' ברוך מפרש דל"ר מ' נמי יוצא בשן ונען לאיש לעלל גרסי' ואיבעית אמא דביע' לית ליה תקנתא דאישא ובפלוגתא דהני תנאי בר' יהודה דקנני לאשה ולא לאיש בר' יהודה והיה דקנני לא לאיש ולא לאשה כריא דאמר שניהם אינן בדין יום או יומים דירשי כספו המיוחד לו ד"ג עבד המיוחד לו ועבד מלווה אין מיוחד לשניהם שלוח' יש פירות וזה' יש גוף ואין זה קרוב בעלים ואפילו שניהם יחד אינם יכולין למוכרו וכמו כן אין יכולין לשחררו ומשום ה"ק דלית להו תקנה דראשי דאפי' מוכר שניהם יחד אין מכירה כלל ואם מכרה האשה ונתגורשה איצ"פ שהכל לאשה אין ללוקח כלום בה שדרי' כשמכרה הוי כאדם המוכר דבר שאין שלו הלוקח לא שייך אליבא דר"א כלל תקנא דאישא דל"א לא צריכא לתקנא דאישא וכן חצינו כן חצינו כן שאם מכרה ונתגורשה הנה ללוקח ואם מתה הבעל מוציא דשניהו קודם ללוקחים כדאימא גיט' נוזלין (כ"ב דף קטו: ושם):

פגון שראיה בלילה. אם ראיה ביום דנין ע"פ ראייה דלא תהא שמעיה גדולה מראיה אבל ראו בלילה אין וכולן לדון ע"פ ראיה לילה וראיה בקבלת עדות וקבלת עדות בתחילה דין פטור מברות (כה: ושה דרי כנו) ותחילת דין ביום אפי' בדניי ממונות כדאמר רב אבהו כרב'ב'א שפירש ביש נוחלין כ"ב' (ד) הלך עריבין לחזור ולהעיד ביום וכוון שצריכין להעיד אין המעיד נעשה דין אבל עד

הדואה שאין מעיד כגון שיש עדים אחרים מעידין לפניהם נעשה דין אפי' בדניי נפשות לרבנן ודלא כרב'ב'א שפירש ביש נוחלין כ"ב' (ד) ק"ג: וס' ג) שנכנסו לבקר דוקא לבקר אבל אם נתכוננו להעיד כותבין ואין עושין דין דהוה ליה עדים ואין עד נעשה דין ולר"ע אפי' עד הראה אין נעשה דין בדניי נפשות כדמטעם דהא וטעמא כדמפרש בפ"ב דמכות (ר"י ב) ר"ע אומר מנון למנהרדון שראו באחד שהרג את הנפש עדים ממתיין אותו מיד עד שיצטוו בב"ד ת"ל עד שמדו לפני הדיין למטעם עד שיצטוו בב"ד אחר וא"ת והא בפרק ראיהו (ר"ה ד. כו. ושם) מפרש טעמא משום כתיבין ופטוה העדה והצילו העדה וכוון דהוה ליה תקטילה לא הוה ליה זכותא ויה' ליה דהנייה דמכות עדים אבל ר"ה ב' לא לפרש דלא גמרין מידה דשאני דיני נפשות כדבעין והצילו העדה וברבנן אפילו עד המעיד נעשה דין כדכתיב פ"ק דגיטין י"ז (ה) בפרק שני דהכותבות י"ז: כא: (ושם) וטעם דין המעיד נעשה דין ויש מפרשים משום דה"ל עדות שאין אהת יכול להקומה וכוון שהוא עצמו עד ודין לא יקבל הומה על עד עצמו ועל שיהיה קשה להדי' דאורייתא דאלא מכות עדים הקטובים לדיינים לא יעידו בפניהם דה"ל עדות שאי אהת יכול להקומה אלא ע"כ וכולין להזימן בב"ד אחר ה"ו בן תומיה ניהו עדו אחר ורשב"ם מפרש משום דכתיב ונתת מידתו שני האנשים דאמרין שבעות ו' (א) אלו העדים לפני ה' אלו דינין משמעו שיצטוו העדים לפני הדיינין ולא שיהיו עדים בעצמן ויזכין ודין ועוד פי' ר"י טעם אחר דאין עד נעשה דין משום דנפקא ליה מביים החולא את גניו ויה' תקולת יום ששמע מבקרי החולא שנתן לך אהת מבני ועמידו כל אהת בחלקו אבל ע"פ שמענוהו בלילה לא יעמידו כל אהת כחלקו לפי שמענוהו בלילה אין ראיה ליה עד פי'ם כדפי' וכוון שאין יכול לדון ע"פ ראיה לילה עד שיעידו עליהם ביום ה"ל עדים ולכך אין יכול לדון דאין עד נעשה דין אלא מטקא הוא דשמעין דאין עד נעשה דין אלא קאמר בפרק אפי' דיני ממונות (סנהדרין ד' ד) ר"מ דנפקא ליה שאין דנין אפי' גמר דין אלא ביום מראיתקש דינין לנגעים ביום התחילו מנהו עבדי ביה ומוקף ליה ביום אהת מפיל מלואו תניא ואי אהת מפיל נתחיל בלילה דבלילה כותבין ואין עושין דין ומסיק ואויל כולא סונוא עד ה"ל עדים ואין עד נעשה דין ולכיה איצטרף לאתוי' עלה אמר רב חסדא דכל עיקר לא מייחדי דרשה ויכיוס התחילו אלא משום דבעי לאפקי מידה דאין עד נעשה דין כדמפרש רב חסדא דאי לא דלחכי אהת אמאי איצטרף כול ביום התחילו לר"מ וא"ש הא דמייחדי עלה ואמר רב חסדא אמר רב א"ש

זה הכלל הכל לפי כבודו אומר ר' עקיבא אפי' ענינים שבישראל רואין אותם כאילו הם בני חורין שירדו מנכסיהם שהם בני אברהם יצחק ויעקב ומעשה באחד שפרע ראש האשה בשוק באת לפני רבי עקיבא והייבו ליתן לה ארבע מאות וזו אמר לו רבי תן לי זמן ונתן לו זמן שמהרה עומדת על פתח החדר ושבר את הפד בפניה וכו' באיסי' שזמן גילתה את ראשה והיתה מטפחת ומנחת ידה על ראשה ועמיד עליה עדים וכו' לפני רבי עקיבא א"ל לוי אני נותן ר' מאות זו ואל"ל לא אמרת כלום החובל בעצמו אף על פי שאינו ראשי פטור אחרים שהכלו בו חייבים ותקוצין נטעויותיו אף על פי שאינו ראשי פטור אחרים חייבין: **גמ'** איבעיא להו מנה צורי תנו או מנה מדינה תנו תא שמע דההוא גברא דתקע ליה לחבריה אתא לקמייהו דר' יהודה נשיאה אמר ליה הא אגא הא ר' יוסי הגלילי תב ליה מנה צורי ש"מ מנה צורי תנו ש"מ מאי הא אגא הא רבי יוסי הגלילי אילמא ה"ק ליה הא אגא דחיותה והא ר' יוסי הגלילי דאמר מנה צורי זיל תב ליה מנה צורי לממרא דעד נעשה דין והתניא סנהדרין שראו אחד שהרג את הנפש מקצתן נעשו עדים ומקצתן נעשו דיינין דבירי רבי מרפון ר' עקיבא אומר כולם עדים הם ואין עד נעשה דין עד כאן לא קאמר ר' מרפון אלא דמקצתן נעשו עדים ומקצתן נעשו דיינין אבל עד נעשה דין לא קאמר כי תניא

ההיא פגון שראו בלילה דלא למעבד דינא דינהו ואיבעית אימא הכי קאמר ליה הא אגא דסבירא לך כרבי יוסי הגלילי דאמר מנה צורי והא סהדי דמסרהי קד זיל תב ליה מנה צורי וסבר רבי עקיבא דאין עד נעשה דין והתניא והכה איש את רעהו באבן או באגרוף שמעון התימני אומר מה אגרוף מיוחד שפסור לעדה ולעדים אף כל שפסור לעדה ולעדים פוטם להשגיחה מתחת יד העדים אמר לו ר"ע וכו' בפני כ"ד הכהו שיוציען כמה הכהו ועל מה הכהו אם על שוקו או ציפר נפשו ועוד הרי שדחת את חברו מראש תנג או מראש הפירה גמח בית דין הולכין אצל אצל בית דין ועוד את נפלה חוזר וכוונת אלא מה אגרוף מיוחד שהוה אגרוף אף כל שהוא כמות לעדים פוטם להשגיחה אכן מתחת ידו של מנה פטור רבני מיתה אמר לו רבי עקיבא וכו' בפני כ"ד הכהו שיוציען כמה הכהו הא הכהו בפניהם עד מיתה דין לדבריו דרבי שמעון התימני קאמר וליה לא סבירא ליה: תנו רבנן שור פס שהמית והזיק דנין אותו דיני נפשות ואין דנין אותו דיני ממונות מועד שהמית והזיק דנין אותו דיני ממונות והזרין ודינין אותו דיני נפשות קדמו ודינהו דיני נפשות ודינין אותו דיני ממונות וכו' קדמו ודינהו דיני נפשות מאי הוי ליהדר ולידייניה נמו ממונות אמר רבא אשפתיניהו לרבנן דבי רב דיתבי וקאמרי הא מני ר"ש התימני היא דאמר מה אגרוף מיוחד שפסור לעדה ולעדים

העלילה: אלמא

אלמא

אלמא

זאת

אלמא בעינן אומדנא דב"ב. אף לנזקין דקא האי קרא בנזקין קאי דכתיב וכהה איש את רעהו באבן או באבנורו ולא ימות וה'נ צריך לאומרו אם ראוי לגיחותו זה בגין שפירה בעליו ואין חבין לו לאדם שלא בפניו דקביל סתרי. על גיחות וברח הלךר אין לו ממה לשלם ובגין דלית ליה נבסיה סוף סוף. בי האי דנדרו דיני נפשות מהתיבא משתלם ורואלי

זכרה ומשני מרדכי. משום את חזקה לחרישא לשכירות ומשלה לנזקין ואחריו בן דינתוה דיני נפשות אכל קדמו ודנדו ליפקל לא מענינו בדנינה להשוני לרדיא עליה דקרה ויהא ואין בנזקין של שור קאלא שבאר נבסי בעליו וחס אין משלם מן העליתה לקטלא הוא דאמרין. דכתיב באבן דאש דאשר מההו הקדו (במדבר לה) אכל לנזקין. אין אומדן דאפי' אין הפיץ זה ראוי להזיק זה חייב דומגן דאתוק בכל דהו. ומה בורא. סתם בור' טפחים: מאי לאו. קאי להחיות אם היו פחותים אם הווק בו חייב: מלפניה למעלה קהשיב. אלמא טעמא הוי היזק: כנגד עינו. הקדו כותל כנגד עינו של זה דלענין אומדנא. וכוכי לא בעי לשאמרויהו קאל מלקיה הוא דאתרע ליה: אהווי. מעשה דידיה הוא: ת"ש המשנה דברים אומדן ונתנין לו כו'. לא רסיון נזק רצער ובושת ורפיו ושבת עד שיתרפא. כלומר: אכל אכרביע מאותו בו כתיב שמע מלקיה נופל למשכב בחוליה זה ומחייבין את זה ליתן לו מיד כל רפיו ושבתו ומזונות הצריכין לו עד שיתרפא: והקריא. לזמן מועט והם אמדוהו לזמן מרובה: ונתן לו כל מה שאמרוהו קאל מלקיה רדיומו עליה: סקצרי. נופל למשכב כמו אקצירי (ר"ה דף טו.) אתפח. תרפא: מלקצרי ר"ע אפי' לעניים כו'. ותיקא דלא חייב לתת לפרע ראש האשה אלא ארבע מאות בו כתיב שמע מלקיה תנא קמא לקולא קאמר דלעני לא יתביא כולי האי וקאמר ליה ר' עקיבא לעני נמי יתביא חכי ומעשה באחד שפרע ראש האשה עניה כו' דאי סיד האי שיערוא דארבע מאות דתי' אפחות שבעניים קאמר והכל לפי כבודו לחומרא קאמר למיתב טפי לעשירים וקאתי ר"ע למימר אפילו עני שבישראל יטול יותר מרבע מאות זה אמאי לא מחייב ליה לפרע ראש האשה למיתב טפי: צללת במים אדירים. כול' יגעת לפטור עצמך ולא העלית בידך כלום שבתי תסיס אין ראוי לכלום: תקלה. אין רשאי:

לא

אלמא בעינן אומדנא דבי דינא והא פין דנזמר דינא לקטלא לא משהינן ליה לאומדנא דבי דינא ולא מענינן לדיניה ואמרינא להו אגא אפילו תימא רבי עקיבא הכא במאי עסקינן בגון שפירה אי פרה פי לא דנהו דיני נפשות היכי דיינינא ליה דיני ממונות בלא בעלים דקביל סתרי וברח סוף סוף מהתיבא ממשלם מרדיא אי הכי תם דייניניה דיני ממונות ברשיא ונמשלם מרדיא והדר דייניניה דיני נפשות אמר רב כורי בריה דרב פהנא זאת אומרת רידיא עליה דמרה הוא: איבעיא להו יש אומד לנזקין או

אין אומד לנזקין מי אמרינן לקטלא הוא דאמרין בהכי נפקא נשמה בהכי לא נפקא נשמה אכל לנזקין כל דהו או דלמא לא שנת ת"ש מה בור שיש בו כדי להמית עשרה טפחים אף כל שיש בו כדי להמית עשרה טפחים ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור הווק בו חייב מאי לאו מפסחה למעלה קא חשיב והכי קאמר מטפח ועד עשרה מיתה ליכא אלא לקטלא לנזקין כל דהו שנת מיתה אין אומדן לנזקין לא מפעלה למטה קא חשיב והכי קאמר עשרה מיתה ליכא אפכא פחות מעשרה פורתא נזקין איתא מיתה ליכא ולעולם אימא לך יש אומד לנזקין וכל מדי ומדי פי היכי דמיתוקנה ביה בעינן תא שמע הכהו על עינו וסמיא על אונו וחירשו עבד יוצא בהן לחירות כנגד עינו ואינו רואה כנגד אונו ואינו שומע אין עבד יוצא בהן לחירות מאי מעמא לאו משום דבעינן אומדנא ושמע מיתה יש אומדנא לנזקין לא משום דאמרין הוא דאבעית נפשיה כרתניא המבעית את חבריו פטור מדיני אדם ותייב דיניו שמים ביצד תקע באגנו וחירשו פטור אהווי ותקע באגנו וחירשו חייב ת"ש המשנה דברים אומדן אותו ונתנין לו מיד רפיו ושבת עד שיתרפא אמדוהו והיה מתנגה והולך אין ונתנין לו אלא כמו שאמרוהו אמדוהו והקריא ונתנין לו כל מה שאמרוהו ש"מ יש אומד לנזקין למימד גברא פמה ליקצר מיתה אי מכה פמה לא מקצר לא קא מבעי לן דודאי אמדינן פי קא מבעי לן למימד חפצא אי עבד האי נוקא או לא מאי ת"ש שמעון התומני אומר מה אגרוף מיוחד שמסור לעדה ולעדים אף כל מיוחד שמסור לעדה ולעדים שמע מיתה יש אומד לנזקין שמע מיתה: אמר מר אמדוהו והקריא ונתנין לו כל מה שאמרוהו מסייע ליה לרבא דאמר רבא האי מאן דאמרוהו לכלול יומא ואיתפח לפלגא דיומא וקא עבד עבודתא יתבינן ליה דכולי יומא מן שמיא הוא דרתיבי עליה: רקק והגיע בו הרק והעביר כו': אמר רב פפא לא שנו אלא

זאת אומרת רידיא עליה דמרה הוא. תימה ליגבו אל השור לגמרי לנזק ולא תימא יתר עליה דמרה ויל דאם הוא גובהו לגמרי לא היו ממתנין לו עד שישלם מן הרידיא כמו שאין ממתנין לפעלים אם היו אומרים המתני לו עד שאחרשו בו מעט ואח"כ חסקלוהו: לא משום דאמרי איהו דאבעית אנפשיה. תימה איכ אמאי נקט על עינו ועל אונו אפילו כנגד עינו ועל אונו נמי אם אהווי ועוד תניא בתוספתא (פ"ט) הקדו כנגד אונו ועינו לא יצא בו חורין שצאמר והכה עד שיעשה בו מעשה משמע דבעט משום גזירת הכתוב היא ולא משום דאבעית אנפשיה

חמשה דברים אומרים ונתנין לו מיד רפיו ושבת עד שיתרפא. זו היא גירסא כנגד הקמ"ל שאומרים אותו פמה ראוי לעלות שבתו ורפואתו עד שיתרפא ונתנין לו מיד וכן ה' דברים כמו שפי' בבגוטרס וכן מוכיח בתוספתא (פ"ט) דתני אמדוהו והיה מתנגה והולך אלמא יש אומד ברפיו:

החובל

אין אומד לנזקין מי אמרינן לקטלא הוא דאמרין בהכי נפקא נשמה בהכי לא נפקא נשמה אכל לנזקין כל דהו או דלמא לא שנת ת"ש מה בור שיש בו כדי להמית עשרה טפחים אף כל שיש בו כדי להמית עשרה טפחים ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור הווק בו חייב מאי לאו מפסחה למעלה קא חשיב והכי קאמר מטפח ועד עשרה מיתה ליכא אלא לקטלא לנזקין כל דהו שנת מיתה אין אומדן לנזקין לא מפעלה למטה קא חשיב והכי קאמר עשרה מיתה ליכא אפכא פחות מעשרה פורתא נזקין איתא מיתה ליכא ולעולם אימא לך יש אומד לנזקין וכל מדי ומדי פי היכי דמיתוקנה ביה בעינן תא שמע הכהו על עינו וסמיא על אונו וחירשו עבד יוצא בהן לחירות כנגד עינו ואינו רואה כנגד אונו ואינו שומע אין עבד יוצא בהן לחירות מאי מעמא לאו משום דבעינן אומדנא ושמע מיתה יש אומדנא לנזקין לא משום דאמרין הוא דאבעית נפשיה כרתניא המבעית את חבריו פטור מדיני אדם ותייב דיניו שמים ביצד תקע באגנו וחירשו פטור אהווי ותקע באגנו וחירשו חייב ת"ש המשנה דברים אומדן אותו ונתנין לו מיד רפיו ושבת עד שיתרפא אמדוהו והיה מתנגה והולך אין ונתנין לו אלא כמו שאמרוהו אמדוהו והקריא ונתנין לו כל מה שאמרוהו ש"מ יש אומד לנזקין למימד גברא פמה ליקצר מיתה אי מכה פמה לא מקצר לא קא מבעי לן דודאי אמדינן פי קא מבעי לן למימד חפצא אי עבד האי נוקא או לא מאי ת"ש שמעון התומני אומר מה אגרוף מיוחד שמסור לעדה ולעדים אף כל מיוחד שמסור לעדה ולעדים שמע מיתה יש אומד לנזקין שמע מיתה: אמר מר אמדוהו והקריא ונתנין לו כל מה שאמרוהו מסייע ליה לרבא דאמר רבא האי מאן דאמרוהו לכלול יומא ואיתפח לפלגא דיומא וקא עבד עבודתא יתבינן ליה דכולי יומא מן שמיא הוא דרתיבי עליה: רקק והגיע בו הרק והעביר כו': אמר רב פפא לא שנו אלא

בו אכל כבנדרו לא וניהוי פי בייש בדברים אמרי במערבא משמיה דרבי יוסי בר אבין זאת אומרת בייש בדברים פטור מכלום: הכל לפי כבודו (וכו'): איבעיא להו תנא קמא לקולא קאמר או לחומרא קאמר לקולא קאמר דאיכא עני דלא בעי למשקל כולי האי או דלמא לחומרא קאמר דאיכא עשיר דבעי למיתב ליה כפי תא שמע מןקאמר ר' עקיבא אפילו עניים שבישראל רואין אותן כאילו הן בני חורין שגרדו מנכסיהם שהם בני אברהם יצחק ויעקב שמע מיתה תנא קמא לקולא קאמר ש"מ: ומעשה באחד שפרע ראש האשה (וכו'): ומי יתבינן זמן והאמר רבי חנינא אין ונתנין זמן לחבלות פי לא יתבינן ליה זמן לחבלה דחפסיה ממונא אכל לבושת דלא חפסיה ממונא יתבינן: שמרה עומדת על פתח חצירה וכו': והתניא אמר לו ר' עקיבא צללת במים אדירים והעלית חרס בידך אדם ושאי לחבל בעצמו אמר רבא לא קשיא פאן בחבלה פאן בבושת והא מתניתין בבבושת הוא וקתי

החובל

בעצמו א"ע"פ שאין רשאי פטור. תימה מאי חייב שייך ואי פטור ממלקות קאמר ע"כ הוה צ"ל נטעייהו א"ע"פ שאין רשאי פטור לאו היינו פטור ממלקות דהא חייב משום קורצין אילנות טובות ואוקרתייהו מואותו לא הכרות כדאיתא בפי' בתרא דמכות (דף כב.) וצריך לדחוק ולומר פטור א"ע"פ שאין בו צד חיוב בשאין חס על גופו אחרים שחבלו בו חייבין ואתרים כשקומר ר' עקיבא דמתני' צריך לאוקמה בר"מ דאמר (כתובות דף ל"ב) לוקה ומשלם דלוקה משום לא הכרות אי נמי בדלא אתרו בויה' אלא תנאי היא. כשקומר ר' עקיבא דמתני' צריך עקיבא דברייתא פליגי ושבחי דלעיל ליתנהו והשתא נתיא ומדמש דאמר תרי תנאי ואליבא דרבי עקיבא קבעי מאן תנא דמתני' דאמר אליבא דר' עקיבא אין אדם רשאי לחבל בעצמו:

- 1 וקתני החובל בעצמו א"ע"פ שאינו רשאי פטור הכי קאמר ליה לא מבעיא ב'ושת דאדם רשאי לבייש את עצמו אלא אפי' חבלה דאין אדם רשאי לחבל בעצמו אחרים שחבלו בו חייבין ואין אדם רשאי לחבל בעצמו והתניא יכול נשבע להרע בעצמו ולא הרע והא פטור ת"ל להרע או להטיב מה הטובה רשות אף הרעה רשות אביא נשבע להרע בעצמו ולא הרע אמר שמואל באשב בתענית דכוותה גבי הרעת אחרים להשיבם בתענית אחרים מי מוהיב להו בתעניתא אין דמתקן להו באגרוגא והתניא איתוה ר' יוחנן דאין מביא ראיה אלא שאסור לחבל אפי' לנורח כגון אשה ששפחה על ראשה וכן הוהיא דאך את דמכס שהרע את עצמו בשביל שום דבר שיהא וכן מקרע על המת והו לנורח:
- 2 משום כל תשחית. והא דאמר במ"ק נ"ה (כ"ד.) שמואל קרע עליה דרב תליסר אצטלי דמילתא שי' לומר דצורבא מדרבנן שאני ולא יהו יותר מדיא:
- 3 שציער עצמו מן היין. לכאורה משמע דבגזיר טהור נמי קאמר דנקרא חוטא בפרק שי' שאמר דרביני גזיר מגלח (מיר דף ט"ט) קסבר רבי אליעזר הכפר גזיר טהור חוטא והנינו טעמא דבתיב קרא בגזיר טמא מפני ששניה בטא וכן בפ"ק דנדרים דף י' ותימה דבפ"ק דגזיר (דף ג.) פריך גזירות מילתא דעבידה ואמרין ליה אה מנשי אה' לרבי אליעזר הכפר דאמר גזיר חוטא הוא אפי' טמא דאידיד דבעי מיסתא דלמא אתי למעבד על גזירותיה אבל גזיר טהור לאו חוטא קרי ליה ואורי' דהא דקאמר דלא יתי חוטא היינו שמייה גזירותא מן העבירה והמזוה ליהוד כדאמר ר' עקיבא (סוטה) הוואה סוטה בקלוקלה יזיר עצמו מן היין ומבל מקום קצת כי חטא מירד דהוי אמיתגה תענית חלום שבקת שיקרעני גזר דינו ונפרעין ממנו תענית יש שבח מן הקנאה ליתבה תענית לתעניתא שהמזוה גדולה מן העבירה וה"ק בגזיר אפי' ר' אליעזר דאמר גזיר חוטא ה"מ גזיר טמא שהוא עיקר חוטא אבל גזיר חוטא לא חשיב רבי אליעזר כ"כ חוטא: כל חטאי בו' והא דאמר בתוקף הבתים (כ"ב דף לו.) האי מאן

עובר

משום כל תשחית. והא דאמר במ"ק נ"ה (כ"ד.) שמואל קרע עליה דרב תליסר אצטלי דמילתא שי' לומר דצורבא מדרבנן שאני ולא יהו יותר מדיא:

אלא

- 1 שציער עצמו מן היין. לכאורה משמע דבגזיר טהור נמי קאמר דנקרא חוטא בפרק שי' שאמר דרביני גזיר מגלח (מיר דף ט"ט) קסבר רבי אליעזר הכפר גזיר טהור חוטא והנינו טעמא דבתיב קרא בגזיר טמא מפני ששניה בטא וכן בפ"ק דנדרים דף י' ותימה דבפ"ק דגזיר (דף ג.) פריך גזירות מילתא דעבידה ואמרין ליה אה מנשי אה' לרבי אליעזר הכפר דאמר גזיר חוטא הוא אפי' טמא דאידיד דבעי מיסתא דלמא אתי למעבד על גזירותיה אבל גזיר טהור לאו חוטא קרי ליה ואורי' דהא דקאמר דלא יתי חוטא היינו שמייה גזירותא מן העבירה והמזוה ליהוד כדאמר ר' עקיבא (סוטה) הוואה סוטה בקלוקלה יזיר עצמו מן היין ומבל מקום קצת כי חטא מירד דהוי אמיתגה תענית חלום שבקת שיקרעני גזר דינו ונפרעין ממנו תענית יש שבח מן הקנאה ליתבה תענית לתעניתא שהמזוה גדולה מן העבירה וה"ק בגזיר אפי' ר' אליעזר דאמר גזיר חוטא ה"מ גזיר טמא שהוא עיקר חוטא אבל גזיר חוטא לא חשיב רבי אליעזר כ"כ חוטא: כל חטאי בו' והא דאמר בתוקף הבתים (כ"ב דף לו.) האי מאן

לא מבעיא ב'ושת. והואיל ואדם רשאי לחבל בעצמו כי ביש בעצמו ובישוויה ביה אחרים לא מקטרי בהכי: אלא אפי' החובל בעצמו. חבלה ממש דאין רשאי בה ואיכא למימר הואיל ומקולקל הוא דאין מקפיד לא נחייבו אחריו עליו' אפי' חייבין. מה הטובה רשות. בשביעות (דף כ"ו.) מקרש ליה לקרא דלא מתוקם אלא ברבר הרשות: דכוותה גבי' הרעת אחרים. דקתני הכיל נשבע להרע לאחרים ולא עשה והא חייב ת"ל להרע או להטיב מה הטובה רשות בשביעות (שם) כ"ו: דהתיק ליה. וסוגו מחד ואין להם מה לאכול: לנפשתיכם אדרוש. מיד עצמכם אדרוש: וכן' עליו. בגזיר בתיב: וכן הנפש. משמע שחטא בנפש אדם: מבל דבר. המסגן עצמו בתענית: עופר להרעה. שור שהמית עופר לקצצה. אשריה או כל עץ הנוטע להרע ומתירא נשפא יפול עלי. אדם ימות: אנה בעינא למיעבד הא מנחה. וכי טעין ליה היקר אתה אמרת לי להרע מטמא קושטא קאמר דכין דלהכי קאי לא קפיד כולי האי ואישי הוא דאינשי. ורשע. חבל וכן היה מעולה בדמים. דמיו קרים לבגון יותר משבח פירותיה רק עין אשר תרע. קרא ומירא הוא דהוה לי' למכתב רק אשר לא הוא מאכל: זה עין מאכל. וה"מ קצ' עין אשר טעם אפי' קאי זה קרוב למצור אלא הוא קתנו ואפילו הוא של מאכל:

- 1 וקתני החובל בעצמו א"ע"פ שאינו רשאי פטור הכי קאמר ליה לא מבעיא ב'ושת דאדם רשאי לבייש את עצמו אלא אפי' חבלה דאין אדם רשאי לחבל בעצמו אחרים שחבלו בו חייבין ואין אדם רשאי לחבל בעצמו והתניא יכול נשבע להרע בעצמו ולא הרע והא פטור ת"ל להרע או להטיב מה הטובה רשות אף הרעה רשות אביא נשבע להרע בעצמו ולא הרע אמר שמואל באשב בתענית דכוותה גבי הרעת אחרים להשיבם בתענית אחרים מי מוהיב להו בתעניתא אין דמתקן להו באגרוגא והתניא איתוה ר' יוחנן דאין מביא ראיה אלא שאסור לחבל אפי' לנורח כגון אשה ששפחה על ראשה וכן הוהיא דאך את דמכס שהרע את עצמו בשביל שום דבר שיהא וכן מקרע על המת והו לנורח:
- 2 משום כל תשחית. והא דאמר במ"ק נ"ה (כ"ד.) שמואל קרע עליה דרב תליסר אצטלי דמילתא שי' לומר דצורבא מדרבנן שאני ולא יהו יותר מדיא:
- 3 שציער עצמו מן היין. לכאורה משמע דבגזיר טהור נמי קאמר דנקרא חוטא בפרק שי' שאמר דרביני גזיר מגלח (מיר דף ט"ט) קסבר רבי אליעזר הכפר גזיר טהור חוטא והנינו טעמא דבתיב קרא בגזיר טמא מפני ששניה בטא וכן בפ"ק דנדרים דף י' ותימה דבפ"ק דגזיר (דף ג.) פריך גזירות מילתא דעבידה ואמרין ליה אה מנשי אה' לרבי אליעזר הכפר דאמר גזיר חוטא הוא אפי' טמא דאידיד דבעי מיסתא דלמא אתי למעבד על גזירותיה אבל גזיר טהור לאו חוטא קרי ליה ואורי' דהא דקאמר דלא יתי חוטא היינו שמייה גזירותא מן העבירה והמזוה ליהוד כדאמר ר' עקיבא (סוטה) הוואה סוטה בקלוקלה יזיר עצמו מן היין ומבל מקום קצת כי חטא מירד דהוי אמיתגה תענית חלום שבקת שיקרעני גזר דינו ונפרעין ממנו תענית יש שבח מן הקנאה ליתבה תענית לתעניתא שהמזוה גדולה מן העבירה וה"ק בגזיר אפי' ר' אליעזר דאמר גזיר חוטא ה"מ גזיר טמא שהוא עיקר חוטא אבל גזיר חוטא לא חשיב רבי אליעזר כ"כ חוטא: כל חטאי בו' והא דאמר בתוקף הבתים (כ"ב דף לו.) האי מאן

יכול

קטלא שאני אלא האי תנא הוא דתניא מקרעין על המת ולא מדרבי האמורי קמר רבי אלעזר שמעתי שהמקרע על המת יותר מדיא לוקה משום כל תשחית וכ"ש גופו ודלמא בגדים שאני דפסידא דלא הדר הוא כי הא דרבי יוחנן קרי למאני מכפדותא ורב תסידא בר הוה מסגי ביני היומי והגא מדלי' להו למאניה קמר זה מעלה ארוכה זה אינו מעלה ארוכה אלא האי תנא הוא דתניא קמר ר"א תפסר ברבי מה ת"ל וכפר עליו מאשר הטא על הנפש וכי באיזה נפש הטא זה אלא שציער עצמו מן היין והלא דברים ק"ו ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא המצער עצמו מכל דבר על אחת כמה וכמה: הקוצץ נטעייהו [וכו'] תני רבה בר בר חנה קמיה דרב שורי הרבת נטעייהו קצצת אתה אמרת לי להורגו אתה אמרת לי לקוצצו פטור א"ל א"כ לא שבקת חיי לברייתא כל כמניה א"ל איסמיה א"ל לא תתרגם מתניתך בשור העומד להריגה ובאילו העומד לקצצה אי הכי מאי קא מעין ליה דה"ל אנה בעינא למיעבד הא מזוה דתניא וישפך וכסה מי שישפך וכסה ומעשה פאתו ששחט וקדם חבירו וכסה והיזיבו ר"ל ליתן לו עשרה והובים: אמר רב דיקלא דמעין קבא אסור למקצצה מיתביי פמה היא בנות ולא קוצצו רובע שאני ויתבי דחשבי א"ר הנינא לא שכיב שיכתת ברי אלא דקין תאניתא בלא זמנה אמר רבינא ואם היה מעולה בדמים מותר תניא נמי הכי רק עין אשר תרע זה אילן מאכל כי לא עין מאכל הוא זה אילן סרק וכי מאחר שסופו לרבות כל דבר מה ת"ל כי לא עין מאכל לתקדים סרק למאכל

יכול

למחר

יכול אפי' מעולה בדרמים. לקודה יותר מפריות היא סרק קודם לה: ת"ל רכס. מיעט הקדמה: מקוריהו. מקור שלחן ועיקרון ל"א הבא לי קור שהוא רך לאכול ונגד סביב שרשי כלומר כלה עיקרם מפני שמפסיד ונאכל את הקור: גופני קני דיקלי. מדמי היין וכולין אנו לקנות קרקעות ואילו דקלי לא קני גופני אין שבחן עולה אלא לדרב מועט: **מתני'**

אע"פ שהוא נתן לו כו'. דקמא היא ולא ר'

למחר אייתי לי מקוריהו. משמע דגופני עדיפי מדיקלי ותימה דבאשה שפלוה לה נכסים

(כתובות עט. ועם ד"ה אילני) אמר גבי פלוה לה כספיה ילקח ביהן קרקע ודיקלי ואילני דקלי אילני וגופני אילני אלמא גופני גרעי אפילו מאילני דגרעי מדיקלי וי"ל בדגופני כשאדם טורח לזמר ולתפן הכרם יש ביהן ריוח גדול אבל בכספי אשתו אם היה

קונה גפנים מתוך שצריכים הוצאה מרוכה לא היה הפעל חושש להוציא על נכסי' והיה הולכין לאיבוד לסיכר טוב לקנות דקלים שאין צריכין וצ"א וממילא אית ביהו שבחא טוב הוא לשניהם ועוד מפרש ר"ת בהמכור את הספינה (כ"ב פב. עט. ד"ה מתקין) דפירי דדיקלא מתקיןמיני טפי מאילני וגופני ובכסי' מלוג של

כאשר אשה דברך המתקנים יוחר. אמר אברהם אל אבימלך. לאו בתרין משתעי שקרי המלאכים בישור את שרה מפסח שלפניו אלא לזדה בירוח כמו שהתפלל על אבימלך: **אלו** הנבדלן בשמות. כבראשית רבה יש אפיכא שהנבדלים בגורים היו כמו יהודה שנכבד **ב'י** גרם לראובן שהודה יהודה. אע"ג דאמר במדרש ושב לראובן אל הבור מלמד ששב משקו ומתענינו שבלבל ירמעי אביו וזה היה קודם דמעשה תמר מכל מקום לא הודה ברבים עד אשר שהודה יהודה: שיתין

יכול אפילו מעולה בדרמים ת"ל רק שמואל אייתי ליה אריסיה תמרי אכיל מעים בהו טעמא דתמריא א"ל מאי היא א"ל ביני גופני קיימי אמר מפחשי בהמרא כולי האי למחר אייתי לי מקוריהו: רב חסדא הוה תאל בי גופני אמר ליה לאריסיה עקרניהו גופני קני דקלי דקלי לא קני גופני: **מתני'** אע"פ שהוא נתן לו אין נמחל לו עד שיבקש ממנו שצאמר ועתה השב אשת וגו' ומנין שאם לא מחל לו שהוא אכרי שצאמר ויתפלל אברהם אל האלהים וירפא אלהים את אבימלך וגו' האומר סמא את עיני קטע את ידי שבר את גרלי התיב ע"מ לפטור תיב קטע את כסותי שבר את כפדי תיב ע"מ לפטור קטע עשה כן לאיש פלוני על מנת לפטור תיב בין בגופו בין במקומו: **גמ'** ת"ר כל אלו שאמרו דמי בושתו אבל צערו אפי' הביא כל אילי ביותו שבעולם אין נמחל

לו עד שיבקש ממנו שצאמר ליה אשת האישי כי נביא הוא ויתפלל בעדך דאשת נביא בעי אהדורי אשת אחר לא בעי אהדורי אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יוחנן השב אשת האישי מפל מקום ודקא אמרת הגוי גם צדיק תהרוג הלא הוא אמר לי אחותי היא והיא גם היא אמרה אחי הוא נביא הוא וכבר לימד אכסנאי שבא לעיר על עסקי אכילה ושתיה שואליו אותו או על עסקי אשתו שואליו אותו אשתך היא אחותך היא מפאן לכן נח שנהרג שהיה לו ללמוד ולא למד: כי עצר עצר ה' אמר ר' אלעזר שתי עצירות הללו למה אחת באיש שכבת זרע שתיים באשה שכבת זרע ולידה במתנהא תנא שתיים באיש שכבת זרע וקטנים שלשה באשה שכבת זרע וקטנים ולידה רבינא אמר שלש באיש שכבת זרע וקטנים ופי טבעת ארבעה באשה שכבת זרע ולידה וקטנים ופי טבעת: **צעד** כל רחם אמרי דבי ר' יצאי אפילו תרנגולת של בית אבימלך לא המילה ביצתה א"ל רבא לרבה בר כורי מנא הא מילתא דאמור רבנן כל המבקש רחמים על חבריו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה א"ל דכתיב וה' שב את שבות איוב בהתפללו בעד רעהו אמר ליה את אמרת מהתם ואנא אמינא מהכא ויתפלל אברהם אל האלהים וירפא אלהים את אבימלך ואת אשתו ואמהותיו [וגו'] וכתיב וה' פקד את שרה פאשר אמר וגו' פאשר אמר אברהם אל אבימלך אמר ליה רבא לרבה בר כורי מנא הא מילתא דאמרי אינשי בהדי הוצא לכן כרבא א"ל דכתיב למה תריבו אלי פלכם פשעתם בי ואם ה' אמר ליה את אמרת מהתם ואנא אמינא מהכא עד אנה מאנתם לשמור מצותי ותורתי אמר ליה רבא לרבה בר כורי תניב ומקצה אחיו לקח חמשה אשפים מאן נינהו חמשה א"ל הכי א"ר יוחנן אותן שהוכפלו בשמות והודה גמיי איכפולי מיכפל אמר ליה למפלתיה הוא אידבאל דאמר ר' שמואל בר

עקיבא קאמר לה על מנת לפטור: כגמי מקפיש **גמ'** כל אלו שאמרו. סלע מנה ומאתים ר' יוחנן דמי בושח ה: **אבל** עיי'. שדואל על בושחו אינו נמחל לה שהיה לו ללמוד. דרך ארץ ולא למד מדקאמר ליה דרמקא נביא הוא דמשמע אין ממש בדברך ורואי אתה ליתיה שכבת זרע. שבמעי אשה לא כוללה לפוטו: פ"י טבעת. נקב הגדולים לפנות: פקד. מודלא כתיב ופקוד את שרה וכתיב פקד משמע פקד כבר תחילה לאבימלך בהדי הוצא לכן כרבא. קרן הגדל אצל הכרוב משבא לעקר פגמתי שענקי הכרוב עמו ונמצא לוקח בשבילו כלומר שבני רשע לוקח עמו: כולכם פשעתם. אף הנביא במשמע: עד אנה מאנתם. ומשה ואהרן בכלל: אותם שהוכפלו בשמותם. כברכת משה דן וכולן גד ואשר נפתלי הודיעה הכרוב שחולשים שבחןיו היו וצריכין חיובן לסיכר כפל את שקם לזקוק ואותן הביא יוסף לפני פרעה כדי שלא יכרו אותם להיות ראשי יגיסות הולתים: כל השברים יצאו בצמותיהם המוצרים וכשרו בארץ ישראל שצאמר והעלים את עצמותי מזה אתכם (שמות יג) משמע שאף עצמותם תעלו ולא נכתב יוסף אלא להדישר שבוהו משא שכל ושתיה' הודיעה בביתו והוא עסק במצוה. מנוגלגליו פארון. לא היה שלחו קיימת ומחוקרת מפני נידוי דקאמר ליה לעקב אם לא באיננו אליך וקטאתי לך כל הימים (בראשית מג) ואע"פ שנתקיים התנאי נפקא לן במשבת מכות (דף יא) קללת חכם אפי' על תנאי היא באת: מי גרם לראובן כו'. מדרש אגדה הוא בתחומא מפיין שהודה יהודה ואמר צדיק ממני עמד ראובן ואמר אני כלכלתי ירמעי אפי' לשא. נכנס כל עצם ונתחבר למקומו שיש משל לשפא אשלויה שדונא בלע"ז כמו שף מרובתיה (תולין דף מב.) אליבא דהלכתא. את הנה מוסיעא מילתא למימר מילתא דתמי הלכתא כותיה: לא הוה סלקא ליה. כלומר לא היה עולה בידו למימר שמעתתא אליבא דהלכתא: הפלון נתקנין נתנין להו. והעצרים לא היו נתקנין להותיותו לכתו: צריים. שביים:

וטמא

נחמני אמר רבי יוחנן מאי דכתיב וחי ראובן ואל ימות ויחי כתיבי מספר וזאת ליהודה כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר היו עצמותיו של יהודה מנוגלגלן פארון עד שבא משה ובקש רחמים אמר לפניו רבונו של עולם מי גרם לראובן שיודה יהודה מיד שמע ה' קול יהודה על אכריה לשפא לא הוה קא מפסן למתיבתא דרקעא ואל עמו תביאנו לא הוה ידע מאי קאמרי רבנן ולמשל ומיטרח בהדי רבנן דיוו רב לו לא הוה סליק ליה שמעתתא אליבא דהלכתא ועוד מצרייה תהיה אמר ליה רבא לרבה בר כורי מנא הא מילתא דאמרי אינשי בתר ענייא אזלא ענייתא אמר ליה דתנין עשירים מביאין בפגורים בקלות של חוב ושל כסף ועניים כסלי נצרים של ערבה קלופה הפלים והפגורים נותנים לפנהים אמר ליה את אמרת מהתם ואנא אמינא מהכא

שיתין רהטוי רהוט. פירש הר"ר משולם שיש בשנה ששה עתים ורע וקציר וקור וחום וקצין וחורף ומפרש בפרק המגבל (כ"מ דף קו) שקל אחד שני חרשים והם ס' יום ובחנם דחק דאחרת דגמרא בבבא קמא דבסמוך ובאלו טריפות נחלוך דף נח) שיתין קמאי. דפרקא תלוי ליה בבקריה.

תמרא

למריה וטיבתא ולשקייה. כלומר המשקה נותן בעין ולמי שהוא רוצה בדרמא ממדך טוב עין ומדך זה משה רבינו ע"ה שא"ל הקב"ה וסמכת ירך הוא סמך בב' דיי דכתיב וסמון ידיו עליו ובסמון ס' בעיא: **גבי** קנא דשרכי. כלומר מקום הבטלים ופי' קנא היינו מקום ממי תלתא תאלי תודא וקנא דהבוס (לעיל דף נח) וכן מפרש בסוגא דף לב: וקנא תלתא טריפי בתר ידיו עליו ובסמון ס' שלשה עלין סמוכין זה על זה שפן דרך החדשים ובקונן פי' שקל ג' עלים קנהה אחד ואם פן לא ימצא לעולם דחס כשר.

הדרכי.

נעליים וכן דשרכא בבבא קמא יש נחלוך (ב"ב דף קטל. ושם) כמו איש יודע צדי (בראשית כח) ומתרגמין בקרא בחשירין ומפ' רח"ת נח ובטל ובעירוף גורס שידכן בדל"ת ומפרש לשון שקט ותשקות הארץ תרגומי וידוכות ארעא ושפוטסי ח: ועי' תוס' ב"ב קטל. **משולש** ככתובים. כל עוף קנה למינה ישכון אין זה מקרא בכל התורה ושמא בספר פן סיקא הוא וכן מלסקה תרגומך וכן נדיבים תושיה:

דאיכא

וטמא טמא יקרא אל' רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא דאמור רבנן השכם ואכול פקין מפני החמה ובחורף מפני הצניח ואמרי אינשי שיתין רהטוי רהוט ולא מנוה לנברא דמצפרא ברוך דכתיב לא יעבדו ולא יצטאו ולא יבם שרב ושמש אל' את אמרת מהתם ואנא אמינא מהכא ועברתם את ה' אלהיכם זו קרית שמע ותפלה וברך [את] לחמך ואת מימך זו פת במלח וקיתון של מים מפאן ואילך והסירותי מחלה מקרפך ותניא מחלה זו מרה ולמה נקרא שמה מחלה ששמונים ושלושה חלאין יש בה מחלה גנימטריא הכי הוו וכולן פת במלח שחרית וקיתון של מים במטין אל' רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא דאמור רבנן תברך תרפיד תמרא אופקא לנביד כאת אל' דכתיב ויאמר ה' שמתא שרי אי מזה כאת ואנה תלכי ויאמר מפני שרי גברתי אנכי בורחת אמר ליה רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא דאמרי אינשי מילתא גנאה דאית ביד קדים אמרה אל' דכתיב ויאמר עבר אברהם אנכי אל' רבא לרבה בר

וטמא טמא. לא די לו נגועו אלא שמבייש את עצמו על כרחו הטיל עליו הכתוב חובה שיתין רהטוי רהוט. ששים איש רצו ולא הגיעו לאכול שחרית: אופקא לנביד מושל. כלומר טול אופק של תמור והסירותו אליך ושים אותו על גביך כלומר תודה לךדין ואל תענהו. מושל לשון לא ימיש (שמות יג) כלומר הסירותו כדור סודר נא (בראשית ט:ו) שפחה שרי. אמר ליה רבא וענה שרי גברתי: ועניה מפניפי.

עניו מצפות למעלה למרחוק למנותו וחיברו ככתובות (דף ס) נתפו ענייה: שפח' ואיל. כלומר מחמת ענותוהו של אדם לא יהא בוש מלשאלו דבר ופריהו לו בין לתורה בין לפרנסתו ולחבשו חובה: **באשר ייבש וגו'**. באביגיל כתיב שהיתה מהנפאק שמתת נבל בעלה ובחורף דברהי מרמזו לרוד שזוכיר את יפה: תכלי. אבלות ומכאבוהו ולי' אין שוכיר. אלקאמ לשון היה עליו שלא זימנו למשמה: שיתין. לאו מקרא נפק אלא מילתא בעלמא הוא קראמרי אינשי ולא דוקא הוא: ויוסף אברהם. נתקא ביצחק: חפרא לרתי' וטביבא: גללי. אגבתי לשון מורי אלי' והשויתין אותו מחזיקין טובה לשר המשקה ולא למפק: **ויספוק את ידיו.** תלה החקמה והגדולה במשה כאילו הוא נותנה ליושעו והיא איהא אלא מ' וטביבא: גללי. אגבתי לשון מורי אלי' גללים ממש וראשון שר וגללים ממש אויחיה הוא: קנא דשרכי. אילנות בטלים ואין עושים פרי כמו נקרא דשרכא בטל כלומר דרך דקל ע"י לרבינו בבראשית יא: **אמרי טמא טמא כו'** במסכת כלים היא בפרק טבעת אדם דקמני אוקלי של דרנש ושל שלוקן טמאה ושל מנורת עץ טהורה זה הכלל המחובר לטמא טמא לטהור וזהו אוקלי טמא זה שמתב עשו במזלג תלחות שם בחמה בשעת הפשטיה ורחוב בביתל דאמרינן בתמיד נחשת (פסחים סה) אנקליטא של ברזל היו תחובין בעפדים כו' ואם תחבו במנורת עם סמך כל עץ בטל סמך לגבה ואינה מקבלת טמאה אלא נגעה בו טמאה אבך בדרנש ובשלוקן שמקבלין טמאה תו אף הוא מקבל טמאה: לא לתם הלך וירחי רבי אליעזר סבר דירי עוף טמא הוא ורבנן פליגי עליה בשעת חילין באלו טריפות יו סה: וירחי. אשטורניל. קרית תברך. לחוביהו ולא עקר: דתי גורא. ביתל הפל עליו כלומר תעיד ויפה ברשעו דחזו בדיים: השתית מיניה. ששתית מינה ב' בצמא: לא תשרי ביה קלא. מוטי' אלעז' כלומר דבר הנעדר לך פעם אחת שוב לא תהיה: אי' דלית וירא דלינא. אם תרלה ותגביה תהיה עמי דלינא דקא משיח משל הוא שאין אדם רוצה ליקנס סבבת דיוק ממן ותחת עול דבר אלא אם כן משתתף תברו עמו: פי' תוינן וזכיר לנביד. ששהיננו קטנים היינו חשויים כגברי: השתא דקשישנא. עכשיו שהוקנו הינו

שפליגי כתיבנותו:

אחד

מנייהו והתשרי ביה קלא אל' דכתיב לא תעבד אדומי ולא תעבד מצרי' פי' גר היית בארצו אמר ליה רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא דאמרי אינשי אי דלית וירא דלינא לא לא דלינא אמר ליה דכתיב ויאמר אליה ברוך אם תלכי עמי והלכתי ואם לא תלכי עמי לא אלה אל' רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא דאמרי אינשי פי' הוינן וזכיר לנברא השתא דקשישנא לדרדקי אמר ליה מעיקרא כתיב וה' הולך לפניכם וימם בעמוד ענן לנחותם תדרוך וילכה בעמוד אש להאיר להם ולבסוף פתיב

הנה

אחד הצועק ואחד הנצעק במשפט. ותרתי אפי' ותרתי אתכם (שמות כב) שנים במשפט: אלא ששפתיהן מן הצועק תחילה כדאשכחן בשריה: על מנת שתהא פטור: רבא אמר לך שאין אדם מוחל על ראשי אבריו. וברייחא לא תקשי דעל צערו מוחל אדם: צערו. לפי שמהן ריבין ויתקו אמרי. אדם מוחל על הכל ומתויתקין לאו דאיל

דאיכא אהר דייקא בארעא. ובימי שרה היה ביד של שם קיים: הצועק ואחד הנצעק. אומר רבינו שמאלא דביספיר מתני גי'א אחד הצועק ואחד שאין צועק במשפט פירוש בין אותו שצוה עליו בין אותו שאין צועק עליו צערו עליו שיהיה ננעשם עליו מסתברא כיון שאין מוחל וזה חסד ומתויתקין לאו דאיל

הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמורך בדרך א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הוא מילתא דאמיני אינשי בתר מרי ניכסי ציבו קושא א"ל דכתיב וגם ללוא תהולך את אברם היה צאן וקבר ואהלים אמר רב הונן המוסר דין על חבירו הוא נעשה תחילה שנאמר ותאמר שרי אל אברם חמסי עליך וכתוב וכל אבריהם לספור לשרה ולבנותיה והני מילי דאית ליה דינא בארעא אמר רבי יצחק אי' לו לצועק יותר מן הנצעק תניא נמי הכי אהר הצועק ואחד הנצעק במשפט אלא שמתהוין לצועק יותר מן הנצעק ואמר רבי יצחק לעולם אל תהי קללת הדיוים קלה בעיניך שהרי אבימלך קלל את שרה ונתקיים בנרעה שנאמר הנה הוא לך כסות ועינים אמר לה הואיל וכסית ממני ולא גילית שהוא אישך וגרמת אלי הצער הנה יהי רצונן שיהו לך בני כסויו עינים ונתקיים בנרעה דכתיב ויהי פי יקון יצחק ותכתיב עיניו מראות אמר רבי אבהו לעולם יהא אדם מן הנדרפין ולא מן הרודפין שאין לך נדרף בעופות יותר מתורים ובני יונה והתשרון הפתוב לגבי מזבח: האומר סמא את עיני כו': א"ל רב אסי בר תמא לרבה מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר ליה רישא לפי שאין אדם מוחל על ראשי אבריו א"ל וכי אדם מוחל על צערו דתניא הבני פצעני על מנת לפטור פטור אישתיק אמר מרזי שמוע לך בהא אמר

הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמורך בדרך א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הוא מילתא דאמיני אינשי בתר מרי ניכסי ציבו קושא א"ל דכתיב וגם ללוא תהולך את אברם היה צאן וקבר ואהלים אמר רב הונן המוסר דין על חבירו הוא נעשה תחילה שנאמר ותאמר שרי אל אברם חמסי עליך וכתוב וכל אבריהם לספור לשרה ולבנותיה והני מילי דאית ליה דינא בארעא אמר רבי יצחק אי' לו לצועק יותר מן הנצעק תניא נמי הכי אהר הצועק ואחד הנצעק במשפט אלא שמתהוין לצועק יותר מן הנצעק ואמר רבי יצחק לעולם אל תהי קללת הדיוים קלה בעיניך שהרי אבימלך קלל את שרה ונתקיים בנרעה שנאמר הנה הוא לך כסות ועינים אמר לה הואיל וכסית ממני ולא גילית שהוא אישך וגרמת אלי הצער הנה יהי רצונן שיהו לך בני כסויו עינים ונתקיים בנרעה דכתיב ויהי פי יקון יצחק ותכתיב עיניו מראות אמר רבי אבהו לעולם יהא אדם מן הנדרפין ולא מן הרודפין שאין לך נדרף בעופות יותר מתורים ובני יונה והתשרון הפתוב לגבי מזבח: האומר סמא את עיני כו': א"ל רב אסי בר תמא לרבה מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר ליה רישא לפי שאין אדם מוחל על ראשי אבריו א"ל וכי אדם מוחל על צערו דתניא הבני פצעני על מנת לפטור פטור אישתיק אמר מרזי שמוע לך בהא אמר

הדרן עלף תהובל

ל"ה הכי אמר רב ששית משום פגם משפחה אימרת ר' אושעיא אמר משום פגם משפחה רבא אמר משום שאין אדם מוחל על ראשי אבריו שלו רבי ויתקן אמר יש הן שהוא כלאו ויש לאו שהוא בהן תניא נמי הכי הבני פצעני על מנת לפטור ואמר לו הן הרי יש הן שהוא כלאו קרע את כסותי על מנת לפטור ואמר לו לאו הרי לאו שהוא בהן: שבר את פדי קרע את כסותי חייב: ורמינהי לשמור ולא לאבד לשמור ולא לחלק לעניים אמר רב הונא לא קשיא הא דאיתי לרביה הא דלא איתי לרביה אמר ליה רבה לשמור דאיתי לרביה משמע אלא אמר רבה הא והא דאיתא לרביה ולא קשיא הא דאיתא לרביה בתורת שמינה הא דאיתא לרביה בתורת קריעה ההוא ארנקה דצדקה דאיתי לפומבדיתא אפקדה רב יוסף גבי ההוא גברא פשע בה אתו נגבי גבוהה חיביה רב יוסף א"ל אפי' התניא לשמור ולא לחלק לעניים אמר ליה עניי דפומבדיתא מיקין קוץ להו ולשמור הוא:

הדרן עלף תהובל

דיאג שמא ידקדק עמו יותר מדאי אם תקרע ועמוד בדין הוא קדאל' ואע"ג דאיתא לרביה בתורת קריעה שאל בשעת נתינה חייב על הקריעה וברייחא ברלא איתא לרביה שאל טול חפץ פלוני המונח שם השמרהו לו ואם רוצה לתקועהו ואח"כ נטלו וקרעו דכיון שאינו חס עליו אלא שנתן לו רשות קודם שיתנהו לרזו אם כן אין חושש אם בארדוהו ולפטרו לגמרי נתן לו רשות א"ל רבה לשמור דאיתא לרביה משמע דהכי משמע קרא שנתן לו רשות לשמור בלבד אבל נתן לו גם לאבד אין עליו דין שומר אלא אמר רבה מתני' בדאיתא לרביה בתורת שמינה בלבד ועוד נקדח ונתן לו רשות לקרוע שביחן שמתחילת נתינתו נתן לו לשמור ולא לקרוע ותפקד קיבל עליו מה שאומר אח"כ לקרוע אם ירצה אינו אלא משמע ופטומי מילי וברייחא ברלא דאיתא לרביה בתורת קריעה שמשעת נתינה א"ל כן דכיון שאומר לו כן קודם שנגעשה שומר אין חושש אם יקרע וכ"ש אם לא עשאו שומר אלא א"ל קרע כסותי ושבור כדי המונח לפניך שהוא

פטור:

הדרן עלף תהובל

הגזול עצים. תנא דידן תנא שניו דרבנן. ואית וליבה דאית לה אפילו שניו החזרו לברייתו הוי דאורייתא כדפי' במדבר (לעיל דף טו) ושם הכי משני מתניתין כדאביי לא מצי לשניו וברב אשי נמי לא דרב ברב מוקף לה דוקא בשניו שאין חזרו וש לומר דהדר מברייתו דמתני' וברביתא נקט עצים משופם ועשאן כלים לאשמועינן דאפי' שניו החזרו לברייתו וכו' ודאורייתא גשמיטן ק' דשניו בעלמא דהוי שניו אף על פי שאין שם כלי עליהו;

עצים ועשאן כלים בוכני. דוקא שפוי כי האי שנעשה ככך בוכני ומולד דחשיב שניו מעשה וכן עבדיה נסרים נמי מהני אבל שפוי שאין משתנה שמו בכך לא מהני וכן אמרין לקנן (דף ע"ג.) גזל דיקלא וקטילה לא קני דיקלא ונבדיה גזיב לא קני דגזיב וקטילה מקרי אבל גזיב ונבדיהו כשוריי קני מעקרא גזיב והשתא בשניה;

לא הספיק ליתנו לו עד שצבעו. פירשתי במדבר (לעיל דף טו.)

מוואו וארגו. ואית ארגו מיפוק ליה משום טויה ויל מאי אריה תיבי כדפי' מקרש סתם מכלתין (דף קטז.) הא דחוריה חורי ותכוריה כורושי ותרייהו אליבא דבי' דחוריה חורי אפילו לר"ש לא הוי שניו וכוריה כורושי אפי' לרבנן הוי שניו וקבא לא רצה לתרץ כן דקסרי כוריה כורושי לא מקרי ליבוה אלא צביעה וקת' דלא קט' רבי חייא בר אבין הא דנפציה נפציה הא דחוריה כורושי דהא בנפציה אפילו ר"ש מודה דלא הוי שניו כדומכה במלתייה דרבא כי לומר אורחא דמילתא נקט כל חד וחד דקדם סירוק עשיין ניומן ואין משתין זה אחר זה אלא מיד מרקקין וקדם כוריה עשיין חווריי והשתא בנפציה חווריי לכו' לא הוי שניו ובכוריי לכלי' עלמא דהוי שניו וסירוק פליגי ור"ש שכתוב בתן במלתייה דרבא חייא בר אבין הא ותא רבנן וזי' גז' צירך לומר דבחווריי נמי פליגי כמו בסרוקי ותימה למה לא תעמיד תרתייהו כבי' ותא דנפציה נפציה ותא דחוריה כורושי נשמי קסבר רבי חייא בר אבין בדפוציה נמי פליגי;

השתא צבעו לר"ש לא הוי שניו. לרבא דשני הא ותא בר"ש הוי מצי למיפטר מצבעו אצבע;

בקלא אילו עד עבר. ותא דנפציה בין ליבוה לצביעה בצביעה גופא הרמ' לפלוגי בין עוברת לשאין עוברת אלא דעדיפא ליה לאילפוגי בין קלא אילו ליבוה דתחוייהו לא הדרי לברייתו ולרבא חייב שמעון בדין למה דלא הדר מצבע דהדר ורבנן עדיף להו צבע אעי' דהורא לפי שהוא שניו מרובה מליבוה שהוא שניו מעט אפי' דלא הדר;

רבי שמעון בן יהודה הא דאמרו. תימה הא בטוואו וארגו מודה ור"ש פליגי אלא בצבעו משום דלא חשיב ליה שניו לפי שלא נשתנה נוח הצמר ור"ל דלאו דוקא אמר דבר אחד אלא כלומר כשעשה אחת מן הדי' איבא במקמה דוכתי' ואפאה

הגזול עצים ועשאן כלים צמר ועשאן בגדים משלם בשעת הגזלה גזל פרה מעופרת ויולדה רהל מעונה וזווה משלם דמי פרה העומרת לילד ודמי רהל העומרת לינוו גזל פרה ונתעברה אצלו ויולדה רהל ונמענה אצלו וזווה משלם בשעת הגזלה זה הפלל כל הגזלנים משלמין בשעת הגזלה: גמ' אמרי עצים ועשאן כלים אין שיפן לא צמר ועשאן בגדים אין ליבנן לא ורמינהו גזל עצים ושיפן אבנים וסתימתן צמר וליבנן פשתן ונקחה משלם בשעת הגזלה אמר אביי תנא דידן קתני שניו דרבנן דהדרא וכל שפן שניו דאורייתא עצים ועשאן כלים בעצים משופין ומאי ניהו נסרים דשניו דהדר לברייתא הוא דאי בעי משליף להו צמר ועשאן בגדים בצמר מווי דשניו דהדר לברייתא הוא דאי בעי קטר לה וכל שפן שניו דאורייתא ותנא ברא שניו דאורייתא קתני ושניו דרבנן לא קתני רב אשי אמר תנא דידן נמי שניו דאורייתא קתני עצים ועשאן כלים בוכאני דהיינו שיפן צמר ועשאן בגדים נכשי' דהיינו שניו דלא הדר וליבוה מי הוי שניו ורמינהו לא הספיק ליתנו לו עד שצבעו פטור לבנו ולא צבעו תיב אמר אביי לא קשיא הא רבי שמעון הא רבנן דתניא גזוז מוואו וארגו אין מצטרף לבנו רבי שמעון אומר אין מצטרף וחסכים אומרים מצטרף רבא אמר הא ותא רבי שמעון ולא קשיא הא דנפציה נפוצי הא דסרוקיה סרוקי רבי חייא בר אבין אמר הא דחוריה חוריי הא דכבריה כבוריי השתא יש לומר צבע לרבי שמעון לא הוי שניו ליבוה הוי שניו דתניא גזו ראשון ראשון וצבעו ראשון ראשון ומוואו ראשון ראשון וארגו אין מצטרף רבי שמעון בן יהודה אומר משום ר' שמעון צבעו מצטרף אמר אביי לא קשיא הא רבנן אליבא דר"ש הא ר"ש בן יהודה אליבא דר"ש רבא אמר לעולם לא פליגי רבנן עליה דרבי שמעון בן יהודה ושאני צבע הואיל ויכול להצבירו ע"י צפון וכי קתני התם לא הספיק ליתנו לו עד שצבעו פטור ואוקימנא פדברי הכל בקלא אילו דלא עבר אמר אביי ר' שמעון בן יהודה ובית שמאי ור' אלעזר בן עקב ור"ש בן אלעזר ורבי ישמעאל פולחו סכריא להו שניו מוקמו עומד רבי שמעון בן יהודה הא דאמרו ב"ש מאי היא דתני' נתן לה חפץ פאתנה ונשאן אורח ויתים ועשאן שמן ענבים ועשאן יין תני הרי אסור ותניא אסור

מאסורוק

דודתו – לצורך יצאת. למעט את אשת אחיו מאמו. נאמר כאן דודתו, ונאמר להלן (ויקרא כה) או דודו או בן דודו ויגאלנו. מה דודו שנאמר להלן – באחי אביו מאביו הפתוב מדבר. אף דודתו שנאמר להלן – באחות אביו מאביו הפתוב מדבר.

אף את אשת אחיו למידה מדודתו, מה דודתו שנאמר להלן – באחות אביו מאביו הפתוב מדבר, אף אשת אחיו שנאמר כאן – באשת אחיו מאביו הפתוב מדבר.

עד פדון רבבי עקיבה. רבבי ישמעאל? דתני רבי ישמעאל: נאמר כאן אשת אחיו, ונאמר להלן (ויקרא כ, כא) איש אשר יקח את אשת אחיו נדה היא. מה נדה – יש לה היתר לאחר איסורה.

אף אשת אחיו מאביו – יש לה היתר לאחר איסורה. יצאת אשת אחיו מאמו – שאין לה היתר לאחר איסורה.

הא רבי אלעזר מקשי לה, מנן תיתי ליה? רבי אבהו, רבי אלעזר בשם רבי הושעיא: שני לאוין וברת אחת לאוין חולקין בריתות מה טעמא? (שמות ל) על בשר אדם לא ייסף ובמתכנתו לא תעשו כמהו. ובתיב (עו): איש אשר יקח כמהו ואשר יתן ממנו על זר ונכרת מעמיו. הרי יש כאן שני לאוין וברת אחת, לאוין חולקין בריתות.

מה עביד לה רבי יוחנן? באנשים הפתוב מדבר, ובאת אחותו ללמד על כל הנשים. ולית לרבי אלעזר בן? אית ליה (ויקרא יח, י) לא תקרבו – אחד האיש ואחד האשה. ומה עבד לה רבי יוחנן? פתר לה, ואינו מתוור, ועוד מן הדא.

שמואל בר אבא בעא קומי רבי זעירא: ויצאו שלמים ויחלוקו לאוין על כל הקדשים לטומאה! אומר ליה: לצורך יצאו למעט את קדשי בדם הבית ומעילה – שלא יהו חייבין עליהן משום פיגול ונותר וטמא.

ולא מתניתא היא? קדשי מזבח – מצטרפין זה עם זה למעילה, לחייב עליהן משום פיגול ונותר וטמא. מה שאין בן בקדשי בדם הבית! אומר ליה: מפיון שתן מצטרפין חולקין? אומר רבי חנינא: וכיניו ויחלוקו ולא יצטרפו.

[דף מ"ז ע"ב]

כלל בעשה ופרט בלא תעשה? מילתיה דרבי אלעזר אומר: כלל ופרט הוא. דאמר רבי אלעזר: לוקין על החרישה בשביעית. רבי יוחנן אומר: אין לוקין על החרישה בשביעית.

ומה טעמא דרבי אלעזר? (ויקרא כה) ושבתה הארץ שבת לה' – כלל. שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר – פרט. תזרע ותזמר אף הן בכלל היו, ולמה יצאו? לתקיש אליהן, לומר לה: מה תזרע ותזמר – מיוחדין שתן עבודה בארץ ובאילן, אף אין לי אלא דבר שהוא עבודה בארץ ובאילן.

מה עבד לה רבי יוחנן? שני דברים הן, ושני דברים שייצאו מן הכלל – אינן חולקין. ולית לרבי אלעזר חולקין? אית ליה, לחלוק – אינן חולקין, הא ללמד – מלמדיו.

ולית לרבי יוחנן מלמדיו? שנייא היא שכלל בעשה ופרט בלא תעשה, ואין עשה מלמד על לא תעשה, ואין לא תעשה מלמד על עשה. אמר רבי אלעזר: ועשה מלמד על לא תעשה, ואין לא תעשה מלמד על עשה?

על דעתיה דרבי אלעזר – ניהא מותר לחפור בה בורות שיחין ומערות.

על דעתיה דרבי יוחנן מהו לחפור בה בורות שיחין ומערות? בשם שאין מלמדיו לענן איסור, בן לענן היתר לא ילמדו!

אמר רבי בא קרטינגא: מעמא דרבי יוחנן, שש שנים תזרע – ולא בשביעית. שש שנים תזמר ברמך – ולא בשביעית. כל לא תעשה שהוא בא מבח עשה – הוא עובר בעשה.

רבי יוסה אומר: אפילו עשה אין בו. רבי ירמיה אומר: עובר בעשה. וליידא מילח בתיב ושביתה הארץ שבת לה? לענן לא תעשה שבו.

יכול יהו לוקין על התוספת? רבי יוחנן פתר מתניתא, יכול יהו לוקין על ידי חרישה בשביעית. רבי אלעזר פתר לה מתניתא, יכול יהו לוקין על איסור שני פרוקים הראשונים.

[דף מ"ז ע"א]

אית תנאי תנאי: שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמר ברמך. ואית תנאי תנאי: שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר. מאן דמר שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמר ברמך – מסייע לרבי יוחנן. וכאן דמר שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר – מסייע לרבי אלעזר.

מתניתא פליגא לרבי אלעזר! (דברים יב, יג) השמר – בלא תעשה. פן – בלא תעשה. וכתוב: שם תעלה עלתיך ושם תעשה. שם תעלה – זו העלייה. ושם תעשה – זו שחיטה וזריקה. מה העלייה שהיא בעשה – הרי הוא בלא תעשה, אף שחיטה וזריקה שהן בעשה – יהו בלא תעשה!

בגין דכתיב שם תעלה ושם תעשה. הא אילולא הוה בתיב שם תעלה ושם תעשה – אין עשה מלמד על לא תעשה, ואין לא תעשה מלמד על עשה! מה עבד לה רבי אלעזר? שלא תאמר, במה דתימר גבי שבת, חפר חרץ נעץ – אינו חייב אלא אחת, ודכוותה שחט זרק והעלה – אינו חייב אלא אחת! לפום בן צריך מימר: חייב על כל אחת ואחת.

כל הן דתנינן אבות – יש להן תולדות. תמן תנינן: ארבע אבות נזיקין. השור – זה חקרן. נגיחה ודחיפה – אב. תני רבי הויה: נשה רבין בעט – תולדות חקרן.

תמן תנינן: אבות הטומאה - השרץ. ושכבת זרע. תולדות השרץ אי זהו? רבי יודה בשם רבי נחום: מדפות. מהו מדפות? מגעות. אב הטומאה - מטמא את הכל. וולד הטומאה - אינו מטמא אלא אוכלין ומשקין. אוכלין ומשקין וכלי - אינן נעשין אב הטומאה לטמא זיבה. והכא תנינן: אבות מלאכות ארבעים חסר אחת. חרישה אב.

תני רבי הויה: חפר חרץ נעץ תולדות להחרישה. כל אבות מלאכות מן המשכן למדוי. מה חרישה היתה במשכן? שהיו חורשין ליטע סממנין.

כמה יחרוש ויהא חייב? רבי מתניה אמר: כדי ליטע פרישה. רבי אחא בר רב: כדי ליטע זכרותה של היטין. תמן תנינן: זרע קישואין שנים - חייב. זרע דילועים - שנים. זרע פול מצרי - שנים. תני

[דף מ"ז ע"ב]

המים מדיות שתיים. רבי שמואל בשם רבי זעירא: היטין, על ידי שהן חביבות - עשו אותן כשאר זרעוני גינה שאינן נאכלין.

לכל דבר שהוא להנניית קרקע - חייב משום חורש. החופר, החורץ, הנועץ, המדייר, המעדר, המזבל, המכבד, המרביץ המפעפע גושים, המכרה בחרשים, המצית את האור בחישת קנים ובאגד תמרים.

וכרבי זעירא, אמת הפנים שהיא מכשרת צדדיה לזריעה.

המסקל. הבונה מדריגות. הממלא את הנקעים שתחת היתים. והעושה עוגיות לגפנים, וכל דבר שהוא להנניית קרקע - חייב משום חורש.

רבי הויה בשם רבי יוחנן: המכשל נבילה ביום טוב - אינו לוקח שהותר מפלל בישול ביום טוב. רבי שמעון בן לקיש אמר: לוקח, שלא הותר מפלל בישול אלא לאבילה בלבד.

התיב רבי בא בר מפל על דרבי יוחנן: מעתה, החורש ביום טוב - אינו לוקח, שהותר מפלל חרישה ביום טוב!

רבי יוסי בשם רבי אילא: לא הותרה חרישה כדרכה.

רבי שמאי אמר קומי רבי יסא, רבי אחא בשם רבי אילא: דרבי שמעון היא. דרבי שמעון אמר: עד שיהא לו צורך בגופו של דבר.

קם רבי יוסה עם רבי אחא, אמר ליה: את אמרת דא מילתא? ולא בן אמר רבי יוחנן דברי רבי מאיר, עשרים וארבע דברים מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל, וזה חד מהם, נימר עשרים ושלשה!

[דף מ"ח ע"א]

אלא רבי מאיר ורבי שמעון שנייהו אמרו דבר אחד! ולבן סברנן מימר: רבי יוסי ורבי שמעון – שנייהו אמרו דבר אחד. נימר רבי מאיר ורבי יוסי ורבי שמעון – שלשתו אמרו דבר אחד!

אלא מילין דצריכין לרבנן – פשיטין לבון. פשיטין לרבנן – צריכין לבון. קצר לצורך עשבים – תניב משום קוצר, ואינו תניב משום מניפה את הקרקע.

לא צורכה דלא, קצר לייפות את הקרקע, מהו שיהא תניב משום קוצר ומשום מניפה את הקרקע? ואפילו תימר דרבי שמעון הוא, ברם ברבנן, מכל מקום תרי חרש, מכל מקום תרי קצר.

אמר רבי מנא: מיליהון דרבנן מסייעין לרבי יוסי! דמר רבי תניא בשם רבי יוחנן: דג שסתמו, אם לגופו – תרי זה פטור. אם להוציא ציר – תניב. ואפילו תימר דרבי שמעון היא דמר. ברם ברבנן – מכל מקום תרי סתמו, מכל מקום תרי הוציא ציר.

פל דבר שהיה מבחיל את הפירות – תניב משום זורע.

הנוטע, המבריך, המרכיב, המקרסם, המורד, המפסל, המזוהם, המפרק, והמאבק, המעשן, המתליע, הקוטע, הסוף, והמשקה, והמנקב, והעושה בתים, וכל דבר שהוא להבחיל את הפירי – תניב משום זורע.

זעירא בר היא בר אשי בשם בהנא: הנוטע בשבת – תניב משום זורע. רבי זעירא אמר:

[דף מ"ח ע"ב]

הזומר – פנוטע. נטע וזמר בשבת, על דעתיה דכהנא – תניב שתים. על דעתיה דרבי זעירא – אינו תניב אלא אחת. כלום אמר רבי זעירא, לא הזומר פנוטע? ולמה הנוטע פזומר? הכל תיה בבבל זריעה, ויצאה זמירה להחמיר על עצמה. מפני שיצאת זמירה להחמיר על עצמה, את פוטרו משום זורע?

הוי, לא שנייא, נטע וזמר בשבת, בין על דעתיה דרבי בהנא, בין על דעתיה דרבי זעירא – תניב שתים.

וְהַקּוֹצֵר. תָּנִי רַבִּי תַּיְיבָא: הַקּוֹצֵר, הַבוֹצֵר, הַמּוֹסֵק, הַגּוֹדֵר, הַתּוֹלֵשׁ, וְהַאֹרֵחַ – כּוֹלְחֵן מִשּׁוּם קוֹצֵר. הֵחֵן דְּגָזוּ כְּפּוּג, גּוּמֵי, קְרוּלִין – חַיִּיב מִשּׁוּם קוֹצֵר וּמִשּׁוּם נוֹטֵעַ. הֵחֵן דְּגָזוּ כְּפּוּג גּוּמֵי קְרוּלִין – חַיִּיב מִשּׁוּם קוֹצֵר, וּמִשּׁוּם נוֹטֵעַ.

הֵחֵן דְּגָזוּ כּוּסְבָר, כְּרֵתִין, כְּרַפֵּס, גְּרָגַר, טְרִיקְסִימִין, כְּשׁוּמִין, נֶעְנַע – חַיִּיב מִשּׁוּם קוֹצֵר וּמִשּׁוּם זוֹרֵעַ. רַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי בּוֹן בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ: הַנּוֹתֵן עֲצִיץ נָקוּב עַל גְּבִי עֲצִיץ נָקוּבָה – חַיִּיב עָלֶיהָ מִשּׁוּם קוֹצֵר וּמִשּׁוּם זוֹרֵעַ.

רַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי בּוֹן בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ: הַקּוֹצֵץ קוֹרֵת שְׁקָמָה – חַיִּיב עָלֶיהָ מִשּׁוּם שְׁלֵשׁ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי בּוֹן: וְלֹא פְּלִיגִין, הַקּוֹצְצָה – חַיִּיב מִשּׁוּם קוֹצֵר וּמִשּׁוּם זוֹרֵעַ. הַמּוֹתְקָה – חַיִּיב מִשּׁוּם מִכָּה כְּפֹטִישׁ.

רַבְּנָן דְּקִיסְרִין אָמְרִין: הֵחֵן דְּצִייד כּוּוֹרָא, וְכָל דְּכֵר שְׁאֵתָהּ מִכְּדִילוּ מַחִייתָו – חַיִּיב מִשּׁוּם קוֹצֵר. וְהַמְעַמֵּר. רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר סֶסְרְטַאי בְּעֵי: תּוֹלְדוֹת הַעִימּוֹר אֵי זוּ הֵיא? רַבִּי יוֹסִי שְׁמַעִית טַעַם מִן דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּשֵׁם רַבִּי אַחָא. וְלִית אֲנָא יָדַע מַה שְׁמַעַת. מִי כְּדוֹן? הֵחֵן דְּכַתִּית אוֹרְוּ שְׁעָרִין הַלּוֹקָה – חַיִּיב מִשּׁוּם דֵּשׁ.

הֵחֵן דְּשָׁטַח צְלִין צִימוּקִין כּוּסוּסְלָה בּוּקְלָטָה – חַיִּיב מִשּׁוּם מְעַמֵּר. כֹּל שֶׁהוּא נוֹגֵעַ בְּאוּכַל – חַיִּיב מִשּׁוּם מְעַמֵּר. בְּקַלִּיפָה מִשּׁוּם דֵּשׁ.

הֵדָא אֵיתְתָא, כִּד מְעַרְכָּא כְּחִיטָיא – מִשּׁוּם מְרַקְדָּה.

כִּד מְפַרְכֵיָא כְּרַאשֵׁיא – מִשּׁוּם דְּשָׁה.

כִּד מִתְבְּרָא כְּצַדִּיא – מִשּׁוּם בּוֹרְרָת.

כִּד מְסַפֵּיא – מִשּׁוּם טוֹחֶנְת.

כִּד מְנַפֵּיא – מִשּׁוּם זוֹרַח.

גְּמָרָה מְלֵאכְתָּה – מִשּׁוּם מִכָּה כְּפֹטִישׁ.

הֵחֵן כִּיתְנֵיָא, כְּקוּפְנָה – מִשּׁוּם דֵּשׁ. כְּמַעְרוּכָה – מִשּׁוּם טוֹחֵן. כְּאַפְסָמִיתָה – מִשּׁוּם זוֹרַח. כְּכַף – מִשּׁוּם בּוֹרֵר.

כִּד מְפַלַּג – מִשּׁוּם מְנַפֵּת. כִּד מוֹתְלֵשׁ – מִשּׁוּם מוֹתְתֵד. גְּמַר מְלֵאכְתָּו – מִשּׁוּם מִכָּה כְּפֹטִישׁ.

[דף מ"ט ע"א]

תהון דשחק תומא, פד מפרך ברישייא – משום דש. פד מכרר בקליפיייתה – משום בורר. פד שחיק במדוכתה – משום טוחן. פד יהיב משקין משום לש. גמר מלאכתן – משום מכה בפטיש.

תהון סיקורה, פד מבחר בגרריה בקלופייתה משום בורר.

פד מכתת במרננייה – משום דש.

פד שחיק במדוכתיה – משום טוחן.

פד יהיב משקין – משום לש.

פד משקע באנטרין – משום בונה.

פד מקטע בגומא – משום מחתך.

גמר מלאכתו – משום מכה בפטיש.

רבי חייא בשם רבי יוחנן: דגים שפחטן, אם לגופן – פטור. ואם להוציא ציר – חייב.

רב אמר: כבשים שפחטן, אם לגופן – מותר. ואם למימיהן – אסור. שלקות, בין לגופן בין למימיהן – מותר.

שמואל אמר: אחד כבשים אחד שלקות, בין לגופן בין למימיהן – אסור.

אמר רבי חזקיה: תדא דרב פליגא על דרבי יוחנן! אמר ליה רבי מנא: למה? דההן אמר אסור ומותר, דההן אמר חייב ופטור!

אמר רבי בא בר מפל: בצל שריסקו, אם ליתן טעם – אסור. אם להוציא שורפו – מותר.

רבי זעירא בשם רב הונא: צנון – טומנו במלה, ובלבד שלא ישאה.

רבי זעירא בשם רב הונא: כליו מבית האומן – לובשן, ואם יתקרע – יתקרע. רבי זעירא בשם רב הונא: נסתבכו בגדיו בקוצים, הרי זה מפשרן במקום צינעה, ובלבד שלא יקרע.

אמר רבי זעירא בשם רב הונא: נפל טיט על בגדיו – הרי זה מורחו בידו אחת, ובלבד שלא יכסכו. רבי זעירא בשם רב הונא: ההן ננער, בחדא – שרי, ובתלת – אסור, ובתרתיי – צריכה.

ההן דסחי, רב הונא ורב יהודה. חד אמר: הכין שרי, והכין אסור. והרנה אמר: בין הכין ובין הכין – אסור.

רבי אבא בר זמינא עאל מיסחי עם רבי זעירא, ולא שבקיה עבד דלא הכין ודלא הכין.

נפלו מים על בגדיו, רב הונא ורב ירמיה, חד אמר: מנערה – שרי. וממתקה – אסור. והרנה מחלה.

רבי בא בשם רבי חייא בר אשי: זה שרוקק – מבליעו בכסותו ואינו חושש.

רבי בא בשם רבי חייא בר אשי: איתפלגין רבי חייא רבא ורבי שמעון ברבי, חד אמר: רוקק ושאף. וחרנה אמר: אינו רוקק ושאף.

מה פליגינן? בשאין שם פסיפס. אכל יש שם פסיפס – רוקק ושאף. רקק והפריחתו הרוח – תייב משום זורה.

[דף מ"ט ע"ב]

וכל דבר שהוא מחוסר לרוח – תייב משום זורה.

והבורר. אמר רבי יודן: יש שהוא בורר צורות כל היום – ואינו מתחייב. יש שהוא נוטל בגרונגרת – ומייד מתחייב. היך עבידא? היה יושב על גבי פרי וברר צורות כל היום – אינו מתחייב. נטל לתוף ידו בגרונגרת ובייר – תייב.

רבי יונה בעי: עשה בן בשבת, על דעתיה דבית שמאי מהו שיהא תייב? אמר ליה רבי יוסי: ולמה לא? אילו עשה בן בשבת על דבית הלל שמוא אינו תייב? והכא תייב.

אמר רבי מנא: יאות אמר רבי יונה אבא. לא אתיא אלא על דבית שמאי, למה שהותר מכלל ברירה ביום טוב – לא הותר מכלל ברירה בשבת.

בירר אוכלים מתוף אוכלים, חזקה אמר: תייב. רבי יוחנן אמר: פטור. מתניתא פליגא על חזקה! בורר ואוכל, בורר ומניח על השולחן. רבי בון בר חייא בשם רבי שמואל בר רב יצחק: תיפתר שהיו אורחין אוכלין ראשונה ראשונה.

והתני: ובלבד שלא יבור את כל אותו המין. אם עשה בן בשבת – תייב. על דעתיה דחזקה – שכן הבורר בדרבו בשבת תייב. על דעתיה דרבי יוחנן – שכן הבורר בדרבו במקום אחד תייב.

על דעתיה דחזקה – אפילו עיגולין מן גזא עיגולין, אפילו רמונים מן גזא רמונים. או בני, אפילו בני נש מן גזא בני נש?

[דף נ' ע"א]

מיי גדוֹן? כָּל עֲמֹא מוֹדֵי לְהֵדָא דְרַבִּי אִימִי. דְרַבִּי אִימִי הָוָה לֵה אֹרְחִינִי, אֲפִיק קוּמֵיהוּן תּוּרְמוּסִין וּפְסִילִיין. אָמַר לֹזֵן: הֲבִיז דְעֵתִיכוּן דְאֵתוּן מִיכּוּל קִיסְיָא בְּסוּפָא.

תַּנִּי: אֵין בּוֹרְרִין, לֹא טוֹחֲנִין, וְלֹא מְרַקֵּידִין. הַבּוֹרֵר, הַטּוֹחֵן, הַמְרַקֵּיד בְּשַׁבַּת – נִסְקֵל. בְּיוֹם טוֹב – סוּפֵג אֵת הָאֲרַבְעִים. וְהָא תַּנִּינֵן: בּוֹרֵר כְּדַרְכּוֹ בְּחִיקוֹ וּבִתְמַחוּי. אָמַר רַבִּי חֲנִינְא עֲנַתוֹנְיָא: דְרַבִּין גְּמֻלִיאֵל הֵיא. דְרַבִּין גְּמֻלִיאֵל אָמַר: אַף מִדֵּיחַ וְשׁוֹלֵחַ. וְהָא תַּנִּינֵן: שֶׁל בֵּית רַבִּין גְּמֻלִיאֵל הָיוּ שׁוֹחֲקִים אֵת הַפְּלֶפְלִים בְּרִיחִים שְׁלֵהֶן; מִתֵּר לְטַחוּן וְאָסוּר לְבוֹר. רַבִּי יוֹסִי בְּשֵׁם רַבִּי אֵילָא: לֹא הִתְרַה טְהִינְהָ כְּדַרְכָּה.

וּמַנִּין שְׂאִין בּוֹרְרִין וְלֹא טוֹחֲנִין וְלֹא מְרַקֵּידִין? רַבִּי יוֹסִי בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ: (שמות יב) כָּל מְלֹאכָה לֹא יַעֲשׂוּ בָהֶם עַד וּשְׁמַרְתֶּם אֵת הַמִּצְוֹת. תַּנִּי, רַבִּי יוֹסֵה בְּעֵי: כְּלוּם לְמַדּוֹ לְתַבְשִׁיל אֵלָא מִכֵּן. רַבִּי יוֹסֵה לֹא אָמַר כֵּן. אֵלָא רַבִּי יוֹסֵה בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ (שם) אֵדָּךְ אֲשֶׁר יֹאכַל לְכָל נֶפֶשׁ הוּא לְבַדּוֹ יַעֲשֶׂה לָכֶם עַד וּשְׁמַרְתֶּם אֵת הַמִּצְוֹת. תַּנִּי חֲזַקִּיָּה: וּפְלִיג, אֵדָּךְ הוּא הַרִי אֵלוֹ מַעוּטִין, שְׁלֹא לְקַצֵּר וְלֹא לְטַחוּן וְלֹא לְהַרְקִיד בְּיוֹם טוֹב.

רַבִּי זְעִירָא, רַב הָיָה בַר אֲשֵׁי בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל: הַמְשַׁמֵּר – חַיִּיב מִשּׁוּם בּוֹרֵר. אָמַר רַבִּי זְעִירָא: לֹא מִסְתַּבְּרָא דְלֹא מִשּׁוּם מְרַקֵּד. רַבִּי יוֹנָה וְרַבִּי יוֹסֵה תְרִיהוּן אָמְרִין: בְּקַדְמֵיתָא הָוִינֵן אָמְרִין, יְאוּת אָמַר רַבִּי זְעִירָא. וּמַה הַמְרַקֵּד קַמַּח מְלֻמָּפֹן וְסֻלַּת מְלֻמָּעֵלָן, אַף הַמְשַׁמֵּר יִזֵּן מְלֻמָּפֹן וּשְׁמַרִין מְלֻמָּעֵלָן. וְלֹא הָוִינֵן אָמְרִין כְּלוּם, לְמַה שֶׁהִתֵּר מְכַלֵּל בְּרִירָה, הִתֵּר מְכַלֵּל שְׁמוּר. הִתֵּר מְכַלֵּל בְּרִירָה בּוֹרֵר כְּדַרְכּוֹ בְּחִיקוֹ וּבִתְמַחוּי, וְהִתֵּר מְכַלֵּל שְׁמוּר אַף נֹתְנִין לְתַלוּיָה בְּיוֹם טוֹב. וְלֹא הִתֵּר מְכַלֵּל הַרְקָדָה, דְּמַר רַבִּי חֲנִינְא בֶּן יוֹסֵה [יְקָא] בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה:

[דף נ' ע"ב]

אֵין שׁוֹנִין אֵת הַקַּמַּח, אֲבָל מְרַקֵּידִין לְאַחֲרֵי הַנֶּפֶשׁ. אֵין תֵּימַר מִשּׁוּם מְרַקֵּד הוּא, יְהֵא אָסוּר! אָמַר רַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי בּוּן: וְדֹלָא כְּרַבִּי יוּדָה, דְתַנִּי בְּשֵׁם רַבִּי יוּדָה: אֲבָל בְּמַכְשִׁירֵי אוֹכַל נֶפֶשׁ הַתִּירוּ. בְּעֵינָא דָּא מִיֻּלְתָּא מַהוּ לְשָׁנוֹת אֵת הַקַּמַּח לְאַחֲרֵי הַנֶּפֶשׁ כְּרַבְּנֵן:

וְהַטּוֹחֵן. הֵהוּן דְשַׁחַק מְלַח, חֶסֶף פְּלֶפְלִין – חַיִּיב מִשּׁוּם טוֹחֵן. הֵהוּן דְחֶשֶׁר גִּירְנַבְסִין, מוּזִין, חוּל, עֶפְר – חַיִּיב בּוֹ מִשּׁוּם מְרַקֵּד. הֵהוּן דְנָבֵל גִּירְנַבְסִין עֶפְר קִילוּרִין מְלוּגְמָא סְמַמְנִין – חַיִּיב מִשּׁוּם לֶשׁ.

חֶלֶשׁ וְהַמְקַטֵּף וְהַעוֹרֵד – כּוּלְהוּן מִשּׁוּם לֶשׁ. רַבִּי בָּא בַר מִפּוֹל בְּעֵי: תַּמָּן אָמַר חַיִּיב עַל לִישְׁתָּהּ וְעַל עֲרִיכְתָּהּ וְעַל אֲפִיִּתָּהּ. וְהָכָא אֵת אָמַר חֲבִיבִי אֵלָא תַּמָּן יֵשׁ לוֹ לְחֵלֶק, חַיִּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. בְּרַם חֲבָא אֵינוֹ חַיִּיב אֵלָא אַחַת.

את חמי אפיה תולדת לבשול, ואת אמר חכו! אלא בגין דתנינן סדר עסה תניננה עמהו. ויהו דאזין גירקדרין, משיח פילוס, שרי זיפות, שרי מוסריין. רבי אבהו בשם רבי יוסה בר תנינה: הפתיק אבר – תייב משום מבשל. הצולה והמטנג, השולק והמעשין – בולחן משום מבשל.

בשל בחמי טבריא מהו? הנקיה אמר: אסור. רבי יוחנן אמר: מתר. אמר רב מנא: אזלית לקיסרין ושמעית רבי זריקן בשם הנקיה, להנקיה צריכה ליה.

פסח שנתבשל בחמי טבריא מהו? תרין אמורין, חד אמר אסור, והרנה אמר מתר. מאן דמר אסור, (שמות יב) אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים. ומאן דמר מתר, (יש) כי אם עלי ראשו על פרעיו ועל קרבו.

פל אילין שיעוריא, אם לאוכלין – בגרונרת. אם לבהמה – פמלא פי גדי. אם לבשל – גדי לבשל ביצה קלה. אם לארג – פמלא רחב הסיט כפול. אם לטוות – פמלא רחב סיט כפול:

הגוזז את הצמר. גוז סתם מהו? נשמעינה מן הדא. הוציא דיו, אם בקלמוס – גדי לכתב שתי אותיות. אם להגיה – גדי להגות אות אחת. תמן תנינן: השוחט את הבכור – עושה מקום לקפיץ מן ומיכן ותולש את השער. ובלבד שלא יזיזו ממקומו.

וכן התולש את השער

[דף נ"א ע"א]

לראות מקום מום. רבי אילא בשם רבי שמעון: התולש מן הקדשים – פטור. אמר רבי יעקב בר אחא: ריש לקיש – בדעתיה. דאיתפלגון, התולש בקדשים, רבי יוחנן אמר: תייב. רבי שמעון בן לקיש אמר: פטור.

רבי ירמיה בעי: מחלפה שיטתיה דרבי שמעון בן לקיש! דאיתפלגון, התולש כנף בעוף, המורטה והקומטה – תייב משום מוחק. הקומטה – תייב משום מכה בפטיש. ולא דמייא עוף שאין גזה, תלישתה – היא גזתה. ברם הכא, אינו תייב עד שיגזו. תדע לך שהוא כן. דתני: תלש מן הפתה – תייב, תלישתה זו היא גזתה:

המלגנו. התיז דמגפר עאל מגין נחבלין אליקה. תדא איתתא דשרקא אפה, דשרקא מעזלה. תהו תייטא דיהב חוטא גו פומיה. רב פהן בשם רבנן דקיסרין: המיינטון – תייב משום מלגן:

המנפסו. תהן דנפים טיב, הוצין, גומא – תייב משום מנפס:

הצובעו. מה צביעה היתה במשכנך? שהיו משרבטין בבהמה בעורות אלים מאדמים. אמר רבי יוסה: תדא אמר העושה חבורה ונצרך בה דם – תייב. תמאדם אודם בשפה – תייב. המוציא דם –

תְּיִיב מִשׁוּם נְטִילַת נְשָׂמָה שְׁבָאוֹתוֹ מְקוּם. הַצָּר צוֹרֵה, הֶרְאֵשׁוֹן – תְּיִיב מִשׁוּם פּוֹתֵב, וְהַשְׁנִי – תְּיִיב מִשׁוּם צוֹבֵעַ. חֶפֶר בַּהּ אֶבֶר וְכֹא אַחַר וּגְמָרָה – תְּיִיב מִשׁוּם מִכָּה בְּפִטְיֵשׁ.

וְהַפּוֹחֵט וְהַמְכַבֵּם – מְלָאכָה אַחַת הִיא. תְּנִי רַבִּי יִשְׁמַעְיָאל בְּנֵו שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אוֹמֵר: הַצְּבָעִים שְׁבִירוּשָׁלַיִם הָיוּ עוֹשִׂין מְלָאכָה בְּפָנָי עֲצָמָה. עַל דַּעְתֵּיהֶם דְּרַבִּי יִשְׁמַעְיָאל בְּנֵו שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה, אֲרַבְעִים מְלָאכּוֹת אֵינּוּן. וְנִיתְּנִי. לֹא אֶתִּינֵן מִיתְּנִי אֵלָא מִילִין דְּכָל עֲלָמָא מוֹדֵי בְּהוּן.

הֵחֵן דְּעָבִיד תְּכַלִּין, הֵחֵן דְּעָבִיד מְזוּזָר – תְּיִיב מִשׁוּם מְזוּזָה. הֵחֵן דְּעָבִיד קוֹנְטָרָן נֶפֶן וּמְחַצֵּלָן – תְּיִיב מִשׁוּם מְסִיד.

הֶדָא אֵיתְתָא בְּד מִשְׁתַּיְתִּיה בְּקוֹבֵיבָה – מִשׁוּם מִיִּסְכָּת. בְּד יְהִיבָה קְדָמָה – מִשׁוּם עוֹשָׁה בְּתִין. בְּד מְקִימָה לֹזֶן – מִשׁוּם בּוֹנֵה. בְּד מְחַיֵּיא – מִשׁוּם אֲוֶרְתָה. בְּד מְקַטְעָא בְּנִימְיָא – מִשׁוּם מְחַתְּקָת. בְּד גְּמָרָה מְלָאכְתָּה – מִשׁוּם מִכָּה בְּפִטְיֵשׁ.

הֵחֵן דְּעָבִיד קוֹפִין, בְּד צָפֵר – מִשׁוּם מְסִיד. בְּד מְחַיֵּיט – מִשׁוּם תּוֹפֵר. בְּפ – מִשׁוּם בּוֹנֵה. בְּד מְקַטְעַ – מִשׁוּם מְחַתְּדָה. גְּמַר מְלָאכְתָּו – מִשׁוּם מִכָּה בְּפִטְיֵשׁ.

[דף נ"א ע"ב]

הֵחֵן דְּעָבִיד מִילִין עֲרַסְיִין, לְאָרְד – מִשׁוּם מְסִיד, לְרַחֵב – מִשׁוּם אֲוֶרָה. קְנַקְלָטִין – מִשׁוּם עוֹשָׁה בְּתִים. בְּד מְקַטְעַ – מִשׁוּם מְחַתְּדָה. גְּמַר מְלָאכְתָּו – מִשׁוּם מִכָּה בְּפִטְיֵשׁ. שְׁנֵי גִירִין בְּחַף אֶחָד, וְשְׁנֵי חֲפִין בְּגִיר אֶחָד:

הַאֲוֶרָה שְׁנֵי הוֹטִיין, וְהַפּוֹצֵעַ שְׁנֵי הוֹטִיין, הַקּוֹשֵׁר וְהַמְתִּיר. מַה קְשִׁירָה הֵיְתָה בְּמַשְׁכָּן? שְׁהָיוּ קוֹשְׁרִין אֶת הַמִּיתְרִים. וְלֹא לְשַׁעָה הֵיְתָה? אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: מִכִּיּוֹן שְׁהָיוּ הוֹטִיין וְנוֹסְעִין עַל פִּי הַדְּבֹר – כְּמִי שְׁהוּא לְעוֹלָם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: מִכִּיּוֹן שְׁהִכְטִיחֵן תְּקֵדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁהוּא מְכַנְיֵסן לְאָרְץ – כְּמִי שְׁהוּא לְשַׁעָה.

אָמַר רַבִּי פִּינְחָס: מִתּוֹפְרֵי יְרִיעוֹת לְמִדּוּ. נֶפֶסֶק – הִנֵּה קוֹשְׁרוֹ, חוֹר וְנֶפֶסֶק, לְעִשׂוֹתֵן קְשָׁרִים קְשָׁרִים אִי אֶפְשָׁר, אֵלָא חוֹזֵר וּמְתִיר אֶת הֶרְאֵשׁוֹן. אָמַר הוֹקֵיָה: הֵחֵן חֵיטָא אֶפְנָא מְכַלַּע תְּרִין רְאֵשִׁיה. וְהֵיכָדָא אֶמְרָה דָּא? דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵה בִּי רַבִּי חֲנִינָא: מִאֲוֶרְגֵי יְרִיעוֹת לְמִדּוּ, מַה טַּעְמָא? אֲוֶרְדָה הִירִיעָה הַאֲחַת – גְּדִי שְׁתַּהֵא בְּלָה אַחַת. נֶפֶסֶק תִּיה קוֹשְׁרוֹ. מִכִּיּוֹן שְׁתַּהֵא מוֹגִיעַ לְאֲרִיג תְּוִי שְׁרִי לִיה וּמַעַל לֵה. רַבִּי תַנְחוּמָא בְּשֵׁם רַב הוֹנָא: אֶפְילוֹ עָרַב שְׁבָה לֹא הִנֵּה בּוֹ לֹא קָשָׁר וְלֹא תִימָת.

תְּנִי רַבִּי הוֹשְׁעִיא: חוֹסֵל שֶׁל תְּמָרִים וּפְטִילָיָא שֶׁל תְּמָרִים – קוֹרְעַ וּמְתִיר. וּבְלָבֵד שְׁלֵא יְקָשֵׁר. וְאִין זֵו הַתְּרָה נַעֲשָׂה כְּשׁוֹבֵר אֶת הַחִבִּית לֹכֵל מִמֶּנָּה גְּרוּגְרָת. אֲזַנִּים שֶׁל דוּסִיקָא – קוֹשֵׁר וּמְתִיר, נַעֲשָׂה בְּפּוֹתֵחַ וּכְנֻעַל בְּשֶׁבֶת. רַבִּי חֲנִינָא אָמַר: עַד יְהוֹת כָּל סִטְרָה. אָמַר רַבִּי יַצִּי: אָמַרְדוּ לוֹ לְרַבִּי חֲנִינָא

צא וקרא. והא תנינן עשה שני ראשיה לצד אחד, מעתה עד יוסק ויחית ויפוק. והתנינן רבי יהודה אומר עד שישלש, מעתה עד יחות ויפוק ויחית, אלא הכן והכן.

[דף נ"ב ע"א]

הוסי שהשחילו במחט, אפילו קשור מכן ומיכן – אינו חבור. תפרו לבגד, החוט חבור לבגד ואינו חבור למחט.

רבי יונה ורבי יוסי תריהון אמרי: בקשור מכן ומיכן. מיליהון דרבנן פליגינן! דאמר רבי בא רב רמיה בשם רב: הממתח צדדיו בשבת – תייב משום תופר. נאמר משום תופר ומשום קושר.

קליעה בבגדים, והתוף בעורות. קריעה בבגדים באמצע. והתוף בעורות מן הצד. ואית דמחלפין קריעה בעורות והתוף בבגדים. קריעה בעורות באילין רכביא. והתוף בבגדים באילין ליבדבייא.

הצד הלזון ופצעו, אית תניי תני: תייב שתיים. אית תניי תני: אינו תייב אלא אחת. מאן דאמר שתיים, אחת משום צד ואחת משום נטילת נשמה. מאן דאמר אחת, הידא? משום נטילת נשמה.

ולית לה צידה.

ואתיא בהיא דאמר רבי אלעזר בי רבי יוסה, רבי אבהו ורבי שמעון בן לקיש בשם רבי מאיר. מין היה מהורה ברא הקדוש ברוך הוא למושה במדבר. כיון שעשה בה מלאכת המשכן נגנזה. רבי אבון אמר: קרש היה שמה. תני רבי הושעיה: דהדא קרן (תהלים 100) ותיטב לה' משור פד מקרין

ומפריס. מקרן בתיב:

השוחטו. רבי שמעון בן לקיש אמר: לית פאן שהיטה. שהיטה תולדת חבורה היא, ולמה לא תנינתה עמהון? אלא בגין דתנינן סדר סעודה תנינתה עמהון:

המעבדו. מה עבוד היה במשכן? שהיו משרטטין בעורות. מה משרטטין לזן. מסרגלין לזן. ואתיא בהיא דאמר רבי שמואל בשם רבי אבהו: מתר לעשות אהלים מעור בהמה טמאה:

הממחקו. מה מחיקה היתה במשכן. ועירא בר חיינא בשם רבי חיינא: שהיו שפין את העור על גבי העמוד.

השאף את העור על גבי העמוד תייב. משום מה הוא תייב? רבי יוסה בשם רבי יהודה בן לוי, רבי אהא בשם רבי יהודה בן לוי: משום מוחק. הדיא דאת אמר בחדש, אכל בישן מחלקת רבי אליעזר

וחכמים, דאתפלגון, המכבד המרביץ המגבן המחבץ החולב והרודה חלות דבש – תייב תשאת; דברי רבי אליעזר. וחכמים אמרי: משום שבות.

אמר רבי יוסי בי רבי בון:

[דף נ"ב ע"ב]

ולא פליגינן! המכבד המרביץ - תיב משום דש. המגבן והמתבין - תיב משום לש. החולב והרודה חלות דבש - תיב משום קוצר. הפוחט זיתים מאביהן - תיב משום קוצר. למי נצרכה? לרבי אליעזר.

רבי תיה בשם רבי יוחנן: הגורד ראשי פלונסות - תיב משום מתתף. הממרח את האיסקפלינית - תיב משום ממחק.

מחק אות אחת גדולה ויש במקומה כדי לכתב שתי אותיות - תיב. כתב אות אחת גדולה, אף על פי שיש במקומה כדי לכתב שתי אותיות - פטור. רבי מנחם בי רבי יוסי אומר: זה חמור במחוק מכותב, שהמחוק על מנת לתמן - תיב, והכותב על מנת לקלקל - פטור.

יש שהוא כותב נקודה אחת, ותיב עליה משום כותב ומשום מחוק. יש שהוא מחוק נקודה אחת, ותיב עליה משום כותב ומשום מחוק. היך עבידא? היה דל"ת ועשאו ר"ש. ר"ש ועשאו דל"ת - תיב משום כותב ומשום מחוק.

מה בגין היה במשכנן? שהיו נותנין קרשים על גבי אדנים. ולא לשעה היתה? אומר רבי יוסי: מפיון שהיו חונים ונוסעים על פי הדבור - כמי שהיא לעולם. אומר רבי יוסי בי רבי בון: מפיון שהבטיחו תקדוש ברוך הוא שהוא מכניסן לארץ - כמי שהוא לשעה. תדא אמרה: בגין לשעה - בגין. תדא אמרה: אפילו מן הצד. תדא אמרה: אפילו נתון על גבי דבר אחר. תדא אמרה: בגין על גבי כלים - בגין! אדנים - בקרקע הן.

תני: אחד מביא את האבן ואחד מביא את הפטיט - המביא את הפטיט תיב. רבי יוסה אומר: שניהן תיבין. סבר רבי יוסה: אבן בלא טיט - בגין. הכל מודים שאם נתן את הפטיט ואתה בך נתן את האבן - שהוא תיב.

הפנאי שישב את האבן בראש הדימום - תיב. למי נצרכה? לרבנן.

וההין דעבד דפיו, וההין דעבד ספיון - תיב משום בונה:

והפותר. ובלבד לצרה. רבי חמא בר עוקבא בשם רבי שמעון בן לקיש: הגדל פלי צורה - תיב משום בונה. רבי אילא בשם רבי שמעון בן לקיש: הנופח פלי זכוכית - תיב משום בונה.

רבנן דקיסרין בשם רבי שמעון בן לקיש: יש דברים קרובים ורחוקים. הגדל פלי צורה, והנופח פלי זכוכית, העושה פלי בדפוס - כולחון משום בונה. תבורר והמשימר והמורקד - כולחון משום מעביר פסלת. כל אחד ואחד חייבו בפני עצמו.

וְלָמָּה לֹא תִּנְיָנֵן הוֹשְׁטָה עִמָּהוּן? רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי: מִפְּנֵי מַחְלַקַת רַבִּי עֲקִיבָה וְחֻקָּיִים. רַבִּי הֲזַקִּיחַ רַבִּי יְהוּדָה בֶּן לֹוִי, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי בְּשֵׁם רַבִּי:

[דף נ"ג ע"א]

יֵתֵר עֲלֵיהֶן הוֹשְׁטָה. וְלָמָּה לֹא תִּנְיָנְתָה עִמָּהוּן? כָּל הַמְּלָאכֹות בְּאַהֲתָ, וְזוֹ בְּשֵׁתִים. כָּל הַמְּלָאכֹות יֵשׁ לָהֶן תּוֹלְדוֹת, וְזוֹ אֵין לָהּ תּוֹלְדוֹת:

הַלְּכָה ג' מִתְּנִי' וְעוֹד כָּלֵל אַחֵר אָמְרוּ, כָּל הַכָּשֶׁר לְהַצְנִיעוֹ וּמִצְנִיעִין כְּמוֹהוּ, וְהוֹצִיאֹ בְּשַׁבַּת – חֵיִיב הַטָּאת עָלָיו. וְכָל שְׂאִינוֹ כָּשֶׁר לְהַצְנִיעוֹ וְאֵין מִצְנִיעִין כְּמוֹהוּ, וְהוֹצִיאֹ בְּשַׁבַּת – אֵינוֹ חֵיִיב אֶלָּא מִצְנִיעִי:

גַּמְרָא רַבִּי הוֹנָה בְּשֵׁם רַבִּי אֶלְעָזָר: לְעַבְדֵי אֶתְאֲמַרְתָּ. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: לְאַסְוֵי הַנְּיִיחַ אֶתְאֲמַרְתָּ. רַב הַסְּדָא אָמַר: לְשַׁעוֹרֵי אֶתְאֲמַרְתָּ. אֵית תְּנִי תְּנִי: כָּל שֶׁהוּא. מֵאֵן דְּאָמַר חֵיִיב הַטָּאת – מְסִיעַ לְרַב הַסְּדָא. מֵאֵן דְּאָמַר כָּל שֶׁהוּא – מְסִיעַ לְרַבִּי אֶלְעָזָר וְלְרַבִּי יוֹחָנָן.

רַבִּנּוּ דְקִיסְרִין בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסִי ב"ר הַנִּינְא: כְּגוֹן הַמוֹף שֶׁהִתְקִינָה לְנִדְתָּהּ:

הַלְּכָה ד' מִתְּנִי' הַמוֹצִיא תֵּבֶן – כְּמֵלֵא פִי פֶרֶה. עֵצָה – כְּמֵלֵא פִי גְמֵל. עֲמִיר – כְּמֵלֵא פִי טֶלַח. עֲשָׂבִים – כְּמֵלֵא פִי גְדִי. עֲלֵי שׁוֹם וְעֲלֵי בְּצָלִים, לַחִים – כְּגֵרוֹגְרָתָ, יְבֻשִׁים – כְּמֵלֵא פִי גְדִי, וְאֵין מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה, מִפְּנֵי שְׂלֵא שׁוּוֹ בְּשִׁיעוֹרֵיהֶן.

הַמוֹצִיא אוֹכְלִים כְּגֵרוֹגְרָתָ – חֵיִיב, וּמִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה מִפְּנֵי שְׂשׁוּוֹ בְּשִׁיעוֹרֵיהֶן, חוּץ מְקַלִּיפִיהֶן וְנִרְעֵינֵיהֶן וְעוֹקְצִינֵיהֶן וְסוּבֵן וּמוֹרְסָנָן, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: חוּץ מְקַלִּיפֵי עֲדָשִׁים שְׂמֹתַבְשָׁלוֹת עִמָּהֶן:

גַּמְרָא רַבִּי יוֹנָה, רַבִּי יוֹסִי גְלִילָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסִי בֶּן הַנִּינְא: הַמּוֹר מִשְׁלִים לְקַל, אֵין הַקַּל מִשְׁלִים לְהַמּוֹר. עֲשָׂבִים מִשְׁלִימִים לְתֵבֶן. אֵין הַתֵּבֶן מִשְׁלִים לְעֲשָׂבִים.

תֵּמֶן תְּנִינֵן: הַבְּגָד וְהַשֶּׁק, הַשֶּׁק וְהָעוֹר, הָעוֹר וְהַמֶּפֶץ – מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר מִפְּנֵי שֶׁהֵן רְאוּוּיִן לְטָמֵא מוֹשֵׁב.

[דף נ"ג ע"ב]

רַבִּי יִרְמְיָהּ בְּעֵי: נִיחָא וְצִטְרָפוֹ לְמוֹשֵׁב שֶׁבֶן שׁוּוֹ לְמוֹשֵׁב בְּטַפְחָ, בְּהִיֶסֶק מִנֵּינָן? אָמַר רַבִּי זְעִירָא קוּמִי רַבִּי מְנָא: שֶׁבֶן שׁוּוֹ בְּהִיֶסֶק. אָמַר לִיה: אֲנִן בְּעֵי הוֹצֵאָה וְאֶתְּ אָמַר הִיֶסֶק! אָמַר רַבִּי לְעוֹר כֶּר רַבִּי יוֹסִי קוּמִי רַבִּי יוֹסִי: שֶׁבֶן שׁוּוֹ בְּהִיֶסֶק. אָמַר לִיה: נִיִּתְנִי בְּהוֹצֵאָתָ כּוֹס קָטָן. אָמַר רַבִּי הַנְּיָיחָ: קוֹפְדָה מִשְׁלִים לְפִיֶסְתָּה. וּפִיֶסְתָּה לֹא מִשְׁלָמָה לְקוֹפְדָה. עֲשָׂבִים מִשְׁלִימִים לְתֵבֶן. אֵין הַתֵּבֶן מִשְׁלִים לְעֲשָׂבִים.

תְּנִי רַבִּי הוֹשְׁעִיָה: הוֹצִיא תֵּבֶן לְפֶרֶה כְּמֵלֵא פִי פֶרֶה. הוֹצִיא תֵּבֶן לְגְדִי כְּמֵלֵא גְדִי – חֵיִיב. רַבִּי אֵילָא

מַסְכַּת יְבָמוֹת פֶּרֶק רֵאשׁוֹן

א. אִימְתֵי אָמְרוּ: 'אִם מָתוּ אוּ נִתְגַּרְשׁוּ - צְרוּתֵיהֶן מִתְרוֹת?' בְּחַיֵּי הַבֶּעַל. אָבֵל לְאַחַר מִיתַת הַבֶּעַל - צְרוּתֵיהֶן אָסוּרוֹת. מֵאֲנוּ בְּחַיֵּי הַבֶּעַל - צְרוּתֵיהֶן מִתְרוֹת. לְאַחַר מִיתַת הַבֶּעַל - צְרוּתֵיהֶן חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתִּיבָמוֹת. וְכֵלֶן שֶׁנִּמְצְאוּ אֵילוּנִית, אוּ שֶׁהָיוּ נִשְׂוֹאוֹת לְאַחֵרִים, בֵּין בְּחַיֵּי הַבֶּעַל וּבֵין לְאַחַר מִיתַת הַבֶּעַל - צְרוּתֵיהֶן מִתְרוֹת. כֹּל הַיְכוּלָה לְמֵאֵן וְלֹא מֵאֲנָה וְמַת, צְרָתָה - חוֹלְצַת וְלֹא מִתִּיבָמַת. כִּי־צַד 'אִם מָתוּ הֵן - צְרוּתֵיהֶן מִתְרוֹת?' הֵיטָה בָתּוּ אוּ אַחַת מִכָּל הָעֲרִיּוֹת הֵלְלוּ נִשְׂוֹאָה לְאַחִיו, וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרָת, מִתָּה בָתּוּ וְאַחַר כֶּךָ מֵת אַחִיו - צְרָתָה מִתְרָת. מֵת אַחִיו וְאַחַר כֶּךָ מִתָּה הִיא - צְרָתָה אָסוּרָה. הֵלְכָה צְרַת בָתּוּ וְנִשְׂאֵת לְאַחִיו הַשֵּׁנִי, וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרָת, מֵת אַחִיו וְאַחַר כֶּךָ צְרָתָה, אֵפֶי עַל פִּי שְׁבֵתוֹ קִימַת - צְרַת צְרָתָה מִתְרָת. מִתָּה צְרַת צְרָתָה וְאַחַר כֶּךָ מֵת אַחִיו, אֵפֶי עַל פִּי שְׁבֵתוֹ קִימַת - צְרָתָה אָסוּרָה, אִפְלוּ הֵן מֵאָה. נִמְצָאָתָּ אוֹמְרִי: כֹּל זְמַן שֶׁאַחִין מְרַבֵּין - צְרוֹת מְרַבּוֹת, אַחִין מוֹעֲטִין - צְרוֹת מוֹעֲטוֹת. כִּשֶׁם שֶׁאִם מָתוּ אוּ מֵאֲנוּ אוּ נִתְגַּרְשׁוּ אוּ נִמְצְאוּ אֵילוּנִית אוּ שֶׁהָיוּ נִשְׂוֹאוֹת לְאַחֵרִים - צְרוּתֵיהֶן מִתְרוֹת, כֶּךָ צְרַת צְרוּתֵיהֶן שְׁמָתוּ, אוּ שִׁמְאָנוּ, אוּ שֶׁנִּתְגַּרְשׁוּ, אוּ שֶׁנִּמְצְאוּ אֵילוּנִית, אוּ שֶׁהָיוּ נִשְׂוֹאוֹת לְאַחֵרִים - צְרוּתֵיהֶן מִתְרוֹת. כִּשֶׁם שְׁפוֹטְרוֹת מִן הַנִּשְׂוֹאִין - כֶּךָ פּוֹטְרוֹת מִן הָאֲרוּסִין. בְּמָה דְבָרִים אָמּוּרִים? בְּאִשָּׁה שֶׁאִין לָהּ בָּהּ קְדוּשִׁין. אָבֵל בְּאִשָּׁה שִׁישׁ לָהּ בָּהּ קְדוּשִׁין - צְרוּתֵיהֶן חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתִּיבָמוֹת; דְּבָרֵי בֵית הַלֵּל. בֵּית שְׁמַאי מִתִּירִין אֶת הָעֲרוֹת לְאַחִין.

ב. שֵׁשׁ עֲרִיּוֹת חֲמוּרוֹת מֵאֵלוּ, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נִשְׂוֹאוֹת לְאַחֵרִים, צְרוּתֵיהֶן מִתְרוֹת. אֲמוּ, וְאִשְׁתׁ אָבִיו, וְאִחֹת אָבִיו, וְאִחֹתוֹ מֵאָבִיו, וְאִשְׁתׁ אַחִיו מֵאָבִיו, וְאִשְׁתׁ אַחִי אָבִיו, שֶׁאִין צְרָה אֲלֵא מֵאֵת. נִשְׂאוּ לְאַחִין שְׁלֵא בְּעִבְרָה

- צְרוּתֵיהֶן פְּטוּרוֹת. הֵלְכוּ צְרוֹת אֵלוּ וְנִשְׂאוּ - בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: הֵן פְּסוּלוֹת, וְהוֹלֵד פְּסוּל. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: הֵן כְּשֵׁרוֹת, וְהוֹלֵד כְּשֵׁר. נִתְיַבְמוּ, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: הֵן כְּשֵׁרוֹת, וְהוֹלֵד כְּשֵׁר. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: הֵן פְּסוּלוֹת, וְהוֹלֵד מִמְזוֹר. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי: בֵּא וְרֵאֵה הֵיאֵךְ הֵלְכָה זוֹ רוּחַת בִּישְׂרָאֵל. נַעֲשֶׂה כְּדַבְרֵי בֵּית שְׁמַאי - הוֹלֵד מִמְזוֹר לְדַבְרֵי בֵּית הַלֵּל. נַעֲשֶׂה כְּדַבְרֵי בֵּית הַלֵּל הוֹלֵד מִמְזוֹר לְדַבְרֵי בֵּית שְׁמַאי. אֵלֵא: בּוֹאוּ וְנִתְקַן שֶׁיְהוּ הָעֲרוֹת חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתִּיבָמוֹת. לֹא הִסְפִּיקוּ לְגַמֵּר אֶת הַדְּבָר עַד שֶׁנִּטְרַפָּה הַשְּׁעָה. אָמַר רַבִּין שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: מִה נַעֲשֶׂה לָהֶם לְצְרוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת מַעֲתָה? שְׁאֵלוּ אֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: צְרַת הַבַּת מֵהוּ? אָמַר לָהֶם: מִחֻלְקַת בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל. וְהֵלְכָה כְּדַבְרֵי מִי? אָמַר לָהֶם: מִפְּנֵי מֵה אַתֶּם מְכַנְּסִין רֵאשִׁי בֵּין שְׁנֵי הָרִים גְּדוּלִים, לְבֵין בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל, שִׁירוּצוֹ אֶת רֵאשִׁי? אֵלֵא מַעֲיַד אֲנִי עַל שְׁתֵּי מִשְׁפָּחוֹת גְּדוּלוֹת שֶׁהָיוּ בִירוּשָׁלַיִם, מִשְׁפַּחַת בֵּית עֲלוּבָאֵי מִבֵּית צְבוּעִים,¹ וּמִשְׁפַּחַת בֵּית קוֹפָאֵי מִבֵּית מְקוֹשֵׁשׁ - שֶׁהֵם בְּנֵי צְרוֹת, וּמֵהֶם כְּהֻנִּים, וְהָיוּ מְקַרְיָבִין עַל גְּבֵי הַמְּזוּבָחַת. אָמַר רַבִּי טַרְפוּן: תָּאב אֲנִי שִׁיחָא לִי צְרַת הַבַּת וְאִשְׁיָאָנָה לְכַהֲנָה. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אֵפֶי עַל פִּי שֶׁנִּחְלָקוּ בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל בְּצְרוֹת, מוֹדִים שֶׁאִין הוֹלֵד מִמְזוֹר, שֶׁאִין מִמְזוֹר אֲלֵא מִי שֶׁאָסוּרוֹ אָסוּר עֲרוּהָ וְעָנּוּשׁ כְּרַת.

ג. אֵפֶי עַל פִּי שֶׁנִּחְלָקוּ בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל בְּצְרוֹת וּבְאִחִיוֹת, וּבְסַפְקָא אִשְׁתׁ אִישׁ, וּבְגִט יֶשֶׁן, וּבְמִקְדָּשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ בְּשׁוּהָ פְּרוּטָה, וּבְמִגְרָשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְלָנָה עֲמוּ בְּפוּנְדֵק - לֹא נִמְנְעוּ בֵּית שְׁמַאי לִישָׂא אִשָּׁה מִבֵּית הַלֵּל, וְלֹא בֵּית הַלֵּל מִבֵּית שְׁמַאי, אֲלֵא נִהְגוּ הָאֲמַת וְהַשְּׁלוּם בֵּינֵיהֶן, לְקַיֵּם מֵה שֶׁנֶּאֱמַר

¹ בְּגִמְרָא הַגֵּיְרָסָא: מִשְׁפַּחַת בֵּית צְבוּעִים מִכֶּן עֲכֵמַאי (גְּר"א).

(זכריה ח, יט): "הֵאָמַת וְהִשְׁלוֹם אָהָבוֹ". אף על פי שאלו אוסרין ואלו מתירין - לא נמנעו עושיני טהרות אלו על גב אלו, לקיים מה שנאמר (משלי כא, ב): "כָּל דֶּרֶךְ אִישׁ יִשָּׂר בְּעֵינָיו וְתִכֵּן לְבוֹת ה'"; רבי שמעון אומר: מִן הַסֶּפֶק לֹא הָיוּ נִמְנָעִין, אֲלֵא מִן הַיְהוּדָאִי. לעולם הלכה כבית הלל. והרוצה לעשות כבית שמאי - עושה. כבית הלל - עושה. והרוצה להחמיר על עצמו לנהג כחומרי בית שמאי וכחומרי בית הלל - עליו הכתוב אומר (קהלת ב, יד): "הַכֹּסִיל בַּחֲשֶׁךְ הוֹלֵךְ". התופס קולי בית שמאי וקולי בית הלל - רשע. אלא: אם כדברי בית שמאי - כקוליהן וכחומריהן, ואם כדברי בית הלל - כקוליהן וכחומריהן.

מִסְתָּא יְבָמוֹת פָּרָק שְׁנִי

א. כיצד 'אשת אחיו שלא היה בעולמו'? שני אחים בעולם, ומת אחד מהם בלא ולד, ועמד השני ולא הספיק לעשות מאמר בה עד שנולד להן אֶח, ואחר כך מת, הראשונה - יוצאת משום אשת אחיו שלא היה בעולמו. והשניה - או חולצת או מתיבמת. עשה בה מאמר, ולא הספיק לכנסה עד שנולד להם אֶח, ואחר כך מת. או שנולד להם אֶח ועשה בה מאמר, ולא הספיק לכנסה עד שמת הראשון, הראשונה - יוצאת משום אשת אחיו שלא היה בעולמו. והשניה - חולצת ולא מתיבמת. רבי שמעון אומר: ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה. אם חלץ לבעלת מאמר - לא נפטרה צרתה. כנסה ומת, ואחר כך נולד לו אֶח, או שנולד לו אֶח ואחר כך כנסה ומת - שתיהן פטורות מן החליצה ומן היבום; דברי רבי מאיר. רבי שמעון אומר: הואיל ובא ומצאה בהתור ולא עמדה עליו שעה אחת באסור - מיבם לאיזו מהן שירצה, או חולץ לאיזו מהן שירצה:

ב. איזו הוא 'מאמר'? 'הרי את מקדשת לי בכסף פלוני בשנה כסף ובשטר'. איזהו 'שטר'? 'אני פלוני בן פלוני מקבל אני עלי פלונית יבמתי לזון ולפרנס פראוי, ובלבד שתהא כתבתה על נכסי בעלה הראשון'. כשם שהקדושין אין קונין באשה אלא מדעת שניהם, כך מאמר אין קונה ביבמה אלא מדעת שניהם. מה בין קדושין למאמר: שהקדושין - גומרין, ומאמר - אין גומר:

ג. העריות שאמרו: 'אינן פאשתו לכל דבר' - אין להם כתבה, לא פרות, לא מזונות, לא בלאות. ואין זכאי, לא במציאתה, ולא במעשה ידיה, ולא בהפרת נדריה. אין יורשה, ואין מטמא לה, אין לו בה קדושין, ואין צריכה הימנו גט, היא פסולה, והולד ממזר. אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט - הרי הן פאשתו לכל דבר, ויש לה כתבה ופרות מזונות ובלאות, וזכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה. יורשה, ואין מטמא לה. יש בה קדושין, וצריכה הימנו גט, היא פסולה, והולד פסול. שניות מדברי סופרים - אינן פאשתו לכל דבר, אין לה כתבה, לא פרות, לא מזונות, ולא בלאות. ואין זכאי לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה, אין יורשה, ומטמא לה, יש לו בה קדושין, וצריכה הימנו גט, והיא כשרה, וולדה כשר, וכופין אותו להוציא. רבי יהודה אומר: אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט - אסור מצוה. שניות - מדברי סופרים. אסור קדשה - אין לה קדושין. אמר רבי שמעון בן אלעזר: מפני מה אמרו: 'אלמנה לכהן גדול - יש לה כתבה'? מפני שהוא כשר והיא פסולה. וכל מקום שהוא כשר והיא פסולה - קנסו אותו לתן לה כתבה. ומפני מה אמרו: 'שניות מדברי סופרים - אין להן כתבה'? מפני שהוא כשר והיא כשרה, וכל מקום שהוא כשר והיא כשרה - קנסו אותה כתבה, כדי שתהא קלה בעיניו להוציאה. רבי יוסי אומר: הללו דברי תורה, ודברי

תּוֹרָה - אֵין צְרִיכִין חֲזוּקָה וְהִלְלוּ דְבָרֵי סוּפְרִים, וְדְבָרֵי סוּפְרִים - צְרִיכִין חֲזוּקָה. דְּבַר אַחַר: זו - הוּא הִרְגִּילָה לְהִנְשֵׂא לוֹ, וְזו - הִרְגִּילָה אֶת עֲצָמָה שֶׁתִּנְשֵׂא לוֹ:

ד. יֵשׁ חוֹלְצוֹת אוּ מְתִיבְמוֹת, מְתִיבְמוֹת וְלֹא חוֹלְצוֹת, חוֹלְצוֹת וְלֹא מְתִיבְמוֹת, לֹא חוֹלְצוֹת וְלֹא מְתִיבְמוֹת. הֶעֱרִיזוֹת שְׁאֲמַרְנוּ: 'לֹא חוֹלְצוֹת וְלֹא מְתִיבְמוֹת' - מוֹסִיף עֲלֵיהֶן אֶשֶׁת סָרִיס חֲמָה, וְאֶשֶׁת אֲנִדְרוּגִינוּס, וְאֶשֶׁת אֶחַ מֵאֵם, וְאֶשֶׁת גֵּר, וְאֶשֶׁת עֶבֶד מִשְׁחָרָר, וְאֵילוּנִית - לֹא חוֹלְצוֹת וְלֹא מְתִיבְמוֹת. הִחְרַשְׁתָּ וְהִשׁוּטָה - מְתִיבְמוֹת וְלֹא חוֹלְצוֹת. אִסוּר מִצְוָה וְאִסוּר קִדְשָׁה - חוֹלְצוֹת וְלֹא מְתִיבְמוֹת. עֵקֶרָה וְזִקְנָה וְשָׂאֵר כָּל הַנְּשִׂים - אוּ חוֹלְצוֹת אוּ מְתִיבְמוֹת. יֵשׁ אוּ חוֹלְצִין אוּ מִיבְמִין, מִיבְמִין וְלֹא חוֹלְצִין, חוֹלְצִין וְלֹא מִיבְמִין, לֹא מִיבְמִין וְלֹא חוֹלְצִין. הֶעֱרִיזוֹת שְׁאֲמַרְנוּ: 'לֹא מִיבְמִין וְלֹא חוֹלְצִין' - מוֹסִיף עֲלֵיהֶן סָרִיס חֲמָה וְאֲנִדְרוּגִינוּס, וְאֶחַ מֵאֵם, וְגֵר וְעֶבֶד מִשְׁחָרָר - לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מִיבְמִין. הִחְרַשְׁתָּ וְהִשׁוּטָה - מִיבְמִין וְלֹא חוֹלְצִין. פְּצוּעַ דֶּכָא וְכִרוֹת שְׁפָכָה, סָרִיס אָדָם וְזִקְן - חוֹלְצִין וְלֹא מִיבְמִין. וְשָׂאֵר כָּל אָדָם - אוּ חוֹלְצִין אוּ מִיבְמִין:

מִסְכַּת יְבָמוֹת פָּרָק שְׁלִישִׁי

א. שְׁנִיּוֹת מִדְּבָרֵי סוּפְרִים: אִם אִמּוֹ, וְאִם אָבִיו, אֶשֶׁת אָבִי אָבִיו, וְאֶשֶׁת אָבִי אִמּוֹ, וְאֶשֶׁת הָאָב מִן הָאֵם, וְאֶשֶׁת אָחִי הָאָב מִן הָאָב, וְכֹלֶת בְּנוֹ, וְכֹלֶת בָּתוּ. מִתָּר אָדָם בְּאֶשֶׁת חָמִיו וּבְאֶשֶׁת חוֹרְגוֹ, וְאִסוּר בְּבֵת חוֹרְגוֹ. וְחוֹרְגוֹ - מִתָּר בְּאֶשְׁתּוֹ וּבָתוּ וְאֶשֶׁת חוֹרְגוֹ. זֹאת אוֹמְרֵת לוֹ: אֲנִי - מִתְּרַת לָךְ, וּבָתִּי - אִסוּרָה לָךְ:

ב. אַחֻוֹתָהּ כְּשֶׁהִיא יְבָמָתָהּ - אוּ חוֹלְצָת אוּ מְתִיבְמָת. כִּיֶּצֶד? בָּתוּ מֵאֲנוּסָתוּ נְשׂוּאָה לְאָחִיו, וְלֹא אַחֻוֹת מֵאֵם, וּמֵאִישׁ אַחַר נְשׂוּאָה לְאָחִיו הַשְּׂנִי, וּמֵת בְּלֹא וָלֶד - אוּ חוֹלְצָת אוּ מְתִיבְמָת. בָּת בָּתוּ נְשׂוּאָה לְאָחִיו, וּבָת אֶשְׁתּוֹ נְשׂוּאָה לְאָחִיו, וּבָת אֶשְׁתּוֹ נְשׂוּאָה לְאָחִיו, וּבָת בָּת

אֶשְׁתּוֹ נְשׂוּאָה לְאָחִיו, וְלֹא אַחֻוֹת מֵאָב, וּמֵאִישׁ אַחַר, נְשׂוּאָה לְאָחִיו הַשְּׂנִי, וּמֵת בְּלֹא וָלֶד - אוּ חוֹלְצָת אוּ מְתִיבְמָת. בָּת בְּנוֹ נְשׂוּאָה לְאָחִיו, וְלֹא אַחֻוֹת מֵאֵם וּמֵאִישׁ אַחַר נְשׂוּאָה לְאָחִיו הַשְּׂנִי, וּמֵת בְּלֹא וָלֶד - אוּ חוֹלְצָת אוּ מְתִיבְמָת. חֲמוֹתוֹ וְאִם חֲמוֹתוֹ, וְאִם חָמִיו, נְשׂוּאָה לְאָחִיו וְלֹא אַחֻוֹת, בֵּין מֵאָב בֵּין מֵאֵם, נְשׂוּאָה לְאָחִיו הַשְּׂנִי, וּמֵת בְּלֹא וָלֶד - אוּ חוֹלְצוֹת אוּ מְתִיבְמוֹת. אַחֻוֹת מֵאִמּוֹ, אַחֻוֹת אִמָּה מֵאִמָּה, וְאַחֻוֹת אֶשְׁתּוֹ מֵאִמָּה נְשׂוּאָה לְאָחִיו, וְלֹא אַחֻוֹת מֵאָב וּמֵאִשָּׁה אַחֵרֶת נְשׂוּאָה לְאָחִיו הַשְּׂנִי, וּמֵת בְּלֹא וָלֶד - אוּ חוֹלְצָת אוּ מְתִיבְמָת. אַחֻוֹת אִמּוֹ מֵאִבִּיהָ, וְאַחֻוֹת אֶשְׁתּוֹ מֵאִבִּיהָ נְשׂוּאָה לְאָחִיו, וְלֹא אַחֻוֹת מֵאֵם וּמֵאִישׁ אַחַר נְשׂוּאָה לְאָחִיו הַשְּׂנִי, וּמֵת בְּלֹא וָלֶד - אוּ חוֹלְצָת אוּ מְתִיבְמָת. אֶשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ, וְאֶשֶׁת אָחִיו שְׁלֹא הִיָּה בְּעוֹלָמוֹ, וְכֹלֶתוֹ נְשׂוּאָה לְאָחִיו, וְלֹא אַחֻוֹת, בֵּין מִן הָאָב וּבֵין מִן הָאֵם, נְשׂוּאָה לְאָחִיו הַשְּׂנִי, וּמֵת בְּלֹא וָלֶד - אוּ חוֹלְצָת אוּ מְתִיבְמָת:

ג. שְׁאֵלוֹ אֶת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: מִמְזוֹר מַהוּ לִירֵשׁ? אָמַר לָהֶם: מַהוּ לְחַלֵּץ? וּמַהוּ לְחַלֵּץ? אָמַר לָהֶם: מַהוּ לִירֵשׁ? אָמְרוּ לוֹ: מַהוּ לְסוּד אֶת בֵּיתוֹ? אָמַר לָהֶם: מַהוּ לְסוּד אֶת קִבְרוֹ? אָמְרוּ לוֹ: מַהוּ לְסוּד אֶת בֵּיתוֹ? אָמַר לָהֶם: מַהוּ לְגַדֵּל כְּלָבִים? אָמַר לָהֶם: מַהוּ לְגַדֵּל חֲזִירִים? מַהוּ לְגַדֵּל חֲזִירִים? אָמַר לָהֶם: מַהוּ לְגַדֵּל תְּרַנְגוּלִים? מַהוּ לְגַדֵּל תְּרַנְגוּלִים? אָמַר לָהֶם: מַהוּ לְגַדֵּל בְּהֵמָה דְקָה? מַהוּ לְגַדֵּל בְּהֵמָה דְקָה? אָמַר לָהֶם: מַהוּ לְהַצִּיל אֶת הַרוּעָה מִיַּד הַזָּאֵב? מַהוּ לְהַצִּיל אֶת הַרוּעָה מִיַּד הַזָּאֵב? אָמַר לָהֶם: דוּמָה אֲנִי שְׁלֹא שְׁאַלְתֶּם אֵלָּא עַל הַכֶּבֶשֶׂה. וְאַתְּ הַכֶּבֶשֶׂה מַהוּ לְהַצִּיל? אָמַר לָהֶן: דוּמָה שְׁלֹא שְׁאַלְתֶּם אֵלָּא עַל הַרוּעָה פְּלוּנִי מַהוּ

לְעוֹלָם הַבָּא? וּפְלוֹנִי? מֵהוּ לְעוֹלָם הַבָּא?
אָמַר לָהֶם: דּוֹמָה אֲנִי שְׂאֵלְתֶם אֵלָא
עַל פְּלוֹנִי. וּפְלוֹנִי מֵהוּ לְעוֹלָם הַבָּא? וְלֹא
שְׂהִיָּה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מִפְּלִיגָן בְּדַבְרֵיכֶם, אֵלָא
שְׂאֵל אָמַר דְּבַר שְׂאֵל שְׂמַע מִפִּי רַבּוּ מִיָּמִי.

מִסְכַּת יְבָמוֹת פָּרָק רְבִיעִי

א. שְׁנֵי נָכָרִים שֶׁקִּדְּשׁוּ שְׂתֵי אַחִיּוֹת, זֶה אֵינוֹ
יֹדֵעַ לְאִיזוֹ קִדְּשׁ, וְזֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְאִיזוֹ קִדְּשׁ
– זֶה נוֹתֵן שְׁנֵי גִטִּין וְזֶה נוֹתֵן שְׁנֵי גִטִּין. מֵת
אֶחָד מֵהֶן – הַשְּׁנַיִם אֲסוּר בְּשִׂתְיָהֶן. מֵתָה
אֶחָת מֵהֶן – שְׁנֵיהֶן אֲסוּרִין בְּשִׁנְיָהּ. מֵתוּ,
וְלָהֶן אַח – אֶחָד חוֹלֵץ אֶת שְׂתֵיָהֶן. שְׁנֵי
אֶחָיִן חוֹלְצִין אֶת שְׂתֵיָהֶן. אִם קִדְּמוּ וְכָנְסוּ –
יֹרְצִיאוּ. מִי שֶׁקִּדְּשׁ אֶחָת מִשְׂתֵּי נָכָרִיּוֹת וְאֵינֶן
יֹדְעֵי אִיזוֹ קִדְּשׁ, כּוֹנֵס אֶת שְׂתֵיָהֶן, מֵת וְלוֹ
אֶחָ אֶחָד כּוֹנֵס אֶת שְׂתֵיָהֶן. שְׁנֵי אֶחָיִן כּוֹנְסִין
אֶת שְׂתֵיָהֶן. שְׁנֵי אֶחָיִם שֶׁקִּדְּשׁוּ שְׂתֵי אַחִיּוֹת,
זֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְאִיזוֹ קִדְּשׁ וְזֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ
לְאִיזוֹ קִדְּשׁ, זֶה נוֹתֵן שְׁנֵי גִטִּין וְזֶה נוֹתֵן שְׁנֵי
גִטִּין. מֵת אֶחָד מֵהֶם – הַשְּׁנַיִם אֲסוּר בְּשִׂתְיָהֶן.
מֵתָה אֶחָת מֵהֶן – שְׁנֵיהֶן אֲסוּרִין בְּשִׁנְיָהּ.
מֵתוּ וְלָהֶן אַח, אֶחָד חוֹלֵץ אֶת שְׂתֵיָהֶן. שְׁנֵי
אֶחָיִן – שְׁנֵיהֶם חוֹלְצִין אֶת שְׂתֵיָהֶן. וְאִם
קִדְּמוּ וְכָנְסוּ – יֹרְצִיאוּ. שְׁנֵי נָכָרִים שֶׁקִּדְּשׁוּ
שְׂתֵי נָכָרִיּוֹת, זֶה אֵינֶן יוֹדֵעַ לְאִיזוֹ קִדְּשׁ וְזֶה
אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְאִיזוֹ קִדְּשׁ, זֶה נוֹתֵן שְׁנֵי גִטִּין
וְזֶה נוֹתֵן שְׁנֵי גִטִּין. מֵת אֶחָד מֵהֶם – הַשְּׁנַיִם
מֵתָה בְּשִׂתְיָהֶן. מֵתָה אֶחָת מֵהֶן – שְׁנֵיהֶן
מֵתָרִין בְּשִׁנְיָהּ. כִּיצַד יַעֲשׂוּ? אֶחָד נוֹתֵן גִּט
וְאֶחָד כּוֹנֵס. מֵתוּ, לְזֶה אַח וְלְזֶה אַח, זֶה
חוֹלֵץ לְזוֹ וְהַלְזוּ מִיָּבָם, וְזֶה חוֹלֵץ לְזוֹ וְהַלְזוּ
מִיָּבָם. אִם קִדְּמוּ וְכָנְסוּ – יֹרְצִיאוּ, מִי שֶׁקִּדְּשׁ
אֶחָת מִשְׂתֵּי נָכָרִיּוֹת, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִיזוֹ קִדְּשׁ –
כּוֹנֵס אֶת שְׂתֵיָהֶן. מֵת וְלוֹ אַח – אֶחָד כּוֹנֵס
אֶת שְׂתֵיָהֶן. שְׁנֵי אֶחָיִם – כּוֹנְסִין אֶת שְׂתֵיָהֶן.

מִצְוָה בְּגִדּוֹל לְיָבָם וְלֹא לְגִדּוֹלָהּ לְהַתִּיבָם,
אֵלָא מִיָּבָם לְאִיזָה שְׂרִיצָה.

ב. בּוֹר הַקְּרוֹב לְאִמָּה – מִתְּמַלֵּא רֵאשׁוֹן. אִם
קִדְּם שְׁנֵי וּמְלֵא – הָרִי זֶה זָרִיז וְנִשְׁכַּר. קִדְּם
זֶה וְהַעֲבִיר אֶמֶת הַמַּיִם עַל גְּבֵי בּוֹרוֹ שֶׁל
חֲבֵרוֹ – הָרִי זֶה זָרִיז וְנִשְׁכַּר.

ג. הַאֹמֵר לְחֲבֵרוֹ: 'צֵא וְקִדְּשׁ לִי אִשָּׁה
פְּלוֹנִי'; הַלֵּךְ וְקִדְּשָׁה לְעַצְמוֹ. 'צֵא וְקַח לִי
מִפְּלוֹנִי'; וְהַלֵּךְ וְלָקַח לְעַצְמוֹ – מֵה שֶׁעָשָׂה
עָשׂוּי. אֵלָא שְׁנֵיהֶם דְּרָךְ רְמִיּוֹת. הַפּוֹדֶה אֶת
הַשְּׂבֻיָּה – מֵתָה לִישָׂא אוֹתָהּ. הַמַּעֲיֵד עַל
הַשְּׂבֻיָּה – הָרִי זֶה לֹא יְכַנֵּס. וְאִם כָּנַס – לֹא
יֹרְצִיא.

ד. הַמְּבִיא גִט מִמְּדִינַת הַיָּם, וְאָמַר: 'בְּכַפְנֵי
נִכְתָּב בְּפָנַי נַחְתֶּם' – לֹא יִשָּׂא אֶת אִשְׁתּוֹ.
'מֵת', 'הִרְגָּתוֹ', 'הִרְגָּנוּהוּ' – לֹא יִשָּׂא אֶת
אִשְׁתּוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: 'הִרְגָּתוֹ' – לֹא
תִּנְשָׂא אִשְׁתּוֹ. 'הִרְגָּנוּהוּ' – תִּנְשָׂא אִשְׁתּוֹ.
אָמְרוּ לוֹ: מַעֲשֵׂה בְּלִסְטִים אֶחָד שֶׁנִּתְפַּס
בְּקַפּוּטְקִיָּא, וְהָיָה יוֹצֵא לְהַרְג, וְאָמַר: צֵאוּ
וְאָמְרוּ לְאִשְׁתּוֹ שֶׁל שְׂמַעוֹן בֶּר כְּהֵנָּה: 'אֲנִי
הִרְגָּתוֹ בְּכַנִּיסָתוֹ לְלוּד', וּבָא מַעֲשֵׂה לְפָנַי
חֲכָמִים וְהִשְׂיאוּ אֶת אִשְׁתּוֹ. אָמַר לָהֶם:
מַשֶּׁם רָאִיָּה? שְׂאֵל אָמַר אֵלָא 'הִרְגָּנוּהוּ'.

ה. הַנִּטְעֵן עַל אִשְׁתּוֹ אִישׁ, וְהוֹצִיאָהּ עַל יָדוֹ,
וְנִתְגַּרְשָׁה מִתַּחַת יָדַי אַחֵר – הָרִי זֶה לֹא
יְכַנֵּס. וְאִם כָּנַס – לֹא יֹרְצִיא. הַנִּטְעֵן מִן
הָאִשָּׁה – לֹא יִשָּׂא אִמָּה וּבִתָּהּ וְאָחוֹתָהּ, אִם
כָּנַס – לֹא יֹרְצִיא. גֵּר וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעוֹבֵד
הַבָּא עַל בֵּת יִשְׂרָאֵל, אֵף עַל פִּי שְׁחָזְרוּ,
עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְנִתְגַּיֵּר, עוֹבֵד וְנִשְׁתַּחֲרַר – הָרִי
זֶה לֹא יְכַנֵּס. וְאִם כָּנַס – לֹא יֹרְצִיא. יִשְׂרָאֵל
הַבָּא עַל הַשְּׂפָחָה, וְעַל הָעוֹבֵדָת כּוֹכָבִים,
אֵף עַל פִּי שְׁחָזְרוּ, שְׂפָחָה וְנִשְׁתַּחֲרַרָה,
עוֹבֵדָת כּוֹכָבִים וְנִתְגַּיֵּרָה – הָרִי זֶה לֹא יְכַנֵּס.
וְאִם כָּנַס – לֹא יֹרְצִיא. [אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי
יְהוּדָה: מַעֲשֵׂה בְּלִסְטִים אֶחָד שֶׁנִּתְפַּס
בְּקַפּוּטְקִיָּא, וְיָצָא לְהַרְג, וְאָמַר: צֵאוּ וְאָמְרוּ
לְאִשְׁתּוֹ שֶׁל שְׂמַעוֹן בֶּן כְּהֵנָּה – אֲנִי הִרְגָּתוֹ
בְּכַנִּיסָתוֹ לְלוּד, וּבָא מַעֲשֵׂה לְפָנַי חֲכָמִים

2 מֵהוּ לְעוֹלָם הַבָּא? אָמַר לָהֶם: דּוֹמָה שְׂאֵל
שְׂאֵלְתֶם אֵלָא עַל פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי מֵה לְעוֹלָם הַבָּא.
וּפְלוֹנִי מֵהוּ וְכו' (הַגְּהוֹת הַב"ח).

והשיאו את אשתו. אמר להם: משם ראיה? שלא אמר אלא הרגנוהו. הפודה את השבויה - מתר לישא אותה. המעיד על השבויה - הרי זה לא יכנס, ואם כנס - לא יציא³.

ו. חכם שאסר את האשה בנדר על בעלה - הרי זה לא ישאנה. אמר רבי יהודה: במה דברים אמורים? בזמן שלא היתה לו אשה, או שהיה לו וגרשה מפני זה, אבל אם היה לו אשה ומתה - מתר לישאנה. וכלן שנשאוי לאחרים ומתו - מתרות לנשא להן, וכלן שהיה להם נשים ומתו - מתרין לנשא להן. רבי אליעזר אומר: כלם שנשאוי לאחרים ומתו - מתרות להתיבם להן, עדים החתומים על שדה מקח ועל גט אשה - לא חששו חכמים לדבר זה.

ז. חכם שדן את הדין, טמא וטהר, אסר והתיר, וכן העדים שהעידו - הרי אלו מתרין לקח. אבל אמרו חכמים: הרחק מן הכעור ומן הדומה לכעור. יש זריז ונשכר, יש זריז ונפסד, שפל ונשכר, שפל ונפסד, שפל לערב שבת, לשבת, למוצאי שבת, לערב שביעית, לשביעית, למוצאי שביעית, לימי חולו של מועד. וכל מקום שיש בו נדנוד עברה - הרי זה שפל ונשכר.

מסכת יבמות פקק חמישי

א. ארבעה אחין, שנים מהן נשואין שתי אחיות ומתו, הנשואין את האחיות - הרי אלו חולצות ולא מתיבמות. ואם קדמו וכנסו - יציאו. רבי אליעזר אומר - בית שמאי אומרים: יקימו, ובית הלל אומרים: יוציאו. רבי שמעון אומר: יקימו. אבא שאול אומר: קל להם לבית הלל בדבר זה, שביית שמאי אומרים: יוציאו. ובית הלל אומרים: יקימו. היתה אחת מהן חמות לאחד מהן - אסור בה ומתה באחותה.

והשני - אסור בשתייהן. נמצא, האסור מתר, והמתר - אסור. היתה אחת מהן חמות לזה, והשניה חמות לזה - זה אסור בחמותו ומתה בחמות אחיו. וזה אסור בחמותו ומתה בחמות אחיו. זהו שאמרו - האסורה לזה - מתרת לזה, והאסורה לזה - מתרת לזה. היתה אחת מהן חמות לשניהם, זה אסור בה ומתה באחותה, וזה אסור בה ומתה באחותה, היו שתייהן חמות לאחד מהן, השני - מתר בשתייהן. זה הכלל, כל זמן שאין ראויות לו משום אסור ערוה לו, משום (ויקרא יח, יח): "ואשה אל אחתה", אם היו אסורות לו משום אסור ערוה אחרת - אסור בה ומתה באחותה.

ב. שלשה אחין, שנים מהן נשואין שתי אחיות, או אשה ובתה, או אשה ובת בנה, או אשה ובת בתה - הרי אלו חולצות ולא מתיבמות. ורבי שמעון פוטר את שתייהן מן החליצה ומן היבום.

ג. שלשה אחין, שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד פנוי, מת אחד מבצלי אחיות, ועמד הפנוי הזה וכנסה, ואחר כך מת אחיו השני, אשתו עמו, והלזו תצא משום אחות אשה. שלשה אחים, שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד פנוי, מת אחד מבצלי אחיות, עמד פנוי הזה ולא הספיק לעשות מאמר ביבמתו עד שמתה אשתו של קים, ואחר כך מת. עשה בה מאמר ולא הספיק לכנסה עד שמתה אשתו של קים, ואחר כך מת, כנסה ומתה אשתו של קים ואחר כך מת - הרי זה פטורה מן החליצה ומן היבום. שלשה אחין, שנים מהן נשואין שתי אחיות, ואחד נשוי נכרית, מת אחד מבצלי אחיות, עמד נשוי נכרית ולא הספיק לעשות מאמר ביבמתו עד שמת, נכרית זו - או חולצת או מתיבמת. עשה בה מאמר ולא הספיק לכנסה עד שמת, נכרית זו - חולצת ולא מתיבמת. כנסה ואחר כך מת, נכרית זו - פטורה מן החליצה ומן היבום. מת נשוי נכרית, עמד אחד מבצלי

³ קטע זה אינו בנסחת הספרים, והצג כאן על

רבי מאיר. רבי יוסי ורבי שמעון אומרים: אינו חייב אלא משום אשת אח בלבד.

ו. זר ששמש בשבת במקדש, ובעל מום ששמש בטמאה - חייב משום זרות, ומשום שבת, ומשום מקדש, ומשום טמאה; דברי רבי יוסי. רבי שמעון אומר: אינו חייב אלא משום זרות, ומשום בעל מום בלבד.

ז. שנים שקדשו שתי נשים, ובשעת כניסתם לחפה, החליפו את של זה לזה, ואת של זה לזה - הרי אלו חייבין. שש עשרה חטאות: משום אחים, ומשום אחיות, ומשום נדות, ומשום אשת איש. אם אינן אחים - חייבין שתיים עשרה. אם אינן אחיות - חייבין שמונה. אם אינן נדות - חייבין ארבע. היו הם גדולים והן קטנות - הן חייבין שנים. הן גדולות והם קטנים - הן חייבות ארבע. אם השיאן אביהן - חייבין שמונה. היה אחד גדול ואחד קטן, הנבעלת לקטן - חייבת, שהיא אשתו של גדול. והנבעלת לגדול - פטורה שהיא אשתו של קטן.

מִסְכַּת יְבָמוֹת פֶּרֶק שִׁישִׁי

א. העושה מאמר ביבמתו ונמצאת מעברת וילדה, בזמן שהולד של קימא - אין מאמרו מאמר. הוא מתר בקרובותיה והיא מתרת בקרוביו, ולא פסלה מן הפהונה. אין

הולד של קימא - מאמרו מאמר, הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו, ופסלה מן הפהונה. הפונס את יבמתו ונמצאת מעברת וילדה, בזמן שהולד של קימא - יוציא, וחיבין בקרבן. אין הולד של קימא - יקים. ספק שהוא בן קימא ספק שאינו בן קימא - מטילין עליו שני חומרין. ספק בן תשעה לראשון, ספק בן שבועה לאחרון - הולד הראשון כשר לעשות כהן גדול, והשני ממזר בספק. רבי אליעזר בן יעקב אומר: אין ממזר בספק. העושה מאמר ביבמתו, ונמצאת מעברת - הרי זו לא תנשא צרתה, עד שיודע שהוא עבר של

אחיות, ולא הספיק לעשות מאמר ביבמתו עד שמת, נכרית זו - או חולצת או מתיבמת. עשה בה מאמר, ולא הספיק לכנסה עד שמת, נכרית זו - חולצת ולא מתיבמת. כנסה ואחר כך מת, נכרית זו - פטורה מן החליצה ומן היבום. שלשה אחין, שנים מהן נשואין שתי אחיות, ואחד נשוי נכרית, מת אחד מבעלי אחיות, עמד נשוי נכרית ולא הספיק לעשות מאמר ביבמתו עד שמתה אשתו של קים, ואחר כך מת נשוי נכרית, נכרית זו - או חולצת או מתיבמת. עשה בה מאמר, ולא הספיק לעשות מאמר ביבמתו, עד שמתה אשתו של קים, ואחר כך מת, נכרית זו - חולצת ולא מתיבמת. כנסה, ומתה אשתו של קים, ואחר כך מת - שתיהן פטורות מן החליצה ומן היבום. מת נשוי נכרית, עמד אחד מבעלי אחיות, ולא הספיק לעשות מאמר ביבמתו עד שמתה אשתו של קים, ואחר כך מת - שתיהן או חולצות או מתיבמות. עשה בה מאמר ולא הספיק לכנסה עד שמתה אשתו של קים, ואחר כך מת - שתיהן חולצות ולא מתיבמות. כנסה ומתה אשתו של קים, ואחר כך מת, ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת את צרתה. איזהו ספק קדושין? קדשה בדבר, ספק יש בו שוה פרוטה ספק אין בו שוה פרוטה.

ד. שלשה אחין נשואין שלש נשים נכריות, ומת אחד מהם, ועשה בה שני מאמר ומת - האחת חולצת ולא מתיבמת, זו היא צרת אשת אח מאב - שחולצת ולא מתיבמת; דברי רבי יהודה. רבי אליעזר בן רבי שמעון אומר: מיבם לאיזו שירצה וחולץ לשניה. ובלבד שתקדים ביאה לחליצה. כנסה ואחר כך מת - ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה.

ה. שני אחים נשואין שתי אחיות, ומת אחד מהן, ואחר כך מתה אשתו של שני - הרי זו אסורה עליו עולמית, הואיל ונאסרה עליו שעה אחת. אם בא עליה - חייב עליה משום אשת אח ומשום אחות אשה; דברי

קִימָא, שְׁאִין הוֹלֵד פּוֹטֵר עַד שְׁיַצֵּא לְאוֹר העולם.

ב. שוֹמֵרֵת יָבָם שְׁמֵתָהּ - מֵתָר בְּאִמָּהּ, מֵה היא לְמִזְנוֹתָ? כָּל זְמַן שְׁנֵתְחִיב הַבְּעַל - הַיְבָמִין חִיבִין. לֹא נִתְחִיב הַבְּעַל - אֵין הַיְבָמִין חִיבִין. הַכּוֹנֵס אֶת יְבָמָתוֹ - זָכָה בְּנִכְסֵי אַחִיו. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בֵּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ, אִם יֵשׁ אָב - הַנִּכְסִין שֶׁל אָב, אִם אֵין שָׁם אָב - הַנִּכְסִים שֶׁל אַחִין.

ג. אֲרַבְעָה חִיבִין מִן הַתּוֹרָה, וְאֲרַבְעָה שְׁנֵיהּ לְהֵן. אָבִיו, וּבְנוֹ, אַחִיו וּבֶן אַחִיו - הֵרִי אֵלוֹ חִיבִין עֲלֵיהֶן. אָבִי אָבִיו וְאָבִי אִמּוֹ, בֶּן בְּנוֹ וּבֶן בָּתּוֹ - הֵרִי אֵלוֹ שְׁנֵיהּ לְהֵן. חֵמֵר בְּגֵרוּשָׁה שְׁאִין בְּחֻלּוּצָה, וְחֵמֵר בְּחֻלּוּצָה שְׁאִין בְּגֵרוּשָׁה, גְּרוּשָׁה - מִתְּרַת לְחֹזֵר לְמַגְרָשׁ, לְפִיכֶךָ חֵיב עַל קְרוֹבוֹתֶיהָ. חֻלּוּצָה - אֲסוּרָה לְחֹזֵר לְחֻלוּץ, לְפִיכֶךָ פְּטוּר עַל קְרוֹבוֹתֶיהָ.

ד. שוֹמֵרֵת יָבָם שְׁקַדַּשׁ אַחִיו אֶת אַחוּתָהּ, או שְׁקַדַּשָּׁה הִיא אֶת עֲצָמָהּ, מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָה אָמְרוּ, וְאוֹמְרִים לוֹ: הֵמֵתָן עַד שְׁיַעֲשֶׂה אַחִיךָ מַעֲשֶׂה, או עַד שְׁתַּחֲלֹץ או עַד שְׁתַּתִּיבָם. מֵת הַמְּקַדֵּשׁ - הַמֵּיבָם חוֹלֵץ שְׁתִּיחֶן. מֵת הַמֵּיבָם - הַמְּקַדֵּשׁ מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט, וְאִשְׁתּוֹ אַחִיו בְּחֻלּוּצָה. מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמְרוּ: מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ, חוֹלֵץ לִיבְמָתוֹ, מֵתָהּ יְבָמָתוֹ - כּוֹנֵס אֶת אִשְׁתּוֹ.

ה. מִי שֶׁהָיָה נָשׁוּי שְׁתֵּי נָשִׁים וְמֵת, בִּיאָתָהּ או חֲלִיצָתָהּ שֶׁל אַחַת מֵהֶן פּוֹטֵרֵת אֶת צָרְתָהּ, הֵיטָה אַחַת מֵהֶן אֲסוּרָה לְאַחַד מִן הָאֲחִים אֲסוּר עָרוּהָ, וְחָלֵץ לָהּ - לֹא עָשָׂה כְּלוּם, וְלֹא פָטַר אֶת צָרְתָהּ, אֲלֵא הִיא או צָרְתָהּ מִתִּיבָמַת לְשָׂאֵר אַחִים. הֵיטָה אֲסוּר מִצָּוָה וְאֲסוּר קִדְשָׁהּ, חָלֵץ לָהּ או בָּא עֲלֶיהָ - נִפְטָרָה צָרְתָהּ.

ו. הַמְּחִזֵּר אֶת גְּרוּשָׁתוֹ מִשְׁנִשְׂאָתָהּ, הַנוֹשֵׂא אֶת חֻלּוּצָתוֹ, וְהַנוֹשֵׂא אֶת קְרוֹבַת חֻלּוּצָתוֹ - אֵין לוֹ בֵּה קְדוּשִׁין, וְאֵין צְרִיכָה הֵימָנוּ גֵט, הִיא פְּסוּלָה וְהוֹלֵד פְּסוּל; דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא.

ז. חֲתָמִים אוֹמְרִים: יֵשׁ לוֹ בֵּה קְדוּשִׁין, וְצְרִיכָה הֵימָנוּ גֵט. הִיא כְּשֶׁרָה וְהוֹלֵד כְּשֶׁר - כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא.

ז. הֵרִי שֶׁהֵיטָה רְדוּפָה לִילָף לְבֵית אָבִיהָ, או שֶׁהֵיטָה לָהּ כַּעַס מִבְּעֻלָּהּ, או שֶׁהֵיטָה בְּעֻלָּה זָקֵן או חוּלָה, או שֶׁהִלָּךְ בְּעֻלָּה לְמַדִּינַת הַיָּם, או שֶׁהֵיטָה בְּעֻלָּה חִבּוּשׁ בְּבֵית הָאֲסוּרִים. הַמְּפַלֵּת לְאַחַר מִיתַת בְּעֻלָּה, עֲקָרָה, זָקָנָה, אֵילוּנִית, וּקְטָנָה שְׁאִינָה רְאוּיָה לִילָד - צְרִיכָה לְהִמָּתִין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מֵתָר לְהִתְאַרֵס וּלְהִנְשֵׂא מִיָּד. אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעֵאל בֶּן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה: אֲנִי שְׁמַעְתִּי בְּכֹרֵם בִּיבְנָהּ, שֶׁכָּל הַנָּשִׁים לֹא יִנְשְׂאוּ וְלֹא יִתְאַרְסוּ עַד שֶׁיְהִיוּ לְהֵן שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים. הַגְּיוּרָת, וְהַשְּׁבוּיָה, וְהַמְּשַׁחֲרֵרֵת - צְרִיכָה לְהִמָּתִין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסִי מִתִּיר לְנִשְׂאָ מִיָּד. וְכֵן הָיָה רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כָּל הַנָּשִׁים יִתְאַרְסוּ, חוּץ מֵאֵלְמָנָה שְׁלוּשִׁים יוֹם מִפְּנֵי הָאֲבוּל, וְכֵלֵן לֹא יִנְשְׂאוּ עַד שֶׁיְהִיוּ לְהֵן שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים. הַיְבָמָה שְׁחָלְצוּ לָהּ אַחִין בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים - צְרִיכָה לְהִמָּתִין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים. שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים שְׁאֲמְרוּ - לְאַחַר מִיתַת בְּעֻלָּה, וְלֹא לְאַחַר חֲלִיצַת יְבָמָה.

ח. הַמְּשָׁלִישׁ גֵּט לְאִשְׁתּוֹ, וְאָמַר לוֹ: 'א' תִּתְּנֶנּוּ לָהּ, אֲלֵא לְאַחַר שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, כִּינֵן שֶׁהִגִּיעַ גֵּט לַיָּדָה - מִתְּרַת לְנִשְׂאָ מִיָּד, וְאִינוֹ חוֹשֵׁשׁ שְׁמָא גֵט יִשָּׁן הוּא. בֵּת כֹּהֵן שְׁנִשְׂאָת לְיִשְׂרָאֵל וּמֵת בְּעֻלָּה - אוֹכֵלֵת בְּתֵרוּמָה לְעֵרֵב, וְאִינָה חוֹשֶׁשֶׁת שְׁמָא מַעֲבֵרַת הִיא.

ט. יְבָמָה, כָּל שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים הִרְאִישׁוּנִים - נְזוּנִית מִשָּׁל בְּעֻלָּה. לְאַחַר שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים - אִינָה נְזוּנִית, לֹא מִשָּׁל בְּעֻלָּה, וְלֹא מִשָּׁל יְבָמָה. אִם עָמַד יְבָמָה בְּבֵית דִּין וּבְרַח - הֵרִי זוֹ נְזוּנִית מִנְּכָסָיו. מַעֲשֶׂה בְּאַחַד שְׂבָא לְפָנָי רַבִּי יוֹסִי, אָמַר לוֹ רַבִּי: מָהוּ לְחָלֵץ בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, קָרָא עָלָיו מִקְרָא הַזֶּה (דְּבָרִים כה, ז): "וְאִם לֹא יַחֲפֹץ הָאִישׁ

לְקַחַת" וגו', הָרְאוּי לְיָבוּם - רְאוּיָהּ
לְחַלִּיצָה. בְּתוֹךְ שְׁלֹשֶׁה חֲדָשִׁים, הוֹאִיל וְאִין
רְאוּי לְיָבוּם - אֵינוֹ רְאוּיָהּ לְחַלִּיצָה. הַיְבָמָה
לֹא תַחְלוּץ וְלֹא תִתְיַבֵּם, עַד שֶׁיְהִי לָהּ
שְׁלֹשֶׁה חֲדָשִׁים, וְכֹשֶׁם שְׂאִין אוֹמְרִים לוֹ
לְיָבִם, כִּף אֵין אוֹמְרִים לוֹ לְחַלֵּץ. וּמַעֲשֶׂה
בְּחִיפָה, בְּאַחַת, שֶׁהֵלֵךְ בְּעֵלָה לְמַדִּינַת הַיָּם,
וְהָיָה לוֹ שׁוֹמֵרֵת יָבֵם וְלוֹ אֶח קָטָן, מִשׁוּם
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן רַבִּי צְדוּק אָמְרוּ: תַּחְלִץ
שְׂמָא יֵאָרַע בּוֹ דְבָר, וְנִמְצָאֵת זְקוּקָה לְקָטָן.
וְחַכְמִים אוֹמְרִים: כִּשֶׁם שְׂאִין אוֹמְרִים לוֹ
לְיָבִם - כִּף אֵין אוֹמְרִים לוֹ לְחַלּוֹץ. יִפְתַּ
תָּאֵר - הַתּוֹרָה נִתְּנָה לָהּ שְׁלוֹשִׁים יוֹם. אָכֵל
אָמְרוּ חַכְמִים: צְרִיכָה לְהִמְתִּין שְׁלֹשֶׁה
חֲדָשִׁים, מִפְּנֵי תְקוּן הַיּוֹלֵד. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן
אֱלִיעֶזֶר הָיָה מְבִיאוֹ מִן הַמִּקְרָא, שְׁנֹאֲמַר
(דְּבָרִים כ"א, יג): "יֵרַח יָמִים וְאַחֵר כֵּן" וגו'.

י. אַבָּא שְׂאוּל אוֹמֵר: הַבָּא עַל יְבָמָתוֹ לְשֵׁם
נוֹי, לְשֵׁם נְכָסִים, רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלוֹ פֶּגַע
בְּעֵרְוָה, וְקָרוֹב הַיּוֹלֵד לְהִיּוֹת מִמְּזוֹר. וְחַכְמִים
אוֹמְרִים: "יְבָמָה יָבֵא עֲלֶיהָ" (דְּבָרִים כ"ה,
ה) - מְכַל מְקוֹם. הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: לֹא
יָבֵא אָדָם עַל יְבָמָתוֹ עַד שֶׁתִּגִּיעַ לְפָרְקָהּ, וְכֵן
צְרוּת וְכֵן עֲרִיּוֹת - לֹא יִנְשְׂאוּ וְלֹא יִתְאַרְסוּ
עַד שֶׁיִּגְיעוּ לְפָרְקוֹן, שְׂמָא נִמְצָאוּ אֵלוֹ
אֵילוֹנִית וְנִמְצָאוּ אֵלוֹ פְּסוּלוֹת. וְחַכְמִים
אוֹמְרִים: הָרִי הֵן בְּחֻזְקָתָן וְכִשְׁרוֹת; מוֹדָה
רַבִּי עֲקִיבָה בְּאֶלְמָנָה לְכַהֵן גְּדוֹל, גְּרוּשָׁה
וְחַלּוּצָה לְכַהֵן הַדְּיוּט, שְׂאָף עַל פִּי שֶׁהִיא
בְּ"לֹא יָבֵא" - אֵין הַיּוֹלֵד מִמְּזוֹר, שְׂאִין מִמְּזוֹר
אַלֵּא מִשְׂאֵר בְּשׂוֹר. מוֹדָה רַבִּי שְׁמַעוֹן
הַתִּימְנִי, בְּהַבָּא עַל אִשְׁתּוֹ נָדָה, שְׂאָף עַל פִּי
שִׁישׁ בְּהַ כָּרֵת - שְׂאִין הַיּוֹלֵד מִמְּזוֹר, שְׂאִין
מִמְּזוֹר אֶלֵּא מִשְׂאֵר בְּשׂוֹר.

מִסְכַּת יְבָמוֹת פָּרָק שְׁבִיעִי

ז. הַעוֹשֶׂה מֵאָמֵר בִּיבָמָתוֹ וְמַת - חוֹלְצַת
וְלֹא מִתְיַבָּמַת. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אוֹ
חוֹלְצַת אוֹ מִתְיַבָּמַת, שְׂאֵם מֵאָמְרוֹ מֵאָמֵר -
תִּתְיַבֵּם, שֶׁהִיא אִשְׁתּוֹ שֶׁל רֵאשׁוֹן. כִּיצַד
מִצְוֹת יָבוּם? עוֹשֶׂה בָּהּ מֵאָמֵר וְאַחֵר כִּף

כּוֹנְסָה, כְּנִסָּה עַד שֶׁלֹּא עָשָׂה מֵאָמֵר - קָנָה.
הַעוֹשֶׂה מֵאָמֵר בִּיבָמָתוֹ - קָנָאָה לְעִצְמוֹ,
וּפְסָלָה עַל יְדֵי אַחִים, בָּאוּ עֲלֶיהָ אַחִים
וְעָשׂוּ בָּהּ מֵאָמֵר, נִתְּנוּ גִט וְחַלְצוּ - פּוֹסְלִים
עַל יָדוֹ. הַעוֹשֶׂה מֵאָמֵר בִּיבָמָתוֹ - נִפְטָרָה
צְרָתָה. הַנּוֹתֵן גִּט לְיְבָמָתוֹ - נִפְטָרָה הִיא
וְצְרָתָה, חַלֵּץ לָהּ - נִפְטָרָה צְרָתָה. וְחַכְמִים
אוֹמְרִים: יֵשׁ גִּט אַחֵר גִּט וּמֵאָמֵר אַחֵר
מֵאָמֵר, מוֹדָה רַבֵּן גְּמַלְיָאֵל לְחַכְמִים, שִׁישׁ
גִּט אַחֵר מֵאָמֵר, וּמֵאָמֵר אַחֵר גִּט, גִּט אַחֵר
בִּיאַת מֵאָמֵר, וּבִיאַת מֵאָמֵר אַחֵר בִּיאַת גִּט.
כִּיצַד הָיָה רַבֵּן גְּמַלְיָאֵל אוֹמֵר אֵין גִּט אַחֵר
גִּט? שְׁתֵּי יְבָמוֹת שֶׁנִּפְלוּ לְפָנָי יָבֵם אֶחָד,
וְנִתְּן גִּט לְזוֹ וְגִט לְזוֹ. רַבֵּן גְּמַלְיָאֵל אוֹמֵר:
חוֹלֵץ לְרֵאשׁוֹנָה, וְאֶסוּר בְּקָרוּבוּתָהּ, וּמִתָּר
בְּקָרוּבוֹת שְׁנֵיָהּ. וְחַכְמִים אוֹמְרִים: אֶסוּר
בְּקָרוּבוֹת שְׁתֵּיָהּ, וְצְרִיכוֹת שְׁנֵי גִטִּין
וְחַלִּיצָה לְאַחַת מֵהֶן. כִּיצַד 'אָמֵר רַבֵּן
גְּמַלְיָאֵל אֵין מֵאָמֵר אַחֵר מֵאָמֵר? שְׁתֵּי
יְבָמוֹת שֶׁנִּפְלוּ לְפָנָי יָבֵם אֶחָד, וְעָשָׂה מֵאָמֵר
בְּזוֹ וּמֵאָמֵר בְּזוֹ, רַבֵּן גְּמַלְיָאֵל אוֹמֵר: נּוֹתֵן
גִּט לְרֵאשׁוֹנָה וְחוֹלֵץ לָהּ, וְאֶסוּר
בְּקָרוּבוּתָהּ, וּמִתָּר בְּקָרוּבוֹת שְׁנֵיָהּ. וְחַכְמִים
אוֹמְרִים: נּוֹתֵן גִּט לְשְׁתֵּיָהּ, וְאֶסוּר בְּקָרוּבוֹת
שְׁתֵּיָהּ וְחַלִּיצָה לְאַחַת מֵהֶן, וְכֵן אִתָּהּ אוֹמֵר
בְּשְׁנֵי יְבָמִין, וְיְבָמָה אַחַת. בְּעַל אֵת זוֹ וּבְעַל
אֵת זוֹ. בְּעַל אֵת זוֹ וְעָשָׂה מֵאָמֵר לְזוֹ, בְּעַל
אֵת זוֹ וְנִתְּן גִּט לְזוֹ, בְּעַל אֵת זוֹ וְחַלֵּץ לְזוֹ -
אֵין אַחֵר חַלִּיצָה כְּלוּם, חַלֵּץ לְזוֹ וְחַלֵּץ לְזוֹ,
וְעָשָׂה מֵאָמֵר בְּזוֹ, חַלֵּץ לְזוֹ וְנִתְּן גִּט לְזוֹ,
חַלֵּץ לְזוֹ וּבְעַל אֵת זוֹ - אֵין אַחֵר בְּעִילָה
כְּלוּם. אֵף עַל פִּי שְׂאָמְרוּ: 'אֵין אַחֵר בְּעִילָה
כְּלוּם' - חַלִּיצָה אַחֵר בְּעִילָה פּוֹסְלַת
בְּכַהוֹנָה, כִּיצַד? שְׁלֹשׁ יְבָמוֹת וְיָבֵם אֶחָד,
עָשָׂה מֵאָמֵר בְּזוֹ וּבְעַל אֵת זוֹ, וְחָזַר וְעָשָׂה
מֵאָמֵר בְּזוֹ, רַבִּי נְחֻמִּיָּה אוֹמֵר: רֵאשׁוֹנָה
צְרִיכָה גִט וְאֵין אַחֵר בְּעִילָה כְּלוּם, מְקַל
וְחִמֵּר, וּמַה חַלִּיצָה שְׁפוּסְלַת בְּכַהוֹנָה,
'חַלִּיצָה אַחֵר בְּעִילָה' - אֵין אַחֲרֶיהָ כְּלוּם,
בְּעִילָה שְׂאִין פּוֹסְלַת בְּכַהוֹנָה - 'בְּעִילָה אַחֵר
חַלִּיצָה', אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא יְהֵא אַחֲרֶיהָ כְּלוּם?
וְחַכְמִים אוֹמְרִים: צְרִיכוֹת שְׁלֹשֶׁה גִטִּין

וְחִלְצָה לְאַחַת מֵהֶן, אֵימָתִי אָמְרוּ 'אֵין אַחַר
בְּעִלָּה כְּלוּם? בְּזִמְן שֶׁהִיא בַתְּחִלָּה, אֵינָה
בַתְּחִלָּה - הָרִי הִיא כְּמֵאֶמֶר.

<p>וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ כִּהְיוּ מִדְּבַר מֹשֶׁה אֵת כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהִים לְמֹשֶׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ כִּי-הוֹצִיא יְיָ אֱת-יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם:</p>	<p>וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ רַב־אֲדָמִי מִדְּבַר מֹשֶׁה וְכָל-אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ כִּי-הוֹצִיא יְיָ אֱת-יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם:</p>
---	--

וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ – מה שמועה שמע ובא? קריעת ים סוף ומלקמת עמלק. יתרו – שבע שמות נקראו לו: רעואל, יתר, יתרו, חוכב, חבר, קני, פוטיאל. "יתר" על שם שיתר פרשה אחת בתורה: "ואתה תחנה". "יתרו" לכשנתגבר וקיים המצות הוסיפו לו אות אחת על שמו. "חוכב" שחבב את התורה. וחוכב הוא יתרו, שנאמר: "מבני חוכב חותן משה". ויש אומרים רעואל אביו של יתרו הנה, ומהו אומר "נתבאנה אל רעואל אביהו"? שהתינוקות קורין לאבי אביהו "אבא". בספרי. חתן משה – כאן הנה יתרו מתכבד במשה: "אני חותן המלך!" ולשעבר הנה משה תולה הגדלה בחמיו, שנאמר: "וישב אל יתר חותנו". למשה ולישראל – שקול משה פגג כל ישראל. את כל אשר עשה להם בירידת המן ובבאר ובעמלק. כי הוציא ה'... – זו גדולה על כלם.

<p>וַיִּקַּח יִתְרוֹ חֲתָן מֹשֶׁה אֶת-צִפּוֹרָה אִשְׁתּוֹ מִצְרַיִם:</p>	<p>וַיְדַבֵּר יִתְרוֹ חֲמוּהֵי דְמֹשֶׁה יֵת צִפּוֹרָה אִמְתּוֹ מִשֵׁה בְתַר שְׁלוּחֵיהָ:</p>
--	--

אחר שלוחיה – כשנאמר לו הקדוש ברוך הוא במדבר "לך שב מצרים... ויקח משה את אשתו ואת בניו...", ויצא אהרן לקראתו "ויפגשוהו בהר האלהים", אמר לו: מי הם הללו? אמר לו: זו היא אשתי שנשאתי במדבר, ואלו בני. אמר לו: והיכן אתה מוליד? אמר לו: למצרים. אמר לו: על הראשונים אנו מצטערם, ואתה בא להוסיף עליהם?! אמר לה: לכי לבית אביה. נטלה שני בניה והלכה לה.

<p>וְאֵת שְׁנֵי בְנֵיהָ אֲשֶׁר שָׁם הָאֶחָד גַּרְשֹׁם כִּי אָמַר גֵּר הָיִיתִי בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם:</p>	<p>וְיֵת תָּרִין בְּנֵיהָ דְשׁוּם חַד גַּרְשׁוּם אַרִי אָמַר דִּיר הַיִּיתִי בְּאַרְע נוּכְרָא:</p>
--	---

<p>וְשָׁם הָאֶחָד אֵלִיעֶזֶר כִּי-אֶל־לֵהִי אָבִי בְּעַזְרֵי וַיַּצֵּלֵנִי מִחֶרֶב פְּרָעָה:</p>	<p>וְשׁוּם חַד אֵלִיעֶזֶר אַרִי אֶל־לֵהִי דְאַבָּא הָנָה בְּסַעְדֵי וְשִׁיזְבְּנִי מִחֶרֶב דְּפְרָעָה:</p>
--	--

ויצילני מחרב פרעה – כשגלו דתן ואבירם על דבר המצרי, ובקש להרוג את משה, נעשה צנארו פעמוד של שיש.

<p>וַיָּבֵא יִתְרוֹ חֲתָן מֹשֶׁה וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ אֶל־מֹשֶׁה אֶל־הַמִּדְבָּר אֲשֶׁר-הוּא חֲנָה שָׁם הָרַח אֱלֹהִים:</p>	<p>וְאַתָּה יִתְרוֹ חֲמוּהֵי דְמֹשֶׁה וּבְנֵיהָ וְאַתְמֵיהָ לְיֵת מִשֵׁה לְמִדְבָּרָה דְּהוּא שְׂרִי תַמָּן לְטוּרָה דְּאַתְגְּלִי עַל־וְהֵי יִקְרָא דִּינִי:</p>
---	---

אל המדבר – אף אנו יודעים שבמדבר היו! אלא בשבחו של יתרו דבר הפתוב, שהנה יושב בכבודו של עולם ונדבו לבו לצאת אל המדבר, מקום תהו, לשמוע דברי תורה.

<p>וַיֹּאמֶר אֶל־מֹשֶׁה אֲנִי חֲתָנְךָ יִתְרוֹ בֵּן אֶלְיָהוּ וְאִשְׁתּוֹ וְשְׁנֵי בְנֵיהָ עִמָּה:</p>	<p>וְאָמַר לְמֹשֶׁה אָנָּה חֲמוּדָה יִתְרוֹ אֲמִי לְיֵת וְאַתְמָה וְתָרִין בְּנֵיהָ עִמָּה:</p>
--	---

ויאמר אל משה – על ידי שליח. אני חתנה יתרו... – אם אין אמה יוצא בגיני, צא בגין אשתך. ואם אין אמה יוצא בגין אשתך, צא בגין שני בניה.

<p>וַיֵּצֵא מֹשֶׁה לְקִרְיַת חֲתָנּוֹ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה וַיִּשְׁקֶה-לוֹ וַיִּשְׁאַלְהוּ אִישׁ-לְרֵעֵהוּ לְשֹׁלֹם וַיָּבֵאוּ הָאֱהָלָה:</p>	<p>וּנְפַק מֹשֶׁה לְקִדְמוֹת חֲמוּהֵי וְסָגִיד וַנְּשִׁיק לֵיהּ וּשְׂאִילוֹ גַבְרָה לְחֶבְרִיהָ לְשֹׁלָם וְעָאלוּ לְמִשְׁכַּנָּה:</p>
---	---

ויצא משה – כבוד גדול נתכבד יתרו באותה שעה: כיון שישא משה, יצא אהרן נדב ואביהוא. ומי הוא שראה את אלו יוצאין ולא יצא? וישתחו וישק לו – איני יודע מי השתחנה למי; כשהוא אומר "איש לרעהו", מי הקרוי "איש"? זה משה, שנאמר: "והאיש משה".

<p>וַיִּסְפַּר מֹשֶׁה לְחֲתָנּוֹ אֵת כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה יְיָ-הוָה לְפָרְעָה וּלְמִצְרָיִם:</p>	<p>וְאִשְׁתַּעֵי מֹשֶׁה לְחֲמוּהֵי יֵת כָּל דְּעַבְדֵי יֵת לְפָרְעָה וּלְמִצְרָאֵי עַל עֵיסַק יִשְׂרָאֵל יֵת כָּל עַקְתָּה דְּאַשְׁפַּחְתָּנוּן בְּאוּרְחָה אֲשֶׁר מִצְּאָתָם בְּדָרְךָ וַיַּצֵּלְם יְיָ-הוָה:</p>
--	--

ויספר משה לחותנו – למשוח את לבו לקרבו לתורה. את כל התלאה – שעל הים ושל עמלק. התלאה – למ"ד אל"ף מן הסוד של תיבה, והת"ו היא תקון ויסוד הנזכר ממנו לפרקים. וכן: תרומה, תנופה, תקומה, תנועה.

<p>וַיַּחַד יִתְרוֹ עַל כָּל-הַטּוֹבָה אֲשֶׁר-עָשָׂה יְיָ-הוָה לְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֲצִילוֹ מִיַּד מִצְרָיִם:</p>	<p>וַחֲדֵי יִתְרוֹ עַל כָּל טַבְתָּה דְּעַבְדֵי יֵת לְיִשְׂרָאֵל דְּשִׁיזְבְּנוּן מִיַּד דְּמִצְרָאֵי:</p>
---	--

ויסד יתרו – וישמח יתרו, זהו פשוטו. ומדרש אגדה: נעשה בשרו חדודין חדודין, מצר על אבוד מצרים. היינו דאמרי אינשי: גיורא עד עשרה דרי לא תבוי ארמאה באפיה. על כל הטובה – טובת המן והבאר והתורה. ועל פלן אשר הצילו מיד מצרים – עד עכשיו לא היה עבד יכול לברוח ממצרים, שהיתה הארץ מסגרת, ואלו יצאו ששים רבוא.

ויאמר יתרו ברוך י-הוה אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה אשר פרעה את-העם מתחת יד-מצרים:
ויאמר יתרו ברוך יי דשיזיב יתכון מידא דמצראי ומידא דפרעה דשיזיב ית עמא מתחות מרות מצראי:

אשר הציל אתכם מיד מצרים – אמה קשה. ומיד פרעה – מלך קשה. מתחת יד מצרים – פתגומו: לשון רדוי ומרות, הן שהיו מכבידים עליהם היא העבודה.

עתה ידעתי כי-גדול י-הוה מפל-הא-להים פי בדבר אשר זדו עליהם:
כען ידענא ארי רב יי ולית אלה בר מגיה ארי בפתגמא דחשיבו מצראי למדן ית ישראל ביה דנינון:

עתה ידעתי – מכירו הייתי לשעבר, ועכשיו ביותר. מפל הא-להים – מלמד שהיה מכיר בכל עבודה זרה שבעולם, שלא הניח עבודה זרה שלא עבדה. פי בדבר אשר זדו עליהם – פתגומו: במים דמו לאבדם והם נאבדו במים. אשר זדו – אשר הרשיעו. ורבותינו דרשוהו לשון "נינד עקב נזיד": בקזרה אשר בשלו בה נתבשלו.

ויקח יתרו חתן משה עלה וזבחם לא-להים ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל-לחם עם-חתן משה לפני הא-להים:
וקריב יתרו חמוהי דמשה עלון ונקסת קודשין קדם יי ואתא אהרן וכל סבי ישראל למיכל לחמא עם חמוהי דמשה קדם יי:

עלה – כמשמעה, שהיא פלה כליל. זבחם – שלמים. ויבא אהרן... – ומשה היכן הלך? והלא הוא שיצא לקראתו וגרם לו את כל הכבוד? אלא שהיה עומד ומשמש לפניהם. לפני הא-להים – מכאן שהנהנה מסעדה שתלמידי חכמים מסבין בה, כאלו נהנה מזיו השכינה.

שני

ויהי ממחרת וישב משה לשפט את-העם ויעמד העם על-משה מן-הבקר עד-הערב:
והוה ביומא דבתרוהי ויתיב משה למדן ית עמא וקם עמא עלוהי דמשה מן צפרא עד רמשא:

ויהי ממחרת – מוצאי יום הכפורים היה, כך שנינו בספרי. ומהו "ממחרת"? למחרת רדתו מן ההר. ועל פרקה אי אפשר לומר אלא ממחרת יום הכפורים, שהרי קודם מתן תורה אי אפשר לומר "והודעתי את חקי...". ומשנתנה תורה עד יום הכפורים לא ישב משה לשפט את העם, שהרי בשבעה עשר בתמוז ירד ושבר את הלוחות, ולמחרת עלה בהשפמה ושהה שמונים יום ויגרד ביום הכפורים. ואין פרשה זו כתובה בסדר, שלא נאמר "ויהי ממחרת" עד שנה שניה. אף לדברי האומר יתרו קודם מתן תורה בא, שלוחו אל ארצו לא היה אלא עד שנה שניה, שהרי נאמר פאן "וישלח משה את חותנו", ומצינו במסע הדגלים שאמר לו משה "נוסעים אנהנו אל המקום... אל נא מעזוב אותנו". ואם זה קודם מתן תורה, מששלחו והלך היכן מצינו שחזר? ואם תאמר: שם לא נאמר "יתרו" אלא "חובב", ובנו של יתרו היה? הוא חובב הוא יתרו, שהרי קתיב: "מבני חובב חותן משה". וישב משה... ויעמד העם – יושב כמלך וכלן עומדים. והקשה הדבר ליתרו שהיה מזלזל בכבודן של ישראל, והוכיחו על כך, שנאמר: "מדוע אתה יושב לבדך" וכלם נצבים. מן הבקר עד הערב – אפשר לומר כן? אלא כל דין שדן דין אמת לאמתו אפלו שעה אחת, מעלה עליו הכתוב כאלו עוסק בתורה כל היום, וכאלו נעשה שטרף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית, שנאמר בו: "ויהי ערב...".

ויבא חתן משה את כל-אשר-הוא עשה לעם ויאמר מה-הדבר הזה אשר אתה עשה לעם מדוע אתה יושב לבדך וכל-העם נצב עליך מן-בקר עד-ערב:
וחזא חמוהי דמשה ית כל דהוא עביד לעמא ואמר מא פתגמא הדין דאת עביד לעמא מדין את יתיב בלחודך וכל עמא קימין עלון מן צפרא עד רמשא:

ויאמר משה לחתנו כי-יבא אלי העם לדרש א-להים:
ויאמר משה לחמוהי ארי אתן לותי עמא למתבע אולפן מן קדם יי:

פי יבא – כמו "פי בא", לשון הוה. לדרש א-להים – פתגומו: "למתבע אולפן", לשאול תלמוד מפי הגבורה.

כי-יהיה להם דבר בא אלי ושפטתי בין איש ובין רעהו והודעתי את-תקי הא-להים ואת-תורתיו:
כד הוי להון דינא אתן לותי ודאיננא בין גויברא ובין חבריה ומהודענא להון ית קימא דיי וית אורייתיה:

פי יהיה להם דבר בא אלי – מי שהיה לו הדבר – בא אלי.

וַיֹּאמֶר חֲתָן מִשָּׁה אֵלָיו לֹא-טוֹב הַדָּבָר אֲשֶׁר אַתָּה עוֹשֶׂה:
וַיֹּאמֶר חֲמוּהִי דְמִשָּׁה לִּיהָ לֹא תִקֵּן פִּתְגָמָא דְאַתָּה עֲבִיד:

וַיֹּאמֶר חֲתָן מִשָּׁה – דָּרָךְ כְּבוֹד קוֹרְאוּ הַכְּתוּב: חוֹתְנוּ שֶׁל מֶלֶךְ.

נִבְּל תִּבְּל גַּם-אַתָּה גַּם-הַעַם הַזֶּה אֲשֶׁר עִמָּךְ כִּי-כִבַּד מִמֶּךָ הַדָּבָר לֹא-תוּכַל עֲשׂוֹהוּ לְבַדָּךְ:
מִלָּאָה תִּלְאִי אִף אֵת אִף עֲמָא הַדִּין דְעַמָּךְ אַרִי יִקִּיר מִנָּךְ פִּתְגָמָא לָא תְכוּל לְמַעֲבָדִיהָ בְּלַחֲוֹדָךְ:

נִבְּל תִּבְּל – כְּתַרְגוּמוֹ. וּלְשׁוֹנוֹ לְשׁוֹן כְּמִישָׁה, פִּלִּישְׁטֵרִי"ר בְּלַע"ז, כְּמוֹ: "וְהַעֲלֵה נִבְּל", "כְּנִבּוֹל עֲלֵה מִגֶּפֶן..." , שֶׁהוּא כְּמוֹשׁ עַל יְדֵי חֲמָה וְעַל יְדֵי קִרְחָה, וְכַחוֹ מִשׁ וְנִלְאָה. גַּם אַתָּה – לְרִבּוֹת אַהֲרֹן וְחוּר וְשִׁבְעִים זַקֵּנִים. כִּי כִבַּד מִמֶּךָ – כְּבָדוֹ רַב יוֹמֵר מִכּוֹסָךְ.

עֲתִיהָ שָׁמַע בְּקִלִּי אִיעֲצָךְ וַיְהִי אֶ-לֵהִים עִמָּךְ הִנֵּה אַתָּה לְעַם מוֹל הָא-לֵהִים וְהִבֵּאתָ אֶתָּה אֶת-הַדְּבָרִים אֶל-הָא-לֵהִים:
כְּעַן קִבִּיל מִנִּי אִמְלִכְנָךְ וַיְהִי מִימְרָא דִּינִי בְּסַעֲדָךְ הָוִי אֵת לְעַמָּא תִבַע אִוּלְפֹן מִן קִדָּם יְיָ וַתְּהִי מִיְתִי אֵת יְת פִּתְגָמִיָּא לְקִדָּם יְיָ:

אִיעֲצָךְ וַיְהִי אֶ-לֵהִים עִמָּךְ – בְּעֲצָה. אָמַר לוֹ: צֵא הַמֶּלֶךְ בְּגִבּוֹרָה. הִנֵּה אַתָּה לְעַם מוֹל הָא-לֵהִים – שְׁלִיחַ וּמְלִיץ בֵּינֹתָם לְמָקוֹם, וְשׂוֹאֵל מִשְׁפָּטִים מֵאֲחֵיו. אֵת הַדְּבָרִים – דְּבָרֵי רִיבּוֹתָם.

וְהִזְרַתָּה אֶתְהֶם אֶת-הַחֲקִים וְאֶת-הַתּוֹרָה וְהוֹדַעְתָּ לָהֶם אֶת-הַדְּרָךְ יִלְכוּ בָּהּ וְאֶת-הַמַּעֲשֵׂה אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן:
וַתְּזַהַר יְתִהוֹן יְת קִנְמִיָּא וַיְת אִוּרִיתָא וַתְּהוֹדַע לְהוֹן יְת אִוּרְחָא דִּיהֲכוּן בַּהּ וַיְת עוּבְדָא דִּיעֲבָדוּן:

וְאֵתָה תַחֲזֶה מִכְּלִי-הָעַם אֲנָשֵׁי-חֵיל יִרְאִי אֶ-לֵהִים אֲנָשֵׁי אֲמַת שְׂנָאִי בְּצַע וְשִׁמְתָה עֲלֵהֶם שְׂרֵי אֲלָפִים שְׂרֵי מְאוֹת שְׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשְׂרֵי עֶשְׂרֹת:
וְאֵת תַּחֲזִי מִכָּל עַמָּא גּוֹבְרִין דְּחִילָא דְּחִילָא דִּינִי גּוֹבְרִין דְּקִשׁוּט דְּסָנּוּן לְקַבְּלָא מִמוֹן וְתַמְנִי עֲלִיהוֹן רַבִּינֵי אֲלָפֵי רַבִּינֵי מְאוֹתָא רַבִּינֵי חֲמִשִּׁין וְרַבִּינֵי עֶשְׂרִיתָא:

וְאֵתָה תַחֲזֶה – בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁעֲלִיךָ. אֲנָשֵׁי חֵיל – עֲשִׁירִים, שְׁאִין צְרִיכִין לְהַחֲנִיף וּלְהַפִּיר פָּנִים. אֲנָשֵׁי אֲמַת – אֵלוּ בְּעֵלֵי הַבְּטָחָה, שֶׁהֵם כְּדָא לְסוּמוֹד עַל דְּבָרֵיהֶם, שֶׁעַל יְדֵי כּוֹן יִהְיוּ דְבָרֵיהֶם נִשְׁמָעִין. שְׂנָאִי בְּצַע – שֶׁשׁוֹנְאִין אֵת מְמוֹנָם בְּדִין, כִּהְיָה דְאִמְרִינּוּ: כָּל דִּינָא דְמִפְקִין מְמוֹנָא מִנִּיהָ בְּדִינָא, לֹא דִינָא הוּא. שְׂרֵי אֲלָפִים – הֵם הָיוּ שֵׁשׁ מְאוֹת שְׂרֵים לְשֵׁשׁ מְאוֹת אֲלָף. שְׂרֵי מְאוֹת – שְׁשֵׁת אֲלָפִים הָיוּ. שְׂרֵי חֲמִשִּׁים – שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי אֲלָף. וְשְׂרֵי עֶשְׂרֹת – שְׁשִׁים אֲלָף.

וְשִׁפְטוּ אֶת-הָעַם בְּכִלְעֵת וְהִיָּה כָל-הַדְּבָר הַגָּדֹל יִבִּיאוּ אֵלֶיךָ וְכָל-הַדְּבָר הַקָּטָן יִשְׁפָּטוּהֶם וְהַקָּל מִעֲלֶיךָ וְנִשְׂאוּ אִתָּךְ:
וַיְדִינוּן יְת עַמָּא בְּכָל עַדָן וַיְהִי כָל פִּתְגָּם רַב יִתְוֹן לְוֹתָךְ וְכָל פִּתְגָּם זְעִיר יְדִינוּן אַנּוּן וַיִּיקְלוּן מִנָּךְ וַיִּסּוּבְרוּן עִמָּךְ:

וְשִׁפְטוּ – "וַיְדִינוּן", לְשׁוֹן צְוִי. וְהַקָּל מִעֲלֶיךָ – דְּבָר זֶה לְהַקָּל מִעֲלֶיךָ. וְהַקָּל – כְּמוֹ: "וְהַכְּבִד אֵת לְבוֹ", "וְהַכּוֹת אֵת מוֹאֵב", לְשׁוֹן הוֹנָה.

אִם אֶת-הַדְּבָר הַזֶּה תַעֲשֶׂה וְצוּנָךְ אֶ-לֵהִים וַיִּכְלַת עִמָּךְ וְגַם כָּל-הָעַם הַזֶּה עַל-מְקוֹמוֹ יָבֵא בְּשָׁלוֹם:
אִם יְת פִּתְגָמָא הַדִּין תַעֲבִיד וַיִּפְקִדְנָךְ יְיָ וְתַכּוּל לְמָקָם וְאִף כָּל עַמָּא הַדִּין עַל אֶתְרִיהָ יְהִי בְּשָׁלוֹם:

וְצוּנָךְ אֶ-לֵהִים וַיִּכְלַת עִמָּךְ – הַמֶּלֶךְ בְּגִבּוֹרָה: אִם מַצְוָה אוֹתָךְ לַעֲשׂוֹת כּוֹן, תוּכַל עֲמוּד. וְאִם יַעֲכַב עַל יְדָךְ לֹא תוּכַל לַעֲמוּד. וְגַם כָּל הָעַם הַזֶּה – אַהֲרֹן, נָדָב וַאֲבִיהוּא, וְשִׁבְעִים זַקֵּנִים הַגְּלוּיִם עִתָּה עִמָּךְ.

שְׁלִישִׁי

וַיִּשְׁמַע מִשָּׁה לְקוֹל חֲתָנוּ וַיַּעַשׂ כָּל אֲשֶׁר אָמַר:
וְקִבִּיל מִשָּׁה לְמִימַר חֲמוּהִי וַעֲבַד כָּל דְאָמַר:

וַיִּבְחַר מִשָּׁה אֲנָשֵׁי-חֵיל מִכְּלִי-יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן אֹתָם רְאִשִׁים עַל-הָעַם שְׂרֵי אֲלָפִים שְׂרֵי מְאוֹת שְׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשְׂרֵי עֶשְׂרֹת:
וַיִּבְחַר מִשָּׁה גּוֹבְרִין דְּחִילָא מִכָּל יִשְׂרָאֵל וַיִּמְנִי יְתִהוֹן רִישִׁין עַל עַמָּא רַבִּינֵי אֲלָפֵי רַבִּינֵי מְאוֹתָא רַבִּינֵי חֲמִשִּׁין וְרַבִּינֵי עֶשְׂרִיתָא:

וְשִׁפְטוּ אֶת-הָעַם בְּכִלְעֵת אֶת-הַדְּבָר הַקָּטָן יִבִּיאוּן אֶל-מִשָּׁה וְכָל-הַדְּבָר הַקָּטָן יִשְׁפָּטוּהֶם:
וַיְדִינוּן יְת עַמָּא בְּכָל עַדָן יְת פִּתְגָּם קָשִׁי מִיְתוֹן לְוֹת מִשָּׁה וְכָל פִּתְגָּם זְעִיר יְדִינוּן אַנּוּן:

וְשִׁפְטוּ – "וַיְדִינוּן יְת עַמָּא". יִבִּיאוּן – "מִיְתוֹן". יִשְׁפָּטוּהֶם – כְּמוֹ "יִשְׁפָּטוּ". וְכָן: "לֹא תַעֲבֹרִי", כְּמוֹ "לֹא תַעֲבֹרִי". וְתַרְגוּמוֹ: "דִּינִין אַנּוּן". מְקַרְאוֹת הַעֲלִיוֹנִים הָיוּ לְשׁוֹן צְוִי, לְכָד מְתַרְגְּמִין "וַיְדִינוּן", "יִתְוֹן"; וּמְקַרְאוֹת הַלְלוּ לְשׁוֹן עֲשִׂיהָ.

וישלח משה את-חתנו ויילך לו אל-ארצו:

ושלח משה ית חמוהי ואזל ליה לארעיה:

ויילך לו אל ארצו – לגיר בני משפחתו.

רביעי

פרשת ההגבלה

בחדש השלישי לצאת בני-ישראל מארץ מצרים
ביום הזה באו מדבר סיני:

בירחא תליתאה למפק בני ישראל מארעא דמצרים
ביומא הדין אתו למדברא דסיני:

ביום הזה – בראש חדש. לא הנה צריך לכתב אלא ביום ההוא, מהו ביום הזה? שיהיו דברי תורה חדשים עליה, כאלו היום נתנם.

ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני ויחננו במדבר
ויחורשם ישראל נגד החר:

וינטלו מרפידים ואתו למדברא דסיני ושרו במדברא
וישרא תמן ישראל לקביל טורא:

ויסעו מרפידים – מה תלמוד לומר לחזור ולפרש מהיכן נסעו? והלא כבר כתב שבמרפידים היו חונים, בידוע שמשם נסעו! אלא להקיש נסיעתן מרפידים לביאתן למדבר סיני: מה ביאתן למדבר סיני בתשובה, אף נסיעתן מרפידים בתשובה. ויחורשם ישראל – כאיש אחד בלב אחד; אבל שרר כל התניות במרעמת ובמחלקת. נגד חר – למזרחו. וכל מקום שאמה מוצא נגד, פנים למזרח.

ומשה עלה אל-הא-להים ויקרא אליו ו-הנה מורה-החר
לאמר פה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל:

ומשה סליק לקדם יי וקרא ליה יי מן טורא למימר כדין
תימר לבית יעקב ותחוי לבני ישראל:

ומשה עלה – ביום השני. וכל עליותיו בהשפמה היו, שנאמר: "וישפם משה בכר". פה תאמר – בלשון הזה וכסדר הזה. לבית יעקב – אלו הנשים, תאמר להן בלשון רפה. ותגיד לבני ישראל – ענשים ודקדוקין פרש לזכרים, דברים הקשין פגידין.

אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם
על-כנפי נשרים ואבא אתכם אלי:

אתון חזיתון דעבדית למצראי ונטילית יתכון כד על
גדפי נשרין וקריבית יתכון לפולחני:

אתם ראיתם – לא מסרת היא בידכם, אלא אתם ראיתם. אשר עשיתי למצרים – על כמה עברות היו סיבין לי קדם שנודעו לכם, ולא נפרעתי מהם אלא על ידכם. ואשא אתכם – זה יום שבאו ישראל לרעמסס, שהיו ישראל מפזרין בכל ארץ גשן, ולשעה קלה, כשבאו לסע ולצאת, נקבצו כלם לרעמסס. ואונקלוס תרגם "ואשא" – כמו "ואסיע אתכם", "ונטילית יתכון", תכון את הדבר דרך פבוד למעלה. על כנפי נשרים – כנשר הנושא גוזליו על כנפיו. שכל שאר העופות נותנים את בניהם בין רגליהם, לפי שמתזראין מעוף אחר שפורח על גביהם; אבל הנשר הנה – אינו מתזרא אלא מן האדם, שמה יזרק בו חץ, לפי שאין עוף אחר פורח על גביו. לכך נותנו על כנפיו, אומר: מוטב יפגס החץ בי ולא בכני. אף אני עשיתי כן, "ויסע מלאך הא-להים" וגומר, "ויבא בין מחנה מצרים" וגומר; והיו מצרים זורקים חצים ואבני בליסטראות, והענו מקבלם. ואבא אתכם אלי – כתרגומי.

ועתה אם-שמוע תשמעו בקלי ושמרתם את-בריתי
והייתם לי סגלה מכל-העמים פירלי פליהארץ:

וכען אם קבלא תקבלון למימרי ותשרון ית קימי ותהון
קדמי חביבין מפל עממיא ארי דילי כל ארעא:

ועתה – אם עתה תקבלו עליכם, יערב לכם מפאן ואילך, שכל התחלות קשות. ושמרתם את בריתי – שאכרת עמכם על שמירת התורה. סגלה – אוצר חביב, כמו "וסגלת מלכים": כלי יקר ואבנים טובות שהמלכים גונזים אותם; כך אתם תהיו לי סגלה משאר אמות. ולא תאמרו: אתם לבדכם שלי ואין לי אחרים עמכם, ומה יש לי עוד שתהא חבתכם נפרת? כי לי כל הארץ, והם בעיני ולפני לכלום.

ואתם תהיו-לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה
הדברים אשר תדבר אל-בני ישראל:

ואתון תהון קדמי מלכין כהנין ועם קדיש אליו פתגמיא
דתמליל עם בני ישראל:

ואתם תהיו לי ממלכת כהנים – שרים, כמה דאת אמר: "ובני דוד כהנים היו". אלה הדברים – לא פחות ולא יותר.

חמישי

ויבא משה ויקרא לזקני העם וישם לפניהם את
פליהדברים האלה אשר צוהו ו-הנה:

ואתא משה וקרא לסבי עמא וסדר קדמיהון ית כל
פתגמיא האליו דפקדיה יי:

ויענו כל-העם יחדו ויאמרו כל אשר-דבר ו-הנה
נעשה וישב משה את-דברי העם אלי-הנה:

ואתיבו כל עמא פחדא ואמרו כל דמליל יי נעביד ואתיב
משה ית פתגמי עמא לקדם יי:

וישב משה את דברי העם וגומר – ביום המחרת, שהוא שלישי; שהרי בהשפמה עלה. וכי צריך הנה משה להשיב? אלא בא הפתוב ללמדך דרך ארץ ממשה, שלא אמר: הואיל ויודע מי ששלתני, איני צריך להשיב.

וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֶל־מֹשֶׁה הִנֵּה אֲנֹכִי בְּאֵי אֵלֶיךָ בְּעַבְדְּךָ הָעֶנְוִי
בְּעִבּוֹר יִשְׁמַע הָעָם בְּדַבְּרֵי עַמְדָּךְ וְגַם־בְּךָ יֵאָמְרוּ לְעוֹלָם
וַיַּגִּד מֹשֶׁה אֶת־דַּבְּרֵי הָעָם אֶל־יְ-הוָה:

בְּעַבְדְּךָ הָעֶנְוִי – בְּמַעֲבַד הָעֶנְוִי, וְזֶהוּ עֶרְפֶּל. וְגַם בְּךָ – גַּם בְּנִבְיָאִים הַבָּאִים אַחֲרָיִךְ. וַיַּגִּד מֹשֶׁה וְגוֹמֵר – בְּיוֹם הַמַּחֲרָת, שֶׁהוּא רְבִיעֵי לַחֲדָשׁ. אֶת דַּבְּרֵי הָעָם וְגוֹמֵר – תְּשׁוּבָה עַל דְּבַר זֶה: שְׁמַעְתִּי מִהֶם שֶׁרְצוֹנָם לְשַׁמַּע מִמֶּךָ. אֵינִי דוֹמָה הַשּׁוֹמֵעַ מִפִּי שְׁלִיחַ לְשׁוֹמֵעַ מִפִּי הַמֶּלֶךְ; רְצוֹנָנוּ לְרֹאוֹת אֶת מַלְכֵנוּ.

וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵךְ אֶל־הָעָם וְקִדַּשְׁתָּם הַיּוֹם
וּמָחָר וּכְבָסוּ שְׂמֹלֹתָם:

וְקִדַּשְׁתָּם – וְזִמְנַתָּם, שְׂיִכְיֵנוּ עִצְמָם הַיּוֹם וּמָחָר.

וְהָיוּ נֹכְחִים לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי אֶבְיָח הַשְּׁלִישִׁי בַיּוֹם
יְ-הוָה לְעֵינַי כָּל־הָעָם עַל־הָרַק סִינַי:

וְהָיוּ נֹכְחִים – מְבַדְּלִים מֵאִשָּׁה. לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי – שֶׁהוּא שְׁשֵׁה בַחֲדָשׁ. וּבְחַמִּישֵׁי בְנֵה מֹשֶׁה אֶת הַמַּזְבֵּחַ תַּסַּח הַקָּהַר וְשִׁתִּים עֲשֶׂרָה מִצְבָּה, כָּל הָעֶנְוִי הַאֲמוֹר בְּפָרְשַׁת וְאַלְהָה הַמְשַׁפְּטִים; וְאִין מְקַדְּם וּמֵאָחָר בַּתּוֹרָה. לְעֵינַי כָּל הָעָם – מְלַמֵּד שֶׁלֹּא הִנֵּה בְּהֵם סוּמָא, שְׁנַתְרַפְּאוּ כָּלָם.

וְהִגְבַּלְתָּ אֶת־הָעָם סָבִיב לֵאמֹר הַשְּׁמָרוּ לְכֶם עֲלוֹת
בְּהָרַק וְנִגְעַע בְּקִצְעָהוּ כָּל־הַנִּגְעַע בְּהָרַק מוֹת יוֹמָת:

וְהִגְבַּלְתָּ – קִבַּע לְהֵם תְּחוּמֵינָם לְסִימָן, שֶׁלֹּא יִקְרָבוּ מִן הַגְּבוּל וְהִלְאָה. לֵאמֹר – הַגְּבוּל אוֹמֵר לְהֵם: הַשְּׁמָרוּ מַעֲלוֹת מִכָּאן וְהִלְאָה; וְאַתָּה תִּזְהָרִם עַל כָּךְ. וְנִגְעַע בְּקִצְעָהוּ – אֶפְלוּ בְּקִצְעָהוּ.

וְהִגְבַּלְתָּ אֶת־הָעָם סָבִיב לֵאמֹר הַשְּׁמָרוּ לְכֶם עֲלוֹת
בְּהָרַק וְנִגְעַע בְּקִצְעָהוּ כָּל־הַנִּגְעַע בְּהָרַק מוֹת יוֹמָת:

לֹא תִקְרַב בֵּיהַ יַד אַרְי אֶתְרַגְמָא יִתְרַגְמִים אוֹ אֲשַׁתְדָּא
יִשְׁתַּדִּי אִם בְּעִירָא אִם אֲנִשָּׂא לֹא יִתְקִיִם בְּמִיגַד שׁוֹפְרָא
אֲנִין מוֹרְשֵׁן לְמַסַּק בְּטוֹרָא:

יִרְהַ יִירָה – מִכָּאן לְנִסְקֵלִין שֶׁהֵם נִדְחִין לְמַטָּה מִבֵּית הַסְּקִילָה, שֶׁהִנֵּה גְבוּהַ שְׁתֵּי קוֹמוֹת. יִירָה – יִשְׁלַךְ לְמַטָּה לְאַרְצָן, כְּמוֹ "יִירָה בֵּינִם". בְּמִשְׁדֵּן הַיִּבְל – כְּשִׁימְשֵׁד הַיִּבְל קוֹל אֲרוֹךְ, הוּא סִימָן סְלוּק שְׂכִינָה וְהַפְּסָקַת הַקּוֹל; וְכִינֹן שְׁאֶסְתַּלַּק, הֵם רִשְׁאִין לְעֲלוֹת. הַיִּבְל – הוּא שׁוֹפֵר שֶׁל אֵיל, שְׁכֹן בְּעַרְבָנָא קוֹרוּן לְדַכְרָא יוֹבְלָא. וְשׁוֹפֵר שֶׁל אֵילוֹ שֶׁל יִצְחָק הִנֵּה.

וַיַּרְדַּ מֹשֶׁה מִן־הָהָר אֶל־הָעָם וַיְקַדַּשׁ אֶת־הָעָם
וַיְכַבְּסוּ שְׂמֹלֹתָם:

מִן הָהָר אֶל הָעָם – מְלַמֵּד שֶׁלֹּא הִנֵּה מֹשֶׁה פּוֹנֵה לְעַסְקִיו, אֲלֵא מִן הָהָר אֶל הָעָם.

וַיֹּאמֶר אֶל־הָעָם הָיוּ נֹכְחִים לְשַׁלְשַׁת יָמִים אֶל־
תַּגְּשׁוּ אֶל־אִשָּׁה:

הָיוּ נֹכְחִים לְשַׁלְשַׁת יָמִים – לְסוֹף שְׁלֹשֶׁה יָמִים, הוּא יוֹם רְבִיעֵי, שֶׁהוּסִיף מֹשֶׁה יוֹם אֶחָד מִדְּעַתּוֹ, כְּדַבְּרֵי רַבִּי יוֹסִי. וְלְדַבְּרֵי הָאוֹמֵר: בְּשִׁשֶׁה בַחֲדָשׁ נִתְּנוּ עֲשָׂרַת הַדְּבָרוֹת, לֹא הוּסִיף מֹשֶׁה כְּלוּם; וְלְשַׁלְשַׁת יָמִים, כְּמוֹ "לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי". אֵל תַּגְּשׁוּ אֶל אִשָּׁה – כָּל שְׁלֹשֶׁה יָמִים הַלְלוּ, כְּדִי שְׁיִהְיוּ הַבָּשִׂים טוֹבְלוֹת לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וְתִהְיֶינָה טְהוֹרוֹת לְקַבֵּל תּוֹרָה; שְׂאִם יִשְׁמָשׁוּ תוֹךְ שְׁלֹשַׁת יָמִים, שְׂמָא תִפְלַט הָאִשָּׁה שְׂכַבְתָּ זָרַע לְאַסֵּר טְבִילְתָּה וְתִחְזֹר וְתִטְמָא. אֲבָל מִשְׁשֶׁהֲתָה שְׁלֹשֶׁה יָמִים, כְּכֹר הַזָּרַע מִסְרִיחַ וְאֵינִי רְאוּי לְהַזְרִיעַ, וְטְהוֹר מְלִטְמָא אֶת הַפּוֹלְטָת.

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִנֵּת הַבְּקָר וַיְהִי קִלְת וּבְרָקִים
וַעֲנָן כָּבֵד עַל־הָהָר וְקָל שֶׁפָּר תִּזְנַק מֵאֵד וַיִּתְחַדַּד כָּל־
הָעָם אֲשֶׁר בְּמַחְנֵה:

בְּהִיּוֹת הַבְּקָר – מְלַמֵּד שֶׁהַקָּדִים עַל יָדָם, מֵה שְׂאִין דְּרָךְ בְּשֶׁר וְדָם לְעֲשׂוֹת כּוֹ, שְׁיִהְיֵה הַרְבַּ מִמֵּתִין לְמַלְמִיד. וְכֹן מְצִינֵנוּ בִּיחְזָקָאֵל: קוּם צֵא אֵל הַבְּקָעָה וְגוֹמֵר, וְאַקוּם וְאַצֵּא אֵל הַבְּקָעָה וְהִנֵּה שֵׁם כְּבוֹד ה' עִמָּךְ.

וַיִּזְצֵא מֹשֶׁה אֶת־הָעָם לְקִרְאָת הָאֵל־לְהִים מִן־
הַמַּחְנֵה וַיִּתְיַצְבוּ בְּתַחֲתֵית הָהָר:

וַיִּזְצֵא מֹשֶׁה אֶת־הָעָם לְקִרְאָת הָאֵל־לְהִים מִן־
הַמַּחְנֵה וַיִּתְיַצְבוּ בְּתַחֲתֵית הָהָר:

וַיִּזְצֵא מֹשֶׁה אֶת־הָעָם לְקִרְאָת הָאֵל־לְהִים מִן־
הַמַּחְנֵה וַיִּתְיַצְבוּ בְּתַחֲתֵית הָהָר:

לקראת הא-להים – מגיד שהשכינה יצאה לקראתם כחתן היוצא לקראת כלה. וזהו שנאמר: "ה' מסיני בא", ולא נאמר "לסיני בא". בתקנית ה'הר – לפי פשוטו: ברגלי ה'הר. ומדרשו, שנתלש ה'הר ממקומו ונכפה עליהם כגיגית.

וה' סיני עשן פלו מפני אשר ירד עליו י-הוה באש ויעל עשנו כעשן הכבשן ויחרד פל-ה'הר מאד:
וטורא דסיני תנן פוליה מן קדם דאתגלי עלוהי יי באישתא וסליק תנניה פתנא דאתונא וזע פל טורא לחדא:

עשן פלו – אין "עשן" זה שם דבר, שהרי נקוד השי"ן פתח; אלא לשון פעל, כמו: אמר, שמר, שמע. לכה תרגומו "תנן פוליה", ולא תרגם "תננא". וכל "עשן" שבמקרא נקודים קמץ, מפני שהם שם דבר. הכבשן – של סיד. יכול ככבשן זה ולא יותר? תלמוד לומר: "בער באש עד לב השמים"; ומה תלמוד לומר "כבשן"? לשבר את האזן מה שהיא יכולה לשמע, נותן לבריות סימן הנפר להם. פיוצא בו: "כארניה ישאג". וכי מי נתן פח בארי, אלא הוא, והכתוב מושלו כארניה? אלא אנו מכניין ומדמין אותו לבריותיו כדי לשבר את האזן מה שיכולה לשמע. וכיוצא בו: "וקולו כקול מים רבים"; וכי מי נתן קול למים? והלא הוא, ואמה מכנה אותו לדמותו לבריותיו, כדי לשבר את האזן.

ויהי קול השפר הולך ותזק מאד משה ידבר והא-קדם יי מתעני ליה בקל:
והוה קל שופרא אזיל ותקיף לחדא משה ממליל ומן להים יעננו בקול:

הולך ותזק מאד – מנהג הדיוט, כל זמן שהוא מאריך לתקע, קולו מחליש וכוחה; אבל כאן, הולך ותזק מאד. ולמה כן מתחלה? לשבר אזניהם מה שיכולין לשמע. משה ידבר – כשהיה משה מדבר ומשמיע הדברות לישראל, שהרי לא שמעו מפי הגבורה אלא "אנכי" ו"לא יהיה לך"; והקדוש ברוך הוא מסיעו לתת בו פח, להיות קולו מגביר ונשמע. יעננו בקול – יעננו על דבר הקול, כמו "אשר יענה באש", על דבר האש, להורידו.

שישי

ויירד י-הוה עליהר סיני אל-ראש ה'הר ויקרא י-הוה למשה אל-ראש ה'הר ויעל משה:
ואתגלי יי על טורא דסיני לריש טורא וקרא יי למשה לריש טורא וסליק משה:

ויירד ה' על הר סיני – יכול ירד עליו ממש? תלמוד לומר: "פי מן השמים דברתי עמכם"; מלמד שהרפין שמים העליונים ותחתונים והציפן על גבי ה'הר, כמצע על המטה, וירד כסא הכבוד עליהם.

ויאמר י-הוה אל-משה רד העד בעם פן-יהרסו אלי-הנה לראות ונפל ממנו רב:
ואמר יי למשה חות אסהיד בעמא דלמא יפגרון קדם יי למחזי ויפול מנהון סגי:

העד בעם – התרה בהם שלא לעלות בהר. פן יהרסו וגומר – שלא יהרסו את מצבם על ידי שתאנתם אל ה' לראות, ויקרבו לצד ה'הר. ונפל ממנו רב – כל מה שיפיל מהם, ואפלו הוא יחידי, חשוב לפני רב. פן יהרסו – פל הריסה מפרדת אספת הבגין; אף הנפרדין ממצב אנשים, הורסים את המצב.

וגם הפהנים הנגשים אלי-הנה יתקדשו פן-יפרץ בהם י-הוה:
ואף פהניא דקריבין לשמשא קדם יי יתקדשו דלמא יקטול בהון יי:

וגם הפהנים – אף הבכורות שהעבודה בהם. הנגשים אל ה' – להקריב קרבנות, אף הם אל יסמכו על חשיבותם לעלות. יתקדשו – יהיו מזמנים להתניב על עמון. פן יפרץ – לשון פרצה; יהרג בהם ויעשה בהם פרצה.

ויאמר משה אלי-הנה לא יוכל העם לעלת אל-הר סיני פיאמה העדתה בנו לאמר הגבל את-ה'הר וקדשתו:
ואמר משה קדם יי לא יפול עמא למסק לטורא דסיני ארי את אסהידת בנא למימר תחים ית טורא וקדישהי:

לא יוכל העם – איני צריך להעיד בהם, שהרי מתרים ועומדים הם היום שלשה ימים, ולא יוכלו לעלות, שאין להם רשות.

ויאמר אליו י-הוה לד-רד ועלית אתה ואהרן עמך והפהנים והעם אלי-הרסו לעלת אלי-הנה פן-יפרץ-בם:
ועמא לא יפגרון למסק לקדם יי דלמא יקטול בהון:

לד-רד – והעד בהם שנית; שמזרזין את האדם קדם מעשה, וחזרין ומזרזין אותו בשעת מעשה. ועלית אתה ואהרן עמך והפהנים – יכול אף הם עמך? תלמוד לומר ועלית אתה. אמר מעתה: אתה מחיצה לעצמך, ואהרן מחיצה לעצמו; והעם כל עקר אל יהרסו את מצבם לעלות אל ה'. פן יפרץ בם –

ויירד משה אל-העם ויאמר אליהם:
ויאמר אליהם – התראה זו.

וידבר א-להים את פל-הדברים האלה לאמר:
ומליל יי ית פל פתגמיא האליו למימר:

וידבר א-להים – אין א-להים אלא דין, וכן הוא אומר: "א-להים לא תקלל", ותרגומו "דינא". לפי שיש פרושיות בתורה, שאם עשאו אדם – מקבל שכר, ואם לאו – אינו מקבל עליהם פרעניות; יכול אף עשרת הדברות כן? תלמוד לומר: **וידבר א-להים**, דין לפרע. **את כל הדברים האלה** – מלמד שאמר הקדוש ברוך הוא עשרת הדברות בדבור אחד, מה שאי אפשר לאדם לומר כן. אם כן מה תלמוד לומר עוד: "אזכיר" ו"לא יהיה לה"? שחזר ופרש על כל דבור ודבור בפני עצמו. **לאמר** – מלמד שהיו עונין על הן הן ועל לאו לאו.

אזכיר י-הוה א-להיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים לא י-הוה לך א-להים אחרים על-פני:
אנא יי אלהיך דאפיקתך מארעא דמצרים מבית עבדותא לא יהוי לך אלה אחרון בר מני:

אשר הוצאתיך מארץ מצרים – כדאי היא ההוצאה שתהיו משעבדים לי. דבר אחר: לפי שנגלה בים כגבור מלחמה, ונגלה כאן כגון מלא רחמים, שנאמר: "ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר", זו היתה לפניו בשעת השעבוד, "ויקעצם השמים" משונגלו. הואיל ואני משתנה במראות, אל תאמרו: שתי רשויות הן; **אזכיר** הוא **אשר הוצאתיך** ממצרים ועל הים. דבר אחר: לפי שהיו שומעין קולות הרבה, שנאמר: "את הקולת", קולות באין מארבע רוחות ומן השמים ומן הארץ, אל תאמרו: רשויות הרבה הן. ולמה אמר לשון יחיד, **א-להיך**? לתן פתחון פה למשה, ללמד סניגוריא במעשה העגל. וזהו שאמר: "למה ה' יצרה אפך בעמך"; לא להם צוית "לא יהיה לכם א-להים אחרים", אלא לי לבדי. **מבית עבדים** – מבית פרעה, שהייתם עבדים לו. או אינו אומר אלא מבית עבדים, שהיו עבדים לעבדים? תלמוד לומר: "ויפדך מבית עבדים מיד פרעה מלך מצרים"; אמר מעתה: עבדים למלך היו, ולא עבדים לעבדים. **לא יהיה לך א-להים אחרים**: לפי שנאמר: "לא תעשה לה", אין לי אלא שלא יעשה; העשוי כבר, מנין שלא יקום? תלמוד לומר **לא יהיה לך א-להים אחרים** – שאינן אלהות, אלא אחרים עשאו א-להים עליהם. ולא יתכן לפרש **א-להים אחרים** זולתי, שגנאי הוא כלפי מעלה לקרוחם אלהות אצלו. דבר אחר: **א-להים אחרים**, שהם אחרים לעובדיהם, צועקים אליהם ואינן עונין אותם, ודומה כאלו הוא אחר שאינו מפירו מעולם. **על פני** – כל זמן שאני קיים; שלא תאמר: לא נצטוו על עבודה זרה אלא אותו הדור.

לא-תעשה לך פסל וכל-תמונה אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת ואשר במים מתחת לארץ:
לא תעביד לך צילם וכל דמו דבשמאי מלעילא ודבארעא מלרע ודבמאי מלרע לארעא:

פסל – על שם ששופסל. **וכל תמונה** – תמונת כל דבר אשר בשמים.

לא-תשתחנה להם ולא תעבדם כי אנכי י-הוה א-להיך אל קנא פקד עון אבת על-בנים על-שלשים ועל-רבעים לשנאי:
לא תסגוד להון ולא תפליחנין ארי אנא יי אלהיך אל קנא מסער חובי אבהן על בנין מרדין על דר תליתאי ועל דר רביעאי לסנאי כד משלמין בניא למחטי בתר אבהתהון:

אל קנא – מקנא להפרע, ואינו עובר על מדתו למחל על עון עבודה זרה. כל לשון "קנא" – אינפרינמינ"ט בלעז, נותן לב להפרע. **לשנאי** – כמתרגומו, כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם.

ועשה חסד לאלפים לאהבי ולשמרי מצותי:
ועביד טיבו לאלפי דרין לרחמי ולנטרי פקודי:

ועשה חסד – ונוצר חסד שאדם עושה, לשלם שכר עד לאלפים דור. נמצאת מדה טובה יתרה על מדת פרעניות אחת על חמש מאות, שזו לארבעה דורות, וזו לאלפים.

לא תשא את-שם י-הוה א-להיך לשוא כי לא ינקה י-הוה את אשר-ישא את-שמו לשוא:
לא תימי בשמא דיי אלהיך למגנא ארי לא יזפי יי ית דיימי בשמיה לשקרא:

לשוא – חנם, להקל. ואיזהו שבועת שוא? נשבע לשנות את הידוע, על עמוד של אבן שהוא של זב. לשון שקר, כמתרגומו, כמה דתימר: איזהו שבועת שוא? נשבע לשנות את הידוע, על עמוד של אבן שהוא של זב. השני לשון מגן, כמתרגומו, זה הנשבע לחנם ולהקל, על של עץ – עץ, ועל אבן – אבן.

זכור את-יום השבת לקדשו:
הוי דכיר ית יומא דשבתא לקדשותיה:

זכור – זכור ו"שמור" בדבור אחד נאמרו, וכן: "מסלליה מות יומת", "וביום השבת שני כבשים". וכן "לא תלביש שעטני", "גדלים תעשה לך"; וכן "ערוגת אשת אחיך", "יבמה יבא עליה". הוא שנאמר: "אחת דבר א-להים שמים זו שמענו". "זכור" – לשון פעול הוא, כמו: "אכול ושתו", "הלוך ובכה"; וכן פתרון: תנו לב לזכר תמיד את יום השבת, שאם נדמון לה ספץ יפה, תהא מזמינו לשבת.

ושבת ימים תעבד ועשית כל-מלאכתך:
שבתא יומין תפליח ותעביד כל עבידתך:

ועשית כל מלאכתך – כשבתא שבת, והא בעיניך כאלו כל מלאכתך עשויה, שלא תהרהר אחר מלאכה.

יום השביעי שבת לי-הוה א-להיך לא-תעשה כל-מלאכה אתה ובעיך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך וגרך אשר בשעריך:
יומא שביעאה שבתא קדם יי אלהיך לא תעביד כל עבידא את וברך וברתך עבדך ואמתך ובעירך וגירך דבקרנך:

אמה ובנה ובתה – אלו קטנים. או אינו אלא גדולים? אמרת, הרי כבר מזקרים הם; אלא לא בא אלא להזהיר גדולים על שבימת הקטנים. וזהו ששנינו: קטן שבא לכבות – אין שומעין לו, מפני ששבימתו עליה.

פי ששתי-ימים עשה י-הוה את-השמים ואת-הארץ את-הים ואת-פל-אשר-בם וינח ביום השביעי על-פון ברוך י-הוה את-יום השבת ויקדשהו:
ארי שתא יומין עבד יי ית שמיא וית ארעא ית ימא וית כל דבהון ונח ביומא שביעאה על פון בריה יי ית יומא דשבתא וקדשיה:

וינח ביום השביעי – כפיכול הכתיב בעצמו מנוחה, ללמד הימנו קל וחמור לאדם שמלאכתו בעמל וביגיעה, שיהא נח בשבת. ברוך... ויקדשהו – ברכו במו, לכפלו בששי לחם משנה; וקדשו במו, שלא היה יורד בו.

כבד את-אביה ואת-אמה למען יארכון ימיה על-האדמה אשר-י-הנה א-להיה נתן לך:
יקר ית אבוי וית אמוך בדיל דיירכון יומך על ארעא דיי אלהיך יהיב לך:

למען יארכון ימיה – אם תכבד יארכון, ואם לאו יקצרון, שדברי תורה נוטריקון הם, נדרשין מקלל הן לאו ומקלל לאו הן.

לא תרצח לא תנאף לא תגנב לא-תענה ברעך עד-שקר:
לא תקטיל נפש לא תגוף לא תגנוב לא תסהיד בתברך סהדותא דשקרא:

לא תנאף – אין נאוף אלא באשת איש, שנאמר: מות יומת הנאף והנאפת, ואומר: "האשה המנאפת מסת אישה תקח את זרים". לא תגנב – בגונב נפשות הכתוב מדבר. "לא תגנבו", בגונב ממון. או אינו אלא זה בגונב ממון, ולהלן בגונב נפשות? אמרת, דבר הלמד מענינו: מה לא תרצח, לא תנאף, מדבר בדבר ששכיב עליהם מימת בית דין, אף לא תגנב, דבר ששכיב עליו מימת בית דין.

לא תחמד בית רעה לא-תחמד אשת רעה ועבדו ואתו ושורו וחמרו וכל אשר לרעה:
לא תחמיד בית חברך לא תחמיד אמת חברך ועבדיה ואמתיה ותוריה וחמריה וכל דלחברך:

שביעי פרשת יראת מעמד הר סיני

וכל-העם ראים את-הקולת ואת-הלפידים ואת קול השופר ואת-הקור עשו וירא העם ויגעו ויעמדו מרחק:
וכל עמא חזו ית קליא וית בעוריא וית קל שופרא וית טורא דתנו וחתא עמא וזעו וקמו מרחיק:

וכל העם ראים – מלמד שלא היה בהם אחד סומא. ומנין שלא היה בהם אדם? תלמוד לומר: "ויגעו כל העם". ומנין שלא היה בהם חרש? תלמוד לומר: "נעשה ונשמע". רואים את הקולת – רואין את הנשמע, שאי אפשר לראות במקום אחר. את הקולת – היוצאין מפי הגבורה. ויגעו – אין נוע אלא זיע. ויעמדו מרחק – היו נרתעין לאחוריהם שנים עשר מיל, כארבע מחניהם; ומלאכי השרת באין ומסייעין אותו להחזירו, שנאמר: "מלאכי ז-כאות ידון ידון".

ויאמרו אל-משה דבר-אתה עמנו ונשמעה ואל-ידבר עמנו א-להים פון-נמות:
ויאמרו למשה מליל את עמנא ונקביל ולא יתמלל עמנא מן קדם יי דלמא נמות:

ויאמר משה אל-העם אל-תיראו פי לבעבור נסות אתכם בא הא-להים ובעבור תהינה יראתו על-פניכם לבלתי תחטאו:

לבעבור נסות אתכם – לגדל אתכם בעולם, שיצא לכם שם באמות שהוא בכבודו נגלה עליכם. נסות – לשון הרמה וגדלה, כמו: "הרימו גס", "ארים נסי", "וכנס על הגבעה", שהוא זקוף. ובעבור תהינה יראתו – על ידי שראיתם אותו יראוי ומאיים, מדעו כי אין זולתו ומיראו מפניו.

ויעמד העם מרחק ומשה נגש אל-הערפל אשר-ישם הא-להים:
וקם עמא מרחיק ומשה קריב לצד אמטתא דתמן יקרא דיי:

נגש אל הערפל – לפניו משלש מחצות שנאמר, חשך ענו וערפל: "והקר בער באש עד לב השמים חשך ענו וערפל". ערפל הוא עב הענו, שאמר לו: "הנה אנכי בא אליך בעב הענו".

ויאמר י-הוה אל-משה כה תאמר אל-בני ישראל אתם ראייתם פי מו-השמים דברתי עמכם:
ויאמר יי למשה כדנן תימר לבני ישראל אתון חזיתון ארי מן שמיא מלילית עמכון:

פה תאמר – בלשון הגה. אתם ראייתם – יש הפרש בין מה שאדם רואה למה שאחרים משיחין לו; שמה שאחרים משיחין לו, פעמים שלבו חלוק מלהאמין. **כי מן השמים דברתי –** וכתוב אחד אומר: "ויבד ה' על הר סיני" ? בא הכתוב השלישי והכריע ביניהם: "מן השמים השמיעה את קלו ליסרך ועל הארץ הראה את אשו הגדולה"; כבודו בשמים, ואשו וגבורתו על הארץ. דבר אחר: הרפין שמים ושמי השמים והציען על הקר; וכן הוא אומר: "ויט שמים ויבד".

לא תעשוני אתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו | **לא תעבדון קדמי דחלו דכסף ודחלו דזהב לא תעבדון**
לכם: | **לכון:**

לא תעשוני אתי – לא תעשוני דמותי שמי השמיים לפני ברום. **אלהי כסף –** בא להזהיר על הכרובים שאמה עושה לעמד אתי, שלא יהיו של כסף; שאם שניתם לעשותם של כסף, הרי הן לפני פאלהות. **ואלהי זהב –** בא להזהיר שלא יוסיף על שנים; שאם עשית ארבעה, הרי הן לפני פאלהי זהב. **לא תעשו לכם –** לא תאמר: הריני עושה כרובים בבתי פנסיות ובבתי מדרשות כדרך שאני עושה בבית עולמים; לכך נאמר: **לא תעשו לכם.**

מזבח אדמה תעשה-לי וזבחת עליו את-עלתיה | **מזבח אדמתא תעביד קדמי ותהי דבח עלוהי ית עלותה**
ואת-שלתיה את-צאנה ואת-בקרך בכל-המקום | **ות נכסת קודשך מן ענה ומן תורך בכל אתר דאשרי**
אשר אנפיר את-שמי אבוא אליה וברכתיה: | **שכינתי לתמן אשלח ברכתי לה ואברכנה:**

מזבח אדמה – מחבר באדמה, שלא יבנו על גבי עמודים או על גבי בסיס. דבר אחר: שהיה ממלא את חלל מזבח הנחשת אדמה בשעת חנינו. **תעשה לי –** שתהא תחלת עשייתו לשמי. **וזבחת עליו –** אצלו, כמו "ועליו מטה מנשה". או אינו אלא עליו ממך? תלמוד לומר: "הבשר והדם על מזבח ה' א-להיך", ואין שחיטה בראש המזבח. **את עלתיה ואת שלמיה –** אשר מצאנה ומבקרך; "את צאנה ואת בקרך" – פרוש לאת עלתיה ואת שלמיה. **בכל המקום אשר אנפיר את שמי –** אשר אתן לה רשות להנפיר שם המפרש שלי, שם אבוא אליה וברכתיה, אשרה שכינתי עליה. מכאן אתה למד שלא נתן רשות להנפיר שם המפרש אלא במקום שהשכינה באה שם, וזהו בית הבחירה, שם נתן רשות לפהגים להנפיר שם המפרש בנשיאת פנים לכבוד את העם.

ואם-מזבח אבנים תעשה-לי לא-תבנה אתהן גזית | **ואם מזבח אבנין תעביד קדמי לא תבני יתהון פסילן לא**
כי חרבה הנפת עליה ותחללה: | **תרים חרבה עליה ותחלינה:**

ואם מזבח אבנים – רבי ישמעאל אומר: כל "אם" "ואם" שבתורה רשות, חוץ משלשה. **ואם מזבח אבנים תעשה לי,** הרי "אם" זה משמש בלשון "כאשר": וכאשר תעשה לי מזבח אבנים – לא תבנה אתהן גזית; שהרי חובה עליה לבנות מזבח אבנים, שנאמר: "אבנים שלמות תבנה". וכן "אם כסף תלנה" – חובה הוא, שנאמר: "והעבט מעביטנו", ואף זה משמש בלשון "כאשר". וכן "ואם תקריב מנחת בפורים", זו מנחת העמר, שהיא חובה; ועל פרסה אין "אם" הללו תלוין, אלא ודאין, ובלשון "כאשר" הם משמשים. **גזית –** לשון גזינה, שפוסלן ומכתתן בברזל. **כי חרבה הנפת עליה –** הרי "כי" זה משמש בלשון "פן" שהוא "דילמא": פן תניף חרבה עליה. **ותחללה –** הא למדת שאם הנפת עליה ברזל, חללת; שהמזבח נברא להאריך ימיו של אדם, ובהרזל נברא לקצר ימיו של אדם; אין זה בדין שיונף המקצר על המאריך. ועוד, שהמזבח מטיל שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, לפיכך לא יבא עליו פורת ומחבל. והרי דברים קל וחמר: ומה אבנים, שאינן רואות ולא שומעות ולא מדברות, על ידי שמטילות שלום אמרה תורה: "לא תניף עליהם ברזל" – המטיל שלום בין איש לאשתו, בין משפחה למשפחה, בין אדם לחברו, על אחת כמה וכמה שלא תבואהו פרענות.

ולא-תעלה במעלת על-מזבתי אשר לא-תגלה | **ולא תסק בדרגין על מדבחי דלא תתגלי עריתך עלוהי:**
ערותך עליו:

ולא תעלה במעלות – כשאתה בונה כבש למזבח, לא תעשהו מעלות מעלות, אישקלונ"ש בלעז, אלא חלק יתה ומשפע. **אשר לא תגלה ערותך –** שעל ידי המעלות אתה צריך להרחיב פסיעותיה. ואף על פי שאינו גלוי ערוה ממך, שהרי כתיב: "ועשה להם מכנסי בד", מכל מקום הרחבת הפסיעות קרוב לגלוי ערוה הוא, ואתה נוהג בהם מנהג בזיון. והרי דברים קל וחמר: ומה אבנים הללו, שאין בהם דעת להקפיד על בזיונו, אמרה תורה: הואיל ויש בהם צרף, לא תנהג בהם מנהג בזיון; חרבה, שהוא בדמות יוצרה ומקפיד על בזיונו – על אחת כמה וכמה.

א וַיְהִי בַיּוֹם אֲחֻשׁוּרוֹשׁ הַיּוֹם אֲחֻשׁוּרוֹשׁ הַמֶּלֶךְ
מֵחֵדוֹ וְעַד-לְפֹשׁ שִׁבְעַת יָמִים וְעֵשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה:
בַּיָּמִים הָהֵם בְּשַׁבָּת | הַמֶּלֶךְ אֲחֻשׁוּרוֹשׁ עַל
כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ אֲשֶׁר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה: בְּשַׁנַּת
שְׁלוֹשׁ לְמַלְכוֹ עָשָׂה מִשְׁתֵּה לְכָל-שָׂרָיו וְעַבְדָּיו
חֵיל | פָּרַס וּמְדֵי הַפְּרָתָיִם וְשָׂרֵי הַמְּדִינֹת
לְפָנָיו: בְּהִרְאֹתוֹ אֶת-עֶשְׂרַת כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ
וְאֶת-יָקָר תְּפָאֶרֶת גְּדוּלָּתוֹ יָמִים רַבִּים שְׂמוֹנִים
וּמֵאָת יוֹם: וַיְבַמְלֹאֲתָהּ | הַיָּמִים הָאֵלֶּה עָשָׂה
הַמֶּלֶךְ לְכָל-הָעָם הַנִּמְצָאִים בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה
לְמַגְדוֹל וְעַד-קֶטֶן מִשְׁתֵּה שִׁבְעַת יָמִים בַּחֲצַר
גִּנַּת בֵּיתֵן הַמֶּלֶךְ: הַיּוֹם | פָּרַס וְתַכְלֵת אַחוּז
בַּחבְלֵי-בוּץ וְאַרְגָּמָן עַל-גְּלִילֵי כֶסֶף וְעַמּוּדֵי
שֵׁשׁ מִטּוֹת | זָהָב וְכֶסֶף עַל רִצְפַת בַּהֲטִי-שֵׁשׁ
וְדָר וּסְחָרָת: וְהַשְּׂקוֹת בְּכָלֵי זָהָב וְכֵלִים מְבִלִּים
שׁוֹנִים וַיִּזֶן מַלְכוּת רַב כֶּסֶף הַמֶּלֶךְ: וְהַשְּׂתִיחַ
כֶּדָּת אֵין אֲנִים פִּי-כֶן | יָסַד הַמֶּלֶךְ עַל כֹּל-רַב
בֵּיתוֹ לַעֲשׂוֹת כְּרִצּוֹן אִישׁ-וְאִישׁ: גַּם וְשָׂתִי
הַמֶּלֶךְ עָשָׂתָה מִשְׁתֵּה נָשִׁים בֵּית הַמַּלְכוּת
אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ אֲחֻשׁוּרוֹשׁ: בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי כְּטוֹב
לְבִי-הַמֶּלֶךְ בַּיּוֹם אָמַר לְמַהוֹמֶן בִּזְתָּא חֲרַבְנָא
בְּגַתָּא וְאַבְגָּתָא זְתָר וְכַרְפִּס שִׁבְעַת הַפְּרִיסִים
הַמְשַׁרְתִּים אֶת-פְּנֵי הַמֶּלֶךְ אֲחֻשׁוּרוֹשׁ: לְהָבִיא
אֶת-וְשָׂתִי הַמֶּלֶךְ לְפָנָיו הַמֶּלֶךְ בְּכֶתֶר מַלְכוּת
לְהִרְאֹת הָעַמִּים וְהַשָּׂרִים אֶת-יָפְיָהּ פִּי-טוֹבַת
מִרְאָה הִיא: וְתַמְאֵן הַמֶּלֶךְ וְשָׂתִי לְבֹא
בְּדָבָר הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּיַד הַפְּרִיסִים וַיִּקְצַף הַמֶּלֶךְ
מְאֹד וַחֲמָתוֹ בַּעֲרָה בּוֹ: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְחַכְמָיִם
יְדַעֵי הָעֵתִים פִּי-כֶן דְּבַר הַמֶּלֶךְ לְפָנָיו כֹּל-לִידְעֵי
דַּת וְדִין: וְהַקְּרַב אֵלָיו פִּרְשָׁנָא שְׂתָר אֲדַמְתָּא
תְּרִישֵׁי מָרַס מָרַסנָא מְמוּכָן שִׁבְעַת שָׂרֵי |
פָּרַס וּמְדֵי רֵאִי פְּנֵי הַמֶּלֶךְ חִישְׁבִּים רֵאשְׁנָה
בַּמַּלְכוּת: כִּדְתָהּ מַחֲלַעֲשׂוֹת בַּמֶּלֶךְ וְשָׂתִי
עַל | אֲשֶׁר לֹא-עָשָׂתָה אֶת-מֵאֲמֹר הַמֶּלֶךְ
אֲחֻשׁוּרוֹשׁ בְּיַד הַפְּרִיסִים: וַיֹּאמֶר מוּמְכָן

מְמוּכָן לְפָנָיו הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים לֹא עַל-הַמֶּלֶךְ לְבֹא
עֲזָתָה וְשָׂתִי הַמֶּלֶךְ פִּי עַל-כֹּל-הַשָּׂרִים וְעַל-
כֹּל-הָעַמִּים אֲשֶׁר בְּכָל-מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ
אֲחֻשׁוּרוֹשׁ: בַּיּוֹם הַזֶּה דְּבַר-הַמֶּלֶךְ עַל-כֹּל-
הַנָּשִׁים לְחַבְּזוֹת בַּעֲלֵיהֶן בַּעֲיֵנֵיהֶן בְּאֲמָרָם
הַמֶּלֶךְ אֲחֻשׁוּרוֹשׁ אָמַר לְהָבִיא אֶת-וְשָׂתִי
הַמֶּלֶךְ לְפָנָיו וְלֹא-בָאָה: וְהַיּוֹם הַזֶּה
תֵּאמְרָנָה | שָׂרֹת פָּרַס-וּמְדֵי אֲשֶׁר שָׂמְעוּ אֶת-
דְּבַר הַמֶּלֶךְ לְכָל שָׂרֵי הַמֶּלֶךְ וְכָדִי בַּיּוֹם וַקְצָה:
אֲבִי-עַל-הַמֶּלֶךְ טוֹב יֵצֵא דְבַר-מַלְכוּת מִלְּפָנָיו
וַיִּכְתֹּב בְּדַתֵּי פָּרַס-וּמְדֵי וְלֹא יַעֲבֹר אֲשֶׁר לֹא-
תָבוֹא וְשָׂתִי לְפָנָיו הַמֶּלֶךְ אֲחֻשׁוּרוֹשׁ וּמַלְכוּתָהּ
יִתֵּן הַמֶּלֶךְ לְרַעוּתָהּ הַטוֹבָה מוּמְנָה: וְנִשְׁמַע
פְּתָגָם הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה בְּכָל-מַלְכוּתוֹ כִּי רַבָּה
הִיא וְכָל-הַנָּשִׁים יִתְּנוּ יָקָר לְבַעֲלֵיהֶן לְמַגְדוֹל
וְעַד-קֶטֶן: וַיִּיטֹב הַדְּבָר בַּעֲיֵנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים
וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ כְּדָבָר מְמוּכָן: וַיִּשְׁלַח סְפָרִים
אֶל-כֹּל-מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אֶל-מְדִינָה וּמְדִינָה
כְּכַתְּבָהּ וְאֶל-עַם וְעַם כְּלָשׁוֹנוֹ לְהַזְכִּיר כֹּל-אִישׁ
שָׂרָר בְּבֵיתוֹ וּמְדָבָר כְּלָשׁוֹן עַמּוֹ:
ב אַחֲרַיִם הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כִּשְׁךְ חֲמַת הַמֶּלֶךְ
אֲחֻשׁוּרוֹשׁ זָכַר אֶת-וְשָׂתִי וְאֶת אֲשֶׁר-עָשָׂתָה
וְאֶת אֲשֶׁר-נִגְזַר עָלֶיהָ: וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי-הַמֶּלֶךְ
מִשְׂרָתָיו יִבְקָשׁוּ לְמֶלֶךְ נַעֲרוֹת בְּתוּלוֹת טוֹבוֹת
מִרְאָה: וַיִּפְקֹד הַמֶּלֶךְ פְּקִידִים בְּכָל-מְדִינֹת
מַלְכוּתוֹ וַיִּקְבְּצוּ אֶת-כֹּל-נַעֲרֹת-בְּתוּלָה טוֹבַת
מִרְאָה אֶל-שׁוּשַׁן הַבִּירָה אֶל-בֵּית הַנָּשִׁים אֶל-
יַד הַגָּא סָרִים הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר הַנָּשִׁים וְנִתּוֹן
תְּמַרְקִיחֹן: וְהַנַּעֲרָה אֲשֶׁר תִּיטֹב בַּעֲיֵנֵי הַמֶּלֶךְ
תִּמְלֹךְ תַּחַת וְשָׂתִי וַיִּיטֹב הַדְּבָר בַּעֲיֵנֵי הַמֶּלֶךְ
וַיַּעַשׂ כֵּן: אִישׁ יְהוּדִי חָיָה בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה
וְשִׁמּוֹ מִרְדֵּכִי בֶן יֶאֱזָר בֶּן-שִׁמְעִי בֶן-קִישׁ אִישׁ
יְמִינִי: אֲשֶׁר הִגְלָה מִירוּשָׁלַיִם עִם-הַגָּלָה אֲשֶׁר
הִגְלָתָה עִם יְכִנְיָה מֶלֶךְ-יְהוּדָה אֲשֶׁר הִגְלָה
נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל: וַיְהִי אֲמִן אֶת-הַדְּפָה

הוא אֶסְתֵּר בַּת־דָּדוֹ כִּי אֵין לָהּ אָב וְאָם
וְהִנְעִירָה יַפְת־תְּאֵר וְטוֹבַת מְרָאָה וּבְמֹזֶת אֲבִיָּהּ
וְאִמָּהּ לְקַחְהָ מֵרַדְכִי לֹא לְבַת: וַיְהִי בַּחֲשֻׁמֶע
דְּבַר־הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ וּבַחֲקֻבִין גְּעָרוֹת רַבּוֹת אֶל־
שׁוֹשַׁן הַבִּירָה אֶל־יִיד הַגִּי וַתִּלְקַח אֶסְתֵּר אֶל־
בֵּית הַמֶּלֶךְ אֶל־יִיד הַגִּי שֹׁמֵר הַנְּשִׁימ: וַתִּשְׁטַב
הִנְעִירָה בְּעֵינָיו וַתִּשָּׂא חֶסֶד לְפָנָיו וַיִּבְחַל אֶת־
תַּמְרוּקִיָּה וְאֶת־מְנוֹתֶיהָ לְתַת לָהּ וְאֶת שִׁבְעַ
הַנְּעִרוֹת הָרְאִיּוֹת לְתַת־לָהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁנֶה
וְאֶת־נְעִרוֹתֶיהָ לְטוֹב בֵּית הַנְּשִׁימ: לֹא־הִגִּידָה
אֶסְתֵּר אֶת־עַמָּהּ וְאֶת־מִוְלָדֶתָהּ כִּי מֵרַדְכִי צָנְחָה
עָלֶיהָ אֲשֶׁר לֹא־תִגִּיד: וּבְכָל־יְוֹם וַיּוֹם מֵרַדְכִי
מִתְהַלֵּךְ לְפָנָי חֲצַר בֵּית־הַנְּשִׁימ לְדַעַת אֶת־
שְׁלוֹם אֶסְתֵּר וּמַחֲיֵעֵשָׂה בָּהּ: וּבַחֲגִיעַ תֵּר
נַעֲרָה וְנַעֲרָה לָבוֹא | אֶל־הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ מִקִּץ
הַיּוֹת לָהּ בְּדַת הַנְּשִׁימ שְׁנַיִם עָשָׂר חֳדָשׁ כִּי כֹן
יִמְלֹאוּ יָמֵי מְרוֹקִיָּהן שְׁשָׁה חֳדָשִׁימ בְּשִׁמּוֹן הַמֶּלֶךְ
וּשְׁשָׁה חֳדָשִׁימ בְּבִשְׁמִימ וּבִתְמִרוּקֵי הַנְּשִׁימ:
וּבַיּוֹם הִנְעִירָה בָּאָה אֶל־הַמֶּלֶךְ אֶת כֹּל־אֲשֶׁר
תֹּאמַר יִנְתֵּן לָהּ לָבוֹא עִמָּהּ מִבֵּית הַנְּשִׁימ עַד־
בֵּית הַמֶּלֶךְ: בְּעֶרְבֹ | הִיא בָּאָה וּבִבְקָרָה הִיא
שָׁבָה אֶל־בֵּית הַנְּשִׁימ שְׁנַיִ אֶל־יִיד שֶׁעֲשָׂנוּ סָרִיסִים
הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר הַפְּיִלִגְשִׁימ לֹא־תָבוֹא עוֹד אֶל־
הַמֶּלֶךְ כִּי אִם־חֻבִּין בָּהּ הַמֶּלֶךְ וְנִקְרָאָה בְּשֵׁם:
וּבַחֲגִיעַ תֵּר־אֶסְתֵּר בַּת־אֲבִיחַיִל יָד מֵרַדְכִי
אֲשֶׁר לְקַח־לָהּ לְבַת לָבוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ לֹא בִקְשָׁה
דָּבָר כִּי אִם אֶת־אֲשֶׁר יֹאמַר הַגִּי סָרִיס־הַמֶּלֶךְ
שֹׁמֵר הַנְּשִׁימ וַתְּחִי אֶסְתֵּר נִשְׂאֵת חֵן בְּעֵינָי
כֹּל־רְאִיָּה: וַתִּלְקַח אֶסְתֵּר אֶל־הַמֶּלֶךְ
אַחֲשֻׁרוּשׁ אֶל־בֵּית מַלְכוּתוֹ בַּחֲדָשׁ הָעֵשְׂרִי
הוּא־חֲדָשׁ טַבַּת בְּשַׁנַּת־שִׁבְעַ לְמַלְכוּתוֹ:
וַיֵּאָחֵב הַמֶּלֶךְ אֶת־אֶסְתֵּר מִכֹּל־לִי־הַנְּשִׁימ
וַתִּשָּׂאֵתוֹן וַחֲסֵד לְפָנָיו מִכֹּל־לִי־בַת־וּלֹת וַיִּשֶׂם
כְּתִר־מַלְכוּת בְּרֹאשָׁה וַיִּמְלִיכָהּ תַּחַת וְשָׂתִי:
וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ מִשְׁתָּה גָדוֹל לְכָל־שָׂרָיו וְעַבְדָּיו

אֶת מִשְׁתָּה אֶסְתֵּר וְהִנְחָה לְמַדִּינֹת עֲשָׂה וַיִּתֵּן
מִשָּׂאֵת כִּיד הַמֶּלֶךְ: וּבַחֲקֻבִין בַּת־וּלֹת שְׁנַיִת
וּמֵרַדְכִי יֹשֵׁב בְּשַׁעֲרֵי־הַמֶּלֶךְ: אֵין אֶסְתֵּר מִגִּדַת
מוֹלְדֶתָהּ וְאֶת־עַמָּהּ כַּאֲשֶׁר צָנְחָה עָלֶיהָ מֵרַדְכִי
וְאֶת־מֵאֵמֵר מֵרַדְכִי אֶסְתֵּר עֲשָׂה כַּאֲשֶׁר חִיתָה
בְּאִמְנָה אֶתּוֹ: בְּיָמִימ הָהֵם וּמֵרַדְכִי יוֹשֵׁב
בְּשַׁעֲרֵי־הַמֶּלֶךְ קִצְףָּ בְּגָתָן וַתִּרְשׁ שְׁנַי־סָרִיסִי
הַמֶּלֶךְ מִשְׁמָרֵי חֶסֶד וַיִּבְקֹשׁוּ לְשַׁלַּח יָד בַּמֶּלֶךְ
אַחֲשֻׁרוּשׁ: וַיִּנְדַּע הַדָּבָר לְמֵרַדְכִי וַיִּגִּד לְאֶסְתֵּר
הַמֶּלֶכָּה וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לְמֶלֶךְ בְּשֵׁם מֵרַדְכִי:
וַיִּבְקֹשׁ הַדָּבָר וַיִּמְצָא וַיִּתְּלוּ שְׁנַיִהֵם עַל־עֵץ
וַיִּכְתֹּב בְּסֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִימ לְפָנָי הַמֶּלֶךְ:

ג. אַחֲרֵ | הַדְּבָרִימ הָאֵלֶּה גִּדַל הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ
אֶת־חֲמֹן בֶּן־הַמִּדְיָא הָאֲגִי וַיִּנְשָׂאֵהוּ וַיִּשֶׂם
אֶת־כְּסָאוֹ מֵעַל כֹּל־הַשָּׂרִיסִימ אֲשֶׁר אֶתּוֹ: וְכָל־
עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־בְּשַׁעֲרֵי הַמֶּלֶךְ בְּרַעִימ
וּמִשְׁתַּחֲוִיִּימ לְחֲמֹן פִּי־כֹן צִוְּה־לָּו הַמֶּלֶךְ
וּמֵרַדְכִי לֹא יִכְרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה: וַיֹּאמְרוּ
עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־בְּשַׁעֲרֵי הַמֶּלֶךְ לְמֵרַדְכִי מַדּוּעַ
אֶתָּה עוֹזֵר אֶת מַצְנוֹת הַמֶּלֶךְ: וַיְהִי בְּאִמְרָם
בְּאִמְרָם אֵלָיו יוֹם וַיּוֹם וְלֹא שָׁמַע אֲלֵיהֶם וַיִּגִּידוּ
לְחֲמֹן לְרֹאוֹת חֲיַעֲמָדוֹ דְּבָרֵי מֵרַדְכִי כִּי־הִגִּיד
לָהֶם אֲשֶׁר־הוּא יְהוּדִי: וַיִּרָא חֲמֹן כִּי־אֵין
מֵרַדְכִי בְרַעַ וּמִשְׁתַּחֲוֶה לָּו וַיִּמְלֹא חֲמֹן חֲמָה:
וַיִּבֹז בְּעֵינָיו לְשַׁלַּח יָד בְּמֵרַדְכִי לְבַדּוֹ כִּי־הִגִּידוּ
לָּו אֶת־עַם מֵרַדְכִי וַיִּבְקֹשׁ חֲמֹן לְהַשְׁמִיד אֶת־
כֹּל־לִי־הַיְּהוּדִימ אֲשֶׁר בְּכָל־מַלְכוּת אַחֲשֻׁרוּשׁ
עַם מֵרַדְכִי: בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן הוּא־חֲדָשׁ נִיסָן
בְּשַׁנַּת שְׁתַּיִם עָשָׂרָה לְמֶלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ הַפִּיל
פּוּר הוּא הַגּוֹרָל לְפָנָי חֲמֹן מִיּוֹם לְיוֹם וּמִחֲדָשׁ
לְחֲדָשׁ שְׁנַיִם־עָשָׂר הוּא־חֲדָשׁ אָדָר: וַיֹּאמֶר
חֲמֹן לְמֶלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ יִשְׁנֹו עַם־אֶחָד מִפּוּר
וּמִפָּרָד בֵּין הָעַמִּימ בְּכָל מַדִּינֹת מַלְכוּתָהּ
וְדַתֵּיהֶם שְׁנֹוֹת מִכֹּל־לְעַם וְאֶת־דַּתֵּי הַמֶּלֶךְ
אֵינָם עֹשִׂימ וְלְמֶלֶךְ אֵין־שׁוּחָה לְהַנִּיחָם: אִם־עַל־

הַמֶּלֶךְ טוֹב יִכְתֹּב לְאַבְדָּם וְעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים כֶּסֶף-
כֶּסֶף אֲשֶׁקוּל עַל-יְדֵי עֲשִׂי הַמְּלָאכָה לְהָבִיא אֶל-
גִּזְיֵי הַמֶּלֶךְ: וַיִּסַּר הַמֶּלֶךְ אֶת-טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ
וַיִּתְּנָהּ לְחֶמֶן בֶּן-חֲמֻדָּה הָאֲנָנִי צִרַר חֵיהוּדִים:
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְחֶמֶן הַכֶּסֶף נָתַן לְךָ וְהָעָם
לַעֲשׂוֹת בּוֹ כַּטּוֹב בְּעֵינֶיךָ: וַיִּקְרָאוּ סִפְרֵי
הַמֶּלֶךְ בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּשִׁלּוּשָׁה עָשָׂר יוֹם בּוֹ
וַיִּכְתֹּב כְּכַל-אֲשֶׁר-צִוָּה הַמֶּלֶךְ אֶל אַחֲשֻׁדְרֶפְתָּי-
הַמֶּלֶךְ וְאֶל-הַפְּחָזִים אֲשֶׁר | עַל-מְדִינָה וּמְדִינָה
וְאֶל-שָׂרֵי עָם וְעַם מְדִינָה וּמְדִינָה כְּכַתְּבָהּ וְעַם
וְעַם כָּל-שׁוֹנֵי בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרֶשׁ נִכְתָּב
וְנִחְתָּם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ: וַנְּשַׁלֹּחַ סִפְרִים בְּיַד
הָרָצִים אֶל-כָּל-מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ לְהַשְׁמִיד לְהָרַג
וּלְאַבֵּד אֶת-כָּל-חֵיהוּדִים מִנְּעֵר וְעַד-זָמָן טָף
וְנָשִׁים בָּיוֹם אֶחָד בְּשִׁלּוּשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ שְׁנַיִם-
עָשָׂר הוּא-חֹדֶשׁ אָדָר וּשְׁלָלָם לְבוֹז: וְכַתְּבָנוּ
הַכְּתָב לְחֶנְתָּן דָּת בְּכַל-מְדִינָה וּמְדִינָה גְלוּי
לְכָל-הָעַמּוּם לְחַיֹּת עֲתִידִים לַיּוֹם הַזֶּה: הַרְצִים
יֵצְאוּ דְחוּפִים בְּדָבָר הַמֶּלֶךְ וְחֶדְתָּ נִתְּנָה
בְּשׁוֹשָׁן הַבִּירָה וְהַמֶּלֶךְ וְחֶמֶן יֵשְׁבוּ לַשָּׂתוֹת
וְהָעִיר שׁוֹשָׁן נְבוּכָדָנֶצַּר:

ד וּמְרַדְּכֵי יָדַע אֶת-כָּל-אֲשֶׁר נַעֲשָׂה וַיִּקְרַע
מְרַדְּכֵי אֶת-בְּגָדָיו וַיִּלְבָּשׁ שֵׁק וְאַפָּר וַיֵּצֵא
בַּתּוֹךְ הָעִיר וַיִּזְעַק זַעֲקָה גְדוֹלָה וּמָרָה: וַיָּבִיאוּ
עַד לִפְנֵי שַׁעַר-הַמֶּלֶךְ כִּי אֵין לָבוֹא אֶל-שַׁעַר
הַמֶּלֶךְ בְּלִבּוֹשׁ שֵׁק: וּבְכַל-מְדִינָה וּמְדִינָה מִקּוֹם
אֲשֶׁר דְּבַר-הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ מִגֵּיעַ אֲבָל גְּדוֹל
לִיהוּדִים וְצוּם וּבְכִי וּמִסָּפַד שֵׁק וְאַפָּר יֵצֵעַ
לְרַבִּים: וְתִבּוֹאִינָה וְתִבְּוֹאִינָה נַעֲרוֹת אֶסְתֵּר
וְסָרִיסֶיהָ וַיִּגִּידוּ לָהּ וְתִתְחַלְחַל הַמַּלְכָּה מֵאֵד
וְתִשְׁלַח בְּגָדִים לְהַלְבִּישׁ אֶת-מְרַדְּכֵי וּלְהַסִּיר
שֵׁקוֹ מֵעַלְיוֹ וְלֹא קָבַל: וְתִקְרָא אֶסְתֵּר לְחֶתָּהּ
מִסָּרִיסֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר הָעֵמִיד לְפָנֶיהָ וְתִצְוָהּ עַל-
מְרַדְּכֵי לְדַעַת מַה-זֶּה וְעַל-מַה-זֶּה: וַיֵּצֵא חֶתָּהּ
אֶל-מְרַדְּכֵי אֶל-יְרַחֵב הָעִיר אֲשֶׁר לִפְנֵי שַׁעַר-

הַמֶּלֶךְ: וַיִּגִּדְלוּ מְרַדְּכֵי אֶת כָּל-אֲשֶׁר קָרְהוּ
וְאֶת | פָּרִשְׁתַּת הַכֶּסֶף אֲשֶׁר אָמַר הַמֶּלֶךְ לְשִׁקוּל
עַל-גִּזְיֵי הַמֶּלֶךְ בִּיהוּדִים לְאַבְדָּם:
וְאֶת-פֶּתֶשֶׁן פֶּתַח-הַדָּת אֲשֶׁר-נָתַן בְּשׁוֹשָׁן
לְהַשְׁמִידָם נָתַן לוֹ לְחַרְאוֹת אֶת-אֶסְתֵּר וּלְחֻגִיד
לָהּ וּלְצִוּוֹת עָלֶיהָ לָבוֹא אֶל-הַמֶּלֶךְ לְהִתְחַנֵּן-לוֹ
וּלְבַקֵּשׁ מִלִּפְנֵי עַל-עַמּוּהָ: וַיָּבִיאוּ חֶתָּהּ וַיִּגִּד
לְאֶסְתֵּר אֶת דְּבָרֵי מְרַדְּכֵי: וְתֹאמֶר אֶסְתֵּר
לְחֶתָּהּ וְתִצְוָהּ אֶל-מְרַדְּכֵי: כָּל-לֵעֲבָדֵי הַמֶּלֶךְ
וְעַבְדֵי-מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ יָדַעִים אֲשֶׁר כָּל-אִישׁ
וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יָבִיאוּ-אֶל-הַמֶּלֶךְ אֶל-חֶצֶר
הַפְּנִימִית אֲשֶׁר לְאִיקָרָא אַחַת דָּתוֹ לְהַמְיֹת
לְבָד מֵאֲשֶׁר יוֹשִׁיטֵי-לוֹ הַמֶּלֶךְ אֶת-שָׂרְבִיט הַזֶּהב
וְחַיָּה וְאֲנִי לֹא נִקְרָאתִי לָבוֹא אֶל-הַמֶּלֶךְ זֶה
שְׁלוֹשִׁים יוֹם: וַיִּגִּידוּ לְמְרַדְּכֵי אֶת דְּבָרֵי
אֶסְתֵּר: וַיֹּאמֶר מְרַדְּכֵי לְהָשִׁיב אֶל-אֶסְתֵּר אֶל-
תְּדַמִּי בְּנַפְשֵׁךְ לְהַמְלִיט בֵּית-הַמֶּלֶךְ מִכָּל-
חֵיהוּדִים: כִּי אִם-חֶרֶשׁ תַּחֲרִישִׁי בְּעַת הַזֹּאת
רוּחַ וְהִצְלָחָה יַעֲמוּד לִיהוּדִים מִמְּקוֹם אַחֵר וְאֶת
וּבֵית-אָבִיךָ תֵּאבְדוּ וּמִי יוֹדֵעַ אִם-לָעַת בָּזֹאת
הִנְעִת לְמַלְכוּת: וְתֹאמֶר אֶסְתֵּר לְהָשִׁיב אֶל-
מְרַדְּכֵי: לֵךְ בְּנֹס אֶת-כָּל-חֵיהוּדִים הַנִּמְצָאִים
בְּשׁוֹשָׁן וְצוּמוֹ עָלֶי וְאֶל-תֵּאבְדוּ וְאֶל-תִּשְׁתּוּ
שְׁלֹשַׁת יָמִים לַיְלָה וַיּוֹם גַּם-אֲנִי וְנַעֲרָתִי אֲצוּם
כֵּן וּבָכִן אָבוֹא אֶל-הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא-יָבִיאת
וְכֹאֲשֶׁר אֲבָדְתִי אֲבָדְתִּי: וַיַּעֲבֹר מְרַדְּכֵי וַיַּעַשׂ
כְּכָל אֲשֶׁר-צִוָּתָהּ עָלָיו אֶסְתֵּר:

ה וַיְהִי | בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וְתִלְבָּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת
וְתַעֲמֹד בַּחֲצַר בֵּית-הַמֶּלֶךְ הַפְּנִימִית נֹכַח בֵּית
הַמֶּלֶךְ: וְהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב עַל-כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ בְּבֵית
הַמַּלְכוּת נֹכַח פֶּתַח הַבַּיִת: וַיְהִי כִּרְאוֹת הַמֶּלֶךְ
אֶת-אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה עֹמֶדֶת בַּחֲצַר נִשְׂאָה חֵן
בְּעֵינָיו וַיּוֹשֶׁט הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר אֶת-שָׂרְבִיט
הַזֶּהב אֲשֶׁר בְּיָדוֹ וְתִקְרַב אֶסְתֵּר וְתִגַּע בְּרֹאשׁ
הַשָּׂרְבִיט: וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ מַה-לָּךְ אֶסְתֵּר

הַמַּלְכָּה וּמַה־בִּקְשָׁתֶךָ עַד־חֲצֵי הַמַּלְכוּת וַיִּנְתֵּן
לָהּ: וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב יָבוֹא
הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּן הַיּוֹם אֶל־הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי לוֹ:
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מַחְרוּ אֶת־הַמֶּן לַעֲשׂוֹת אֶת־דְּבַר
אֶסְתֵּר וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּן אֶל־הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר־
עָשִׂיתָ אֶסְתֵּר: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר בְּמִשְׁתֶּה
הַיּוֹן מַה־שְּׂאֵלְתֶךָ וַיִּנְתֵּן לָהּ וּמַה־בִּקְשָׁתֶךָ עַד־
חֲצֵי הַמַּלְכוּת וַתַּעַשׂ: וַתַּעַן אֶסְתֵּר וַתֹּאמֶר
שְׂאֵלְתִי וּבִקְשָׁתִי: אִם־מִצְּאֵתִי חֵן בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ
וְאִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב לָתֵת אֶת־שְׂאֵלְתִי וְלַעֲשׂוֹת
אֶת־בִּקְשָׁתִי יָבוֹא הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּן אֶל־הַמִּשְׁתֶּה
אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה לָּהֶם וּמַחֵר אֶעֱשֶׂה כְּדַבַּר הַמֶּלֶךְ:
וַיֵּצֵא הַמֶּן בַּיּוֹם הַהוּא שְׂמֵחַ וְטוֹב לֵב וּכְרָאוֹת
הַמֶּן אֶת־מַרְדֵּכִי בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ וְלֹא־קָם וְלֹא־זָע
מִמֶּנּוּ וַיִּמְלֵא הַמֶּן עַל־מַרְדֵּכִי חֶמֶה: וַיִּתְאַפֵּק
הַמֶּן וַיָּבוֹא אֶל־בֵּיתוֹ וַיִּשְׁלַח וַיָּבֵא אֶת־אֶהֱבִיּוֹ
וְאֶת־זָרֶשׁ אִשְׁתּוֹ: וַיִּסְפֹּר לָהֶם הַמֶּן אֶת־כְּבוֹד
עָשָׂרוֹ וְרַב בָּנָיו וְאֵת כֹּל־אֲשֶׁר גִּדְּלוֹ הַמֶּלֶךְ
וְאֵת אֲשֶׁר נִשְׂאוֹ עַל־הַשָּׁרִים וְעַבְדֵי הַמֶּלֶךְ:
וַיֹּאמֶר הַמֶּן אָף לֹא־הִבִּיֵּאתִי אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה
עִם־הַמֶּלֶךְ אֶל־הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר־עָשִׂיתָ כִּי אִם־
אוֹתִי וְגַם־לְמַחֵר אֲנִי קְרוֹא־לָהּ עִם־הַמֶּלֶךְ:
וְכַל־זֶה אֵינְנִי שׂוֹחֵה לִּי בְּכַל־עֵת אֲשֶׁר אֲנִי רֹאֶה
אֶת־מַרְדֵּכִי הַיְהוּדִי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ:
וַתֹּאמֶר לוֹ זָרֶשׁ אִשְׁתּוֹ וְכַל־אֶהְבִּיּוֹ יַעֲשׂוּ־עֵץ
גִּבְהַת חַמְשִׁים אַמָּה וּבַבֶּקֶר | אָמַר לַמֶּלֶךְ וַיִּתְּלוּ
אֶת־מַרְדֵּכִי עָלָיו וּבֹא־עִם־הַמֶּלֶךְ אֶל־הַמִּשְׁתֶּה
שְׂמֵחַ וַיִּיטֵב הַדְּבַר לְפָנֵי הַמֶּן וַיַּעַשׂ הָעֵץ:

ו בַּלַּיְלָה הַהוּא נִדְּדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר
לְהָבִיא אֶת־סֹפֵר הַזְּכָרֹת דְּבָרֵי הַיָּמִים וַיְהִי
נִקְרָאִים לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ: וַיִּמְצָא כְּתוּב אֲשֶׁר הִגִּיד
מַרְדֵּכִי עַל־בְּגַתְנָא וְתָרַשׁ שְׁנֵי סָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ
מִשְׁמַרְי חֶסֶף אֲשֶׁר בִּקְשׂוֹ לְשַׁלַּח יָד בַּמֶּלֶךְ
אֲחִישׁוּרוֹשׁ: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מַה־נַּעֲשֶׂה יִקָּר
וְגִדּוּלָה לְמַרְדֵּכִי עַל־זֶה וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמֶּלֶךְ

מִשְׁרָתִיו לֹא־נַעֲשֶׂה עִמּוֹ דְּבַר: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
מִי בַּחֲצָר וְהַמֶּן פֶּא לְחֲצָר בֵּית־הַמֶּלֶךְ
הַחַיִּצוּנָה לֹאמַר לַמֶּלֶךְ לְתַלּוֹת אֶת־מַרְדֵּכִי עַל־
הָעֵץ אֲשֶׁר־חִכּוּן לוֹ: וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמֶּלֶךְ אֵלָיו
הִנֵּה הַמֶּן עֹמֵד בַּחֲצָר וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ יָבוֹא:
וַיָּבוֹא הַמֶּן וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ מַה־לַּעֲשׂוֹת
בְּאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ וַיֹּאמֶר הַמֶּן
בְּלִבּוֹ לִמִּי יַחֲפִץ הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת יִקָּר יוֹתֵר
מִמֶּנּוּ: וַיֹּאמֶר הַמֶּן אֶל־הַמֶּלֶךְ אִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ
חָפֵץ בִּיקְרוֹ: וַיָּבִיאוּ לְבוֹשׁ מַלְכוּת אֲשֶׁר לְבִישׁ־
כּוֹ הַמֶּלֶךְ וְסוּם אֲשֶׁר רָכַב עָלָיו הַמֶּלֶךְ וְאֲשֶׁר
נָתַן בְּתֵר מַלְכוּת בְּרֹאשׁוֹ: וְנָתַן הַלְּבוֹשׁ
וְהַסוּם עַל־יַד־אִישׁ מִשְׁרֵי הַמֶּלֶךְ הַפְּרָתָמִים
וְהַלְּבִישׁוּ אֶת־הָאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ
וְהַרְפִּיבְהוּ עַל־הַסוּם בְּרַחוּב הָעִיר וְקָרְאוּ לְפָנָיו
כְּכֹה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ:
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהַמֶּן מֵחֵר קַח אֶת־הַלְּבוֹשׁ וְאֶת־
הַסוּם כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ וַעֲשֵׂה־כֵן לְמַרְדֵּכִי הַיְהוּדִי
הַיּוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ אֶל־תִּפְּלֵ דָּבָר מִכָּל אֲשֶׁר
דִּבַּרְתָּ: וַיִּקַּח הַמֶּן אֶת־הַלְּבוֹשׁ וְאֶת־הַסוּם
וַיִּלְבַּשׁ אֶת־מַרְדֵּכִי וַיִּרְפִּיבְהוּ בְּרַחוּב הָעִיר
וַיִּקְרָא לְפָנָיו כְּכֹה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ
חָפֵץ בִּיקְרוֹ: וַיִּשְׁכַּח מַרְדֵּכִי אֶל־שַׁעַר הַמֶּלֶךְ
וְהַמֶּן נִדְּחַף אֶל־בֵּיתוֹ אַבְּל וְחַפּוּי רֹאשׁ: וַיִּסְפֹּר
הַמֶּן לְזָרֶשׁ אִשְׁתּוֹ וְכַל־אֶהְבִּיּוֹ אֵת כֹּל־אֲשֶׁר
קָרְהוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ חֲכָמָיו וְזָרֶשׁ אִשְׁתּוֹ אִם מִזְרַע
הַיְהוּדִים מַרְדֵּכִי אֲשֶׁר חֲחַלּוֹת לְנַפְּל לְפָנָיו לֹא־
תֻּכַל לוֹ כִּי־נִפְּוֹל תִּפְּוֹל לְפָנָיו: עוֹדֵם מִדְּבָרִים
עִמּוֹ וְסָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ הִגִּיעוּ וַיִּבְהַלּוּ לְהָבִיא אֶת־
הַמֶּן אֶל־הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר־עָשִׂיתָ אֶסְתֵּר:

ו וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּן לְשִׁתּוֹת עִם־אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה:
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר גַּם בַּיּוֹם הַשְּׁנִי בְּמִשְׁתֶּה
הַיּוֹן מַה־שְּׂאֵלְתֶךָ אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וַתִּנְתֵּן לָהּ
וּמַה־בִּקְשָׁתֶךָ עַד־חֲצֵי הַמַּלְכוּת וַתַּעַשׂ: וַתַּעַן
אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וַתֹּאמֶר אִם־מִצְּאֵתִי חֵן בְּעֵינֵי

הַמֶּלֶךְ וְאִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב תִּנְתְּנֵנִי־לִי נַפְשִׁי
בְּשֹׂאֲלָתִי וְעַמִּי בְּבִקְשָׁתִי: כִּי נִמְכַרְנוּ אֲנִי
וְעַמִּי לְהַשְׁמִיד לְהַרוֹג וּלְאַבֵּד וְאֵלֹהִי לְעַבְדִּים
וְלִשְׁפָחוֹת נִמְכַרְנוּ חֲחַרְשָׁתִי כִּי אֵין הַצַּר שׁוּחַ
בְּנֹזֶק הַמֶּלֶךְ: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אַחֲשׂוּרוֹשׁ וַיֹּאמֶר
לְאַסְתָּר הַמַּלְכָּה מִי הוּא זֶה וְאֵי־זֶה הוּא אֲשֶׁר־
מָלְאוּ לְבָבוֹ לַעֲשׂוֹת כֵּן: וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר אִישׁ צָר
וְאוֹיֵב הֶמֶן הָרַע הַזֶּה וְהֶמֶן נִבְעֵת מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ
וְהַמַּלְכָּה: וְהַמֶּלֶךְ קָם בַּחֲמָתוֹ מִמִּשְׁתֵּה תַּיִן
אֶל־גִּגַּת חֲבִיתָן וְהֶמֶן עָמַד לְבִקֵּשׁ עַל־נַפְשׁוֹ
מֵאַסְתָּר הַמַּלְכָּה כִּי רָאָה כִּי־כִלְתָּהּ אֱלֹהֵי הָרַעָה
מֵאֵת הַמֶּלֶךְ: וְהַמֶּלֶךְ שָׁב מִגִּגַּת חֲבִיתָן אֶל־
בֵּית | מִשְׁתֵּה תַּיִן וְהֶמֶן נָפַל עַל־הַמַּטָּה אֲשֶׁר
אַסְתָּר עָלֶיהָ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הֲגַם לְכַבּוֹשׁ אֶת־
הַמַּלְכָּה עַמִּי בְּבֵית הַדָּבָר יֵצֵא מִפִּי הַמֶּלֶךְ וּכְנִי
הֶמֶן חַפּוֹ: וַיֹּאמֶר הַרְבּוֹנָה אַחֵד מִן־הַסָּרִיסִים
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ גַּם הִנְחִי־הָעֵץ אֲשֶׁר־עָשָׂה הֶמֶן
לְמַרְדֵּכָי אֲשֶׁר דִּבְרֵ־טוֹב עַל־הַמֶּלֶךְ עָמַד בְּבֵית
הֶמֶן גָּבַהּ חֲמוּשִׁים אִמָּה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ תִּלְחֹו
עָלָיו: וַיִּתְּלוּ אֶת־הֶמֶן עַל־הָעֵץ אֲשֶׁר־הֵכִין
לְמַרְדֵּכָי וַחֲמַת הַמֶּלֶךְ שָׁכְכָה:

ח בַּיּוֹם הַהוּא נָתַן הַמֶּלֶךְ אַחֲשׂוּרוֹשׁ לְאַסְתָּר
הַמַּלְכָּה אֶת־בֵּית הֶמֶן צָרַר הַיְהוּדִים הַיְהוּדִים
וּמַרְדֵּכָי בָּא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ כִּי־הִגִּידָה אֶסְתֵּר מַה
הוּא־לָהּ: וַיִּסֶּר הַמֶּלֶךְ אֶת־טַבַּעְתּוֹ אֲשֶׁר הָעֵבִיר
מִהֶמֶן וַיִּתְּנָה לְמַרְדֵּכָי וַתִּשָּׂם אֶסְתֵּר אֶת־
מַרְדֵּכָי עַל־בֵּית הֶמֶן: וַתּוֹסֶף אֶסְתֵּר וַתְּדַבֵּר
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַתִּפֹּל לִפְנֵי רַגְלָיו וַתִּבְךְ וַתִּתְחַנֵּן
לוֹ לְהַעֲבִיר אֶת־רַעַת הֶמֶן הָאֲנָנִי וְאֵת
מַחֲשַׁבְתּוֹ אֲשֶׁר חָשַׁב עַל־הַיְהוּדִים: וַיִּזְשָׁט
הַמֶּלֶךְ לְאַסְתָּר אֵת שַׂרְבֹּט הַזָּהָב וַתִּקָּם אֶסְתֵּר
וַתַּעֲמֹד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: וַתֹּאמֶר אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ
טוֹב וְאִם־מִצָּאתִי חַן לִפְנָיו וְכִשְׁר הַדָּבָר לִפְנֵי
הַמֶּלֶךְ וְטוֹבָה אֲנִי בְּעֵינָיו יִפְתָּב לְהָשִׁיב אֶת־
הַסָּרִיסִים מִחֲשֻׁבַּת הֶמֶן בֶּן־הַמַּדְתָּא הָאֲנָנִי אֲשֶׁר

כָּתַב לְאַבֵּד אֶת־הַיְהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל־מְדִינֹת
הַמֶּלֶךְ: כִּי אֵיכָכָה אוֹכַל וְרָאִיתִי בְּרַעָה אֲשֶׁר־
יִמְצֵא אֶת־עַמִּי וְאֵיכָכָה אוֹכַל וְרָאִיתִי בְּאֲבָדָן
מוֹלְדָתִי: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אַחֲשׂוּרוֹשׁ לְאַסְתָּר
הַמַּלְכָּה וּלְמַרְדֵּכָי הַיְהוּדִי הַזֶּה בֵּית־הֶמֶן נָתַתִּי
לְאַסְתָּר וְאֵתוֹ תָּלוּ עַל־הָעֵץ עַל אֲשֶׁר־שָׁלַח יָדוֹ
בַּיְהוּדִים בַּיְהוּדִים: וְאַתֶּם פְּתֹחוּ עַל־הַיְהוּדִים
כְּטוֹב בְּעֵינֵיכֶם בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ וַחֲתֹמוּ בְּטַבַּעַת
הַמֶּלֶךְ כִּי־כָתַב אֲשֶׁר־נִכְתַּב בְּשֵׁם־הַמֶּלֶךְ
וְנַחֲתוּם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ אֵין לְהָשִׁיב: וַיִּסְרָאוּ
סָרִיס־הַמֶּלֶךְ בַּעַת־הַיּוֹם בַּחֲדָשׁ הַשְּׁלִישִׁי הוּא־
חֲדָשׁ סִיוָן בְּשָׁלוֹשָׁה וְעֶשְׂרִים בּוֹ וַיִּכְתַּב כָּכָל־
אֲשֶׁר־צִוָּה מַרְדֵּכָי אֶל־הַיְהוּדִים וְאֵל
הָאַחֲשֻׁרְפָּנִים־וְהַפָּחוֹת וְשָׂרֵי הַמְּדִינֹת אֲשֶׁר |
מִחַדָּו וְעַד־כּוּשׁ שִׁבְעַ וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה
מְדִינָה וּמְדִינָה בְּכַתְבָּה וְעַם וְעַם פְּלִשְׁתִּי וְאֶל־
הַיְהוּדִים כְּכַתְבְּכֶם וְכַלְשׁוֹנֵם: וַיִּכְתַּב בְּשֵׁם
הַמֶּלֶךְ אַחֲשׂוּרוֹשׁ וַיַּחֲתֵם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁלַח
סָרִיסִים בְּיַד הָרָצִים בְּסוּסִים רַכְבֵּי הָרֶכֶשׁ
הָאַחֲשַׁרְתָּרְנִים בְּנֵי הָרַמְכִים: אֲשֶׁר נָתַן הַמֶּלֶךְ
לַיְהוּדִים | אֲשֶׁר בְּכָל־עִיר־וְעִיר לְהַקְהֵל וּלְעָמַד
עַל־נַפְשָׁם לְהַשְׁמִיד וּלְחַרֵּג וּלְאַבֵּד אֶת־כָּל־
חַיִּל עַם וּמְדִינָה הַצָּרִים אֲתֶם טוֹב וְנָשִׂים וּשְׁלָלָם
לְבוֹז: בַּיּוֹם אַחֵד בְּכָל־מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ
אַחֲשׂוּרוֹשׁ בְּשָׁלוֹשָׁה עָשָׂר לְחֲדָשׁ שְׁנַיִם־עָשָׂר
הוּא־חֲדָשׁ אָדָר: בַּתְּשַׁנָּן חֲפְתָב לְהַנְתֵּן דָּת
בְּכָל־מְדִינָה וּמְדִינָה גְלוּי לְכָל־הָעַמּוּם וּלְחַיּוֹת
הַיְהוּדִים הַיְהוּדִים עֲתוּדִים עֲתוּדִים לַיּוֹם הַזֶּה
לְהַנְקָם מֵאִי־בִיהֶם: הָרָצִים רַכְבֵּי הָרֶכֶשׁ
הָאַחֲשַׁרְתָּרְנִים יֵצְאוּ מִבְּהַלִּים וּדְחוּפִים בְּדָבָר
הַמֶּלֶךְ וַחֲדָת נִתְּנָה בְּשׁוֹשָׁן חֲבִירָה:
וּמַרְדֵּכָי יֵצֵא | מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּלִבּוֹשׁ מַלְכוּת
תְּבִלָּת וְחֹזֵר וְעֹטְרָת זָהָב גְּדוּלָּה וְתַכְרִיף בּוּץ
וְאַרְגָּמָן וְחָעִיר שׁוֹשָׁן צְהֵלָה וְשִׁמְחָה: לַיְהוּדִים
חֵיתָה אוֹרָה וְשִׁמְחָה וְשׁוֹשָׁן וִיקָר: וּבְכָל־מְדִינָה

וּמְדִינָה וּבְכָל־עִיר וָעִיר מְקוֹם אֲשֶׁר דָּבַר־
הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ מִגִּיעַ שְׂמֵחָה וְשִׂשׂוֹן לַיהוּדִים
מִשְׂתָּה וַיּוֹם טוֹב וְרַבִּים מִעַמִּי הָאָרֶץ
מִתְיַחֲדִים כִּי־נִפְלַל פְּחַד־תְּיַהוּדִים עֲלֵיהֶם:
ט וּבַשָּׁנִים עָשָׂר הָדָשׁ הוּא־הַדָּשׁ אֲדָר
בְּשָׁלוֹשָׁה עָשָׂר יוֹם כּוּ אֲשֶׁר הִגִּיעַ דְּבַר־הַמֶּלֶךְ
וְדָתוֹ לְהַעֲשׂוֹת בַּיּוֹם אֲשֶׁר שִׁבְרוּ אֲנִי
הַיְהוּדִים לְשָׁלוֹט בָּהֶם וְנִחַפְּוֹךְ הוּא אֲשֶׁר
יִשְׁלְטוּ הַיְהוּדִים הַמָּחָה בְּשִׁנְאֵיהֶם: נִקְהָלוּ
הַיְהוּדִים בְּעָרֵיהֶם בְּכָל־מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ
אֲחֻשׁוּרוֹשׁ לְשַׁלַּח יָד בַּמִּבְקָשִׁי רַעְתָּם וְאִישׁ
לֹא־עָמַד לִפְנֵיהֶם כִּי־נִפְלַל פְּחַדָּם עַל־כֵּן־
הַעַמּוּם: וּכְל־שָׂרֵי הַמְּדִינוֹת וְהָאֲחֻשְׁדָּרָפְנִים
וְהַכַּחֲוֹת וְעַשְׂי הַמְּלֹאכָה אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ מִנְּשָׂאִים
אֶת־הַיְהוּדִים כִּי־נִפְלַל פְּחַד־מַרְדְּכִי עֲלֵיהֶם: כִּי־
גָדוֹל מַרְדְּכִי בְּבֵית הַמֶּלֶךְ וְשׁ־מֵעוּ הוֹלֵךְ בְּכָל־
הַמְּדִינוֹת כִּי־הָאִישׁ מַרְדְּכִי הוֹלֵךְ וְגָדוֹל: וַיִּכְּסוּ
הַיְהוּדִים בְּכָל־אֵיבֵיהֶם מִפַּת־חֶרֶב וְהָרָג וְאֲבָדָן
וַיַּעֲשׂוּ בְּשִׁנְאֵיהֶם כְּרָצוֹנָם: וּבְשִׂשׂוֹן הַבִּירָה
הָרְגוּ הַיְהוּדִים וְאֲפָד חַמֵּשׁ מֵאוֹת אִישׁ:
וְאֵת פֶּרֶשְׁנֵדְתָא וְאֵת דְּלַפּוֹן וְאֵת אֶסְפֵּתָא:
וְאֵת פּוֹרְתָא וְאֵת אֲדֻלְיָא וְאֵת אַרְיֵדָא:
וְאֵת פְּרַמְשֵׁתָא וְאֵת אַרְיֵסִי וְאֵת אַרְדֵּי
וְאֵת יוֹתָא: עֲשָׂרֶת בְּנֵי הַמֶּן בְּן־הַמְּדָתָא צַרַר
הַיְהוּדִים הָרְגוּ וּבִבְזָה לֹא שָׁלְחוּ אֶת־יָדָם:
י בַּיּוֹם הַהוּא בָּא מִסְפָּר הַחֲרוֹגִים בְּשִׂשׂוֹן
הַבִּירָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר
הַמְּלַכָּה בְּשִׂשׂוֹן הַבִּירָה הָרְגוּ תְיַהוּדִים וְאֲפָד
חַמֵּשׁ מֵאוֹת אִישׁ וְאֵת עֲשָׂרֶת בְּנֵי־הַמֶּן בְּשִׂאֵר
מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ מִזֶּה עָשׂוּ וּמִה־שָׂאֵלְתֶךָ וַיִּנְתֶּן לָךְ
וּמִה־בְּקָשְׁתֶךָ עוֹד וְתַעֲשִׂי: וְתֹאמֶר אֶסְתֵּר אִם־
עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב וַיִּנְתֶּן גַּם־מֵחֶר לַיְהוּדִים אֲשֶׁר
בְּשִׂשׂוֹן לַעֲשׂוֹת כְּדַת הַיּוֹם וְאֵת עֲשָׂרֶת בְּנֵי־
הַמֶּן וַתִּלּוּ עַל־הָעֵץ: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהַעֲשׂוֹת כֹּן
וַתִּנְתֶּן דָּת בְּשִׂשׂוֹן וְאֵת עֲשָׂרֶת בְּנֵי־הַמֶּן תִּלּוּ:

וַיִּקְהָלוּ הַיְהוּדִים הַיְהוּדִים אֲשֶׁר־בְּשִׂשׂוֹן גַּם
בַּיּוֹם אַרְבַּעַה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר וַיַּהֲרֹגוּ בְּשִׂשׂוֹן
שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אִישׁ וּבִבְזָה לֹא שָׁלְחוּ אֶת־יָדָם:
י וַשִּׂאֵר הַיְהוּדִים אֲשֶׁר בְּמְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ נִקְהָלוּ |
וְעָמַד עַל־נַפְשָׁם וְנֹחַ מֵאֵיבֵיהֶם וְהָרוּג
בְּשִׁנְאֵיהֶם חֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים אֲלָף וּבִבְזָה לֹא
שָׁלְחוּ אֶת־יָדָם: בַּיּוֹם־שְׁלֹשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ
אֲדָר וְנֹחַ בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר כּוּ וַעֲשֵׂה אֹתוֹ יוֹם
מִשְׂתָּה וְשְׂמֵחָה: וְהַיְהוּדִים וְהַיְהוּדִים אֲשֶׁר־
בְּשִׂשׂוֹן נִקְהָלוּ בְּשָׁלוֹשָׁה עָשָׂר כּוּ וּבְאַרְבַּעַה
עָשָׂר כּוּ וְנֹחַ בְּחֲמִשָּׁה עָשָׂר כּוּ וַעֲשֵׂה אֹתוֹ
יוֹם מִשְׂתָּה וְשְׂמֵחָה: עַל־כֵּן הַיְהוּדִים הַפְּרוּזִים
הַפְּרוּזִים הַיִּשְׁבִּים בְּעָרֵי הַפְּרוּזוֹת עָשִׂים אֵת יוֹם
אַרְבַּעַה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר שְׂמֵחָה וּמִשְׂתָּה וַיּוֹם
טוֹב וּמִשְׁלַח מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ: וַיִּכְתַּב
מַרְדְּכִי אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל־
כָּל־תְּיַהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל־מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ
אֲחֻשׁוּרוֹשׁ הַקְּרוּבִים וְהַרְחוּקִים: לְקַנְיָם
עֲלֵיהֶם לְחַיּוֹת עָשִׂים אֵת יוֹם אַרְבַּעַה עָשָׂר
לְחֹדֶשׁ אֲדָר וְאֵת יוֹם־חֲמִשָּׁה עָשָׂר כּוּ בְּכָל־
שָׁנָה וְשָׁנָה: בַּיָּמִים אֲשֶׁר־נָחַו בָּהֶם הַיְהוּדִים
מֵאֵיבֵיהֶם וְהַחֹדֶשׁ אֲשֶׁר נִחַפְּוֹךְ לָהֶם מִיַּגּוֹן
לְשִׂמְחָה וּמֵאֲכָל לַיּוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתָם וּמִלִּי
מִשְׂתָּה וְשְׂמֵחָה וּמִשְׁלַח מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ
וּמִתְּנוֹת לְאֵבֵינִים: וְקִבַּל הַיְהוּדִים אֵת אֲשֶׁר־
חִלְּלוּ לַעֲשׂוֹת וְאֵת אֲשֶׁר־כָּתַב מַרְדְּכִי אֲלֵיהֶם:
י כִּי הַמֶּן בְּן־הַמְּדָתָא הָאֲנֹכִי צַרַר כָּל־תְּיַהוּדִים
חָשַׁב עַל־תְּיַהוּדִים לְאַפְדָּם וְהַפֵּל פּוֹרַ הוּא
הַגּוֹרֵל לְהַמּוֹם וּלְאַפְדָּם: וּבְכַבְּאָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ
אָמַר עַם־הַסְּפָר יָשׁוּב מִחֲשִׁבְתּוֹ הֲרַעָה אֲשֶׁר־
חָשַׁב עַל־תְּיַהוּדִים עַל־רֹאשׁוֹ וַתִּלּוּ אֹתוֹ וְאֵת־
בְּנָיו עַל־הָעֵץ: עַל־כֵּן קָרָאוּ לַיָּמִים הָאֵלֶּה
פּוֹרִים עַל־שֵׁם הַפּוֹר עַל־כֵּן עַל־כֵּן לִדְבָרֵי
הָאֲנָרֶת הַזֹּאת וּמִה־רָאוּ עַל־יָכֹחַ וּמִזֶּה הִגִּיעַ
אֲלֵיהֶם: קִיָּמוּ וְקִבְּלוּ תְיַהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל־

זרעם ועל כֹּל־הַנְּלוּיִם עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲזֹר
לְהִיּוֹת עֹשִׂים אֶת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה בְּכַתְּבָם
וּבְזִמְנָם בְּכָל־שָׁנָה וְשָׁנָה: ־וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה
נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים בְּכַל־דָּוָר וְדָוָר מִשְׁפָּחָה
וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וְעִיר וַיָּמִי
הַפְּוֹרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעֲבֹרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים
וְזָכְרָם לֹא־יִסּוּף מִזֵּרְעָם: ־וּבְכַתֵּב אֶסְתֵּר
הַמְּלֶכֶה בַת־אֲבִיחַיִל וּמֵרַדְכִי הַיְּהוּדִי אֶת־כֹּל־
תַּקְוָה לְקַיֵּם אֶת אַגְרַת הַפָּרִים הַזֹּאת הַשְּׁנִית:
וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל־כָּל־יְהוּדָיִם אֶל־שִׁבְעַת
וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה מְלֻכּוֹת אַחֲשֻׁרוּשׁ דְּבָרֵי
שָׁלוֹם וַאֲמֵת: ־לְקַיֵּם אֶת־יָמֵי הַפָּרִים הָאֵלֶּה

סֵפֶר דְּנִיָּאל

בְּזִמְנֵיהֶם כַּאֲשֶׁר קָיָם עֲלֵיהֶם מֵרַדְכִי הַיְּהוּדִי
וְאֶסְתֵּר הַמְּלֶכֶה וְכַאֲשֶׁר קִיָּמוּ עַל־נַפְשָׁם וְעַל־
זֵרְעָם דְּבָרֵי הַצּוֹמּוֹת וְזַעֲקָתָם: ־וּמֵאֲמֵר אֶסְתֵּר
קָיָם דְּבָרֵי הַפָּרִים הָאֵלֶּה וְנִכְתַּב בְּסֵפֶר:
י וַיִּשָּׂם הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ מִם עַל־
הָאָרֶץ וַאֲיֵי הַיָּם: ־וּכְלִי־מַעֲשֵׂה תַקְפּוֹ וּגְבוּרָתוֹ
וּפְרָשַׁת גְּדֻלַּת מֵרַדְכִי אֲשֶׁר גָּדְלוֹ הַמֶּלֶךְ הַלּוֹא־
הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי מְדִי
וּפָרָס: ־כִּי מֵרַדְכִי הַיְּהוּדִי מִשָּׁנָה לְמַלְכֵךְ
אַחֲשֻׁרוּשׁ וְגָדוֹל לַיְּהוּדִים וְרָצוּי לְרַב אַחֲזוּ
דָרָשׁ טוֹב לְעַמּוֹ וְדָבָר שָׁלוֹם לְכָל־זֵרְעוֹ:

הַפָּרִיסִים: וַיֹּאמֶר שָׂר הַפָּרִיסִים לְדְנִיָּאל יִרְא
אֲנִי אֶת־אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר מִנָּח אֶת־מַאֲכַלְכֶם
וְאֶת־מִשְׁתֵּיכֶם אֲשֶׁר לְמָחָר יִרְאֶה אֶת־פְּנֵיכֶם
זַעֲפִים מִן־הַיְלָדִים אֲשֶׁר כְּגִילְכֶם וְחִיבַתֶּם אֶת־
רֵאשֵׁי לְמַלְכֵךְ: ־וַיֹּאמֶר דְּנִיָּאל אֶל־הַמֶּלֶכֶר אֲשֶׁר
מִנָּח שָׂר הַפָּרִיסִים עַל־דְּנִיָּאל חֲנֻנְיָה מִיִּשְׂרָאֵל
וְעִזְרִיָּה: ־נִסְיָנָא אֶת־עַבְדֶּיךָ יָמִים עֶשְׂרֵה
וַיִּתְנוּ־לָנוּ מִן־הַזֵּרְעִים וְנִאֲכַלָּה וְיָמִים וְנִשְׁתָּה:
־וַיִּרְאוּ לְפָנָיךָ מֵרֵאשִׁיתוֹ וּמֵרֵאשִׁית הַיְלָדִים הָאֲכַלִּים
אֶת פֶּת־כַּנֵּן הַמֶּלֶךְ וְכַאֲשֶׁר תִּרְאֶה עֲשֵׂה עִם־
עַבְדֶּיךָ: ־וַיִּשְׁמַע לָהֶם לְדָבָר הַזֶּה וַיִּנְסָם יָמִים
עֶשְׂרֵה: ־וּמִקְצַת יָמִים עֲשָׂרָה נִרְאָה מֵרֵאשִׁיתָם
טוֹב וּבְרִיאֵי בֶשֶׂר מִן־כָּל־הַיְלָדִים הָאֲכַלִּים
אֶת פֶּת־כַּנֵּן הַמֶּלֶךְ: ־וַיְהִי הַמֶּלֶכֶר נִשְׂא אֶת־פֶּת־
כַּנֵּן וַיִּין מִשְׁתֵּיהֶם וְנָתַן לָהֶם זֵרְעָנִים:
־וְהַיְלָדִים הָאֵלֶּה אֲרַבְעָתָם נָתַן לָהֶם הָאֵל־לְחִים
מִדָּע וְחֶשֶׁבֶל בְּכָל־סֵפֶר וְחֶכְמָה וְדְנִיָּאל חֲבִין
בְּכָל־חֲזוֹן וְחַלְמוֹת: ־וּלְמִקְצַת הַיָּמִים אֲשֶׁר־
אָמַר הַמֶּלֶךְ לְחִבְיָאָם וַיְבִיאָם שָׂר הַפָּרִיסִים
לְפָנָי נְכַבְּדֵנָצֶר: ־וַיְדַבֵּר אִתָּם הַמֶּלֶךְ וְלֹא
נִמְצָא מִפְּלֶם כְּדְנִיָּאל חֲנֻנְיָה מִיִּשְׂרָאֵל וְעִזְרִיָּה

א בְּשָׁנַת שְׁלוֹשׁ לְמַלְכוּת יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ־יְהוּדָה
כָּא נְכוּבְדֵנָצֶר מֶלֶךְ־בָּבֶל יְרוּשָׁלַם וַיַּעַר
עָלֶיהָ: ־וַיִּתֵּן אֶל־דְּנִי בִירוֹ אֶת־יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ־
יְהוּדָה וּמִקְצַת כָּלִי בֵית־הָאֵל־לְחִים וַיְבִיאָם
אֲרִין־שֶׁנֶּעַר בֵּית אֵל־לְחִיו וְאֶת־הַכְּלִים הַבִּיא
בֵּית אוֹצֵר אֵל־לְחִיו: ־וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאֲשֻׁפְנֵנו רַב
סְרִיסִיו לְהַבִּיא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִזֵּרַע הַמְּלוּכָה
וּמִן־הַפְּרָתִימִים: ־וַיִּלְדִים אֲשֶׁר אִין־בָּהֶם כָּל־
מֵאֹם וְטוֹבֵי מֵרֵאשִׁית וּמִשְׁכָּלִים בְּכָל־חֶכְמָה
וַיְדַעֵי דַעַת וּמִבְּנֵי מִדָּע וְאֲשֶׁר כָּח בָּהֶם לְעַמֵּד
בְּחִיכָל הַמֶּלֶךְ וְלְלַמְדָם סֵפֶר וּלְשׁוֹן כֶּשֶׁל־דָּיִם:
־וַיִּמָּן לָהֶם הַמֶּלֶךְ דְּבִרְיוֹם בְּיוֹמוֹ מִפֶּת־כַּנֵּן
הַמֶּלֶךְ וּמִיִּין מִשְׁתֵּיו וְלִגְדָלָם שְׁנַיִם שְׁלוֹשׁ
וּמִקְצַתָם יַעֲמֵדוּ לְפָנָי הַמֶּלֶךְ: ־וַיְהִי בָהֶם מִבְּנֵי
יְהוּדָה דְּנִיָּאל חֲנֻנְיָה מִיִּשְׂרָאֵל וְעִזְרִיָּה: ־וַיִּשָּׂם
לָהֶם שָׂר הַפָּרִיסִים שְׁמוֹת וַיִּשָּׂם לְדְנִיָּאל
בְּלִטְשַׁאצָּר וְלְחֲנֻנְיָה שְׁדָרְךָ וְלְמִיִּשְׂרָאֵל מִיִּשְׂרָךְ
וְלְעִזְרִיָּה עַבְדֵּי נְגוֹ: ־וַיִּשָּׂם דְּנִיָּאל עַל־לְבוֹ אֲשֶׁר
לֹא־יִתְגַּאֲלַל בְּפֶת־כַּנֵּן הַמֶּלֶךְ וּבִיִּין מִשְׁתֵּיו
וַיְבַקֵּשׁ מִשָּׂר הַפָּרִיסִים אֲשֶׁר לֹא יִתְגַּאֲלַל: ־וַיִּתֵּן
הָאֵל־לְחִים אֶת־דְּנִיָּאל לְחֶסֶד וְלְרַחֲמִים לְפָנָי שָׂר

וַיַּעֲמֵדוּ לְפָנַי הַמִּלֻּךְ: וְכָל דָּבָר חֲכָמָת בִּינָה
אֲשֶׁר-בִּקֵּשׁ מֵהֶם הַמִּלֻּךְ וַיִּמְצְאוּ עֶשְׂרֵי יָדוֹת עַל
כֹּל-הַחֲרָטְמוֹת הָאֲשֵׁפִים אֲשֶׁר בְּכָל-מַלְכוּתוֹ:
וַיְהִי דְנִיָּאל עַד-שְׁנַת אַחַת לְכוֹרֶשׁ הַמִּלֻּךְ:

ב וּבְשְׁנַת שָׁתַיִם לְמַלְכוּת נְבֻכַדְנֶצַּר חָלַם
נְבֻכַדְנֶצַּר חַלְמוֹת וַתִּתְפַּעֵם רוּחוֹ וַשְׁנַתוֹ
נִחֲיָתָה עָלָיו: וַיֹּאמֶר הַמִּלֻּךְ לְקָרָא לַחֲרָטְמוֹת
וְלֹא־שָׁפִים וְלִמְכַשְׁפִּים וְלִכְשֵׁ-דַיִם לְחַגִּיד לְמִלְכָּה
חֲלֻמֹתָיו וַיָּבֹאוּ וַיַּעֲמֵדוּ לְפָנַי הַמִּלֻּךְ: וַיֹּאמֶר
לָהֶם הַמִּלֻּךְ חֲלוֹם חֲלֻמֹתַי וַתִּפְעֵם רוּחִי לְדַעַת
אֶת-הַחֲלוֹם: וַיַּדְבְּרוּ חֲכָמֵי-דַיִם לְמִלְכָּה אַרְמִית
מַלְכָּא לְעֶלְמִין חַיִּי אָמַר חֲלֻמָּא לַעֲבָדֶיךָ לְעַבְרָךְ
וּפְשָׂרָא נַחוּא: עָנָה מַלְכָּא וַאֲמַר לְכֶשׁ-דִּיא
לְכֶשְׂרָאֵי מַלְתָּה מִנֵּי אַזְדָּא חֵן לָא תְהוֹדְעוּנִי
חֲלֻמָּא וּפְשָׂרָה חֲדָמִין תִּתְעַבְדוּן וּבְתִיכּוֹן נִוְלֵי
יִתְשָׁמוּן: וַחֵן חֲלֻמָּא וּפְשָׂרָה תִּתְחַוּוּן מִתְנַן
וּנְבֻזָּפָה וַיִּקַּר שְׂגִיָּא תִקְבְּלוּן מִן-קַדְמֵי לָחֵן
חֲלֻמָּא וּפְשָׂרָה חֲחוּנֵי: עָנּוּ תַנְיָנוּת וַאֲמַרִין
מַלְכָּא חֲלֻמָּא יֹאמַר לְעַבְדוֹהִי וּפְשָׂרָה נַחְחוּת:
עָנָה מַלְכָּא וַאֲמַר מִן-יַצִּיב יַדַּע אָנָּה דֵי עַדְנָא
אַנְתּוֹן זְבַנִּין כֹּל-לִיקְבֵּל דֵי חֲזִיתוֹן דֵי אַזְדָּא מִנֵּי
מַלְתָּא: דֵּי חֵן-חֲלֻמָּא לָא תְהוֹדְעֵנִי תְּחַדְחֵיָא
דְתִכּוֹן וּמְלָחָה בְּדָבָה וּשְׁחִיתָה הַזְמַנְתּוֹן
חֲזַדְמַנְתּוֹן לְמֹאמְרֵי קַדְמֵי עַד דֵּי עַדְנָא יִשְׁתַּנָּא
לָחֵן חֲלֻמָּא אָמְרוּ לִי וְאַנְדָּע דֵּי פְשָׂרָה
תְּחַחְוּנֵי: עָנּוּ כֶשׁ-דִּיא כֶשְׂרָאֵי קַדְמֵי-מַלְכָּא
וַאֲמַרִין לָא-אִיתִי אַנְשׁ עַל-יַפְשָׁתָא דֵּי מַלְתָּ
מַלְכָּא יוֹכֵל לְחַחֲוִיָּה כֹל-לִיקְבֵּל דֵּי כֹל-לִמְלָךְ רַב
וְשְׁלִיט מְלָחָה בְּדָנָה לָא שְׂאֵל לְכָל-חֲרָטְם וְאַשְׁפָּ
וּכְשֵׁ-דַיִם: וּמַלְתָּא דֵּי-מַלְכָּה שְׂאֵל יִקְרָה
וְאַחֲרוֹן לָא אִיתִי דֵּי יַחְוֵנָה קַדְמֵי מַלְכָּא לָחֵן
אַ-לָחִין דֵּי מְדַרְהוֹן עַם-פְּשָׂרָא לָא אִיתּוֹהִי:
כֹּל-לִיקְבֵּל דָּנָה מַלְכָּא בְּנָם וּקְצַף שְׂגִיָּא וַאֲמַר
לְחַוְבָּדָה לְכָל חֲכָמֵי בְּבַל: וְדַתָּא נְפֻקְתָּ
וּחֲכָמֵיָא מִתְקַטְלִין וּבָעוּ דְנִיָּאל וּחְבָרוֹהִי

לְהַתְקַטְלָה: בְּאֲדִין דְנִיָּאל חֲתִיב עֲטָא וְטַעַם
לְאַרְיֹף רַב־טַפְחֵיָא דֵּי מַלְכָּא דֵּי נָפֵק לְקַטְלָה
לְחֲכָמֵי בְּבַל: עָנָה וַאֲמַר לְאַרְיֹף שְׁלִיטָא דֵּי-
מַלְכָּא עַל-מָה דַתָּא מְחַחְצַפָּה מִן-קַדְמֵי מַלְכָּא
אַדִין מַלְתָּא הוֹדַע אַרְיֹף לְדְנִיָּאל: וְדְנִיָּאל עַל
וּבָעָה מִן-מַלְכָּא דֵּי זְמַן יִנְתְּן-לָהּ וּפְשָׂרָא
לְחַחֲוִיָּה לְמַלְכָּא: אַדִין דְנִיָּאל לְבֵיתָה אֲזַל
וְלַחְוֵנִיָּה מִיִּשְׁאֵל וְעֲזָרְיָה חְבָרוֹהִי מַלְתָּא הוֹדַע:
וְרַחֲמִין לְמַכְעָא מִן-קַדְמֵי אֵלָה שְׁמִיָּא עַל-רִוּא
דָּנָה דֵּי לָא יְהוּבְדוּן דְנִיָּאל וּחְבָרוֹהִי עַם-שְׂאֵר
חֲכָמֵי בְּבַל: אַדִין לְדְנִיָּאל בַּחֲזוּא דֵּי-לִילִיָּא
רִוּא גְלִי אַדִין דְנִיָּאל בָּרַךְ לְאֵלָה שְׁמִיָּא: עָנָה
דְנִיָּאל וַאֲמַר לְחֹא שְׁמָה דֵּי-אֵלָהא מְבָרַךְ מִן-
עֲלָמָא וְעַד עֲלָמָא דֵּי חֲכָמָתָא וּגְבוּרָתָא דֵּי לְהִי
הִיא: וְהוּא מְחַשְׁנָא עַדְנֵיָא וּזְמַנֵּיָא מְחַעֲדָה
מַלְכִין וּמְחַקִּים מַלְכִין יְהֵב חֲכָמָתָא לְחֲכָמִין
וּמְנַדְעָא לִידְעֵי בִינָה: חֹוּא גְלָא עַמִּיקְתָּא
וּמִסְתַּרְתָּא יַדַּע מַה בְּחַשׁוּכָא וּנְהִירָא וּנְהוּרָא
עַמָּה שְׂרָא: לָךְ | אֵלָה אֲבַחְתִּי מְהוּדָא וּמְשַׁבַּח
אַנָּה דֵּי חֲכָמָתָא וּגְבוּרָתָא יַחְבֵּת לִי וּבָעוּן
הוֹדַעְתִּנִי דֵּי-בְעִינָא מְנָךְ דֵּי-מַלְתָּ מַלְכָּא
הוֹדַעְתִּנָּא: כֹּל-לִיקְבֵּל דָּנָה דְנִיָּאל עַל עַל-
אַרְיֹף דֵּי מִנֵּי מַלְכָּא לְחַוְבָּדָה לְחֲכָמֵי בְּבַל
אַזַּל | וְכֵן אָמַר-לָהּ לְחֲכָמֵי בְּבַל אֵל-תְּחַוְבְּד
חַעֲלֵנִי קַדְמֵי מַלְכָּא וּפְשָׂרָא לְמַלְכָּא אַחֲוּא:
אַדִין אַרְיֹף בְּתַתְּבַחְלָה חֲנַעַל לְדְנִיָּאל קַדְמֵי
מַלְכָּא וְכֵן אָמַר-לָהּ דֵּי-חַשְׁפַּחַת גְּבַר מִן-בְּנֵי
גְלוּתָא דֵּי יְהוּד דֵּי פְשָׂרָא לְמַלְכָּא יַחְוֵעַ: עָנָה
מַלְכָּא וַאֲמַר לְדְנִיָּאל דֵּי שְׁמָה בְּלִטְשָׂאֲצַר
הֵאִיתִיךְ הֵאִיתְךָ פְּהֵל לְהוֹדַעְתִּנִי חֲלֻמָּא דֵּי-
חֲזִית וּפְשָׂרָה: עָנָה דְנִיָּאל קַדְמֵי מַלְכָּא וַאֲמַר
רִוּא דֵּי-מַלְכָּא שְׂאֵל לָא חֲכָמִין אֲשַׁפִּין
חֲרָטְמוֹן גְּזָרִין יִבְלִין לְחַחֲוִיָּה לְמַלְכָּא: בְּרָם
אִיתִי אֵלָה בְּשְׁמִיָּא גְלָא רִוּין וְחוֹדַע לְמַלְכָּא
נְבוּכַדְנֶצַּר מַה דֵּי לְחֹוּא בְּאַחֲרִית יוֹמֵיָא חֲלֻמָּךְ

וְחִזְוֵי רֵאשִׁיךָ עַל־מִשְׁכַּבְּךָ דָּנָה הוּא׃ אַנְתָּה
אַנְתָּ מִלְפָּא רַעִיוֹנֵךְ עַל־מִשְׁכַּבְּךָ סִלְקוּ מָה הִי
לְהוּא אַחְרֵי דָנָה וְגַלְא רַזִּיא הוֹדְעָה מַחֲדֵי
לְהוּא׃ וְאַנְתָּ לֹא בַחֲכֵמָה דִּי־אִיתִי בִּלְ מוֹן־כֹּל־
חַיִּיא רַזִּיא דָנָה גַלְי לִי לְהוֹן עַל־דְּבַרְתִּי הִי פִשְׁרָא
לְמַלְפָּא יְהוֹדְעוֹן וְרַעִיוֹנֵי לְבַבְךָ תַּנְדָּע׃ אַנְתָּה
אַנְתָּ מִלְפָּא חֲזָה חוֹתֵת וְאַלּוּ צִלְמֵ חַד שְׁמִיא
צִלְמָא דַּבְּן רַב וְזִינָה יִתֵּיר קֶאֱם לְקַבְּלָהּ וְרִיחָה
דְּחִיל׃ הִיא צִלְמָא רֵאשִׁיחָה דִּי־דַחַב טָב תְּרוּחֵי
וְדַרְעוּחֵי הִי כֶסֶף מַעוּחֵי וְיִרְכַּתָּה הִי נַחֲשׁ׃
וְשִׁקּוּחֵי הִי פְרִזֵּל רְגֵלוּחֵי מִנְהוֹן מִנְהוֹן הִי פְרִזֵּל
וּמִנְהוֹן וּמִנְהוֹן הִי חֶסֶף׃ חֲזָה חוֹתֵת עַד הִי
חַתְּגוּזְרַת אֶבֶן דִּי־לֹא בִידוֹן וּמַחַת לְצִלְמָא עַל־
רְגֵלוּחֵי הִי פְרִזֵּלָא וְחֶסֶף אַ וְחַדְקַת הַמּוֹן׃
וְבִאֲדוֹן דְּקוּ בַחֲדָה פְרִזֵּלָא חֶסֶף אַ נַחֲשָׁא בֶסֶפֶא
וְדַחַבָּא וְחוּז בְּעוּר מוֹן־אֲדִיר־קִיט וּנְשָׂא הַמּוֹן
רוּחָא וְכַל־אַתֵּר לֹא־חַשְׁתִּיבָה לְהוֹן וְאַבְנָא ׀ דִּי־
מַחַת לְצִלְמָא חוֹת לְטוּר רַב וּמַלְאֵת כֹּל־
אַרְעָא׃ דָּנָה חֲלֵמָא וּפִשְׁרָה נֶאֱמַר קְדָם־מִלְפָּא׃
אַנְתָּה אַנְתָּ מִלְפָּא מִלְפָּא מִלְפָּא הִי אֵלֶּה שְׁמִיא
מַלְכוּתָא חֶסֶן אַ וְתַקְפָּא וְיִקְרָא יְחַבְּלָהּ׃ וְכַבְּלֵי־
הִי דֶאֱרִין דִּירִין בְּנֵי־אֲנָשָׁא חִיּוֹת בְּרָא וְעוּרֵי־
שְׁמִיא יְחַב בִּידוֹ וְחַשְׁלֵטְךָ בְּכִלְהוֹן אַנְתָּה
אַנְתָּ־הוּא רֵאשִׁיחָה הִי דַחַבָּא׃ וְיִבְתְּרָהּ תְּקוּם
מַלְכוּ אַחְרֵי אַרְעָא אַרְעָ מַנְדָּה וּמַלְכוּ תְּלוּתִיא
תְּלוּתִיא אַחְרֵי הִי נַחֲשָׁא הִי תִשְׁלַט בְּכַל־
אַרְעָא׃ וּמַלְכוּ רַב־עֵיחָה רַב־עֵיחָה תְּהוּא תְּקִיפָה
בְּפְרִזֵּלָא כֹּל־לִקְבֵּל הִי פְרִזֵּלָא מַחֲדָק וְחַשְׁלֵ פִלְא
וְכַפְרִזֵּלָא הִי־מַרְעַע כֹּל־אֵלּוּן תַּדְּק וְתַרְע׃
וְדִי־חִזְוֵיתָה רְגֵלִיא וְאַצְבָּעָתָא מִנְהוֹן מִנְהוֹן
חֶסֶף דִּי־פַחַר וּמִנְהוֹן וּמִנְהוֹן פְּרִזֵּל מַלְכוּ פְּלִיגָה
תְּהוּחָה וּמוֹן־נַעֲפָתָא דִּי־פְרִזֵּלָא לְהוּא־בָּה כֹּל־
קַבֵּל הִי חוֹתֵתָה פְּרִזֵּלָא מְעַרְבַּ בַּחֶסֶף טִינָא׃
וְאַצְבָּעָתָה רְגֵלִיא מִנְהוֹן מִנְהוֹן פְּרִזֵּל וּמִנְהוֹן
וּמִנְהוֹן חֶסֶף מוֹן־קַצַּת מַלְכוּתָא תְּהוּחָה תְּקִיפָה

וּמִנְהוֹן תְּהוּחָה תְּבִירָה׃ מַדִּי וְדִי חוֹתֵת פְּרִזֵּלָא
מְעַרְבַּ בַּחֶסֶף טִינָא מַתְעַרְבִין לְהוֹן בְּזַרְע
אַנְשָׂא וְלֹא־לְהוֹן דְּבַקִּין דָּנָה עַבִּידָנָה הַא־כְדִי
פְּרִזֵּלָא לֹא מַתְעַרְבַּ עַבִּי־חֶסֶפֶא׃ וְכִיּוּמִי־הוֹן הִי
מַלְכִיא אַנְוֹן יְקִים אֵלֶּה שְׁמִיא מַלְכוּ הִי לְעֵלְמוֹן
לֹא תַתְּחַפֵּל וּמַלְכוּתָהּ לְעַם אַחֲרָן לֹא תִשְׁתַּבַּק
תַּדְּק וְתַסִּיף כֹּל־אֵלּוּן מַלְכוּתָא וְהִיא תְּקוּם
לְעֵלְמוּיָא׃ כֹּל־לִקְבֵּל דִּי־חִזְוֵיתָה הִי מַטְוִרָא
אַתְּגַזְרַת אֶבֶן דִּי־לֹא בִידוֹן וְחַדְקַת פְּרִזֵּלָא
נַחֲשָׁא חֶסֶף אַ פֶּסֶפֶא וְדַחַבָּא אֵלֶּה רַב הוֹדְעַ
לְמַלְפָּא מָה הִי לְהוּא אַחְרֵי דָנָה וְיַצִּיב חֲלֵמָא
וּמַחִימֵן פִּשְׁרָה׃ בְּאֲדוֹן מִלְפָּא נְבוּכַדְנֶצַּר נִפְל
עַל־אֲנַפּוּחֵי וּלְדַנְיָאֵל סַגְדָּה וּמִנְחָה וְנִיחַחִין אֱמַר
לְנַסְכָּה לָּהּ׃ עֵינָה מִלְפָּא לְדַנְיָאֵל וְאֱמַר מוֹן־
קִשְׁטֵי הִי אֵלְחַכּוֹן הוּא אֵלֶּה אֵלְחִין וּמַרָּא מַלְכוּן
וְגַלְא רַזִּין הִי יִכְלַת לְמַגְלָא רַזִּיא דָּנָה׃ מַדִּי
מַלְכָּא לְדַנְיָאֵל רַבִּי וּמַתְנֵן רַבְרַבֵּן שְׁנִיאֵן יְחַב־
לָּהּ וְחַשְׁלֵטָה עַל כֹּל־מְדִינַת בְּבַל וְרַב־סַגְדָּן
עַל כֹּל־לִחְפִּימֵי בְּבַל׃ וְדַנְיָאֵל בְּעָא מוֹן־מִלְפָּא
וּמַדִּי עַל עַבִּידָתָא הִי מְדִינַת בְּבַל לְשַׁדְרָךְ
מִישַׁךְ וְעַבְדֵּי נְגוּ וְדַנְיָאֵל בַּתְּרַע מִלְפָּא׃
ג ׀ נְבוּכַדְנֶצַּר מִלְפָּא עַבְדֵּי צִלְמֵ דִי־דַחַב רִוּמָה
אַמִּין שְׁתִּין פְּתִיחָה אַמִּין שְׁתִּי אַקוּימָה בְּבַקְעַת
דוּרָא בְּמְדִינַת בְּבַל׃ וְנְבוּכַדְנֶצַּר מִלְפָּא שְׁלַח
לְמַכְנֵשׁ ׀ לְאַחְשַׁדְרַפְנִיא סַגְדָּא וּפַחּוּתָא
אַדְרַגְזָרִיא גְדַבְרִיא דַּתְּבַרִּיא תַּפְתִּיא וְכַל־
שְׁלַטְנֵי מְדִינַתָּא לְמַתָּא לְחַנְפַּת צִלְמָא הִי תְּקִים
נְבוּכַדְנֶצַּר מִלְפָּא׃ בְּאֲדוֹן מַתְּפַנְשִׁין
אַחְשַׁדְרַפְנִיא סַגְדָּא וּפַחּוּתָא אַדְרַגְזָרִיא
גְדַבְרִיא דַּתְּבַרִּיא תַּפְתִּיא וְכַל שְׁלַטְנֵי מְדִינַתָּא
לְחַנְפַּת צִלְמָא הִי תְּקִים נְבוּכַדְנֶצַּר מִלְפָּא
וּקַאמוֹן וְקִימוֹן לְקַבֵּל צִלְמָא הִי תְּקִים
נְבוּכַדְנֶצַּר׃ וְכַרְזָּא קַרָּא בַּחִיל לְכוּן אֱמַרִין
עַמְמִיא אַמִּיא וְלִשְׁנִיא׃ בְּעַדְנָא דִּי־תִשְׁמַעוֹן
קַל קַרְנָא מְשֻׁרוּקִיתָא קִיתַרְסֵי קַתְרוּסֵי שְׁבַבָּא

פְּסַנְטָרִין סוּמְפַנְיָא וְכַל זְנִי זְמָרָא תַפְלוּן
וְתַסְגְּרוּן לְצַלְם דְּהַבָּא דִּי תְקִים נְבוּכַדְנֶצַּר
מִלְפָּא: וּמִן־דִּי־לֹא יִפְּל וְיִסְגַּד בַּה־שַׁעֲתָא
יִתְרַמָּא לְגֹא־אֲתוּן נֹרָא יְקַדְתָּא: כֹּֽל־לִקְבַל
דְּנָה בַּה־זְמַנָּא בְּדִי שְׁמַעִין כֹּֽל־לְעַמְמַיָּא קַל
קִרְנָא מִשְׁרוּקֵיָא קִיתָרַם קִתְרוּם שַׁבְכָּא
פְּסַנְטָרִין וְכַל זְנִי זְמָרָא נְפֻלִין כֹּֽל־לְעַמְמַיָּא
אֲמַיָּא וְלִשְׁנַיָּא סַגְדִין לְצַלְם דְּהַבָּא דִּי תְקִים
נְבוּכַדְנֶצַּר מִלְפָּא: כֹּֽל־לִקְבַל דְּנָה בַּה־זְמַנָּא
קִרְבֵּי גְבָרִין פְּשָׁדָּאִין וְאֶכְלוּ קִרְצִיחוּן דִּי
יְהוּדָיָא: עֲנֹ וְאֲמַרִין לְנְבוּכַדְנֶצַּר מִלְפָּא
מִלְפָּא לְעֵלְמִין חַיִּי: אַנְתָּה אַנְתָּ מִלְפָּא שְׁמַתָּ
טַעַם דִּי כְּלֵאֲנָשׁ דִּי־יִשְׁמַע קַל קִרְנָא
מִשְׁרוּקֵיָא קִיתָרַם קִתְרוּם שַׁבְכָּא פְּסַנְטָרִין
וְסִיפְנִיָּה וְסוּמְפַנְיָה וְכַל זְנִי זְמָרָא יִפְּל וְיִסְגַּד
לְצַלְם דְּהַבָּא: וּמִן־דִּי־לֹא יִפְּל וְיִסְגַּד יִתְרַמָּא
לְגֹא־אֲתוּן נֹרָא יְקַדְתָּא: אִיתִי גְבָרִין
יְהוּדָאִין דִּי־מַנִּיתָ יִתְהוּן עַל־עֲבִידַת מְדִינַת
בְּכַל שַׁדְרָךְ מִיִּשְׁךְ וְעַבְדֵּי נְגֹו גְבָרִיָּא אֵלֶּךְ לֹא־
שָׁמוּ עֲלִיד עֲלֶךְ מִלְפָּא טַעַם לֹא־לַחֲדָךְ
לֹא פְּלַחִין וְלְצַלְם דְּהַבָּא דִּי תְקִימַתָּ לֹא סַגְדִין:
בְּאֲדִין נְבוּכַדְנֶצַּר בְּרַגְזֵי וְחַמָּא אָמַר לְהִתְלַח
לְשַׁדְרָךְ מִיִּשְׁךְ וְעַבְדֵּי נְגֹו גְבָרִיָּא אֵלֶּךְ
חִיתִיו קְדָם מִלְפָּא: עֲנָה נְבוּכַדְנֶצַּר וְאָמַר
לְהוּן חַצְרָא שַׁדְרָךְ מִיִּשְׁךְ וְעַבְדֵּי נְגֹו לֹא־לַחִי
לֹא אִיתִיכּוּן פְּלַחִין וְלְצַלְם דְּהַבָּא דִּי תְקִימַתָּ
לֹא סַגְדִין: כֹּֽל־תּוּן אִיתִיכּוּן עֲתִידִין דִּי בְּעַדְנָא
דִּי־תִשְׁמַעִין קַל קִרְנָא מִשְׁרוּקֵיָא קִיתָרַם
קִתְרוּם שַׁבְכָּא פְּסַנְטָרִין וְסוּמְפַנְיָה וְכַל זְנִי
זְמָרָא תַפְלוּן וְתַסְגְּרוּן לְצַלְמָא דִּי־עַבְדַת וְהוּן
לֹא תַסְגְּרוּן בַּה־שַׁעֲתָא תַתְרַמּוּן לְגֹא־אֲתוּן
נֹרָא יְקַדְתָּא וּמִן־חַוָּא אֵלֶּה דִּי יִשְׁוּבְנָכוּן מִן־
יָדִי: עֲנֹ שַׁדְרָךְ מִיִּשְׁךְ וְעַבְדֵּי נְגֹו וְאֲמַרִין
לְמִלְפָּא נְבוּכַדְנֶצַּר לֹא־חֲשַׁחוּן אֲנַחְנָא עַל־דְּנָה
פְּתָגָם לְחַתְבוּתָךְ: הֵן אִיתִי אֵלֶּהָנָא דִּי־אֲנַחְנָא

פְּלַחִין יְכַל לְשִׁוּבוּתָנָא מִן־אֲתוּן נֹרָא יְקַדְתָּא
וּמִן־יָדֶךָ מִלְפָּא יִשְׁוּב: הֵן לֹא יִדַע לְחַוָּא־לְךָ
מִלְפָּא דִּי לֹא־לַחֲדָךְ לֹא־אִיתָנָא אִיתִינָא
פְּלַחִין וְלְצַלְם דְּהַבָּא דִּי תְקִימַתָּ לֹא נְסַגְדִין:
בְּאֲדִין נְבוּכַדְנֶצַּר הִתְמַלִּי חַמָּא וְצַלְם אֲנַפְרוּחִי
אֲשַׁתְנוּ אֲשַׁתְנִי עַל־שַׁדְרָךְ מִיִּשְׁךְ וְעַבְדֵּי נְגֹו
עָנָה וְאָמַר לְמַזָּא לְאֲתוּנָא חַד־שַׁבְעָה עַל דִּי
תָּזָה לְמַזְיָה: וְלִגְבָרִין גְּבָרִי־חִיל דִּי בְּחִילָה
אָמַר לְכַפְתָּה לְשַׁדְרָךְ מִיִּשְׁךְ וְעַבְדֵּי נְגֹו לְמַרְמָא
לְאֲתוּן נֹרָא יְקַדְתָּא: בְּאֲדִין גְּבָרִיָּא אֵלֶּךְ
פְּתוּ בְּסַרְפְּלִיחוּן בְּטִישִׁיחוּן פְּטִישִׁיחוּן
וְכַרְפְּלַתְהוּן וְלְבִישִׁיחוּן וּרְמִיו לְגֹא־אֲתוּן נֹרָא
יְקַדְתָּא: כֹּֽל־לִקְבַל דְּנָה מִן־דִּי מַלְתָּ מִלְפָּא
מַחְצֵפָה וְאֲתוּנָא אֵזָה יִתִּירָה גְבָרִיָּא אֵלֶּךְ דִּי
חַסְקֵי לְשַׁדְרָךְ מִיִּשְׁךְ וְעַבְדֵּי נְגֹו קַטְלַת חַמּוּן
שְׁבִיכָא דִּי נֹרָא: וְגְבָרִיָּא אֵלֶּךְ תְּלַתְהוּן
שַׁדְרָךְ מִיִּשְׁךְ וְעַבְדֵּי נְגֹו לְגֹא־אֲתוּן־נֹרָא
יְקַדְתָּא מְכַפְתִּין: בְּאֲדִין נְבוּכַדְנֶצַּר מִלְפָּא תָּוָה
וְקָם בְּחַתְבְּחִלָּה עָנָה וְאָמַר לְחַדְבְּרוּחִי חֲלָא
גְבָרִין תְּלַתָּה רְמִינָא לְגֹא־נֹרָא מְכַפְתִּין עֲנִין
וְאָמַרִין לְמִלְפָּא יִצִּיבָא מִלְפָּא: עֲנָה וְאָמַר
חַד־אֵנָּה תָּזָה גְבָרִין אֲרַבְעָה שְׁרִין מַחְלָכִין
בְּגֹא־נֹרָא וְחַבְלֵי לֹא־אִיתִי בְּהוּן וְרוּחַ דִּי
רְבִיעִיָּא רְבִיעֵאָה דְּמָה לְבְרִיא־לְחִין: בְּאֲדִין
קָרַב נְבוּכַדְנֶצַּר לְתַרְעֵ אֲתוּן נֹרָא יְקַדְתָּא עָנָה
וְאָמַר שַׁדְרָךְ מִיִּשְׁךְ וְעַבְדֵּי־נְגֹו עַבְדוּחִי דִּי
אֵלֶּהָא עֲלִיָּא עֲלָאָה פְּקוּ וְאֲתוּ בְּאֲדִין נְפֻלִין
שַׁדְרָךְ מִיִּשְׁךְ וְעַבְדֵּי נְגֹו מִן־גֹּוָא נֹרָא:
וּמַתְכַּנְשִׁין אַח־שַׁדְרַפְנְיָא סַגְנִיָּא וּפְחֹתָא
וְחַדְבְּרִי מִלְפָּא חֲזוּן לְגְבָרִיָּא אֵלֶּךְ דִּי לֹא־שִׁלְט
נֹרָא בְּנַשְׁמַחוּן וּשְׁעָרָא רַאשְׁחוּן לֹא הִתְחַרְךָ
וְסַרְפְּלִיחוּן לֹא שְׁנֹו וְרִיחַ נֹוֹר לֹא עָדַת בְּהוּן:
עֲנָה נְבוּכַדְנֶצַּר וְאָמַר בְּרִידָא אֵלֶּהָחוּן דִּי
שַׁדְרָךְ מִיִּשְׁךְ וְעַבְדֵּי נְגֹו דִּי־שִׁלְחָה מִלְּאֲכָה וְשִׁיב
לְעַבְדוּחִי דִּי הִתְרַחְצוּ עַלְזוּחִי וּמַלְתָּ מִלְפָּא שְׁנִין

וַיַּחֲבֹנוּ גִשְׁמֵי־הַחַיִּים וְגִשְׁמֵי־הַחַיִּים וְגִשְׁמֵי־הַחַיִּים
וְגִשְׁמֵי־הַחַיִּים לְכָל־אֱלֹהִים לָחֵן לְאֱלֹהֵי־הַחַיִּים וְגִשְׁמֵי־הַחַיִּים
טַעַם הָיָה כָּל־עַם אֲמָתָה וְלִשְׁוֹן דִּי־יִיאֲמַר שְׁלֵחַ
שְׁלוֹ עַל אֱלֹהֵי־הַחַיִּים דִּי־שְׁדַרְדַּר מִיִּשְׂרָאֵל וְעַבְדֵּי נְגוּזָא
הַדְּמִיּוֹן וְתַעֲבֹד וּבִיתָהּ נְוָלִי יִשְׁתַּוְּהַּ כִּי־לִקְבֹּל
דִּי לֹא אֵיתִי אֵלֶּה אַחֲרָיִךְ דִּי־יִבְלַל לְהַצִּילָהּ בְּדַנְתָּהּ
בְּאֲדִין מַלְפָּא הַצִּילָהּ לְשְׁדַרְדַּר מִיִּשְׂרָאֵל וְעַבְדֵּי נְגוּזָא
בְּמַדְיַנְתָּ בְּבָל׃ נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְפָּא לְכָל־עַמְמַיָּא
אֲמִיָּא וְלִשְׁנַיָּא דִּי־דִּירִין דְּאֲרִין בְּכָל־אַרְעָא
שְׁלַמְכוּן יִשְׁגָּא׃ אֵתִיָּא וְתַמְחֵיָּא דִּי עַבְדֵּי עַמְּוִי
אֱלֹהָא עֲלָאָה שְׁפַר קִדְמִי לְחַחֲוִיָּה׃ אֵתֹוְהִי
כְּמָה רַבְרָבִין וְתַמְחֵיָּהּ כְּמָה תְּקִיפִין מַלְכוּתָהּ
מַלְכוּתָהּ עַלְמָה וְשִׁׁ לְטַנְנָה עַמְּדָר וְדָר׃

ד אֵנָּה נְבוּכַדְנֶצַּר שְׁלֵחַ הָוִית בְּבִיתִי וְרַעְנָן
בְּהִיבְלִי׃ תְּלָם חֲזִית וַיִּדְחַלְנִי וְחַרְחַרִּין עַל־
מִשְׁכְּבִי וְחֲזוּי רַאשֵׁי יְבַחְלַנְנִי׃ וּמְנִי שִׁים טַעַם
לְהַנְעִילָהּ קִדְמִי לְכָל חַפְיָמִי בְּבָל דִּי־פִשְׁר
חֲלָמָא יְהוּדַעְנִי׃ בְּאֲדִין עַלְלִין עֲלִין חֲרַטְמִיָּא
אֲשַׁפֵּיָּא כַּשׁ—דִּיא פִּשְׁדָּאִי וְנִזְרִיא וְחֲלָמָא אֲמַר
אֵנָּה קְדַמִּיָּהּ וּפִשְׁרָהּ לְאִמְחֻדַּעִין לִי׃ וְעַד
אַחֲרִין עַל קִדְמִי דְּנִיָּאֵל דִּי־שְׁמָהּ בְּלִטְשַׁאֲצַר
כְּשָׁם אֵ—לְהִי וְדִי רֹחֵיָּא—לְחִין קְדִישִׁין בְּהַ
וְחֲלָמָא קְדַמִּיָּהּ אֲמַרְתָּ׃ בְּלִטְשַׁאֲצַר רַב
חֲרַטְמִיָּא דִּי׃ אֵנָּה יִדְעַת דִּי רֹחֵיָּא—לְחִין
קְדִישִׁין בְּהַ וְכַל־רִזוּ לְאִמְנָם לְהַ חֲזוּי חֲלָמִי דִּי
חֲזִית וּפִשְׁרָהּ אֲמַר׃ וְחֲזוּי רַאשֵׁי עַל־מִשְׁכְּבִי
חֲזִית חֲזִית וְאֵלִין אֵילִין בְּגוּזָא אַרְעָא וְרוּמָה
שְׁגִיָּא׃ רַבָּה אֵילָנָא וְתַקְפָּה וְרוּמָה יִמְטָא
לְשַׁמְיָא וְחֲזוּתָהּ לְסוּף כִּי־אַרְעָא׃ עַפְיָה
שְׁפִיר וְאַנְבָּה שְׁגִיָּא וּמְזוּן לְכָל־אֲבָהּ תַּחְתּוּהִי
תַּטְלָל׃ חֲזִית בְּרָא וּבְעַנְפּוּהִי יִדְרוּן יִדְרוּן
צַפְרֵי שְׁמִיָּא וּמְנָה יִתְזִין כִּי־לְבַשְׂרָא׃ חֲזִית
חֲזִית בְּחֲזוּי רַאשֵׁי עַל־מִשְׁכְּבִי וְאֵלִין עִיר
וּקְדִישׁ מִן־שְׁמִיָּא נְחַת׃ קְרָא בְּחִיל וּכְן אֲמַר
גְּדוּ אֵילָנָא וּקְצַצוּ עַנְפּוּהִי אֲתֵרוּ עַפְיָה וּבְדַרְדְּרוּ

אַנְבָּה תְּגַד חֲזוּתָא מִן־תַּחְתּוּהִי וְצַפְרֵיָּא מִן־
עַנְפּוּהִי׃ בְּרָם עַקֵּר שְׁרִשׁוּהִי בְּאַרְעָא שְׁכָנוּ
וּבְאַסוּר דִּי־פְרוּז וּנְחָשׁ בְּדַתָּא דִּי בְרָא וּבְטַל
שְׁמִיָּא יִצְטַפֵּעַ וְעַם־חֲזוּתָא חֲלָקָה בְּעַשְׂב
אַרְעָא׃ לְבַבָּה מִן־אַנְשָׂא אֲנוּשָׂא יִשְׁוֹן וּלְבַב
חֲזוּתָא יִתְיַחֵב לָהּ וְשַׁבְעָה עַדְנִין יַחְלַפּוּן עַלְוִיָּה׃
בְּגִזְרַת עִירִין פְּתַנְמָא וּמִאֲמַר קְדִישִׁין
שְׁאֲלַתָּא עַד־דְּבַרְתָּ דִּי יִנְדַעְוִן חֲזִיָּא דִּי־שְׁלִיט
עֲלִיא עֲלָאָה בְּמַלְכוּתָא אֲנוּשָׂא אֲנוּשָׂא וּלְמִן־דִּי
יִצְבָּא וְתַנְנָה וְשַׁפֵּל אֲנוּשִׁים יָקִים עֲלִיהָ עֲלָה׃
דְּנָה חֲלָמָא חֲזִית אֵנָּה מַלְפָּא נְבוּכַדְנֶצַּר
וְאַנְתָּה וְאַנְתָּ בְּלִטְשַׁאֲצַר פִּשְׁרָא׃ אֲמַר כִּי־
קָבַל דִּי׃ כִּי־לְחַפְיָמִי מַלְכוּתִי לְאִי־יִבְלִין פִּשְׁרָא
לְחוּדַעֲוִתִּנִי וְאַנְתָּה וְאַנְתָּ כְּחֵל דִּי רֹחֵיָּא—לְחִין
קְדִישִׁין בְּהַ׃ אֲדִין דְּנִיָּאֵל דִּי־שְׁמָהּ בְּלִטְשַׁאֲצַר
אֲשַׁתּוּמָם בְּשַׁעַת חוּדָה וְרַעֲיִנְהִי יְבַחְלַנְנָה עֲנָה
מַלְפָּא וְאֲמַר בְּלִטְשַׁאֲצַר חֲלָמָא וּפִשְׁרָא אֵל־
יְבַחְלַד עֲנָה בְּלִטְשַׁאֲצַר וְאֲמַר מְרָאִי חֲלָמָא
לְשַׁנְאִיד לְשַׁנְאִיד וּפִשְׁרָהּ לְעִירִין לְעִירִין׃ אֵילָנָא
דִּי חֲזִית דִּי רַבָּה וְתַקְפָּה וְרוּמָה יִמְטָא לְשַׁמְיָא
וְחֲזוּתָהּ לְכָל־אַרְעָא׃ וְעַפְיָה שְׁפִיר וְאַנְבָּה
שְׁגִיָּא וּמְזוּן לְכָל־אֲבָהּ תַּחְתּוּהִי תְּדוּר חֲזוּתָא
בְּרָא וּבְעַנְפּוּהִי יִשְׁכְּנוּ צַפְרֵי שְׁמִיָּא׃ אֲנַתָּה
אַנְתָּה־חֲוָא מַלְפָּא דִּי רַבִּית רַבָּת וְתַקְפָּתָהּ
וְרַבּוּתָהּ רַבָּת וּמְטָת לְשַׁמְיָא וְשִׁׁ לְטַנְנָה לְסוּף
אַרְעָא׃ וְדִי חֲזִית מַלְפָּא עִיר וּקְדִישׁ נְחַת מִן־
שְׁמִיָּא וְאֲמַר גְּדוּ אֵילָנָא וּבְכַלְוִיָּה בְּרָם עַקֵּר
שְׁרִשׁוּהִי בְּאַרְעָא שְׁכָנוּ וּבְאַסוּר דִּי־פְרוּז
וּנְחָשׁ בְּדַתָּא דִּי בְרָא וּבְטַל שְׁמִיָּא יִצְטַפֵּעַ
וְעַם־חֲזוּתָא בְּרָא חֲלָקָה עַד דִּי־שַׁבְעָה עַדְנִין
יַחְלַפּוּן עַלְוִיָּה׃ דְּנָה פִּשְׁרָא מַלְפָּא וּגְזַרְתָּ
עֲלִיא עֲלָאָה חִיא דִּי מְטָת עַל־מְרָאִי מַלְפָּא׃
כִּי־לְהַ טְרַדִּין מִן־אַנְשָׂא וְעַם־חֲזוּתָא בְּרָא לְחוּדָה
מְדַרְדֵּר וְעַשְׂבָּא כְּתוּרִין׃ לְהַ יִטְעַמּוּן וּמְטַל
שְׁמִיָּא לְהַ מְצַבְעִין וְשַׁבְעָה עַדְנִין יַחְלַפּוּן עַלְדִּי

עֲלֶה עַד הֵי-תַנְדֵּעַ הַי-שְׁלִיט עֲלֶיךָ
בְּמַלְכוּת אֲנִשָּׂא וְלִמְוֵהי יִצְבֵּא יִתְנַנֵּה: ־וְדִי
אֲמַרו לְמִשְׁפַּכ עֶקֶר שְׁרֻזְהִי הִי אֵילָנָא
מַלְכוּתָךְ לָךְ קִימָא מִוֵּהי תַנְדֵּעַ הִי שְׁלִטֹן
שְׁמִיָא: ־לָחֵן מַלְפָא מַלְכִי יִשְׁפֵר עֲלֶיךָ
וְחִטִּיךְ וְחִטָּאךָ בְּצַדִּיקָה פְּרִק וְעֹוִיתָךְ בְּמַחֵן עֲנִין
חֵן תִּחַנֵּה אֲרֻכָּה לְשִׁלֹּתָךְ: ־פְּלָא מְטָא עַל-
נְבוֹכַדְנֶצַּר מַלְפָא: ־לְקַצַּת יִרְחִין תְּרִי-עֶשֶׂר
עַל-חֵיכֹל מַלְכוּתָא הִי בְּכֹל מַחֲלָךְ חֹוּה: ־עֲנֵה
מַלְפָא וְאֲמַר הֲלָא דָא-חִיָּא בְּכֹל רַבְתָּא הִי-אֲנָה
בְּנִיתָהּ לְבֵית מַלְכוּ בְּתַקְוָה חֲסִנִי וְלִיקַר חֲדָרִי:
־עוֹד מַלְתָּא בְּפִם מַלְפָא קַל מִן-שְׁמִיָא נְפִל לָךְ
אֲמַרִין נְבוֹכַדְנֶצַּר מַלְפָא מַלְכוּתָא עֲדַת מַנְדָּה:
־וּמִן-אֲנִשָּׂא לָךְ טַרְדִין וְעַם-חִיּוֹת בְּרָא מְדוּךְ
עֲשָׂבָא כְּתוּרִין לָךְ יִטְעֲמוּן וְשִׁבְעָה עֲדָנִין
יַחֲלִפוּן עֲלֶיךָ עַד הֵי-תַנְדֵּעַ הַי-שְׁלִיט עֲלֶיךָ
עֲלֶיךָ בְּמַלְכוּת אֲנִשָּׂא וְלִמְוֵהי יִצְבֵּא יִתְנַנֵּה:

בַּה-שְׁעָתָא מַלְתָּא סַפַּת עַל-נְבוֹכַדְנֶצַּר וּמִן-
אֲנִשָּׂא טְרִיד וְעֲשָׂבָא כְּתוּרִין יֹאכֵל וּמִטְל
שְׁמִיָא גְשָׁמָה יִצְטַפֵּעַ עַד הִי שְׁעָרָה בְּנִשְׁרִין
רַבָּה וְטַפְרוּחִי כְּצַפְרִין: ־וְלְקַצַּת יוֹמִיָא אֲנָה
נְבוֹכַדְנֶצַּר עֵינִי | לְשְׁמִיָא נְטִילַת וּמְנַדְעִי עַלִי
יְתוּב וְלַעֲלִיָּא וְלַעֲלָאָה בְּרַכַּת וְלַחִי עֲלִמָּא
שְׁבַחַת וְחֲדָרַת הִי שְׁלִטְנָה שְׁלִטֹן עַלִם
וּמַלְכוּתָהּ עַם-דֵּר וְדָר: ־וְכֹל-דִּירִי דֹאֲרִי אֲרַעָא
פְּלָה חֲשִׁיבִין וְכַמְצַפְיָה עָבַד בְּחִיל שְׁמִיָא
וּדֹאֲרִי וְדִירִי אֲרַעָא וְלֹא אֵיתִי הִי-יִמְחָא בִיּוֹדָה
וְיֹאמַר לָה מַח עֲבַדַּת: ־בַּה-זְמַנָּא מְנַדְעִי | יְתוּב
עַלִי וְלִיקַר מַלְכוּתִי חֲדָרִי וְזִוּוִי יְתוּב עַלִי וְלִי
חֲדָבְרִי וְרַבְרַבִּי יִבְעוּן וְעַל-מַלְכוּתִי חֲתַקְנַת
וְרַבּוּ יִתִּירָה חוּסַפַּת לִי: ־בְּעוֹן אֲנָה נְבַכְדְנֶצַּר
מִשְׁפַּח וּמְרוּמָם וּמְחַדְרִי לְמַלְכָּה שְׁמִיָא הִי כֹל-
מִעֲבֹדוּחִי קִשְׁט וְאַרְחַתָּה הִין וְדִי מַחֲלָכִין בְּגוּזָה
יְכֹל לְחַשְׁפַּלָּה:

הלכות אסורי ביאה פרק כב

ונאמר "ולפני עור, לא תתן מכשל".

כב, וּמִפְּנֵי מַה אֵין מוֹסְרִין בְּהֵמָה נִקְבָּה לְגוּיָה: מִפְּנֵי שְׁכָלָן בְּחֻזְקַת נְוֹאֲפִים, וּכְשִׁיבוֹא הַנּוֹאֵף לְשֹׁכֵב עִם גוּיָה זֶה, אִפְשֵׁר שֶׁלֹּא יִמְצְאָנָהּ, וַיִּשְׁכַּב עִם הַבְּהֵמָה; אוֹ אִפְלוּ יִמְצְאָנָהּ, יִשְׁכַּב עִם הַבְּהֵמָה.

כב, ז' לֹא תִתְיַחַד אִשָּׁה אַחַת, אִפְלוּ עִם אַנְשִׁים הֶרְבֵּה—עַד שֶׁתִּהְיֶה שֵׁם אִשְׁתּוֹ שְׁלֹאֶחַד מֵהֶם; וְכֵן לֹא יִתְיַחַד אִישׁ אֶחָד, אִפְלוּ עִם נָשִׁים הֶרְבֵּה. וְנָשִׁים הֶרְבֵּה עִם אַנְשִׁים הֶרְבֵּה, אֵין חוֹשְׁשִׁין לִיְחֻד; הֵיוּ הָאֲנָשִׁים מִבְּחוּץ וְהַנָּשִׁים מִבְּפָנִים, אוֹ הָאֲנָשִׁים מִבְּפָנִים וְהַנָּשִׁים מִבְּחוּץ, וּפְרָשָׁה אִשָּׁה לְבֵין הָאֲנָשִׁים, אוֹ אִישׁ לְבֵין הַנָּשִׁים—אִסּוּרִין מִשּׁוּם יְחֻד. אִפְלוּ אִישׁ שֶׁעֲסָקוֹ וּמְלֹאכְתּוֹ עִם הַנָּשִׁים, אִסּוּר לוֹ לְהִתְיַחַד עִם הַנָּשִׁים. כִּי־צַד יַעֲשֶׂה—יִתְעַסֵּק עִמָּהּ וְאִשְׁתּוֹ עִמוֹ, אוֹ יִפְנֶה לְמִלְאכָה אַחֶרֶת.

כב, ח' מִתֵּר לְהִתְיַחַד עִם שְׁתֵּי יְבָמוֹת, אוֹ עִם שְׁתֵּי צָרוֹת, אוֹ עִם אִשָּׁה וְחֻמוֹתָהּ, אוֹ עִם אִשָּׁה וְבֵת בַּעֲלָהּ, אוֹ עִם אִשָּׁה וְבֵת חֻמוֹתָהּ—מִפְּנֵי שְׁשׂוֹנְאוֹת זֶה אֶת זֶה, אֵין מְחַפּוֹת זֶה עַל זֶה. וְכֵן מִתֵּר לְהִתְיַחַד עִם אִשָּׁה שְׁיִשׁ עִמָּה תֵינִיקַת קִטְנָה שִׁיּוּדַעַת טַעַם בִּיאָה, וְאִינָה מוֹסְרַת עֲצָמָה לְבִיאָה—שְׁאִינָה מְזוּנָה בְּפָנֶיהָ, שֶׁהֵרִי זֶה מְגַלָּה אֶת סוּדָהּ.

כב, ט' תֵינִיקַת מִבֵּת שְׁלוֹשׁ שָׁנִים וְלִמְטָה, וְתֵינִיּוֹק מִפֶּן תִּשַׁע שָׁנִים וְלִמְטָה—מִתֵּר לְהִתְיַחַד עִמָּהּ: שֶׁלֹּא גָזְרוּ אֵלֶּא עַל יְחֻד אִשָּׁה הֶרְאוּיָה לְבִיאָהּ, וְאִישׁ הֶרְאוּיָה לְבִיאָהּ.

כב, י' אֲנִדְרָגִינוֹס אֵינוֹ מִתְיַחַד עִם הַנָּשִׁים; וְאִם נִתְיַחַד—אֵין מִכִּין אוֹתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק. אֲבָל הָאִישׁ מִתְיַחַד עִם הָאֲנִדְרָגִינוֹס, וְהַטְמָטוּם.

כב, יא' אִשָּׁה אִישׁ שֶׁהָיָה בַּעֲלָהּ בְּעֵיר—אִינָה חוֹשֶׁשֶׁת לִיְחֻד, מִפְּנֵי שְׁאִימַת בַּעֲלָהּ עָלֶיהָ; וְאִם הָיָה זֶה גַם בְּהַ כְּגוֹן שֶׁגִּדְלָה עִמוֹ, אוֹ שֶׁהָיְתָה קְרוּבָתוֹ—לֹא יִתְיַחַד עִמָּהּ, וְאֵף עַל פִּי שְׁבַעֲלָה בְּעֵיר. וְכֵן כָּל הַמִּתְיַחַד עִם אִשָּׁה, וְהָיָה הַפְּתַח פְּתוּחַ לְרִשּׁוֹת

כב, א אִסּוּר לְהִתְיַחַד עִם עָרוּה מִן הָעָרִיּוֹת, בֵּין זְקֵנָה בֵּין יְלָדָה—שֶׁדָּבָר זֶה גּוֹרֵם לְגַלּוֹת עָרוּה: חוּץ מֵהָאֵם עִם בְּנָהּ, וְהָאָב עִם בָּתוֹ, וְהַבַּעַל עִם אִשְׁתּוֹ נִדָּה. וְחָתָן שֶׁפָּרְסָה אִשְׁתּוֹ נִדָּה קִדָּם שֶׁיִּבְעַל—אִסּוּר לְהִתְיַחַד עִמָּהּ, אֵלֶּא הוּא יִשֵּׁן בֵּין הָאֲנָשִׁים, וְהִיא יִשְׁנָה בֵּין הַנָּשִׁים; וְאִם בָּא עָלֶיהָ בִּיאָה רֵאשׁוֹנָה, וְאַחַר כֶּף נְטִמְאָת—מִתֵּר לְהִתְיַחַד עִמָּהּ.

כב, ב' לֹא נִחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל מִשְׁכַּב זְכוּר, וְעַל הַבְּהֵמָה; לְפִיכֵן אֵין אִסּוּר לְהִתְיַחַד עִמָּהּ. וְאִם נִתְרַחַק אִפְלוּ מִיְחֻד זְכוּר וּבְהֵמָה, הֵרִי זֶה מִשְׁבַּח; וְגִדּוּלֵי הַחֲכָמִים הֵיוּ מִרְחִיקִין הַבְּהֵמָה, כִּדִּי שֶׁלֹּא יִתְיַחְדוּ עִמָּהּ. וְאִסּוּר יְחֻד עָרִיּוֹת, מִפִּי הַקְּבָלָהּ.

כב, ג' כְּשֶׁאֲרַע מַעֲשֶׂה אֲמָנוֹן וְתָמָר, גָּזַר דָּוִד וּבֵית דִּינּוֹ עַל יְחֻד פְּנוּיָהּ, וְאֵף עַל פִּי שְׁאִינָה עָרוּה, בְּכָלֵל יְחֻד עָרִיּוֹת; וְשִׁמְאִי וְהֵלֵל גָּזְרוּ עַל יְחֻד גּוּיִים. נִמְצָא כָּל הַמִּתְיַחַד עִם אִשָּׁה שֶׁאִסּוּר לְהִתְיַחַד עִמָּהּ, בֵּין יִשְׂרָאֵלִית בֵּין גּוּיָה—מִכִּין אֶת שְׁנֵיהֶן מִכַּת מִרְדּוֹת, הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה, וּמְכַרְיִזִין עָלֵיהֶן: חוּץ מֵאִשְׁתׁ אִישׁ—שְׁאֵף עַל פִּי שֶׁאִסּוּר לְהִתְיַחַד עִמָּהּ, אִם נִתְיַחַד אֵין לוֹקִין, שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא לְעִזּוֹ עָלֶיהָ שְׁזָנָת, וְנִמְצָאוּ מוֹצִיאִין לְעִזּוֹ עַל הַבָּנִים שֶׁהֵן מִמְזוּרִים.

כב, ד' כָּל אִשָּׁה שֶׁאִסּוּר לְהִתְיַחַד עִמָּהּ—אִם הָיְתָה אִשְׁתּוֹ עִמוֹ—הֵרִי זֶה מִתֵּר לְהִתְיַחַד, מִפְּנֵי שֶׁאִשְׁתּוֹ מְשֻׁמְרָתוֹ; אֲבָל לֹא תִתְיַחַד יִשְׂרָאֵלִית עִם הַגּוּי, אֵף עַל פִּי שֶׁאִשְׁתּוֹ עִמוֹ—שְׁאֵין אִשְׁתּוֹ שְׁלֵגוּי מְשֻׁמְרָתוֹ, וְאֵין לָהֶן בּוֹשָׁה.

כב, ה' וְכֵן אֵין מוֹסְרִין תֵינִיּוֹק יִשְׂרָאֵלִי לְגוּי לְלַמְדוֹ סֵפֶר וְלַלְמַדוֹ אֲמָנוֹת, מִפְּנֵי שְׁכָלָן חֲשׂוּדִין עַל מִשְׁכַּב זְכוּר. וְאֵין מַעֲמִידִין בְּהֵמָה בְּפַנְדְּקָאוֹת שְׁלֵגוּיִים, וְאִפְלוּ זְכָרִים אֲצֵל זְכָרִים וּנְקֻבוֹת אֲצֵל נְקֻבוֹת. וְאֵין מוֹסְרִין בְּהֵמָה חֵיה וְעוֹף לְרוּעָה גּוּי, אִפְלוּ זְכָרִים לְגוּי וּנְקֻבוֹת לְגוּיָה—מִפְּנֵי שְׁכָלָן חֲשׂוּדִין עַל הַרְבַּעַת בְּהֵמָה. וְכִבֵּר בְּאַרְנוֹ שֶׁהֵן אִסּוּרִין בְּזְכוּר וּבְהֵמָה,

הרבים—אין חוששין משום יחוד.

כב, יב מי שאין לו אשה, לא ילמד תינוקות, מפני שאמות הבנים באות לבית הספר לבניהם, ונמצא מתגרה בנשים; וכן אשה, לא תלמד קטנים, מפני אבותיהן שהן באין בגלל בניהם, ונמצאו מתייחדים עמה. ואין המלמד צריך שתהיה אשתו שרויה עמו בבית הספר, אלא היא בביתה והוא מלמד במקומו. כב, יג תקנו חכמים שיהיו הנשים מספרות זו עם זו בבית הכסא, כדי שלא יפגס איש—משום יחוד.

כב, יד אין ממנין אדם נאמן וכשר להיות שומר חצר שיש בה נשים, אף על פי שהוא עומד בחוץ—שאינן אפטרופוס לעריות; ואסור לאדם למנות אפטרופוס על ביתו, שלא ינהיג אשתו לדבר עברה.

כב, טו אסור לתלמיד חכמים לשכן בחצר שיש בה אלמנה, אף על פי שאינו מתייחד עמה—מפני החשד—אלא אם פן היתה אשתו עמו; וכן אלמנה אסורה לגדל פלב, מפני החשד. ולא תקנה אשה עבדים זכרים, אפלו קטנים—מפני החשד.

כב, טז אין דורשין בסתרי עריות בשלושה—מפני שהאחד טרוד בשאלת הרב, והשנים נושאין ונותנין זה עם זה ואין דעתם פנויה לשמע, ולפי שדעתו שלאדם קרובה אצל עריות, אם נסתפק לו דבר ששמע מורה להקל; לפיכך אין דורשין אלא לשנים, כדי שיהיה האחד השומע מפנה לבו ויודע מה שישמע מן הרב.

כב, יז אין לך דבר בכל התורה כלה שהוא קשה לרב העם, אלא לפרש מן העריות והביאות האסורות: אמרו חכמים, בשעה שנצטוו ישראל על העריות, בכו וקבלו מצוה זו בתרעמת ובבכיה—שנאמר "בכה למשפחתיו", על עסקי משפחות. ואמרו חכמים, גזל ועריות, נפשו שלאדם מתאוה להן ומחמדתן. ואין אתה מוצא קהל בכל זמן וזמן, שאין בהן פרוצין בעריות ובביאות אסורות. ואמרו חכמים, רב בגזל, ומעוט בעריות; והכל באבק לשון הרע.

כב, יח לפיכך ראוי לו לאדם לכף יצרו בדבר זה, ולהרגיל עצמו בקדשה יתרה ובמחשבה טהורה ובדעת נכונה כדי להנצל מהן; ויזהר מן היחוד, שהוא הגורם הגדול. גדולי החכמים היו אומרים לתלמידיהם, הזהרו בי מפני בתי, הזהרו בי מפני פלתי—כדי ללמד לתלמידים שלא יתבישו מדבר זה, ויתרחקו מן היחוד.

כב, יט וכן ינהג להתרחק מן השחוק, ומן השכרות, ומדברי עגבים—שאלו גורמין גדולים הם, והם מעלות שלעריות; ולא ישב בלא אשה, שמנהג זה גורם לטהרה גדולה. יתרה מפל זאת אמרו, יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה, וירחיב דעתו בחכמה—שאינן מחשבת עריות מתגברת, אלא בלב פנוי מן החכמה, ובחכמה הוא אומר "אילת אהבים, ויעלת—חן: דדיה, ירוף בכל—עת; באהבתה, תשגה תמיד".

הלכות מאכלות אסורות

יש בכללן שמונה ועשרים מצוות—ארבע מצוות עשה, וארבע ועשרים מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: לבדק בסימני בהמה וחייה להבדיל בין טמאה לטהורה; לבדק בסימני העוף להבדיל בין הטמא לטהור; לבדק בסימני דגים להבדיל בין טמא לטהור; שלא לאכל בהמה וחייה טמאה; שלא לאכל עוף טמא; שלא לאכל דגים טמאים; שלא לאכל שרץ העוף; שלא לאכל שרץ הארץ; שלא לאכל רמש הארץ; שלא לאכל תולעת הפרות פשתא לארץ; שלא לאכל שרץ המים; שלא לאכל נבלה; שלא להנות בשור הנסקל; שלא לאכל טרפה; שלא לאכל אבר מן החי; שלא לאכל דם; שלא לאכל חלב בהמה טהורה; שלא לאכל גיד הנשה; שלא לאכל בשר בחלב; שלא לבשלו; שלא לאכל לחם תבואה חדשה; שלא לאכל קלי מן החדש; שלא לאכל כרמל מן החדש; שלא לאכל ערלה; שלא לאכל כלאי הפרם; שלא לאכל טבל; שלא לשנות יין גסף. ובאור מצוות אלו בפרקים אלו.

הלכות מאכלות אסורות פירק א

הטהרה, לטמאה, ובין—העוף הטמא, לטהור, "ובין החיה, הנאכלת, ובין החיה, אשר לא תאכל". א, ב סימני בהמה וחייה נתפרשו בתורה, והם שני

א, א מצוות עשה הן הסימנין שמבדילין בהן בין בהמה וחייה ועוף ודג וחגב שמתר לאכלן, ובין שאין מתר לאכלן—שנאמר "והבדלתם בין—הבהמה

סימנין: "מפרסת פרסה", ו"מעלת גרה" – עד שיהיו שניהם. וכל בהמה וחיה שהיא מעלת גרה, אין לה שנים בלחי העליון. וכל בהמה שהיא מעלת גרה, הרי היא מפרסת פרסה – חוץ מן הגמל; וכל בהמה שהיא מפרסת פרסה, הרי היא מעלת גרה – חוץ מן החזיר.

א, ג לפיכך המוצא בהמה במדבר ואינו מפירה, ומצאה חתוכת הפרסות – בודק בפיה: אם אין לה שנים למעלה, בידוע שהיא טהורה – והוא, שיפיר גמל. מצא בהמה שפיה חתוף – בודק בפרסותיה: אם היא שסועה, טהורה – והוא, שיפיר חזיר.

א, ד מצא פיה חתוף, ורגליה חתוכות – בודק בה אחר שישחטנה בכנפי העקץ: אם מצא בשרה שם מהלך שתי וערב, טהורה – והוא שיפיר ערוד, שכן הוא בשרו מהלך שתי וערב.

א, ה בהמה טהורה שילדה כמין בהמה טמאה – אף על פי שאינו מפריס פרסה, ולא מעלה גרה, אלא כמין סוס או חמור לכל דבר – הרי זה מתר באכילה. במה דברים אמורים, בשילדה בפניו. אבל אם הניח פרה מעברת בעדרו, ובא ומצא כמין חזיר כרוף אחריה – אף על פי שהוא יונק ממנה – הרי זה ספק, ואסור באכילה: שמא מן הטמאה נלד, ונכרך אחר הטהורה.

א, ו בהמה טמאה שילדה כמין בהמה טהורה – אף על פי שהוא מפריס פרסה, ומעלה גרה, והרי הוא כמין שור לכל דבר, או כמין שה – הרי זה אסור באכילה: שהגדל מן הטמא, טמא; והגדל מן הטהור, טהור. לפיכך דג טמא הנמצא במעי דג טהור, אסור, ודג טהור הנמצא במעי דג טמא, מתר – לפי שאינו גדוליו, אלא בלעו.

א, ז בהמה טהורה שילדה, או שנמצא בה, בריה שיש לה שני גבין, ושתי שדרות – אסורה באכילה; וזו היא "השסועה" שנאמרה בתורה – שנאמר "אף את – זה לא תאכלו, ממעלי הגרה, וממפריסי הפרסה, השסועה", כלומר בריה שנלדה שסועה לשתי בהמות. וכן בהמה שנמצא בה דמות עוף –

אף על פי שהוא עוף טהור, הרי זה אסור באכילה: לא התר מן הנמצא בבהמה, אלא מה שיש לו פרסה.

א, ח אין לך בכל בהמה וחיה שבעולם שמתר באכילה, חוץ מעשרת המינין המנויין בתורה: שלושה מיני בהמה – והן שור, שה, ועז; ושבעת מיני חיה – איל, וצבי, ויחמור, ואקו, ודישון, ותאו, וזמר. הן ומיניהן – כגון שור הבר והמריא, שהן ממין השור. וכל העשרה מינין ומיניהן, מעלי גרה ומפריסי פרסה; לפיכך מי שהוא מפירן, אינו צריך לבדק לא בפה ולא ברגלים.

א, ט אף על פי שכלן מתרין באכילה, צריכין אנו להבדיל בין בהמה טהורה וחיה טהורה: שהחיה – חלבה מתר, ודמה טעון כסוי; והבהמה הטהורה – חלבה בכרת, ואין דמה טעון כסוי. וסימני חיה, מפי השמועה הן.

א, י כל מין שהוא מפריס פרסה, ומעלה גרה, ויש לו קרנים מפצלות כגון האיל – הרי זה חיה טהורה בודאי. וכל שאין קרניו מפצלות – אם היו קרניו פרוכות כקרני השור, וחדיקות כקרני העז, ויהיה החדק מבלע בהן, והדורות כקרני הצבי – הרי זה חיה טהורה: עד שיהיו בקרנים שלושה סימנין אלו – פרוכות, וחדיקות, והדורות.

א, יא במה דברים אמורים, במין שאינו מפירן; אבל שבעת מיני חיה האמורין בתורה, אם היה מפיר אותן – אפלו לא מצא לו קרנים – הרי זה אוכל חלבו, וחיב לכסות דמו.

א, יב שור הבר, מין בהמה הוא; והקורש – אף על פי שאין לו אלא קרן אחת, הרי הוא חיה. וכל שישתפק לך אם הוא מין חיה או מין בהמה – חלבו אסור ואין לוקין עליו, ומכסין את דמו.

א, יג כלאים הבא מן בהמה טהורה עם חיה טהורה, הוא הנקרא כוי – חלבו אסור ואין לוקין עליו, ומכסין את דמו; ואין מין טמא מתעבר ממין טהור כלל.

א, יד סימני עוף טהור, לא נתפרשו מן התורה;

אלא מנה מינין טמאין בלבד, ושאר מיני העוף מתרין. והמינין האסורין, ארבעה ועשרים מין; ואלו הן: נשר; פרס; עזניה; דאה, והיא "הראה" האמורה במשנה תורה; ואיה, והיא "הדיה" האמורה במשנה תורה; ומין האיה, שכן כתוב בה "למינה" מפלל שהן שני מינין; ועורב; וזרזיר, שכן נאמר בעורב "למינו" להביא את הזרזיר; ויענה; ותחמס; ושחה; ונץ; ושרניקא, והוא מין הנץ שכן כתוב בו "למינהו"; וכוס; ושלף; וינשוף; ותנשמת; וקאת; ורחם; חסידה; האנפה; ומין האנפה, שכן נאמר בה "למינה"; הדוכיפת; והעטלף. הרי ארבעה ועשרים.

א, טו כל מי שהוא בקי במינין אלו ובשמותיהן—הרי זה אוכל כל עוף שאינו מהן, ואין צריך בדיקה; ועוף טהור, נאכל במסרת—והוא, שיהיה דבר פשוט באותו מקום שזה עוף טהור. ונאמן ציד לומר, עוף זה התיר לי רבי הציד—והוא, שהחזק אותו ציד שהוא בקי במינין אלו ובשמותיהן.

א, טז מי שאינו מכירן, ואינו יודע שמותיהן—בודק בסימנין אלו שנתנו חכמים: כל עוף שהוא דורס ואוכל, בידוע שהוא מאלו המינין וטמא. ושאינו דורס ואוכל—אם יש בו אחד משלושה סימנין אלו, הרי זה עוף טהור; ואלו הן—אצבע יתרה, או זפק והיא המראה, או שיהיה קרקבנו נקלף ביד.

א, יז לפי שאין בכל אלו המינין האסורין מין שאינו דורס, ויש בו אחד משלושה סימנין אלו, חוץ מפרס ועזניה; ופרס ועזניה אינן מצויין בישוב, אלא במדברות איי הים הרחוקות עד מאוד שהן סוף הישוב.

א, יח היה הקרקבן נקלף בסכין, ואינו נקלף ביד, ואין בו סימן אחר—אף על פי שאינו דורס, הרי זה ספק; היה חזק ודבק, והניחו בשמש ונתרפה, ונקלף ביד—הרי זה מתר.

א, יט אמרו הגאונים, שמסרת בידיהם שאין מורין להתיר עוף הפא בסימן אחד, אלא אם פן היה אותו סימן שיקלף קרקבנו ביד; אבל אם אינו נקלף ביד—אף על פי שיש לו זפק או אצבע יתרה, מעולם לא התירוהו.

א, כ כל עוף שחולק את רגליו כשמותחין לו חוט, שתים לכאן ושתים לכאן, או שקולט מן האויר, ואוכל באויר—הרי זה דורס וטמא. וכל השוכן עם הטמאים, ונדמה להם—הרי זה טמא.

א, כא מיני חגבים שהתירה תורה, שמונה; ואלו הן: חגב; ומין חגב, והיא הדבנית; חרגול; ומין חרגול, והיא עצרוניא; ארבה; ומין ארבה, והיא צפרת פרמים; סלעם; ומין סלעם, והיא יוחנה ירושלמית.

א, כב מי שהוא בקי בהן ובשמותיהן, אוכל; והציד נאמן עליהן, כעוף. ומי שאינו בקי, בודק בסימנין; ושלושה סימנין יש להן: כל שיש לו ארבע רגלים, וארבע כנפים שחופות רב ארך גופו ורב הקף גופו, ויש לו שני פרעים לנתר בהן—הרי זה מין טהור. ואף על פי שראשו ארוך ויש לו זנב—אם היה שמו חגב, טהור.

א, כג מי שאין לו עכשו כנפים או פרעים, או שאין לו כנפים החופות את רבו, ועתיד לגדל אותן אחר זמן כשיגדיל—הרי זה מתר מעתה.

א, כד ובדגים שני סימנין—סנפיר, וקשקשת; וסנפיר, הוא שפורה בו; וקשקשת, היא הדבוקה בכל גופו. וכל שיש לו קשקשת, יש לו סנפיר. אין לו עכשו, וכשיגדיל יהיו לו, או שיש לו קשקשת כשהוא בים, וכשיעלה ישיר קשקשיו—הרי זה מתר. ומי שאין קשקשיו חופין את כלו, מתר: אפלו אין בו אלא סנפיר אחד, וקשקשת אחת—הרי זה מתר.

הלכות מאכלות אסורות פרק ב

ושסעת שסע שתי פרסות, מעלת גרה, בפהמה—

ב, א מפלל שנאמר "וכל—בהמה מפרסת פרסה,

אתה, תאכלו" – שומע אני שכל שאינה מעלת גרה ומפרסת פרסה, אסורה; ולא הבא מכלל עשה, עשה הוא.

ב, ב ובגמל ובחזיר ובארנבת ובשפן נאמר "את-זה, לא תאכלו, ממעלי הגרה..." – הא למדת שהן בלא תעשה, ואף על פי שיש בהן סימן אחד. וכל שפן שאר בהמה טמאה וחיה טמאה, שאין בה סימן כלל – שאסור אכילתה בלא תעשה, יתר על עשה הבא מכלל "אתה, תאכלו".

ב, ג לפיכך כל האוכל מבשר בהמה וחיה טמאה, כזית-לוקה מן התורה, בין שאכל מן הבשר בין שאכל מן החלב: לא חלק הפתוב בטמאים, בין בשרם לחלבם.

ב, ד האדם – אף על פי שנאמר בו "ויהי האדם לנפש חיה", אינו בכלל מיני חיה בעלת פרסה; לפיכך אינו בלא תעשה. והאוכל מבשר האדם או מחלבו, בין מן החי בין מן המת – אינו לוקה. אבל אסור הוא בעשה, שהרי מנה הפתוב שבעת מיני חיה ואמר בהן "זאת החיה אשר תאכלו" – הא כל שהוא חוץ מהן, לא תאכלו; ולא הבא מכלל עשה, עשה הוא.

ב, ה האוכל כזית מבשר עוף טמא – לוקה מן התורה, שנאמר "ואת-אלה תשקצו מן-העוף, לא יאכלו"; והרי עבר על עשה, שנאמר "כל-צפור טהרה, תאכלו" – הא טמאה, לא תאכלו. וכן האוכל כזית מדג טמא – לוקה, שנאמר "ושקץ יהיו לכם; מבשרם לא תאכלו"; ועבר על עשה, שנאמר "כל אשר-לו סנפיר וקשקשת... תאכלו" – מכלל שאין לו סנפיר וקשקשת, לא יאכל. הא למדת שכל האוכל דג טמא, או בהמה וחיה טמאה, או עוף טמא – בטל מצות עשה, ועבר על לא תעשה.

ב, ו חגב טמא, הרי הוא בכלל שרץ העוף; והאוכל כזית משרץ העוף – לוקה, שנאמר "וכל שרץ העוף, טמא הוא לכם: לא, יאכלו". ואיזה הוא שרץ העוף, כגון זבוב ויתוש ודבורה וצרעה וכיוצא

בהן.

ב, ז האוכל כזית משרץ הארץ – לוקה, שנאמר "וכל-השרץ, השרץ על-הארץ – שקץ הוא, לא יאכל". ואיזה הוא שרץ הארץ, כגון חלד וצב ונחשים ועקרבים וחפושית ונדל וכיוצא בהן. ושמונה שרצים האמורים בתורה, שהן "החלד והעכבר, והצב... והאנקה והכח, והלטאה; והחמט, והתנשמת" – האוכל מבשרן כעדשה, לוקה: שעור אכילתו, כשעור טמאתו. וכלם מצטרפין זה עם זה לכעדשה.

ב, ח במה דברים אמורים, בשאכל מהן אחר מיתתו. אבל החותף אבר מן החי מן אחד מהן, ואכלו – אינו לוקה עליו, עד שיהיה בו כזית; וכלן מצטרפין לכזית. אכל אבר שלם מן השרץ אחר שמת – אינו לוקה, עד שיהיה בו כעדשה.

ב, ט דם שמונה שרצים ובשרן מצטרף לכעדשה, והוא שיהיה הדם מתבר בפשר. וכן דם הנחש מצטרף לבשרו לכזית, ולוקה עליו – לפי שאין בשרו חלוק מדמו, ואף על פי שאינו מטמא; וכן כל כיוצא בו, משאר שרצים שאינן מטמאין.

ב, י דם שרצים שפרש, וכנסו ואכלו – לוקה עליו בכזית; והוא, שיתרו בו משום אוכל שרץ; אבל אם התרו בו משום אוכל דם – פטור, שאין חיבין אלא על דם בהמה וחיה ועוף. וכל השעורין ומחלקותיהן, הלכה למשה מסיני.

ב, יא האוכל כזית משרץ המים – לוקה מן התורה, שנאמר "אל-תשקצו, את-נפשותיכם, בכל-השרץ, השרץ; ולא תטמאו בהם": הרי כלל בלאו זה, שרץ הארץ ושרץ העוף ושרץ המים. איזה הוא שרץ המים – אלו הבריות הקטנות כמו התולעים והעלוקה שבמים, והבריות הגדולות ביותר שהן חיות הים: כללו שלדבר – כל שאינו בצורת הדגים לא דג טמא ולא דג טהור, כגון כלב המים והדלפון והצרדע וכיוצא בהן.

ב, יב אלו המינין הנבראין באשפות ובגופי הנבלות כגון רמה ותולעה וכיוצא בהן, שאינן נבראין מזכר

ונקבה אלא מן הגללים שהסריחו וכיוצא בהן-הן הנקראין רומש על הארץ; והאוכל מהן כזית-לוקה, שנאמר "ולא תטמאו את-נפשתיכם, בכל-השרץ הרמש על-הארץ", ואף על פי שאינן פריין ורביין. אבל "השרץ, השרץ על-הארץ", הוא שפורה ורובה מזכר ונקבה.

ב, יג אלו המינין הנבראין בפרות ובמאכלות, אם פרשו ויצאו לארץ-אף על פי שחזרו לתוך האכל-מי שאכל מהן כזית, לוקה: שנאמר "לכל-השרץ, השרץ על-הארץ-לא תאכלום, כי-שקץ הם", לאסור אלו שפרשו לארץ. אבל אם לא פרשו, מתר לאכל הפרי והתולעת שבתוכו.

ב, יד במה דברים אמורים, שהתליע האכל אחר שנעקר מן הארץ. אבל אם התליע והוא מחבר-אותה התולעת אסורה כאלו פרשה לארץ, שעל הארץ נבראת; ולוקין עליה. ואם ספק, אסורה; לפיכך כל מיני פרות שדרפן להתליע כשהן מחברין-לא יאכל עד שיבדק הפרי מתוכו, שמא יש בו תולעת. ואם שהה הפרי אחר שנעקר שנים עשר חדש-אוכל בלא בדיקה, שאין תולעת שבו מתקיימת שנים עשר חדש.

ב, טו פרשו לאויר ולא נגעו בארץ, או שפרשו מקצתן לארץ, או שפרשו אחר שמתו, או שנמצאת תולעת על הגרענה מבפנים, או שיצאו מתוך האכל לתוך אכל אחר-כל אלו אסורין מספק, ואין לוקין עליהן.

ב, טז תולעת הנמצאת במעי הדגים, ובמוח שבראש הבהמה, והנמצאת בבשר-אסורה; אבל דג מליח שהתליע, הרי התולעת שבו מתרת, שהן כפרות שהתליעו אחר שנעקרו מן הארץ, שמתר לאכלן כלן כאחת בתולעת שבתוכן.

ב, יז וכן המים שבפלים שהשריצו-הרי אותן השרצים מתרין לשתותן עם המים, שנאמר "כל אשר-לו סנפיר וקשקשת במים, בימים ובבנחלים-אתם תאכלו": כלומר במים בימים ובבנחלים הוא שאתה אוכל את שיש לו, ואין אתה אוכל את

שאיין לו; אבל בפלים-בין שיש לו בין שאין לו, מתר.

ב, יח שרץ המים הנברא בשיחין ובבורות ובמערות-הואיל ואינן מים נובעין, והרי הן עצורים-הרי הן כמים שבפלים, ומתר; ושוחה ושוחה ואינו נמנע, ואף על פי שפולע בשעת שתיה מאותן השרצים הדקים.

ב, יט במה דברים אמורים, שלא פרשו ממקום בריתן. אבל אם פרש השרץ-אף על פי שחזר לתוך הפלי או לתוך הבור, אסור: פרש לדפני החבית, וחזר ונפל לתוך המים או לתוך השכר-מתר; וכן אם פרש לדפני הבור או המערה, וחזר למים-מתר.

ב, כ המסנן את היין או את החמץ או את השכר, ואכל מן היבחושין או היתושין והתולעת שסנן-לוקה משום שרץ המים, או שרץ העוף ושרץ המים: ואפלו חזרו לכלי אחר שסננו, שהרי פרשו ממקום בריתן. אבל אם לא סנן, שוחה ואינו נמנע, כמו שפרשנו.

ב, כא זה שאמרנו בפרק זה, האוכל כזית-בשאכל כזית מבריה גדולה, או שצרף מעט מבריה זו ומעט מבריה זו שבמינה עד שאכל כזית. אבל האוכל בריה טמאה בפני עצמה כלה-הרי זה לוקה מן התורה, ואפלו היתה פחותה מכחודל, בין שאכלה מתה, בין שאכלה חיה; ואפלו סרחה הבריה, ונשתנת צורתה-הואיל ואכלה כלה, לוקה. נמלה שחסרה אפלו אחת מרגליה, אינו לוקה עליה אלא בכזית.

ב, כב לפיכך האוכל זבוב שלם או יתוש שלם, בין חי בין מת-לוקה משום שרץ העוף. הרי שהיתה הבריה משרץ העוף ומשרץ המים ומשרץ הארץ, כגון שהיו לה כנפים והיא מהלכת על הארץ כשאר שרצים והיתה רבה במים, ואכלה-לוקה שלוש מלקיות; ואם היתה יתר על זה מן המינין שנבראו בפרות, לוקה עליה ארבע מלקיות; ואם היתה מן המינין שפרין ורביין, לוקה חמש. ואם היתה מפלל

עוף טמא יתר על הוייתה משרץ העוף, לוקה עליה
שש מלקיות-משום עוף טמא, ומשום שרץ העוף,
ומשום שרץ הארץ, ומשום שרץ המים, ומשום
רומש על הארץ, ומשום תולעת הפרות: בין
שאכלה פלה, בין שאכל ממנה כזית. לפיכך
האוכל נמלה הפורחת הגדלה במים, לוקה חמש

הלכות מאכלות אסורות פּרָק ג

מלקיות.
ב, כג רסק נמלות, והביא אחת שלמה וצרפה לאלו
שנתרסקו, ונעשה הכל כזית, ואכלו-לוקה שש
מלקיות: חמש משום נמלה האחת, ואחת משום
כזית מנבלת הטמאים.

ג, ו יראה לי שהאוכל ביצי דגים טמאים הנמצאין
במעיהן-כאוכל קרבי דגים, ולוקה מן התורה; וכן
ביצי העוף התלויות באשכול, שעדין לא פרשו
ונגמרו-האוכל אותן לוקה, כאוכל בני מעים
שלהן.

ג, ז ביצת עוף טמא שהתחיל האפרוח להתרקם בה,
ואכלה-לוקה משום אוכל שרץ העוף; אבל ביצת
עוף טהור שהתחיל האפרוח להתרקם בה, ואכלה-
מפני אותו מפת מרדות. נמצא עליה קרט דם-אם
על החלבון, זורק את הדם ואוכל את השאר; ואם
על החלמון, אסורה פלה. ביצה המוזרת, הנפש
היפה תאכל. אפרוח שנלד-אף על פי שלא
נתפתחו עיניו, מתר לאכלו.

ג, ח בהמה טהורה שנטרפה, חלבה אסור כחלב
בהמה טמאה; וכן ביצת עוף שנטרף, כביצת עוף
טמא. נתנבל העוף-אם נמצאת בו ביצה גמורה
כנמפרת בשוק, הרי זו מתרת.

ג, ט אפרוח שלביצת טרפה-מתר, שאין מינו טמא.
היה העוף ספק טרפה-כל הביצים שתלד בערמה
ראשונה, משהין אותן: אם טענה ערמה שניה
והתחילה לילד, התרו הראשונות; ואם לא ילדה,
הרי הן אסורות.

ג, י חלב בהמה טמאה, אינו נקפה ועומד כחלב
טהורה; ואם נתערב חלב טהורה בחלב טמאה-
כשתעמיד אותו-יעמד חלב הטהורה, ויצא חלב
הטמאה עם הקוס שלגבנה. ומפני זה יתן הדין שכל
חלב הנמצא ביד גוי אסור, שמא ערב בו חלב
בהמה טמאה; וגבנת הגויים מתרת, שאין חלב

ג, א כל מאכל היוצא ממין מן המינין האסורין
שלוקין על אכילתן-הרי אותו המאכל אסור
באכילה מן התורה, כגון חלב בהמה וחיה הטמאים
וביצי עוף ודג הטמאים: שנאמר "ואת בת היענה",
זו ביצתה; והוא הדין לכל האסור כיענה, ולכל
הדברים הדומין לפיצה.

ג, ב חלב האדם מתר באכילה, אף על פי שבשר
האדם אסור באכילה; כבר בארנו שהוא בעשה.
דבש דבורים ודבש צרעים, מתר-מפני שאינו
מתמצית גופן, אלא כונסין אותו מעל העשבים
בתוך פיהן ומקיאות אותו בכורת כדי שימצאו
אותו לאכל ממנו בימות הגשמים.

ג, ג אף על פי שחלב האדם מתר, אסרו חכמים
לגדול לינק אותו מן השדים; אלא חולבת אשה
לתוך הכלי, ושותה. וגדול שינק מן השד-כיונק
שרץ, ומפני אותו מפת מרדות.

ג, ד יונק תינוק והולך, אפלו ארבע או חמש שנים.
ואם גמלוהו ופרש שלושה ימים או יתר מחמת
בריו, ולא מחמת חלי-אינו חוזר ויונק; והוא,
שגמלוהו אחר ארבעה ועשרים חדש; אבל בתוך
זמן זה-אפלו גמלוהו חדש או שנים-מתר לחזר
ולינק, עד סוף ארבעה ועשרים חדש.

ג, ה אף על פי שחלב בהמה טמאה וביצי עוף טמא
אסורין מן התורה, אין לוקין עליהן: שנאמר
"מבשרם לא תאכלו"-על הבשר הוא לוקה, ואינו
לוקה על הביצה ועל החלב; והרי האוכל אותן
כאוכל חצי שעור-שהוא אסור מן התורה, ואינו
לוקה. אבל מפני אותו מפת מרדות.

בְּהֵמָה טְמֵאָה מִתְּגַבֵּן. אֲבָל בַּיָּמִי חֲכָמֵי מִשְׁנֵה גְזֵרוֹ
עַל גְּבַנַּת הַגּוֹיִים, וְאֶסְרוּהָ מִפְּנֵי שְׁמַעְמִידִין אוֹתָהּ
בְּעוֹר הַקֶּבֶה שֶׁלֹּשְׁחִיטָתָן שֶׁהִיא נְבִלָה.

ג, יא וְאִם תֹּאמַר וְהִלּוּא עוֹר הַקֶּבֶה דָּבָר קָטָן הוּא
עַד מְאוֹד בַּחֲלָב שֶׁעֲמַד בּוֹ, וְלָמָּה לֹא יִבְטַל
בְּמַעוּטוֹ—מִפְּנֵי שֶׁהוּא הַמַּעֲמִיד אֶת הַגְּבִנָּה; וְהוֹאִיל
וְדָבָר הָאֶסוּר הוּא שֶׁהַעֲמִיד, הֲרִי הִכַּל אֶסוּר כְּמוֹ
שִׁיתְבָּאָר.

ג, יב גְּבִנָּה שֶׁמַּעֲמִידִין אוֹתָהּ הַגּוֹיִים בְּעֵשְׂבִים, או
בְּמֵי פְרוֹת כְּגוֹן שֶׁרֶף תְּאֵנִים, וְהֲרִי הֵן נִפְרִין בְּגְבִנָּה—
הוֹרוּ מִקְצַת גְּאוּנִים שֶׁהִיא אֶסוּרָה: שֶׁכִּבֵּר גְזֵרוֹ עַל
כָּל גְּבַנַּת הַגּוֹיִים, בֵּין שֶׁהַעֲמִידוֹת בְּדָבָר אֶסוּר בֵּין
שֶׁהַעֲמִידוֹת בְּדָבָר מִתֵּר—גְזֵרוֹ, מִשּׁוֹם שֶׁהַעֲמִידוֹת
בְּדָבָר הָאֶסוּר.

ג, יג הָאוֹכֵל גְּבַנַּת הַגּוֹיִים, או חֲלָב שֶׁחִלְבוּהוּ וְאִין
יִשְׂרָאֵל רוֹאֶהוּ—מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מִרְדּוֹת. הַחֲמָאָה
שֶׁלֹּגוֹיִים—מִקְצַת גְּאוּנִים הַתִּירוּהָ, שֶׁהֲרִי לֹא גְזֵרוֹ
עַל הַחֲמָאָה, וְחִלָּב הַטְּמֵאָה אֵינוֹ עוֹמֵד; וּמִקְצַת
גְּאוּנִים אֶסְרוּהָ, מִפְּנֵי צַחְצוּחֵי חֲלָב שִׁישָׁאָר בָּהּ,
שֶׁהֲרִי הַקּוֹס שֶׁבַחֲמָאָה אֵינוֹ מְעָרֵב עִם הַחֲמָאָה כְּדִי
שִׁיבְטֵל בְּמַעוּטוֹ, וְכָל חֲלָב שֶׁלֵּהֵן חוֹשְׁשִׁין לוֹ, שֶׁמָּא
עָרַב בּוֹ חֲלָב טְמֵאָה.

ג, יד יֵרָאֶה לִּי שָׂאֵם לָקַח חֲמָאָה מִן הַגּוֹיִים, וּבִשְׁלָה
עַד שֶׁהִלְכוּ לָהֵן צַחְצוּחֵי חֲלָב—הֲרִי זֶה מִתְּרַת: שָׂאֵם
תֹּאמַר נִתְעָרְבוּ עִמָּה וְנִתְבַּשַׁל הַכֹּל, בְּטָלוּ בְּמַעוּטָן.
אֲבָל הַחֲמָאָה שֶׁבִשְׁלוּ אוֹתָהּ גּוֹיִים—אֶסְרוּהָ מִשּׁוֹם
גְּעוּלֵי גּוֹיִים, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר.

ג, טו יִשְׂרָאֵל שִׁישֵׁב בְּצַד הָעֵדֶר שֶׁלֹּגוֹי, וְהִלֵּךְ הַגּוֹי
וְהִבִּיא לוֹ חֲלָב מִן הָעֵדֶר—אֵף עַל פִּי שִׁישׁ בְּעֵדֶר
בְּהֵמָה טְמֵאָה—הֲרִי זֶה מִתֵּר, וְאֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא רָאָה
אוֹתוֹ חוֹלֵב: וְהוּא, שֶׁיִּכּוֹל לְרְאוֹתוֹ כִּשְׁהוּא חוֹלֵב
כְּשִׁיעֲמַד, שֶׁהַגּוֹי מִתִּירָא לְחֲלָב מִן הַטְּמֵאָה, שֶׁמָּא
יַעֲמַד וְיִרְאֶה אוֹתוֹ.

ג, טז בִּיצָה שֶׁשְׁנֵי רֵאשִׁיָּה כְּדִין, או שְׁשֵׁנֵי רֵאשִׁיָּה
חֲדָיִן, או שֶׁהִיָּה חֲלָמוֹן מִבְּחוּץ וְחֲלָבוֹן מִבְּפָנִים—
בִּידוּעַ שֶׁהִיא בִּיצַת עוֹף טְמֵאָה; רֵאשִׁיָּה אֶחָד כֹּד

וְרֵאשִׁיָּה אֶחָד חֵד, וְחֲלָבוֹן מִבְּחוּץ וְחֲלָמוֹן מִבְּפָנִים—
אֶפְשָׁר שֶׁהִיא בִּיצַת עוֹף טְמֵאָה, וְאֶפְשָׁר שֶׁהִיא בִּיצַת
עוֹף טְהוֹר.

ג, יז לְפִיכֶךָ שׁוֹאֵל לְצִיד הַיִּשְׂרָאֵלִי שְׁמוּכְרָה: אִם
אָמַר לוֹ שֶׁלְּעוֹף פְּלוּנֵי הוּא, וְעוֹף טְהוֹר הוּא—סוּמֶךָ
עָלָיו; וְאִם אָמַר לוֹ שֶׁלְּעוֹף טְהוֹר הוּא, וְלֹא אָמַר
לוֹ שְׁמוֹ—אֵינוֹ סוּמֶךָ עָלָיו. לְפִיכֶךָ אֵינִן לוֹקְחִין בִּיצִים
מִן הַגּוֹיִים—אֵלָּא אִם הָיָה מִכִּיר אוֹתָן, וַיֵּשׁ לוֹ בְּהֵן
טְבִיעוֹת עֵין שֶׁהֵן בִּיצֵי עוֹף פְּלוּנֵי הַטְּהוֹר; וְאִין
חוֹשְׁשִׁין לָהֵן שְׁמָא הֵן בִּיצֵי טְרֵפָה. וְאִין לוֹקְחִין מִן
הַגּוֹיִים בִּיצָה טְרוּפָה כָּלָל.

ג, יח בִּיצֵי דָגִים, סִימְנִיָּהֶם כְּסִימְנֵי בִיצֵי הָעוֹף: אִם
הָיוּ שְׁנֵי רֵאשִׁיָּה כְּדִין, או חֲדָיִן—טְמֵאִין. אֶחָד כֹּד
וְאֶחָד חֵד, שׁוֹאֵל לְיִשְׂרָאֵלִי הַמוּכָר: אִם אָמַר לוֹ,
אֲנִי מִלְּחֻתִּים וְהוֹצֵאתִים מִדֶּג טְהוֹר—אוֹכֵל עַל פִּיו;
וְאִם אָמַר לוֹ, טְהוֹרִין הֵן—אֵינוֹ נֶאֱמָן, אֵלָּא אִם כֵּן
הָיָה אָדָם שֶׁהַחֲזוּק בְּכִשְׁרוֹת.

ג, יט וְכֵן אֵינִן לוֹקְחִין גְּבִנָּה וְחֲתַפַּת דָּג שֶׁאֵינִן בְּהֵן
סִימָן, אֵלָּא מִיִּשְׂרָאֵלִי שֶׁהַחֲזוּק בְּכִשְׁרוֹת; אֲבָל בְּאַרְץ
יִשְׂרָאֵל כִּשְׁהִיתָה רַבָּה לְיִשְׂרָאֵל, לוֹקְחִין מִכָּל
יִשְׂרָאֵלִי שְׁבָה. וְהַחֲלָב לוֹקְחִין אוֹתוֹ מִכָּל יִשְׂרָאֵל,
בְּכָל מְקוֹם.

ג, כ הַכּוֹבֵשׁ דָּגִים טְמֵאִים, צִירָן אֶסוּר; אֲבָל צִיר
חֲגָבִים טְמֵאִים מִתֵּר, מִפְּנֵי שֶׁאֵינִן בְּהֵן לְחִלּוּחִית.
לְפִיכֶךָ אֵינִן לוֹקְחִין צִיר מִן הַגּוֹיִים, אֵלָּא אִם כֵּן הָיָה
דָּג טְהוֹר מְשׁוּטֵט בּוֹ, אֶפְלוּ דָּג אֶחָד.

ג, כא גּוֹי שֶׁהִבִּיא עֲרֵבָה מְלֵאָה חֲבִיּוֹת פְּתוּחוֹת
שֶׁלְצִיר, וְדָג אֶחָד טְהוֹר בְּאַחַת מֵהֵן—כָּלֵן מִתְּרוֹת;
הָיוּ סְתוּמוֹת—פְּתַח אַחַת מֵהֵן וְנִמְצָא בָּהּ דָּג טְהוֹר,
שְׁנִיָּה וְנִמְצָא בָּהּ דָּג טְהוֹר—כָּלֵן מִתְּרוֹת: וְהוּא שִׁיְהִיָּה
רֵאשׁוֹ שֶׁלְּדָג וְשֶׁדְּרוֹ קָיָם, כְּדִי שִׁיְהֵא נִכְרָ שֶׁהוּא דָּג
טְהוֹר.

ג, כב לְפִיכֶךָ אֵינִן לוֹקְחִין דָּגִים מִרְצָצִין מְלוּחִין מִן
הַגּוֹיִים, וְהֵן הַנִּקְרָאִין טְרִית טְרוּפָה; וְאִם הָיָה רֵאשׁוֹ
הַדָּג וְשֶׁדְּרוֹ נִכְרָ—אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מִרְצָץ, מִתֵּר לָקַח
אוֹתוֹ מִן הַגּוֹיִים. גּוֹי שֶׁהִבִּיא גָּרֵב שֶׁלְּחֻתְפוֹת דָּג

שחתוכן שווה, והן נפרין שפלו מין אחד, ונמצא

הלכות מאכלות

בחתפה אחת מהן קשקשין-הרי פלו מתרות.

אסורות פרק ד

ד, א האוכל פזית מבשר בהמה שמתה, או חיה שמתה, או עוף שמת-לוקה, שנאמר "לא תאכלו כל-נבלה". וכל שלא נשחטה פראוי, הרי זו מתה; ובהלכות שחיטה, יתבאר השחיטה שהיא פראוי, ושאינה פראוי.

ד, ב אין אסור משום נבלה אלא מינין טהורין בלבד, מפני שהן ראויין לשחיטה, ואם נשחטו שחיטה כשרה, יהיו מתרין באכילה. אבל מינין טמאין, שאין שחיטה מועלת בהן-בין שנשחטה, בין שמתה כדרכה, בין שחתך בשר מן החי ממנה, ואכלו-אינו לוקה משום נבלה וטרפה, אלא משום אוכל בשר טמאה.

ד, ג האוכל עוף טהור חי כל שהוא, לוקה משום אוכל נבלה; ואף על פי שאין בו פזית, הואיל ואכלו פלו, לוקה. ואם אכלו אחר שמת, עד שיהיה בו פזית; ואף על פי שאין בכלו בשר פזית, הואיל ויש בכלו פזית, חיב עליו משום נבלה.

ד, ד האוכל פזית מבשר נפל בהמה טהורה, לוקה משום אוכל נבלה. ואסור לאכל מן הבהמה שנלדה, עד ליל שמיני, שכל שלא שהה שמונה ימים בבהמה, הרי זה כנפל; ואין לוקין עליו: ואם נודע לו שפלו לו חדשיו בבטן, ואחר כך נלד, שהן תשעה חדשים לבהמה גסה, וחמשה לדקה-הרי זה מתר ביום שנלד. השליה שיצאת עם הולד, אסורה באכילה; והאוכלה פטור, שאינה בשר.

ד, ה האוכל פזית מבשר בהמה או חיה או עוף טהורין שנטרפו-לוקה, שנאמר "ובשר בשדה טרפה לא תאכלו, לכלב תשלכון אתו".

ד, ו "טרפה" האמורה בתורה-זו שטרפה אותה חית היער, כגון ארי ונמר וכיוצא בהן; וכן עוף שטרף אותו עוף הדורס, כגון נץ וכיוצא בו. ואין אתה יכול לומר, שטרפה אותה והמיתה אותה-שאם מתה, הרי היא נבלה; ומה לי מתה מחמת עצמה,

או הפה בסיף והמיתה, או שברה ארי והמיתה. הא אינו מדבר אלא בשנטרפה, ולא מתה.

ד, ז אם הטרפה שלא מתה אסורה, יכול אם בא זאב וגרר הגדי ברגלו או בזנבו או באזנו, ורדף והצילו מפיו, יהיה אסור-שהרי נטרף: תלמוד לומר "ובשר בשדה טרפה... לכלב תשלכון אתו", עד שיעשה אותה בשר הראוי לכלב.

ד, ח הא למדת שהטרפה האמורה בתורה-היא שטרפה אותה חית היער ושברה אותה, ונטת למות, ועדין לא מתה. אף על פי שקדם ושחטה, קדם שתמות-הרי זו אסורה משום טרפה, הואיל ואי אפשר שתחיה ממכה זו הבאה עליה.

ד, ט נמצאת למד, שהתורה אסרה המתה-והיא הנבלה; ואסרה הנוטה למות מחמת מכותיה, ואף על פי שעדין לא מתה-והיא הטרפה. וכשם שלא תחלק במתה-בין מתה מחמת עצמה, בין שנפלה ומתה, בין שחנקה עד שמתה, בין שדרסתה חיה והרגתה: כך לא תחלק בנוטה למות-בין שטרפתה חיה ושברתה, בין שנפלה מן הגג ונשתברו רב צלעותיה, בין שנפלה ונתרסקו אבריה, בין שזרק בה חץ ונקב לבה או ריאתה, בין שבא לה חלי מחמת עצמה ונקב לבה או ריאתה או שבר רב צלעותיה וכיוצא בהן. הואיל והיא נוטה למות מפל מקום, הרי זו טרפה-בין שהיה הגורם בידי בשר ודם, בין שהיה בידי שמים.

ד, י אם כן, למה נאמר בתורה "טרפה"-דבר הכתוב בהווה: שאם לא תאמר כן, לא תאסר אלא שנטרפה בשדה; אבל אם נטרפה בחצר, לא תאסר. הא למדת, שאין הכתוב מדבר אלא בהווה; וענין הכתוב שהנוטה למות מחמת מכותיה, ואי אפשר לה לחיות מחמת מכה זו-אסורה. מפאן אמרו חכמים, זה הפלל-כל שאין פמוה חויה, טרפה. ובהלכות שחיטה, יתבאר איזה חלי עושה

אותה טרפה, ואיזה חלי אין עושה אותה טרפה.
ד, יא וכן החותך בשר מן החי, מן הטְהוּרִים-הָרִי
אותו הבשר טרפה; והאוכל ממנו כזית, לוקה
משום אוכל טרפה: שהרי בשר זה, מבהמה שלא
נשחטה ולא מתה; ומה לי טרפה אותה חיה, מה לי
חתכה בספין, מה לי בכלה, מה לי במקצתה. הרי
הוא אומר "ובשר בשדה טרפה לא תאכלו" - כיון
שנעשת הבהמה בשר בשדה, הרי היא טרפה.
ד, יב בהמה שהיא חולה מחמת שתשש כוחה, ונטת
למות-הואיל ולא ארעה מכה באבר מאבריה
הממיתין אותה, הרי זו מתרת: שלא אסרה תורה
אלא כעין טרופת חית היער, שהרי נעשת בה מכה
הממיתה אותה.

ד, יג אף על פי שהיא מתרת, גדולי החכמים לא
היו אוכלין מבהמה שממתרין ושוחטין אותה כדי
שלא תמות, ואף על פי שפרכסה בסוף שחיטה;
ודבר זה אין בו אסור, אלא כל הרוצה להחמיר על
עצמו בדבר זה, הרי זה משבח.

ד, יד השוחט בהמה חיה ועוף, ולא יצא מהן דם-
הרי אלו מתרין; ואין אומרין, שמא מתה היתה.
וכן השוחט את הבריאה, ולא פרכסה-הרי זו
מתרת. אבל המסכנת, והיא כל שמעמידן אותה
ואינה עומדת-אף על פי שהיא אוכלת מאכל
הבריאות-אם שחטה ולא פרכסה כלל, הרי זו
נבלה ולוקין עליה; ואם פרכסה, הרי זו מתרת,
וצריך שיהיה הפרכוס בסוף השחיטה, אבל בתחלה
אינו מועיל.

ד, טו כיצד הוא הפרכוס-בבהמה דקה, ובחיה בין
גסה בין דקה: בין שפשטה ידה והחזירתה, או
שפשטה רגלה אף על פי שלא החזירתה, או
שכפפה רגלה בלבד-הרי זה פרכוס, ומתרת; אבל
אם פשטה ידה ולא החזירתה-הרי זו אסורה, שאין
זו אלא הוצאת נפש.

ד, טז ובבהמה גסה: אחד היד ואחד הרגל-בין
שפשטה ולא כפפה, בין כפפה ולא פשטה-הרי זה
פרכוס, ומתרת; ואם לא פשטה, לא יד ולא רגל,

ולא כפפה כלל-הרי זו נבלה.
ד, יז ובעוף: אפלו לא רפרף אלא בעינו, ולא
כשכש אלא בזנבו-הרי זה פרכוס. השוחט את
המסכנת בלילה, ולא ידע אם פרכסה או לא
פרכסה-הרי זו ספק נבלה, ואסורה.

ד, יח כל אסורין שבתורה, אין מצטרפין זה עם זה-
חוץ מאסורי נזיר, כמו שיתבאר שם; לפיכך הלוקח
מעט חלב, ומעט דם, ומעט בשר בהמה טמאה,
ומעט בשר נבלה, ומעט בשר דג טמא, ומעט בשר
עוף טמא, וכיוצא באלו משאר האסורין, וצריך מן
הכל כזית, ואכלו-אינו לוקה, ודינו כדין אוכל
חצי שעור.

ד, יט כל הנבלות מצטרפות זו עם זו, ונבלה
מצטרפת עם הטרפה. וכן כל בהמה וחיה הטמאים,
מצטרפין זה עם זה; אבל בשר נבלה עם בשר
בהמה טמאה, אין מצטרפין.

ד, כ כיצד: הלוקח מנבלת השור, ונבלת הצבי,
ונבלת התרנגול, וקבץ מן הכל כזית בשר, ואכלו-
לוקה; וכן אם קבץ חצי זית מנבלת בהמה טהורה,
וחצי זית מן הטרפה, או חצי זית מבשר נבלה,
וחצי זית מבשר מן החי מן הטהורה, ואכלו-לוקה.
וכן בשר הגמל והחזיר והארנבת, שקבץ מכלן
כזית, ואכלו-לוקה. אבל אם צרף חצי זית מנבלת
השור, וחצי זית מבשר הגמל-אינן מצטרפין; וכן
כל כיוצא בזה.

ד, כא וכן כל בהמה טמאה ועוף טמא, או דג טמא
ועוף טמא-אין בשר שניהן מצטרף, לפי שהן שני
שמות: שהרי כל אחד מהן בלאו בפני עצמו, כמו
שבארנו. אבל כל העופות הטמאין מצטרפין, כמו
שמצטרפין כל בהמה וחיה הטמאות. זה הכלל: כל
שאסורן בלאו אחד, מצטרפין; בשני לאוין, אין
מצטרפין-חוץ מנבלה וטרפה, הואיל והטרפה
תחלת נבלה היא.

ד, כב האוכל מנבלה וטרפה, או מבהמה וחיה
הטמאים-מן העור, ומן העצמות, ומן הגידים, ומן
הקרנים והטלפים, ומן הצפרנים שלעוף ממקומות

שֶׁמִבְּצִיץ מִשֶּׁם הַדָּם כְּשִׁיחַתְּכוּ, וּמִן הַשְּׁלִיָּה שְׁלָהֶן—
אָף עַל פִּי שֶׁהוּא אָסוּר, הֲרִי זֶה פֶּטוּר מִפְּנֵי שְׁאִין
אֵלּוּ רְאוּיִין לְאֲכִילָה; וְאִין מְצַטְרֵפִין עִם הַבָּשָׂר
לְכַזִּית.

ד, כג קבת הנבלה, וקבת הטמאה—מתרת, מפני
שהיא כשאר טנופות שבגוף; ולפיכך מתר להעמיד
בקבת שחיטת הנכרי, ובקבת בהמה וחייה טמאה.
אבל עור הקבה—הרי הוא כשאר המעים, ואסור.
עור הבא כנגד פניו שלחמור, מתר באכילה—מפני
שהוא כמו הפרש ומי רגלים, שהן מתרין.

ד, כד יש עורות שהן כבשר, והאוכל מהן כזית
כאוכל מן הבשר—והוא, שיאכל אותן כשהן רכים.
ואלו שעורותיהן כבשרן—עור האדם, ועור החזיר
שלישוב, ועור חטרת שלגמל שלא טענו עליו
משא מעולם ולא הגיע למשא שעדין היא רכה,

הַלְכוֹת מֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת פָּרְק ה

ה, א מפי השמועה למדו שזה שנאמר בתורה "לא—
תאכל הנפש, עם—הבשר", לאסור אבר שנחתך מן
החי; ועל אבר מן החי נאמר לנוח "אך—בשר,
בנפשו דמו לא תאכלו". ואסור אבר מן החי נוהג
בבהמה חיה ועוף—בטהורים, אבל לא בטמאים.

ה, ב אחד אבר שיש בו בשר וגידים ועצמות, כגון
היד והרגל, ואחד אבר שאין בו עצם, כגון הלשון
והפיצים והטחול והכליות והחלב וכיוצא בהן: אלא
שהאבר שאין בו עצם—בין שחתך פלו בין שחתך
מקצתו, הרי זה אסור משום אבר מן החי. והאבר
שיש בו עצם—אינו חייב עליו משום אבר מן החי,
עד שיפרש כבריתו בשר וגידים ועצמות; אבל אם
פרש מן החי הבשר בלבד—חייב עליו משום טרפה
כמו שבארנו, לא משום אבר מן החי.

ה, ג האוכל מאבר מן החי כזית, לוקה. ואפלו אכל
אבר שלם—אם יש בו כזית, חייב; פחות מכזית,
פטור. חתך מן האבר כבריתו בשר וגידים ועצמות
כזית, ואכלו—לוקה, אף על פי שאין בו בשר אלא
פל שהוא; אבל אם הפריד האבר אחר שתלשו מן

ועור בית הבשת, ועור שתחת האליה, ועור
השליל, ועור האנקה והכוח והלטאה והחמט; כל
אלו העורות—כשהן רפין—הרי הן כבשר לכל דבר,
בין לאסור אכילה בין לטמאה.

ד, כה נאמר בשור הנסקל "ולא יאכל את—בשרו";
והיאך היה אפשר לאכלו אחר שנסקל, והרי הוא
נבלה: אלא לא בא הכתוב אלא להודיעך, שפיון
שנגמר דינו לסקלה—נאסר, ונעשה כבהמה טמאה;
ואם קדם ושחטו שחיטה כשרה, הרי זה אסור
בהניה, ואם אכל מבשרו כזית, לוקה. וכן
כשיסקל, לא ימכר ולא יתנונו לפלבים או לגויים;
לכך נאמר "לא יאכל את—בשרו". ופרש שלשור
הנסקל, מתר בהניה. נודע שהוא פטור מסקלה
אחר שנגמר דינו, כגון שהוזמו עדין—יצא וירעה
בעדר; ואם נודע אחר שנסקל, הרי זה מתר בהניה.

אֲסוּרוֹת פָּרְק ה

החי, והפריש הבשר מן הגידים ומן העצמות—אינו
לוקה עד שיאכל כזית מן הבשר לבדו, ואין
העצמות והגידים מצטרפין בו לכזית מאחר ששנה
בריתו.

ה, ד חלקו לאבר זה, ואכלו מעט מעט—אם יש במה
שאכל כזית בשר, חייב; ואם לאו, פטור. לקח כזית
מן האבר כבריתו, בשר וגידים ועצמות, ואכלו—
אף על פי שנחלק בפיו בפנים קדם שיבלענו, חייב.
ה, ה תלש אבר מן החי, ונטרפה בנטילתו, ואכלו—
חייב שתים, משום אבר מן החי ומשום טרפה: שהרי
שני האסורין באין כאחת. וכן התולש חלב מן החי,
ואכלו—לוקה שתים, משום אבר מן החי ומשום
חלב; תלש חלב מן הטרפה, ואכלו—לוקה שלוש.

ה, ו בשר המדלדל בבהמה, ואבר המדלדל בה—אם
אינו יכול לחזור ולחיות—אף על פי שלא פרש אלא
אחר שנשחטה, אסור; ואין לוקין עליו. ואם מתה
הבהמה, רואין אותו כאלו נפל מחיים; לפיכך
לוקין עליו משום אבר מן החי. אבל היכול לחזור
ולחיות—אם נשחטה הבהמה, הרי זה מתר.

ה, ז שְׁמַט אֶבֶר או מְעַכו או דָּכו, כְּגוֹן הַבִּיצִים
שֶׁמֶעַף אוֹתָן או נִתְקַן-הָרִי זֶה אֵינוֹ אֲסוּר מִן
הַתּוֹרָה, שֶׁהָרִי יֵשׁ בּוֹ מִקְצַת חַיִּים וְלִפְיָכֶּף אֵין
מִסְרִיחַ; וְאִף עַל פִּי כֵן אֲסוּר לְאֹכְלוֹ מִמִּנְהַג שְׁנֵהֲגוּ
כָּל יִשְׂרָאֵל מִקֶּדֶם, שֶׁהָרִי הוּא דוֹמָה לְאֶבֶר מִן הַחֵי.
ה, ח עֶצֶם שֶׁנִּשְׁבֵּר-אִם הָיָה הַבָּשָׂר או הָעוֹר חוֹפֵה
רֵב עָבִיו שֶׁלְעֶצֶם הַנִּשְׁבֵּר וְרֵב הַקָּף הַשָּׁבֵר, הָרִי זֶה
מִתֵּר. וְאִם יָצָא הָעֶצֶם לְחוּץ, הָרִי הָאֶבֶר אֲסוּר;
וְכִשְׁשִׁיחַט הַבְּהֵמָה או הָעוֹר, יַחְתֹּךְ מִמְּקוֹם הַשָּׁבֵר
וַיִּשְׁלִיכוֹ, וְהֵשָׂאָר מִתֵּר.

ה, ט נִשְׁבֵּר הָעֶצֶם וְהָיָה הַבָּשָׂר חוֹפֵה אֶת רֵבּוֹ, אֲבָל
הָיָה אוֹתוֹ הַבָּשָׂר מְרֻסָּס או נִתְאַפֵּל כִּבְשָׂר שֶׁהֲרוּפָא
גוֹרְדוֹ מִן הַחֲבוּרָה, או שֶׁהָיָה מִתְלַקֵּט הַרֵב מִמְּקוֹמוֹת
הַרְבֵּה, או שֶׁהָיָה הַבָּשָׂר שֶׁעָלָיו נִקְבִים נִקְבִים, או
שֶׁנִּסְדַּק הַבָּשָׂר, או שֶׁנִּקְדַּד כְּמִין טְבַעַת, או שֶׁנִּגְרַד
הַבָּשָׂר מִלְמַעְלָה עַד שֶׁלֹּא נִשְׁאָר מִן הַבָּשָׂר אֲלָא
כְּקַלְפָּה, או שֶׁנִּתְאַפֵּל הַבָּשָׂר מִלְמַטָּה מֵעַל הָעֶצֶם
שֶׁנִּשְׁבֵּר עַד שֶׁנִּמְצָא הַבָּשָׂר הַחוּפֵה אֵינוֹ נוֹגֵעַ
בְּעֶצֶם-בְּכָל אֵלוֹ מוֹרִין לְאֲסוּר, עַד שֶׁיִּתְרַפָּא הַבָּשָׂר;
וְאִם אָכַל מִכָּל אֵלוֹ, מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מְרֻדוֹת.

ה, י הַמוֹשִׁיט יָדוֹ לְמַעֵי הַבְּהֵמָה, וַחְתֹּךְ מִן הַטְּחוּל
וּמִן הַפְּלִיּוֹת וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, וְהֵנִיחַ הַחֲתָפוֹת בְּתוֹךְ
מַעֵיָה, וְאַחַר כֵּךְ שִׁחְטָהּ-הָרִי אוֹתָן הַחֲתָפוֹת אֲסוּרוֹת
מִשּׁוּם אֶבֶר מִן הַחֵי, וְאִף עַל פִּי שֶׁהוּא בְּתוֹךְ מַעֵיָה;
אֲבָל אִם חָתַךְ מִן הָעֶבֶר שֶׁבְּמַעֵיָה, וְלֹא הוֹצִיאָו,
וְאַחַר כֵּךְ שִׁחְטָהּ-הָרִי חֲתָפוֹת הָעֶבֶר או אֶבְרוֹ, מִתֵּר
הוֹאִיל וְלֹא יָצָא.

ה, יא עֶבֶר שֶׁהוֹצִיא יָדוֹ או רַגְלוֹ, נֶאֱסָר אוֹתוֹ אֶבֶר
לְעוֹלָם, בֵּין שִׁחְתָּכו קֶדֶם שֶׁתִּשְׁחַט אִמּוֹ, בֵּין שִׁחְתָּכו
אַחַר שֶׁנִּשְׁחַטָּה אִמּוֹ; וְאִפְלוֹ הַחֲזִיר אוֹתוֹ אֶבֶר לְמַעֵי
אִמּוֹ, וְאַחַר כֵּךְ נִשְׁחַטָּה או גִּלְד הַיּוֹלֵד, וַחְיָה כַּמָּה
שָׁנִים-הָרִי אוֹתוֹ הָאֶבֶר, אֲסוּר מִשּׁוּם טְרֵפֵה: שְׁכָּל
בָּשָׂר שֶׁיָּצָא חוּץ לְמַחְצוֹתוֹ-נֶאֱסָר כִּבְשָׂר שֶׁפָּרַשׁ מִן
הַחֵי, שֶׁנֶּאֱמַר "וּבָשָׂר בְּשׂוּדָה טְרֵפֵה", כִּיּוֹן שֶׁיָּצָא
לְמִקּוֹם שֶׁהוּא לוֹ כְּשׂוּדָה, נִעֲשֶׂה טְרֵפֵה כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
ה, יב הוֹצִיא מִקְצַת הָאֶבֶר, וְנִשְׁאָר מִקְצָתוֹ בַּפְּנִים-

אִפְלוֹ לֹא נִשְׁאָר אֲלָא מְעוּטוֹ-הַיּוֹצֵא אֲסוּר,
וְשִׁבְּפָנִים מִתֵּר; וְאִם חָתַךְ הַיּוֹצֵא מִן הָאֶבֶר אַחַר
שֶׁהַחֲזִירוֹ, וְנִשְׁחַטָּה-חֲתוּךְ אוֹתוֹ שֶׁיָּצָא בְּלִבָּד, וְשִׁחְטָה
הָאֶבֶר מִתֵּר. וְאִם לֹא הַחֲזִירוֹ, וַחְתָּכו וְהוּא בְּחוּץ,
בֵּין שִׁחְתָּכו קֶדֶם שִׁחִיטָה או אַחַר שִׁחִיטָה-מְקוֹם
הַחְתֹּךְ אֲסוּר, וְהוּא הַמְּקוֹם שֶׁכָּנָגַד הָאוֹיֵר: אַחַר
שִׁיחְתֹּךְ הַיּוֹצֵא, חוֹזֵר וַחְתֹּךְ מְקוֹם הַחְתֹּךְ.

ה, יג אֲבָל אֶבֶר עֶבֶר שֶׁיָּצָא וַחְתָּכו קֶדֶם שִׁחִיטָה,
וְהוּא בְּחוּץ-הָרִי זֶה אֶבֶר מִן הַחֵי, וְלוֹקֵין עָלָיו; וְאִם
נִחְתָּךְ אַחַר שִׁחִיטָה-הָאוֹכְלוֹ אֵינוֹ לוֹקָה, וְאִפְלוֹ מִת
הָעֶבֶר קֶדֶם שִׁחִיטָה. וְאִם מִתָּה הַבְּהֵמָה, וְאַחַר כֵּךְ
חָתָּכו-הָאוֹכְלוֹ לוֹקָה מִשּׁוּם אֶבֶר מִן הַחֵי.

ה, יד עֶבֶר שֶׁהוֹצִיא אֶבֶר וְנֶאֱסָר הָאֶבֶר, וְאַחַר כֵּךְ
נִלְד, וְהָרִי הִיא נִקְבָה-הַחֲלָב שֶׁלָּהּ אֲסוּר לְשִׁתּוֹתוֹ
מִסְּפָק: הוֹאִיל וְהוּא בָּא מִכָּלֵל הָאֶבְרִים, וַיֵּשׁ בָּהּ
אֶבֶר אֶחָד אֲסוּר; וְהָרִי זֶה כִּחֲלָב טְרֵפֵה שֶׁנִּתְעַרַב
בְּחֲלָב טְהוֹרָה.

ה, טו הַשּׁוֹחֵט בְּהֵמָה מְעַבְרָת וּמִצָּא בָּהּ שְׁלִיל, בֵּין
חֵי בֵּין מֵת-הָרִי זֶה מִתֵּר בְּאֹכִילָה; וְאִפְלוֹ שְׁלִיָּה,
מִתֵּרָת בְּאֹכִילָה. וְשְׁלִיָּה שֶׁיָּצְאָת מִקְצָתָהּ, וְשִׁחַט אֶת
הַבְּהֵמָה-אִם הָיְתָה שְׁלִיָּה זֶה קְשׁוּרָה בְּוֹלֵד, מִה שֶׁיָּצָא
מִמֶּנָּה אֲסוּר וְהֵשָׂאָר מִתֵּר. וְאִם לֹא הָיְתָה קְשׁוּרָה
בוֹ, כִּלָּה אֲסוּרָה, שֶׁמֵּא שְׁלִיָּה זֶה שֶׁיָּצְאָת מִקְצָתָהּ
הַלֵּךְ וְלֵד שֶׁהָיָה בָּהּ, וְוֹלֵד זֶה שֶׁנִּמְצָא בְּבֶטֶן הַלֵּכָה
שְׁלִיָּה שְׁלוֹ; וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁאִם לֹא נִמְצָא בְּבֶטֶן
וְלֵד כָּלֵל, שֶׁהִשְׁלִיָּה כִּלָּה אֲסוּרָה.

ה, טז מִצָּא בָּהּ עֶבֶר חֵי-אִף עַל פִּי שֶׁהוּא בֶּן תִּשְׁעָה
חֲדָשִׁים גְּמוּרִים, וְאִפְשָׂר שִׁיחִיָּה-אֵינוֹ צָרִיךְ שִׁחִיטָה,
אֲלָא שִׁחִיטָת אִמּוֹ מִטְהַרְתּוֹ; וְאִם הִפְרִיס עַל גְּבִי
קֶרְקַע, צָרִיךְ שִׁחִיטָה.

ה, יז קָרַע אֶת הַבְּהֵמָה, או שִׁחַט בְּהֵמָה טְרֵפֵה, וּמִצָּא
בָּהּ בֶּן תִּשְׁעָה חֵי-צָרִיךְ שִׁחִיטָה לְהַתִּירוֹ, וְאֵין
שִׁחִיטָת אִמּוֹ מוֹעֵלָת לוֹ; וְאִם לֹא גָמְרוּ לוֹ חֲדָשִׁיו-
אִף עַל פִּי שֶׁהוּא חֵי בְּמַעֵי הַטְּרֵפֵה-הָרִי זֶה אֲסוּר,
מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּאֶבֶר מֵאִמּוֹ. כָּל עֶבֶר שֶׁהוֹצִיא רֵאשׁוֹ
וְהַחֲזִירוֹ, וְאַחַר כֵּךְ שִׁחַט אֶת אִמּוֹ-אֵין שִׁחִיטָת אִמּוֹ

הלכות מאכלות אסורות פרק ו

ו, א האוכל פזית מן הדם-במזיד, חיב פרת; בשוגג, מביא חטאת קבועה. ודבר מפרש בתורה שאינו חיב אלא על דם בהמה חיה ועוף בלבד, בין טמאים בין טהורים-שנאמר "וכל-דם לא תאכלו, בכל מושבתיכם, לעוף, ולבהמה"; וחיה בכלל בהמה, שנאמר "זאת הבהמה, אשר תאכלו... איל וצבי, ויחמור". אבל דם דגים וחגבים ושקצים ורמשים, ודם האדם-אין חיבין עליו משום דם; לפיכך דם דגים וחגבים טהורים, מתר לאכלו, ואפלו כנסו בכלי ושתהו, מתר. ודם חגבים ודגים טמאים, אסור-משום שהוא תמצית גופן, כחלב בהמה טמאה; ודם שרצים כבשרן, כמו שבארנו.

ו, ב דם האדם-אסור מדברי סופרים, אם פרש; ומפין עליו מפת מרדות. אבל דם השנים, בולעו ואינו נמנע. הרי שנשך בפת, ויצא עליה דם-גורד את הדם ואחר כך אוכל, שיהי פוש.

ו, ג אין חיבין פרת אלא על דם היוצא בשעת שחיטה ונחירה או התזת הראש, כל זמן שיש בו אדמדמית, ועל הדם הכנוס בתוך הלב, ועל דם הקזוה כל זמן שהוא מקלח ויוצא. אבל הדם השותת בתחלת הקזוה, קדם שיתחיל לקלח, ודם השותת בסוף הקזוה, כשיתחיל הדם לפסק-אין חיבין עליו, והרי הוא כדם האברים: שדם הקלות, הוא הדם שהנפש יוצאה בו.

ו, ד דם התמצית ודם האברים-כגון דם הטחול, ודם הפליות, ודם ביצים, ודם המתכנס ללב בשעת שחיטה, ודם הנמצא בכבד-אין חיבין עליו פרת. אבל האוכל ממנו פזית-לוקה, שנאמר "וכל-דם, לא תאכלו"; ובחייב פרת הוא אומר "כי נפש הבשר, בדם היא", אינו חיב פרת אלא על הדם שהנפש יוצאה בו.

ו, ה השליל הנמצא במעי הבהמה, הרי דמו כדם

הילוד: לפיכך הדם הנמצא פנוס בתוך לבו, חיבין עליו פרת; אבל שאר דמו, הרי הוא כדם האברים. ו, ו הלב, בין לצלי בין לקדרה-קורעו ומוציא את דמו, ואחר כך מולחו. ואם בשל הלב ולא קרעו-קורעו אחר שבשלו, ומת; ואם לא קרעו-אין חיבין עליו פרת אלא אם כן היה לב בהמה, שכן יש בו פזית מדם שבתוך הלב שחיבין עליו פרת.

ו, ז הכבד-אם חתכה והשליכה לתוך החמץ, או לתוך מים רותחין עד שתתלבן-הרי זו מתרת לבשל אותה אחר כן; וכבר נהגו כל ישראל להבהבה על האור, ואחר כך מבשלין אותה, בין שבשלה לבדה, בין שבשלה עם בשר אחר. וכן מנהג פשוט שאין מבשלין המוח שלראש, ולא קולין אותו-עד שמהבהבין אותו באור.

ו, ח הכבד שבשלה, ולא הבהבה על האור ולא חלטה בחמץ או ברותחין-הרי הקדרה כלה אסורה, הכבד וכל שנתבשל עמה. ומתר לצלות כבד עם הבשר, בשפוד אחד-והוא, שתהיה הכבד למטה; ואם עבר וצליה למעלה מבשר, הרי זה אוכל. הטחול-מתר לבשלו אפלו עם הבשר, שאינו דם אלא בשר הדומה לדם.

ו, ט השובר מפרקת בהמה קדם שתצא נפשה, הרי הדם נבלע באברים; ואסור לאכל ממנה בשר חי, ואפלו חלוט. אלא פיצד יעשה: יחתך החתכה, וימלח יפה יפה; ואחר כך יבשל או יצלה. וכבר בארנו שהשוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהן דם, שהן מתריין.

ו, י אין הבשר יוצא מידי דמו אלא אם כן מולחו יפה יפה, ומדיחו יפה יפה. פיצד עושה: מדיח הבשר תחלה, ואחר כך מולחו יפה יפה, ומניחו במלחו כדי הלוח מיל; ואחר כך מדיחו יפה יפה, עד שיצאו המים זפים; ומשליכו מיד לתוך מים רותחין, אבל לא לפושרין-כדי שיתלבן מיד, ולא

יצא דם.

ו, יא כְּשִׂמוּלְחֵי הַבָּשָׂר, אֵין מוּלְחֵין אוֹתוֹ אֲלֵא בְכָלִי מִנְקָב; וְאֵין מוּלְחֵין אוֹתוֹ אֲלֵא בְמִלַּח עֶבֶה כְּחוֹל הַגַּס, שֶׁהַמִּלַּח הַדֵּק כְּקֻמַּח יִבְלַע בַּבָּשָׂר וְלֹא יוֹצֵיא דָם. וְצָרִיךְ לְנַפֵּץ הַבָּשָׂר מִן הַמִּלַּח, וְאַחַר כֵּךְ יִדְיַחְנוּ. ו, יב כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, לְבָשָׂר שֶׁצָּרִיךְ לְבַשְׁלוֹ. אֲבָל לְצָלִי, מוּלַח וְצוּלָה מִיָּד. וְהַרוּצָה לְאָכֹל בָּשָׂר חֵי-מוּלְחוֹ יָפָה יָפָה וּמְדִיחוֹ יָפָה יָפָה, וְאַחַר כֵּךְ יֵאָכֵל; וְאִם חָלְטוּ בַחֲמִץ, מִתֵּר לְאָכֹלוֹ כִּשְׁהוּא חֵי, וּמִתֵּר לְשִׁתוֹת הַחֲמִץ שֶׁחָלְטוּ בוֹ, שְׂאִין הַחֲמִץ מוֹצֵיא דָם. ו, יג חֲמִץ שֶׁחָלְט בּוֹ בָּשָׂר, לֹא יִחְלַט בּוֹ פְּעַם שְׁנִיָּה; וְחֲתֻכָּה שֶׁהָאֲדִימָה בְּתוֹךְ הַחֲמִץ-הַיָּא וְהַחֲמִץ אֲסוּרִין, עַד שִׂימְלַח אוֹתָהּ יָפָה וְיִצְלָה. בָּשָׂר שֶׁהָאֲדִים, וְכֵן בִּיָּצִי בַּהֲמָה וְחִיָּה בְּקִלְפָּה שֶׁעֲלִיתָהּ, וְכֵן הָעֶרְףֵי שְׁבוּ הַמְזוּרְקִים שֶׁהֵן מְלֵאִים דָם-אִם חֲתַכֵּן וּמְלַחֵן כְּדַת, מִתֵּר לְבַשְׁלוֹ; וְאִם לֹא חֲתַכֵּן וְצִלְאֵן בְּשִׁפּוּד, וְצִלְהָ הָעֶרְףֵי וּפְיֹו לְמִטָּה, אוֹ שֶׁצִּלְאֵן כָּלֵן עַל הַגְּחָלִים-הָרִי אֵלֶּה מִתְרִין.

ו, יד רֹאשׁ הַבְּהֵמָה שֶׁצִּלְהוּ בְּתַנּוּר, אוֹ בַכֶּבֶשֶׂן-אִם תִּלְהוּ וּבֵית שְׁחִיטָתוֹ לְמִטָּה, מִתֵּר: שֶׁהַדָּם יוֹצֵא וְשׁוֹתֵת. וְאִם הָיָה בֵּית הַשְּׁחִיטָה מִן הַצַּד, מוּחוֹ אֲסוּר-שֶׁהַדָּם מִתְקַבֵּץ לְתוֹכוֹ; וְשָׂר הַבָּשָׂר שֶׁעַל הָעֲצָמוֹת מִבְּחוּץ, מִתֵּר. הַנֵּיחַ חֲטָמוֹ לְמִטָּה-אִם הַנֵּיחַ בּוֹ גָּמִי אוֹ קִנָּה כְּדֵי שִׂישָׂאָר פְּתוּחַ וְיִצֵּא דָמוֹ דֶּרֶךְ חֲטָמוֹ, מִתֵּר; וְאִם לֹא, מוּחוֹ אֲסוּר.

ו, טו אֵין מְנִיחֵין כְּלֵי תַחַת הַצָּלִי לְקַבֵּל מִימֵיו, עַד שֶׁתְּכַלֶּה כָּל מְרָאָה אֲדַמְדָּמִית שְׁבוּ. וְכִיצַד עוֹשִׂין: מְשַׁלְּכִין לְתוֹךְ הַכְּלֵי מַעֲט מִלַּח, וּמְנִיחַ הַכְּלֵי עַד שִׁיִּצֵּל; וְלוֹקַח הַשְּׂמֹנִינִית שֶׁלְמַעְלָה, וְהַמִּים שֶׁלְמִטָּה שֶׁתַּחַת הַשְּׂמֹנִינִית אֲסוּרָה. פֶּת שֶׁחֲתַךְ עָלֶיהָ בָּשָׂר צָלִי, מִתֵּר לְאָכְלָהּ.

ו, טז דָּגִים וְעוֹפוֹת שֶׁמְלַחֵן זֶה עִם זֶה-אֲפִלּוֹ בְכָלִי מִנְקָב, הַדָּגִים אֲסוּרִין: שֶׁהַדָּג רָפָה, וּבּוֹלַע דָּם הַיּוֹצֵא מִן הָעוֹף. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר, אִם מִלַּח דָּג עִם בָּשָׂר בַּהֲמָה אוֹ חִיָּה.

ו, יז עוֹפוֹת שֶׁהַנֵּיחֵן שְׁלֵמִים, וּמְלֵא חֲלָלֵן בָּשָׂר

וּבִיָּצִים, וּבְשִׁלְן-אֲסוּרוֹת: שֶׁהַדָּם יוֹצֵא לְתוֹכוֹ; וְאִף עַל פִּי שֶׁמְלַחֵן יָפָה יָפָה, וְאֲפִלּוֹ הָיָה הַבָּשָׂר שֶׁבְּתוֹכוֹ שְׁלוּק אוֹ צָלִי. וְאִם צָלִין, הָרִי אֵלֶּה מִתְרוֹת, אִף עַל פִּי שֶׁהַבָּשָׂר שֶׁבְּתוֹכוֹ חֵי, וְאֲפִלּוֹ פִּיהֵן לְמַעְלָה.

ו, יח בְּנֵי מַעִים שֶׁמְלַאֵן עַל דֶּרֶךְ זֶה בְּבָשָׂר צָלִי אוֹ שְׁלוּק, אוֹ שֶׁמְלַאֵן בְּבִיָּצִים, וְשִׁלְקָן אוֹ קָלִין-הָרִי אֵלֶּה מִתְרִין, שְׂאִין מִחֲזִיקִין דָּם בְּבִנְיַי מַעִים; וְכֵן הוֹרוּ הַגְּאוּנִים.

ו, יט עוֹפוֹת שֶׁטְּפָלָן בְּבִצֵּק וְצָלִין, בֵּין שְׁלֵמִים בֵּין מִחֲתֻכִּין-אִם טְּפָלָן בְּסִלַּת גֶּסֶה-אֲפִלּוֹ הַסְּמִיקָה הַטְּפֵלָה, אוֹכֵל אֶת הַטְּפֵלָה: מִפְּנֵי שֶׁהִיא סִלַּת גֶּסֶה, מִתְפַּרֶּרֶת וְיוֹצֵא הַדָּם. וְאִם טְּפָלָן בְּקֻמַּח חֲטִים שֶׁלְתַתָּן-אִם הִיָּתָה הַטְּפֵלָה לְבִנְיָה כְּמוֹ הַפֶּסֶף, מִתֵּר לְאָכֹל מִמֶּנָּה; וְאִם לֹא, אֲסוּרָה. טְּפָלָן בְּשָׂר קֻמַּחִין-אִם הָאֲדִימוֹ, אֲסוּרִין; וְאִם לֹא הָאֲדִימוֹ, מִתְרִין.

ו, כ סִפִּין שֶׁשָּׁחַט בָּהּ, אֲסוּר לְאָכֹל בָּהּ רוֹתַח: עַד שִׁילְבֵן הַסִּפִּין, אוֹ יִשְׁחִיזָה כְּלָה בְּמִשְׁחָזָה, אוֹ יִנְעֲצָנָה בְּקֻרְקַע קָשָׁה עֲשָׂרָה פְּעָמִים; וְאִם חֲתַךְ בָּהּ רוֹתַח, מִתֵּר. וְכֵן אֵינּוּ חוֹתֵךְ בָּהּ צִנּוֹן וְכִיּוֹצֵא בּוֹ מִדְּבָרִים הַחֲרִיפִים, לְכַתְּחֵלָה; וְאִם הַדִּיחַ הַסִּפִּין, אוֹ קִנְחָה בְכָלִי-מִתֵּר לְחֲתוֹךְ בָּהּ צִנּוֹן וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, אֲבָל לֹא רוֹתַח.

ו, כא קְעָרָה שֶׁמְלַח בָּהּ בָּשָׂר, אֲפִלּוֹ הִיָּתָה שְׁוִיעָה בְּאֶבֶר-אֲסוּר לְאָכֹל בָּהּ רוֹתַח לְעוֹלָם, שֶׁכֶּבֶד נִבְלַע הַדָּם בַּחֲרָסִיָּה.

מוהרא"ש זאגט אז דער עיקר הצלחה פון א מענטש אויף דער וועלט איז ווען ער לעבט מיט א סדר, מיט ישוב הדעת, ער האט א סדר און א השבון ווי אזוי אויסצופולן דעם טאג. ווען מען האט א סדר, איז דער סדר מתייב צו טון, און נישט צו פארברענגן די צייט, און אפילו ווען מען האט נישט קיין געדולד, שטופט אבער דער סדר, און פארלאנגט: "עצט דארפסטו דאווענען, יעצט דארפסטו לערנען, יעצט דארפסטו ארבעטן," און אזוי ווייטער.

פון די אנדערע זייט דארף מען אבער וויסן, אז מען טאר נישט ווערן צובראכן ווען עס ווערט צומישט די סדר. ווען עס קומט א ספעציעלע צייט ווי למשל אלול, שובבי"ם, און דאס גלייכן, און א איד יעדע זיד אראפ מיט א צעמל און שרייבט אראפ א גאנצע פלאן ווי אזוי ער וועט אויסניצן דעם טאג צום גוטן, צופרי וועט ער אויפשטיין און לויפן אין מקוה נאכדעם וועט ער לערנען פאר'ן דאווענען, נאכדעם וועט ער דאווענען, נאכדעם עסן פת שחרית און נאכדעם וועט ער לערנען, און אזוי ווייטער האט ער אויסגעשטעלט א פונקטליכע סדר, ווי אזוי ער וועט אויסניצן דעם טאג צום גוטן. ער כאפט אבער נישט, אז אין די זעלבע צייט יעדע זיד דער יצר הרע אראפ אנטקעגן איבער אים, און שטעלט אויף אים א גאנצע צעמל ווי אזוי אים צו שטערן זיין פלאן, "אין די שעות וועל איך צושטעלן די מניעה, אין די שעות וועל איך אים שטערן אויף די וועג, אין די שעות וועל איך אים שטערן אויף אן אנדערע וועג"

דערפאר דארף מען וויסן אז אסאך מאל דארף מען דינען דעם אייבערשטן אויך אן א סדר, אזוי ווייט אז עס ווערט געברענגט אין די הייליגע ספרים א סגולה, ווען איינער וויל עפעס אויספירן סיי וועלכע דבר שבקדושה, אז ער זאל נישט מקפיד זיין אז עס זאל זיין אין א פונקטליכע סדר, למשל ווען איינער גיבט ארויס א ספר, זאל ער נישט מקפיד זיין אז עס זאל מיט א פונקטליכע סדר בשלימות, און דאס וועט אים העלפן אז ער וועט קענען אויספירן די זאכן אן קיין שטערונגען.

<p>28</p> <p>ראשון Sunday</p>	<p>יה</p> <p>18</p>	<p>7:10 נץ החמה.....</p> <p>9:39 סו"ז קר"ש - גר"א.....</p> <p>10:29 סו"ז תפלה - גר"א.....</p> <p>6:21 צה"כ לשיטת ר"ת.....</p> <p>בבלי: בבא קמא פז • ירושלמי: שבת מו • תוספתא: יבמות א נ"ך: אסתר א-ב • רמב"ם: אסורי ביאה כב</p>	<p>5:57 עלות השחר.....</p> <p>9:03 סו"ז קר"ש - מג"א.....</p> <p>10:05 סו"ז תפלה - מג"א.....</p> <p>5:08 שקיעה.....</p>
<p>29</p> <p>שני Monday</p>	<p>יט</p> <p>19</p>	<p>7:09 נץ החמה.....</p> <p>9:38 סו"ז קר"ש - גר"א.....</p> <p>10:28 סו"ז תפלה - גר"א.....</p> <p>6:22 צה"כ לשיטת ר"ת.....</p> <p>בבלי: בבא קמא פח • ירושלמי: שבת מז • תוספתא: יבמות ב נ"ך: אסתר ג-ד • רמב"ם: מאכלות אסורות א</p>	<p>5:56 עלות השחר.....</p> <p>9:02 סו"ז קר"ש - מג"א.....</p> <p>10:04 סו"ז תפלה - מג"א.....</p> <p>5:09 שקיעה.....</p>
<p>30</p> <p>שלישי Tuesday</p>	<p>כ</p> <p>20</p>	<p>7:08 נץ החמה.....</p> <p>9:38 סו"ז קר"ש - גר"א.....</p> <p>10:28 סו"ז תפלה - גר"א.....</p> <p>6:23 צה"כ לשיטת ר"ת.....</p> <p>בבלי: בבא קמא פט • ירושלמי: שבת מח • תוספתא: יבמות ג נ"ך: אסתר ה-ו • רמב"ם: מאכלות אסורות ב</p>	<p>5:55 עלות השחר.....</p> <p>9:02 סו"ז קר"ש - מג"א.....</p> <p>10:04 סו"ז תפלה - מג"א.....</p> <p>5:10 שקיעה.....</p>
<p>31</p> <p>רביעי Wednesday</p>	<p>כא</p> <p>21</p>	<p>7:07 נץ החמה.....</p> <p>9:38 סו"ז קר"ש - גר"א.....</p> <p>10:28 סו"ז תפלה - גר"א.....</p> <p>6:24 צה"כ לשיטת ר"ת.....</p> <p>בבלי: בבא קמא צ • ירושלמי: שבת מט • תוספתא: יבמות ד נ"ך: אסתר ז-ח • רמב"ם: מאכלות אסורות ג</p>	<p>5:54 עלות השחר.....</p> <p>9:02 סו"ז קר"ש - מג"א.....</p> <p>10:04 סו"ז תפלה - מג"א.....</p> <p>5:11 שקיעה.....</p>
<p>1</p> <p>חמישי Thursday</p>	<p>כב</p> <p>22</p>	<p>7:07 נץ החמה.....</p> <p>9:37 סו"ז קר"ש - גר"א.....</p> <p>10:28 סו"ז תפלה - גר"א.....</p> <p>6:26 צה"כ לשיטת ר"ת.....</p> <p>בבלי: בבא קמא צא • ירושלמי: שבת נ • תוספתא: יבמות ה נ"ך: אסתר ט-י • רמב"ם: מאכלות אסורות ד</p>	<p>5:54 עלות השחר.....</p> <p>9:01 סו"ז קר"ש - מג"א.....</p> <p>10:04 סו"ז תפלה - מג"א.....</p> <p>5:13 שקיעה.....</p>
<p>2</p> <p>ששי Friday</p> <p>Candle Lighting 4:56 הדלקת הנרות</p>	<p>כג</p> <p>23</p>	<p>7:06 נץ החמה.....</p> <p>9:37 סו"ז קר"ש - גר"א.....</p> <p>10:28 סו"ז תפלה - גר"א.....</p> <p>6:27 צה"כ לשיטת ר"ת.....</p> <p>בבלי: בבא קמא צב • ירושלמי: שבת נא • תוספתא: יבמות ו נ"ך: דניאל א-ב • רמב"ם: מאכלות אסורות ה</p>	<p>5:53 עלות השחר.....</p> <p>9:01 סו"ז קר"ש - מג"א.....</p> <p>10:04 סו"ז תפלה - מג"א.....</p> <p>5:14 שקיעה.....</p>
<p>3</p> <p>שב"ק Shabbos</p> <p>Shabbos Ends 6:28 זמן מוצש"ק</p>	<p>כד</p> <p>24</p>	<p>7:05 נץ החמה.....</p> <p>9:36 סו"ז קר"ש - גר"א.....</p> <p>10:27 סו"ז תפלה - גר"א.....</p> <p>6:28 צה"כ לשיטת ר"ת.....</p> <p>בבלי: בבא קמא צג • ירושלמי: שבת נב • תוספתא: יבמות ז נ"ך: דניאל ג-ד • רמב"ם: מאכלות אסורות ו</p>	<p>יתרו, מבה"ח</p> <p>5:52 עלות השחר.....</p> <p>9:00 סו"ז קר"ש - מג"א.....</p> <p>10:03 סו"ז תפלה - מג"א.....</p> <p>5:15 שקיעה.....</p>

מברכים חודש אדר א' המולד: פרייטאג ביינאכט 29 מינוט און 5 חלקים נאך 9

אלעס וואס א מענטש האט געלערנט אויף דער וועלט און ער האט נישט
פארשטאנען די ריכטיגע בונה פון דעם לימוד, וועט ער זוכה זיין עס צו
פארשטיין אויף יענע וועלט.

(ספר המדות אות לימוד סימן ח')